

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rapport

R63:1973

TEKNISKA HOGSKOLAN I LUND
SEKTIONEN FOR VAG- OCH VATTEN
BIBLIOTEKET

Stadsinventering

Karl Grundner, Gunnar Lantz &
Göran Söderström

Byggforskningen

Stadsinventering

Karl Grundner, Gunnar Lantz &
Göran Söderström

I många europeiska länder pågår för närvarande arbeten med att bevara det äldre byggnadsbeståndet. Från att tidigare företrädesvis enstaka märkliga objekt definierats som värdefulla, har insikten alltmer ökat om nödvändigheten att bevara sammanhängande stadsmiljöer – att återvända och bevara hela städer eller delar därav. Detta har i flera länder lett till en ny lagstiftning och nya former för finansiering, liksom en ny inriktning av projektering och teknik. De i svenska städer hittills utförda inventeringarna av den äldre bebyggelsen har i regel tillkommit i generalplanessammanhang eller i kulturhistoriskt forskningssyfte. Som underlag för beslut om bevarande eller för jämförelser från stad till stad har de varit klart otillräckliga och utförda med alltför skiftande metoder.

Forskningsuppgiften bestod i att kritiskt granska nuvarande inventeringsmetoder med utgångspunkt från svenska och utländska bevaranderapporter, och att ta tillvara uppslag av intresse för bl a grafisk redovisning att användas i en mera genomtänkt och målrelaterad inventeringsmetodik. Relativt ingående har två svenska, en norsk, sex danska, fyra engelska, två franska och två italienska rapporter granskats. Därutöver har svenska kulturhistoriska inventeringar gått igenom mera översiktligt.

Inventering

För att kunna besluta om innerstadens användning behövs ett underlag i form av inventeringar. Problemet består i att

KRAV ↓ PROBLEM ↓ FÖLJD	I Strukturen skall vara oförändrad! Vilka funktioner kan passas in? Övriga funktioner lokaliseras på annat håll.	II Funktionerna skall tillgodoses! Vilka strukturer passar till dessa? Övriga strukturer måste elimineras.
------------------------------------	---	---

FIG. 1. Relation struktur-funktion.

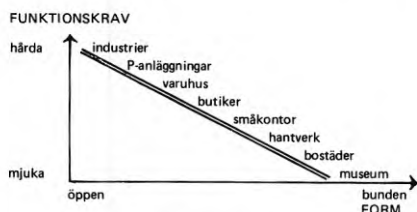

FIG. 2. Relation funktionskrav-form.

sälla fram de data som verkligen har betydelse, ställa samman och analysera dessa och presentera dem så att beslut om vidare planläggning kan fattas. En inventering bör relateras till en beskriven handlings-(besluts-)situation för att kunna avgränsas, sammanställas, analyseras och användas som underlag för konkreta åtgärder. En inventering skall också vara infogad i ett informationssystem som underlag för beslut och handling.

Målsättning för bevarande

Ett sätt att se relationerna mellan bebyggelsens struktur och områdets funktioner illustreras av figur 1 och 2. Någonstans mellan de två polerna kan i princip den optimala lösningen i varje enskilt fall återfinnas.

Funktionskraven i figur 2 kan exemplifieras med specialiserade, yt- och volymkrävande, trafikallstrande etc. ner till museala funktioner. Andra egenskaper av betydelse här är graderingen från byggnader med högt kulturhistoriskt värde som ej får ändras, till "miljöhus" som kan ersättas med samma volym och struktur, eller uttryckt med åtgärder: mer eller mindre bunden restaurering, upprustning, ombyggnad och totalsanering.

Kulturhistorisk klassificering

Så gott som alla genomgångna rapporter innehåller någon form av värderande kulturhistoriska inventeringar. I vissa fall är dessa värderingar mycket detaljerade och åtgärdsrelaterade, men i allmänhet kan de återföras på en fyra- eller femgradig skala, av vilken oftast endast de tre högsta graderna redovisas direkt.

Dessa tre huvudgrupper är i första hand uppbyggda kring de enskilda byggnadernas egenvärden. Förskjutningen av intresset från enskilda byggnadsverk till hela miljöer har därför kommit den traditionella grupperingen att framstå som ett alltför trubbigt instrument, då miljöaspekterna endast kommer in i den tredje klassens egenvärde. Särskilt i England har man försökt analysera miljöupplevelsen och föra de olika byggnaderna till olika värderingsgrupper ur denna aspekt.

Modell för beslutsunderlag – handling

Med utgångspunkt från diskussionen kring de genomgångna rapporterna har

Byggforskningen Sammanfattningar

R63:1973

Nyckelord:

stadsmiljö, bevarande, återanvändning, kulturhistorisk bebyggelse, inventeringsmetod, grafisk redovisning

Rapport R63:1973 hänför sig till forskningsanslag E 721 från Statens råd för byggnadsforskning till Kungl. Konst- och arkitekturskolan.

Sammanfattningar och analyser av samtliga rapporter, som studerats i forskningsprojektet, finns redovisade i en separat bilaga, vilken kan beställas från Kungl. Konst- och arkitekturskolan, Skeppsholmen, 111 49 Stockholm.

UDK 711.4-164
72.025.3/4
SfB A
ISBN 91-540-2195-2

Sammanfattning av:

Grundner, K., Lantz, G. & Söderström, G., 1973, *Stadsinventering. Metoder för inventering av äldre byggnadsbestånd i kulturhistoriskt värdefulla stadsmiljöer*. (Statens institut för byggnadsforskning) Stockholm. Rapport R63:1973, 200 s., ill. 31 kr.

Rapporten är skriven på svenska med svensk och engelsk sammanfattning.

Distribution:

Svensk Byggtjänst
Box 1403, 111 84 Stockholm
Telefon 08-24 28 60

Grupp: samhällsplanering

vi försöksvis uppställt en modell för beslutsunderlag – handling, där olika slag av inventeringar redovisas i sitt sammanhang (figur 3). I enlighet med modellen skulle bl a kulturhistoriska och miljömässiga inventeringar genomföras i två steg, först ett översiktligt, sedan ett mera detaljerat.

Som ett framtida första steg bör man se ett åliggande för kommunerna att i samarbete med antikvariska myndigheter genomföra översiktliga kulturhistoriska och miljömässiga inventeringar. Inventeringarna måste utföras på ett enhetligt sätt för att kunna användas i centrala planeringssammanhang, såsom vid beslut om prioriteringar för ekonomiskt stöd till sanering av värdefull bebyggelse. Samtidigt skall inventeringarna tjäna som underlag för kommunens egna bedömningar av översiktliga planfrågor. Med utgångspunkt från dessa totalinventeringar skall en avgränsning av värdefulla områden kunna ske (jfr steg 3).

I steg 2 avgränsas de områden där förändringar som påverkar bebyggelsens utformning och användning pågår eller förväntas. I anslutning till fortlöpande generalplanarbete kan studium och analyser av olika egenskaper hos bebyggda områden ge anvisningar om var och när förändringar kan väntas ske.

I steg 3 ställs de i steg 1 definierade områdena mot områden under förändringstryck enligt steg 2. Överlappningen av dessa två skilda slag av inventeringar anger vilka områden som bör prioriteras lokalt. På detta stadium skall avvägning ske mellan de olika krav som ställs på området. Här måste de väsentliga principbesluten fattas som skall ligga till grund för det vidare planarbetet: i vilken omfattning bebyggelsen skall förutsättas bevarad, på vilket sätt och efter vilken ambitionsnivå den skall återanvändas och hur finansieringen skall ske.

De detaljerade inventeringarna enligt steg 4 och 5, som är knutna till genomförandet, skiljer sig ganska avsevärt från fall till fall beroende på de lokala förutsättningarna. Inventeringarna bör om möjligt endast omfatta de data som är direkt erforderliga som ett besluts- och handlingsunderlag i varje särskilt fall.

Inventeringsmetodik

De äldre stadskärnornas problem och positiva värden ingår som en integrerad del av den allmänna fysiska och sociala planeringssituationen. Därigenom kommer de informationsunderlag som erfordras för deras speciella beslutssituation att till övervägande delen vara identiska med dem som utnyttjas i den allmänna samhällsplaneringen. Den översiktliga inventeringen i steg 1–3 bör i allt väsentligt ske med utgångspunkt från befintligt statistikmaterial och med ett mi-

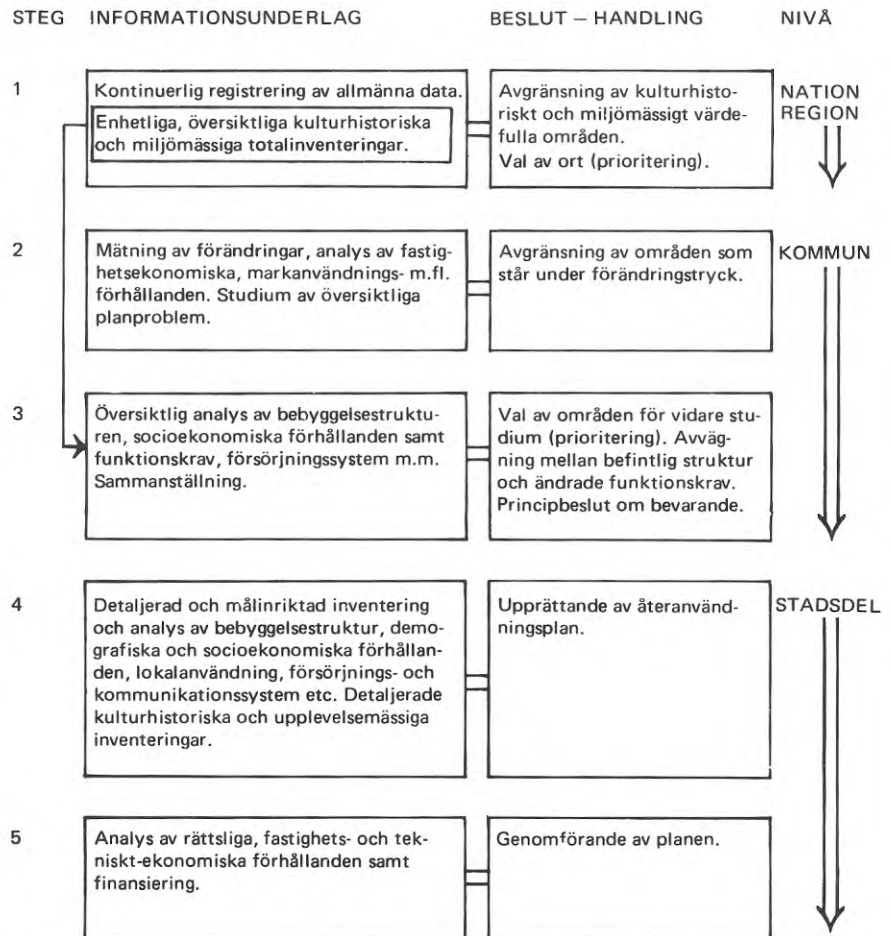

FIG. 3. Förslag till modell för beslutsunderlag – handling. Av schemats högra spalt framgår när olika beslut eller handlingar fordrar olika information och beslutsunderlag.

nimum av fältarbete. De kulturhistoriska och upplevelsemässiga inventeringarna måste dock redan under det första steget göras i form av fältundersökningar, föregångna av översiktliga historiska arkivstudier. Sådana inventeringar kan inte databehandlas annat än i mycket schematiserad form.

För att snabbare kunna genomföra mera översiktliga totalinventeringar används snabbinventeringsblanketter, kompletterade med utförligare punktundersökningar av intressanta byggnader och arkivforskning. De kan därför anses tillräckliga för översiktliga fältinventeringar (steg 1).

Värderingsdefinitioner

För närvarande kan ingen annan metod rekommenderas för kulturhistoriska och upplevelsemässiga värderingar än gruppvis genomgångna "subjektiva" bedöm-

ningar av enskilda hus och miljöer på grundval av genomförda fältinventeringar. För att kunna användas i centrala planerings- och prioriteringssammanhang måste de använda värderingsdefinitionerna vara enhetliga och sinsemellan jämförbara samt relaterade till befintliga skyddsinstitut.

För att tillgodose de grundläggande stadsbildsaspekterna har det visat sig nödvändigt att komplettera den individuella byggnadsvärderingen med en parallell miljö- eller stadsbildsvärdering. Tabellen nedan redovisar ett förslag till värderingsdefinitioner för en sådan parallell värdering.

Förslag till värderingsdefinitioner

Klass	Färg	Definition	Skyddsinstitut
BYGGNADERS EGENVÄRDE			
I A	blått	Konst- eller kulturhistoriskt märkliga byggnader som är skyddade eller i första hand bör skyddas genom speciallagstiftning.	Byggnadsminnen, statliga byggnadsminnesmärken
I B	grönt	Byggnader av så betydande konst- eller kulturhistoriskt värde, att de för framtiden bör bevaras och underhållas med hänsyn härtill.	Listning, K-märkning i stadsplan
BYGGNADERS GRUPPVÄRDE			
II A	rött	Byggnader som är omistliga för den befintliga stadsbilden och som för framtiden bör bevaras och underhållas med hänsyn härtill.	Listning, K-märkning i stadsplan
II B	gul	Byggnader av positiv betydelse för stadsbilden vilka dock i vissa fall kan ersättas av nya byggnader med samma volym och struktur.	Särskilda stadsplanebestämmelser
III	svart	Byggnader som i befintligt skick är av negativ betydelse för stadsbilden och beträffande vilka anpassning till den omgivande miljön bör eftersträvas.	
GATU- OCH GÅRDSRUM			
IV	röd ton	Väl sammanhållen från stadsbildsynpunkt eller kulturhistorisk värdefull gatu- eller gårdsmiljö som bör behandlas med hänsyn härtill.	Särskilda stadsplanebestämmelser

Inventory of buildings in towns

Karl Grundner, Gunnar Lantz & Göran Söderström

Work is at present in progress in many European countries on the preservation of the older stock of buildings. The earlier approach of defining buildings of distinction as valuable, in most cases on their own, is being replaced by the realisation that it is necessary to preserve urban environments as a continuous whole – to renew and to preserve whole towns or parts of these. In many countries, this has resulted in new legislation and new methods of financing, and also in a new orientation of design and techniques. As a rule, inventories of the older building stock so far taken in Swedish towns have been carried out in connection with master planning procedures or for the purpose of historical research. It is clear that such inventories have been inadequate as the basis of decisions concerning preservation or for comparisons between different towns. The methods used have also been far too variable.

The object of this study has been to subject present methods of inventory to a critical appraisal, on the basis of Swedish and foreign preservation reports, and to make a note of ideas of interest concerning e.g. graphical presentation, so that they may be used in a better planned and objective-related method of drawing up inventories. Two Swedish, one Norwegian, six Danish, four British, two French and two Italian reports have been studied in detail. Swedish inventories concerning buildings of historical interest have also been studied to a lesser extent.

Preparation of inventories

Material in the form of inventories is required in order that a decision may be

REQUIREMENT	I The structure must remain unchanged!	II The functions must be performed!
PROBLEM	Which functions can be fitted in?	What structures will suit these?
CONSEQUENCE	Other functions are located somewhere else.	Other structures must be eliminated.

FIG. 1. Relationship between structure and function.

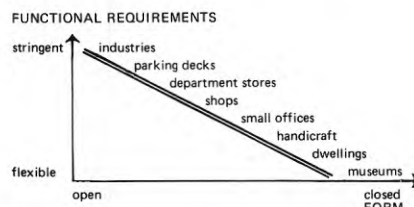

FIG. 2. Relationship between functional requirement and form.

made concerning the use of the town centre. The problem consists in picking out the data which are really significant, compiling and analysing these and presenting them in such a way that a decision is possible with regard to future planning. In order that it may be delineated, compiled, analysed and used as the basis of concrete measures, an inventory should be related to a specific situation when an action (decision) is to be taken. An inventory should also form part of an information system as the basis for decisions and action.

The aims of preservation

One way of looking at the relations between the structure of the building development and the functions of the area is illustrated in FIGs. 1 and 2. In principle, the optimum solution in each individual case can be found somewhere between the two poles.

The functional requirements in FIG. 2 may be exemplified as special functions, functions which demand large areas and volumes, traffic generating functions, etc, right down to museums. Other characteristics of significance in this context are the graduation of buildings ranging from those of great historical value which must not be altered, to "environmental buildings" which may be replaced by buildings of the same volume and structure, or, to express the matter in the form of the measures which must be taken, a scale ranging from more or less restricted restoration to upgrading, conversion, and complete clearance rebuilding.

Classification with regard to historical value

Practically all the reports which have been examined contain some form of valuation regarding historical value. In some cases these valuations are very detailed and related to the action to be taken, but in general they have a scale containing four or five classes, of which, in most cases, only the three highest are directly described.

These three principal groups are mainly based on the intrinsic values of the individual buildings. The shift in interest from single buildings to entire environments has therefore caused this traditional classification to appear as a very insensitive instrument, since environmental aspects are considered in the intrinsic value only in the third class. Particularly in the UK, an endeavour has been made to analyse environmental perception and to place buildings in the various valuation groups with regard to this aspect.

National Swedish Building Research Summaries

R63:1973

Key words:

urban environment, preservation, reuse, buildings of historical interest, inventory method, graphical presentation

Report R63:1973 refers to Research Grant E 721 from the Swedish Council for Building Research to the School of Architecture of the Royal Swedish Academy of Fine Arts.

Summaries and analyses of all the reports studied within the research project are listed in a separate appendix which is available from the School of Architecture of the Royal Swedish Academy of Fine Arts, Skeppsholmen, S-111 49 Stockholm, Sweden.

UDC 711.4-164
72.025.3/4
SfB A
ISBN 91-540-2195-2

Summary of:

Grundner, K., Lantz, G & Söderström, G, 1973, *Stadsinventering, Metoder för inventering av äldre byggnadsbestånd i kulturhistoriskt värdefulla stadsmiljöer*. Inventory of buildings in towns. Methods of inventorying the older building stock in urban environments of cultural and historical value. (Statens institut för byggnadsforskning) Stockholm. Report R63:1973, 200 p., ill. Sw. Kr. 31.

The report is in Swedish with summaries in Swedish and English.

Distribution:

Svensk Byggtjänst
Box 1403, S-111 84 Stockholm
Sweden

Model for data presentation for decision and action

On the basis of the discussion about the reports studied, we have drawn up a proposed model for data presentation for decision and action, in which the different types of inventories are described in their contexts (FIG. 3). According to this model, inventories relating to historical value and environment would be made in two stages, the first one in outline and the second one in more detail.

As a proposed first stage, the various local authorities should be given the official responsibility of preparing outline building inventories regarding historical and environmental aspects, in collaboration with the National Antiquarian Authorities. In order that they may be of use for central planning purposes, such as for decisions regarding priorities for financial aid for the renewal of valuable building areas, such inventories must be prepared in a uniform manner. At the same time, these inventories must form the basis of the decisions which the local authorities themselves take in comprehensive planning matters. On the basis of these overall inventories, a delimitation of valuable areas should be possible (see Stage 3).

In Stage 2, the areas are defined in which there are changes affecting the appearance and use of the buildings, or in which such changes may be expected. In conjunction with continuous work on the preparation of master plans, a study and analyses of the different qualities of built-up areas may indicate where and when such changes are to be expected.

In Stage 3, the areas defined in Stage 1 are presented together with the areas which, according to Stage 2, are subjected to the pressure of change. An overlapping of these different kinds of inventories indicates the areas to which local priority should be given. At this stage, there must be a critical examination of the different demands that are placed on the area. This is the stage where the most important decisions in principle, which will form the basis of further planning, must be made: to what extent the building stock is to be preserved, in what way and according to which level of ambition it must be reused, and how this is to be financed.

The detailed inventories in Stages 4 and 5, which are related to implementation, differ quite radically in each individual case depending on local conditions. If possible, these inventories should comprise only those data which are directly required in each individual case as the basis of decision and action.

Method of preparing the inventory

The problems and positive values of the older town centres form an integral part of the general physical and social planning situation. For this reason, the information required for the special decisions to be taken in relation to these areas will be mostly identical with that made use of in general town planning. The outline inventories in Stages 1-3 should, in all essentials, be prepared on the basis of existing statistical material and with the minimum of work in the field. On the

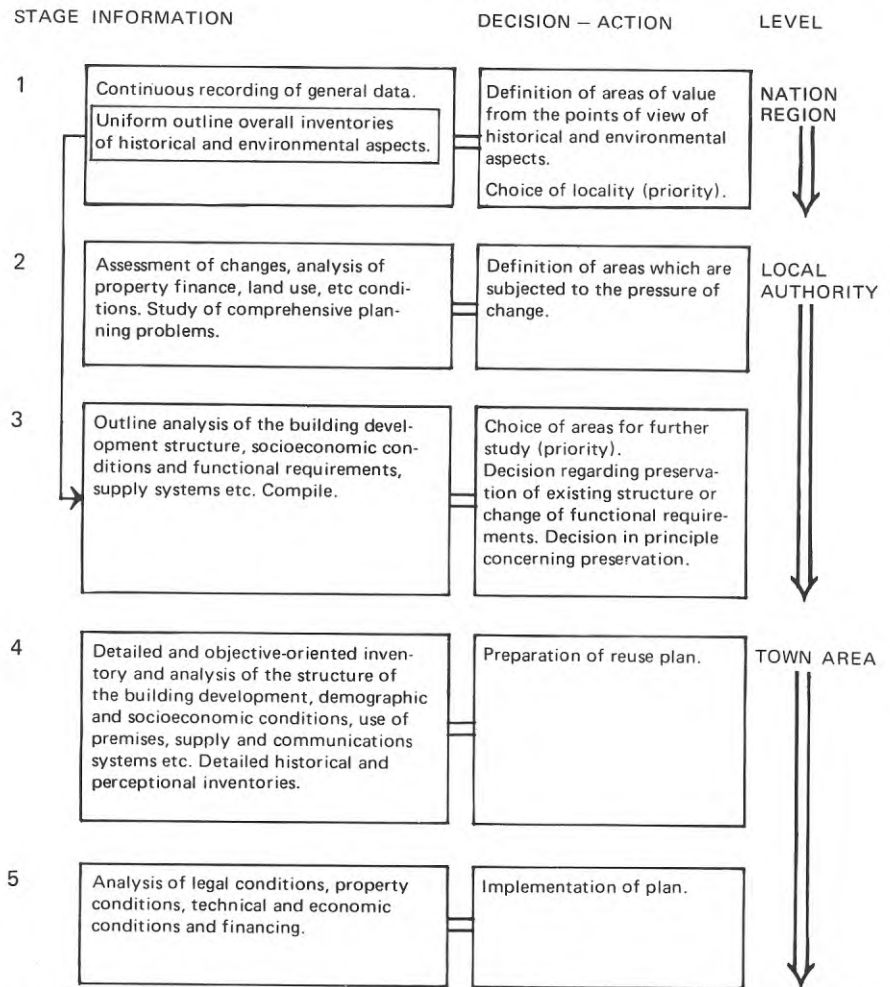

FIG. 3. Proposed model for data presentation for decision and action. The right-hand column of the schedule shows when the various decisions or actions require information and data of various kinds.

other hand, inventories relating to the historical and perceptual aspects must, right from Stage 1, be made in the form of field studies preceded by brief studies of historical records. Other than in a very schematic manner, such inventories cannot be subjected to computer treatment.

In order that outline overall inventories may be prepared more rapidly, use is made of inventory forms supplemented by more detailed studies of buildings of interest and an examination of records. These may therefore be considered adequate for outline field inventory purposes (Stage 1).

Definitions of value

At present, no method other than a review in groups of "subjective" app-

raisals of individual houses and environments on the basis of the field inventories which have been made, can be recommended for the valuation of building areas from the points of view of the historical and perceptual aspects. In order that they may be of use in central planning and priority allocation contexts, the definitions of value employed must be uniform and comparable, and they must be related to existing protection measures.

In order that the fundamental urban environment aspect should be provided for, it has been found necessary to supplement the individual valuations of buildings by a simultaneous valuation of the urban environment. The table below proposes definitions of value for such a simultaneous valuation process.

Proposed definitions of value

Class	Colour	Definition	Protection measure
INTRINSIC VALUE OF BUILDINGS			
I A	blue	Buildings of outstanding architectural or historical interest which are protected or should primarily be protected by means of special legislation	Building monuments. National building monument plaques
I B	green	Buildings of such significant architectural or historical value that they should be preserved for the future and maintained in view of this	Listing. 'K' marking in town plan
GROUP VALUE OF BUILDINGS			
II A	red	Buildings which are indispensable to the existing urban environment and which should be preserved for the future and maintained in view of this	Listing, 'K' marking in town plan
II B	yellow	Buildings of positive significance for the urban environment but which may in certain cases be replaced by new buildings of the same volume and structure	Special town planning provisions
III	black	Buildings which in their existing state are of negative significance for the urban environment, and in relation to which adaptation to the surrounding environment should be endeavoured	
STREETS AND COURTYARDS			
IV	hatched red	Harmonious street or courtyard environment of value from the point of view of the urban environment or historical associations, which should be treated in view of this	Special town planning provisions

Rapport R63:1973

STADSINVENTERING

Metoder för inventering av äldre byggnadsbestånd i kultur-
historiskt värdefulla stadsmiljöer

INVENTORY OF BUILDINGS IN TOWNS

Methods of inventorying the older building stock in urban
environments of cultural and historical value

Karl Grundner, Gunnar Lantz & Göran Söderström

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag E 721
från Statens råd för byggnadsforskning till Kungl.
Konsthögskolans Arkitekturskola.

Statens institut för byggnadsforskning, Stockholm
ISBN 91-540-2195-2

Rotobekman AB, Stockholm 1973

FÖRORD

Frågan om hur inventeringar bör göras - inventeringar av enstaka byggnader och hela miljöer - har blivit föremål för en allt livligare diskussion. Det är högst rimligt att så är fallet. Intresset riktar inte längre lika ensidigt mot nybyggandets problem, mot exploatering av orörda områden och mot alla därmed förbundna prognosfrågor. Det har visat sig nödvändigt att ägna större uppmärksamhet och mer medvetna ansträngningar åt all den bebyggelse som redan står där: den utgör inte något hinder på vägen till ett hägrande idealsamhälle utan en ofantlig tillgång, som skall ägnas omsorg och vård på samma sätt som man bör behandla alla andra resurser av lika ändligt slag.

Vård av befintlig bebyggelse förutsätter kunskap om den. Inventeringen är det fältarbete, då kunskaper hämtas fram, och den systematiska redovisning, som sedan görs av det insamlade materialet.

Varje form av datainsamling har karaktär av urval bland den oöverskådliga mängd av uppgifter som står till förfogande. Urvalsproblemet är grundläggande för alla slag av verklighetsstudium. Det gäller också inventeringarna: de måste styras av en bestämd vilja, av klart uttryckta värderingar och tydligt angivna arbetsmål. Så har det nog inte alltid fungerat. Tag som exempel den väldiga mängd av kulturhistoriska bebyggelseinventeringar, som under hela 1900-talet samlats i svenska museiarkiv. De är selektiva i två bemärkelser och strängt taget lika svävande i bägge dessa avseenden. För det första behandlar de bara ett begränsat antal byggnader - de äldsta, de vackraste, de typologiskt intressantaste, de för ögonblicket rivningshotade eller kanske alla dessa sammantagna och blandade om varandra - och vidare ger de ett snävt urval uppgifter om vart och ett av dessa hus - data ur arkiv, några foton, kanske uppmätningar med en märklig faiblesse för ritningar i full skala av fönsterbeslag. Osäkerheten gäller vad detta material egentligen skall användas till. Är det stoff för en vacker bok i Nordiska museets skriftserie eller skall det komma till nytta för att rekonstruera huset efter en brand? För en diskussion t. ex. om underhåll och upprustning förslår dessa data in-

te långt; där saknas oftast uppgifter om teknisk kondition, utrustningsstandard eller aktuella hyresinkomster.

Under senare år har dessa kulturhistoriska inventeringar förbättrats avsevärt. De fungerar nu som urvalsinstrument i den första bemärkelsen och anger således vilka hus och miljöer som tillmätts ett sådant värde, att de bör bli föremål för någon form av specialbehandling. I föreliggande skrift lämnas ett bidrag till diskussionen om hur den klart målrelaterade urvalsinventeringen bör vara uppbyggd (kap. 4.3, sid. 72 ff). Därmed föreligger utan tvekan verktyg av lämpligt slag för att ta itu med den ännu olösta uppgiften att göra ett riksomfattande urval av skyddsvärda objekt. Två aktuella utredningar understryker båda nödvändigheten av att sådant arbete utförs. I Saneringsutredningens tredje och avslutande betänkande skisseras en form av samverkan mellan stat och kommun, som förutsätter att ett urval görs, som bägge parter kan enas om. I betänkandet Kulturminnesvård, avgivet 1972 av MUS 65, beskrivs ett system för registrering av ett stort antal objekt, klassindelade efter värde och efter styrkan i det skydd, som kan erbjudas dem. Mycket talar också för att inventeringar av detta slag snart kommer till stånd, både i form av fortsatt fältarbete och genom sammanläggning och utvärdering av allt som redan tidigare registrerats.

Nästa steg blir att fördjupa kunskapen om de valda objekten. Mynigheter och institutioner med uppgift att vårda och underhålla byggnader och anläggningar behöver tekniska och ekonomiska data, valda med insikt om vad saken gäller; det räcker inte med de odaterade foton och schematiserade uppmättningsritningar, som alltför ofta får tjäna som beslutsunderlag.

Det talas ibland om totalinventeringar. Begreppet är en smula oklart. Ibland menas därmed urvalsinventeringar, som dessutom i registerform förtecknar alla byggnader inom undersökningsområdet. Det är i och för sig ett rimligt tillvägagångssätt men målet förblir ändå att göra ett urval och föreslå det till särbehandling. Man kan ju också tänka sig totalinventeringar som undviker selektionen och snarare likställer hela den undersökta byggnadsmassan: allt skall i görligaste mån underhållas, rustas upp eller

kompletteras för fortsatt användning. Grundtanken tas upp till diskussion i kap. 3.5 (sid. 47 f) i denna undersökning. Den utvecklas emellertid inte till något konkret förslag om lämplig inventeringsmetodik. Frågan är emellertid av stor betydelse. Vad som här åsyftas är snarast vilka data som behövs för översiktlig bedömning av underhåll och upprustning i stor skala med de konsekvenser för t.ex. boendetäthet och trafikmängder, som följer därav. I Saneringsutredningens första betänkande (1971, sid. 68 ff) anges i stora drag hur inventeringar bör göras för de föreslagna bostadssaneringsprogrammen. Likartade frågor har upprepade gånger tagits upp i publikationer från Arkitekturskolan. Här må hänvisas till Gamla Norr i Västervik, En användningsplan, 1972, och till den hösten 1973 utkommande skriften om Visby.

Skeppsholmen i juni 1973

Göran Lindahl

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Figurförteckning	7
	Tabellförteckning	7
	List of figures	8
1	UPPDRAGET	9
1.1	Utredningsuppdragets tillkomst	9
1,2	Arbetets uppläggning	9
1.3	Bearbetningsmetodik	11
2	BAKGRUND OCH PRINCIPIELLA RIKTLINJER	14
2.1	Bakgrund	14
2.2	Bevarandeproblematiken	15
2.3	Teori	17
2.4	Svenska kulturhistoriska stadsinventeringar	19
3	MATERIALANALYS OCH JÄMFÖRELSE	40
3.1	Allmänt om rapporterna	40
3.2	Handlingssituationen	40
3.3	Författare	43
3.4	Områdesavgränsning	44
3.5	Målsättningar, teser	47
3.6	Kulturhistorisk klassificering	49
3.7	Omfattning och uppläggning	52
3.8	Täckning av olika aspekter	56
3.9	Grafisk redovisning	57
3.10	Kombinationer av aspekter	61
3.11	Värdering av det grafiska framställningssättet	65
4	FÖRSLAG TILL INVENTERINGSMETODIK	67
4.1	Modell för beslutsunderlag - handling	67
4.2	Inventeringsmetoder	70
4.3	Förslag till värderingsdefinitioner	72
4.4	Detaljinventeringar	76
5	BILAGOR	77
5.1	Litteraturförteckning	77
5.2	Inventeringssystem	83
5.3	Nordiska muséets snabbinventeringar m fl. Förteckning	87

5.4	Kulturhistoriska inventeringar med huvudsakligt bevarandesyfte efter 1950. Förteckning	88
5.5	Exempel på inventeringsblanketter	89
5.6	Exempel på grafisk redovisning	100
(5.7	Redovisning av studiematerialet) Separat del	100

FIGURFÖRTECKNING

1	Schematisk framställning av vanlig typ av inventering	18
2	Inventeringens relation till framställning av handlingsunderlag	18
3	Nordiska muséets snabbinventeringar 1938-1944. Diagram	28
4	Nordiska muséets snabbinventeringar m fl. Karta	30
5	Kulturhistoriska stadsinventeringar efter 1950. Karta	36
6	Konventionell inventeringsmodell. Förenklät schema	41
7	Undersökningsområdenas utsträckning. Jämförelse	46
8	Relation struktur - funktion	47
9	Relation funktionskrav - form	48
10	Sammanställning av rapporternas huvudsakliga redovisningssätt. Verbalt/grafiskt	55
11	Sammanställning av rapporternas huvudsakliga redovisningssätt. Grafiskt	59
12	Förslag till modell för beslutsunderlag - handling	68
13	VÄSTERVIK	74

TABELLFÖRTECKNING

1	Granskningsmall	12
2	Indelning av illustrationsmaterialet	57
3	Förslag till värderingsdefinitioner	73

LIST OF FIGURES

- 1 Schematic representation of the usual type of inventory.
- 2 Relationship of inventory to presentation of data required as a basis of decisions.
- 3 Rapid inventories made over the period 1938-44 by the Nordic Museum. Diagram.
- 4 Rapid inventories made by Nordic Museum etc. Map.
- 5 Urban inventories in relation to historical value made after 1950. Map.
- 6 Conventional inventory model. Simplified schedule.
- 7 Scope of the study areas. Comparison.
- 8 Relationship of structure and function.
- 9 Relationship of functional requirement and form.
- 10 Principal methods of presentation used in the reports. Verbal/graphical.
- 11 Principal methods of presentation used in the reports. Graphical.
- 12 Proposed model for data presentation for decision and action.
- 13 VÄSTERVIK. Historical and perceptional inventory.

1 UPPDRAGET

1.1 Utredningsuppdragets tillkomst

Kungl. Konsthögskolan

Arkitekturskolan inom Konsthögskolan har under en följd av år ägnat sig åt studiet av förfallsprocessen i våra stadskärnor, särskilt dem utanför storstadsregionerna. Under detta arbete har man funnit att hittills utförda inventeringar av den äldre bebyggelsen i olika städer varit klart otillräckliga och utförda med alltför skiftande metoder, vilket bl. a. försvårat utarbetandet av underlag för beslut och jämförelser från stad till stad.

Statens Råd för Byggnadsforskning

I juni 1970 begärde professor Göran Lindahl ett anslag från Byggnadsforskningsrådet till ett just påbörjat studium på Arkitekturskolan. Uppgiften bestod i att med utgångspunkt från en kritisk granskning av nuvarande metoder genom ett studium av in- och utländska bevaranderapporter, ta tillvara uppslag av intresse för bl a grafisk redovisning att användas i ett förslag till en mera genomtänkt och målrelaterad inventeringsmetodik.

Byggnadsforskningsrådets Saneringsgrupp

I september 1970 beviljades anslaget av Byggnadsforskningsrådet. Arbetet kan ses som ett komplement till andra forskningsobjekt inriktade på saneringsproblem, som initierats av rådets saneringsgrupp.

1.2 Arbetets uppläggning

Syfte

Denna studie kan sägas ha två syften: dels en presentation av det genomgångna materialet, dels ett utkast till en inventeringsmetodik.

Vi har funnit det rimligt att lämna ganska utförliga referat av de utländska rapporterna och en orientering om bakgrunden till deras tillkomst i anslutning till sammanfattningar och analyser av de enskilda rapporterna. Dessa är samlade i bilaga 5.7 av denna studie, vilken endast föreligger som stencilerad arbetshandling.

Med utgångspunkt från analyser och jämförelser av de genomgångna rapporterna har vi försökt skissa ett system för inventering lämpligt för svenska förhållanden. Detta förslag presenteras i kapitel 4.

Parallellt med studien har KKH:s Arkitekturskola arbetat med inventeringar i samband med förslag till bevarande och återanvändande i några svenska och en norsk stad. Resultatet av detta arbete föreligger i rapportform: Kalmar, Karlskrona (1971) samt Västervik, Jönköping och Stavanger (1972)

Granskning av rapporter

Relativt ingående har två svenska, en norsk, sex danska, fyra engelska, två franska och två italienska rapporter granskats. Metodiken för granskning redovisas under 1.3. Därutöver har flera svenska kulturhistoriska inventeringar gått igenom mera översiktligt för att belysa bakgrunden till bevarandefrågans utveckling i vårt land. För detta redogöres under 2.4.

Materialets insamlande och urval

De studerade rapporterna och litteraturen i övrigt har genomskilda kontakter undan för undan anskaffats till biblioteket vid KKH, Arkitekturskolan, eller lånats på annat sätt.

Beträffande de utländska inventeringarna har intresset främst koncentrerats till Danmark, England och Frankrike, beroende bl a på den lagstiftningsverksamhet på byggnadsminnesvårdens område, som uppmärksammats här hemma. Från England har en serie mycket kompletta rapporter kunnat hämtas, från Frankrike däremot har materialet fått sökas ur skilda källor, enstaka kartor, artiklar i fackpress etc. Exemplet från Norge har varit betydelsefullt genom den med vårt land gemensamma träbyggnadstraditionen. Resurserna har inte medgivit något annat än ett

relativt slumpmässigt insamlande och en ytlig genomgång av rapporter från övriga länder inom Europa.

För Sveriges del har intresset koncentrerats till inventeringar vilka föregått bevarandeaktioner, som lett till ett realiserande.

Inventeringar för dokumentation i samband med rivningar samt vissa slag av totalinventeringar har inte ansetts påfordra något speciellt studium.

Allmänt litteraturstudium

Under arbetets gång har vi funnit det nödvändigt att, förutom genomgången av rapporter med genomförda inventeringar, genom studium av litteratur i ämnet och hithörande områden skapa oss en uppfattning om bevarandeproblematiken i allmänhet, liksom om pågående forsknings- och utredningsarbete med vilket viss kontakt har hållits. Förteckning över denna litteratur finns i bilaga 5.1.

Studiebesök

Konkreta problem i några städer har studerats vid besök i bl a Stockholm, Malmö, Västerås, Visby, Västervik, Vimmerby, Jönköping och Göteborg.

Provinventering

I den gamla delen av Västervik har en av Riksantikvarieämbetet år 1969 påbörjad kulturhistorisk inventering fullföljts och metodologiskt bearbetats. Den redovisas under kapitel 4. Denna inventering har använts vid KKH:s Arkitekturskolas arbete med denna stadskärna under 1971/72.

1.3 Bearbetningsmetodik

Ett försök har gjorts att genomföra granskningen av de olika rapporterna systematiskt. För att uppnå en enhetlig bedömning och sortera fram de intressantaste egenskaperna, särskilt när det gäller det grafiska redovisningsmaterialet, har mallar, checklistor etc. använts. Såväl referaten, sammanfattningarna och analyserna har för de flesta rapporterna utformats på ett enhetligt sätt.

Granskningsmall

Vid genomgången av rapporterna har egenskaper enligt nedanstående mall registrerats:

1	REFERENS
1.1	Rapporten
1.2	Författare, institution uppdragsgivare, finansiering
1.3	Referens till handlingsituation
1.4	Målsättning, syfte
2	EGENSKAPER
2.1	Uppgiftens avgränsning (tid, rum, steg)
2.2	Uppläggning omfattning
2.3	Kulturhistorisk klassificering
2.4	Redovisningsätt
3	VÄRDERING
3.1	Täckning
3.2	Inventeringar av särskilt intresse
3.3	Grafisk redovisning av särskilt intresse
3.4	Övriga särdrag

Tabell 1. Granskningsmall

Inventeringssystem

Det befanns vara nödvändigt att i ett tidigt stadium utarbeta ett slags inventeringssystem. Detta system har gjorts relativt omfattande och detaljerat för att kunna passa in de genomgångna rapporterna med sina skilda karaktäristika och slag av data. Samtidigt har de med bevarandebegreppet sammanhängande huvudaspekterna - de kulturhistoriska och miljömässiga - kunnat ses i ett större sammanhang. Systemet presenteras under 2.3.

Inventeringssystemet har haft stor betydelse som referensram vid genomgången, bedömningen, analysen och jämförelsen av de studerade rapporterna och litteraturen. Systemet har dessutom legat till grund för det vidare arbetet.

Rapporterna

För varje rapport har de väsentligaste uppgifterna och egenskaperna enligt ovan sammanställts. En sammanfattning av rapportens syfte och uppläggning har utarbetats samt ett referat. Allt detta är samlat i bil 5.7. Inventeringar och grafisk redovisning av särskilt intresse har exemplifierats med kommenterade utdrag ur kartor etc. Denna bilaga utgör en separat del och kan beställas från KKH:s Arkitekturskola, Skeppsholmen, 111 49 Stockholm.

Inventeringar och grafisk redovisning av särskilt intresse

Från de flesta rapporterna har ett urval kartor och illustrationer sammanställts och kommenterats. Detta utgöres av utdrag i svart/vitt (i några fall där så erfordrats för tydlighetens skull i färg). Utgångspunkten för urvalet har i viss mån varit subjektiv samt relativ, dels mellan rapporterna inbördes dels i relation till vad som vanligen förekommer vid grafisk framställning. Urvalet är således inte komplett eftersom vi inte funnit det motiverat att ta med traditionella redovisningssätt för vanligen förekommande inventeringar.

Gruppering

Rapporterna har grupperats efter land, med en kort översikt över bevarandeproblematiken i respektive land, samt jämförts inbördes. Som underlag och översikt har grupper av inventerade aspekter sammanställts i ett särskilt schema. Dessa grupper samt kombinationer av dem har därpå ställts mot en modell, analyserats och kommenterats i kapitel 3 i denna del.

Kulturhistorisk klassificering

Metoder och värderingsprinciper för kulturhistorisk och miljömässig inventering behandlas och jämföres separat. Se 3.6.

2 BAKGRUND OCH PRINCIPIELLA RIKTLINJER

2.1 Bakgrund

I flertalet europeiska länder har alltsedan femtiotalet stora ansträngningar gjorts för att bevara och restaurera det värdefullaste av det äldre byggnadsbeståndet. Från att tidigare företrädesvis endast definiera enstaka märkliga objekt inom ett stadsområde som mer eller mindre värdefulla, växte insikterna alltmer om behovet att värdera sammanhängande stadsmiljöer, dvs att göra hela städer eller stadspartier till föremål för bevarande. Detta gäller i första hand Frankrike, där genom den s k Lex Malraux från 1963 ett relativt stort antal städer och stadsdelar fastställdes som bevarandeområden i kulturhistorisk mening (Secteur Sauvegardé) samt i Italien med avgränsning av s k Centro Storico i många städer. Detsamma gäller även, fast i mindre omfattning, för en rad andra europeiska länder, däribland England, Holland och i viss mån även Danmark och Norge. Utanför Europa har främst Förenta Staterna arbetat med bevarandeplaner för sammanhängande områden av äldre stadsbebyggelse. I dessa länder pågår nu arbete med forskning, inventering och lagstiftning.

Som delprodukt av den omfattande utredningsverksamheten har ett antal intressanta inventeringsmetoder arbetats fram. Speciellt bör här nämnas de engelska exemplen med städerna Bath, Chester, Chichester och York som föremål för sådana undersökningar.

Sverige

De hittills i Sverige gjorda inventeringarna av den befintliga bebyggelsen har oftast åstadkommit i så vitt skilda sammanhang som t ex vid generalplanearbete eller i kulturhistoriskt forskningssyfte. Inte bara utgångspunkterna har varierat utan även som en följd inventeringarnas utförande och djup. Det finns uppenbarligen ett behov av en förbättrad inventeringsmetodik med enhetlig uppbyggnad för att kunna åstadkomma inbördes jämförbara, och med den övriga samhällsplaneringen samordnade, inventeringar - användbara för hela riket.

2.2 Bevarandeproblematiken

Följande målsättning har efter en analys av problemet i stort och med utgångspunkt från rapportens syfte uppställts.

Målsättning

- 1 att studera metoder för att åstadkomma information om befintlig bebyggelse, speciellt i äldre stadskärnor,
- 2 att utvärdera metoder för hänsynstagande till den befintliga bebyggelsens egenskaper vid planering och projektering av bebyggelseförändringar samt
- 3 att studera urvalsmetoder för bevarande av kulturhistoriskt och miljömässigt värdefull bebyggelse.

Arbetshypotes

Efter någon tids studier och i anslutning till diskussioner och arbeten vid KKH:s Arkitekturskola har följande hypotes uppställts:

Det primära är bevarandet och återanvändandet av äldre stadskärnor i sin helhet eller till sina huvuddelar. Motiven till detta grundar sig på såväl sociala, upplevelse- som kulturhistoriska värderingar men också ekonomiska. De inventeringsdata är väsentliga som först informerar om den nuvarande bebyggelsens egenskaper och kvaliteter och som sedan kan ligga till grund för beslut om förbättrade, förändrade eller nytillkomna funktioner.

De rent kulturhistoriska specialinventeringarna spelar i princip två roller. Dels den att förtydliga i vilka fall särskilda omsorger erfordras samt som underlag för centrala beslut om skydd och upprustning med därtill hörande finansiering. Dels kommer dessa inventeringar in som en delaspekt i raden av alla andra som erfordras vid det detaljerade bevarandearbetet. Kulturhistoriska inventeringar företas också i rent dokumenterande syfte. Denna sista typ av inventeringar faller inte inom ramen för denna studie.

Avgränsning

Så småningom har det stått klart att det inte i första hand är frågan om att inventera och skydda det urval av stadsbebyggelsen, som med olika bedömningsgrunder - formala, historiska, visuella etc, - anses vara särskilt värda att bevara. Problemet ingår i ett större komplex: en totalt ändrad syn på omvandlingsprocessen i våra stadskärnor och på de faktorer som ligger bakom denna. Dessa övergripande problem studeras nu mera ingående på andra håll. Här har en avgränsning måst göras och endast de faktorer behandlas som har betydelse för denna studie, nämligen de som ligger på detaljplanenivån.

Det kan tänkas föreligga ett i bevarandesammanhang generellt behov av att i stadskärnan avgränsa två slags områden: dels områden med speciella kulturhistoriska, miljömässiga eller andra värden, dels de områden som är omedelbart eller i en överskådlig framtid underkastade förändringar av olika slag. Intresset koncentreras då dit där dessa områden överlappar varandra. Som ett därpå följande steg behöver man utöka sina kunskaper om det sålunda definierade området för vidare handling.

Beslut om användning

Utgångspunkten blir då att egenskaper hos den befintliga miljön i stadskärnan - fysisk såväl som sociologiska, ekonomiska etc, bör ha en mera avgörande betydelse vid fattandet av beslut rörande dess framtida användning än hittills. Man kan jämföra med planläggning på mer eller mindre jungfrulig mark, där givna förutsättningar, som man behöver ta hänsyn till när funktionerna läggs ut, är ytterst få - geologiska, topografiska, relativa m fl. När det gäller förändrade och nya funktioner, som ställs på den befintliga stadskärnan, bör däremot endast sådana överordnade krav tillgodoses som på ett rimligt sätt låter sig inordnas i det befintliga bebyggelsemönstret.

Problemet till vilken grad bibehållna, förändrade eller nya funktionskrav kan tillgodoses vid en sammanvägning med den befintliga strukturen är av en speciell natur och innebär politiska ställningstaganden till ekonomiska, sociala m fl målsättningsfrågor.

Förbättringar av miljön

I våra av olika skäl förslummade stadscentra finns det ett behov av förbättringar i olika hänseenden. Man skulle därför i princip kunna acceptera sådana förändringar, som innebär en förbättring av den totala stadsmiljön. Det kan emellertid vara en svår avvägningsfråga vilka förändringar som verkligen medför en sådan förbättring. En förändring bör inte heller på ett alltför genomgripande sätt få påverka dokumentationen för framtiden av äldre kulturmiljöer, en dokumentation som i sig måste vara fullständigt fristående från bedömningen av dagens totala miljö.

Beslutsunderlag

Vad som således behövs är underlagen för de ovannämnda besluten om innerstadens användning i morgon och i framtiden. Då det här, i jämförelse med s k råmark, rör sig om en oerhört mycket större mängd planfaktorer, alla komplexa och på olika sätt relaterade till varandra, är problemet inte så mycket att genom inventeringar samla in dessa data, utan mera att sälla fram dem som verkligen har betydelse, ställa samman och analysera dessa data och presentera dem så att beslut om vidare planläggning kan fattas. Man kan anta att genom frågornas komplexitet, den grafiska presentationsformen är ett väsentligt komplement till den verbala.

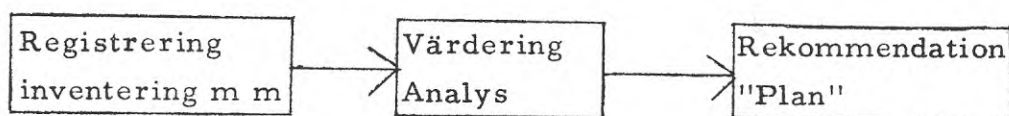
Bevarandet av äldre kulturmiljöer av rent kulturhistoriska skäl utgör ett speciellt delproblem inom bevarandeproblematiken. Det har därför varit nödvändigt att detaljstudera därmed sammanhängande inventerings- och klassificeringsfrågor.

2.3 Teori

Till detta avsnitt har Henrik O. Andersson, Nordplan, lämnat värdefulla synpunkter.

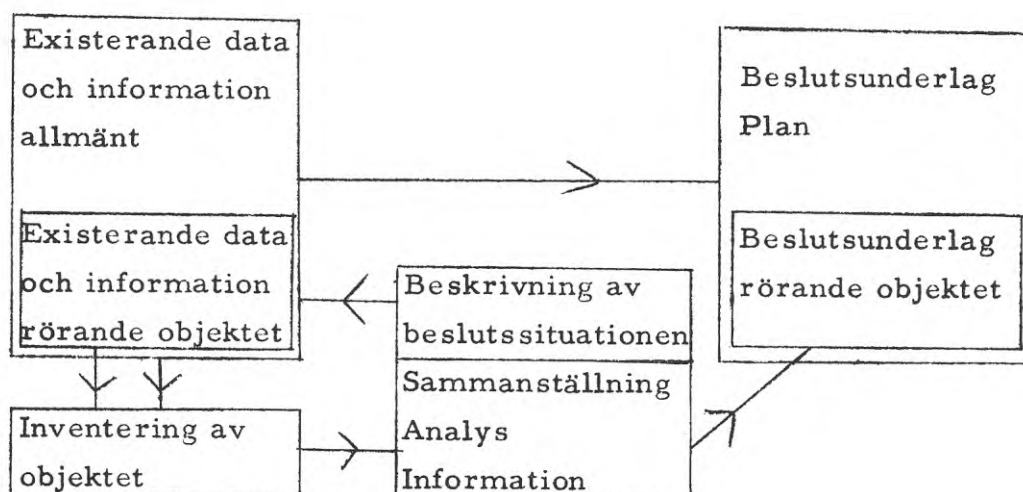
Inventering och registrering

Inventering i bemärkelsen fältundersökning och datainsamling kan definieras som en del av den informationsregistrering, som föregår analys och utvärdering.

Figur 1. Schematisk framställning av vanlig typ av inventering.

En inventering bör relateras till en beskriven handlings- (besluts-) situation för att kunna avgränsas, sammanställas, analyseras och användas som underlag för konkreta åtgärder.

Figur 2. Inventeringens relation till framställning av handlingsunderlag.

Informationssystem

En inventering skall också vara infogad i ett beskrivet informationssystem; ett system för insamling, lagring och bearbetning av data för framställning av information som underlag för beslut och handling.

Värdering och analys

Värdering och analys innebär en bearbetning av i princip helt neutrala informationer. Endast i mycket ringa omfattning kan värdering och analys ske fristående från subjektiva bedömningar. Samtidigt kan det rena datainsamlandet inte helt isoleras från en värdering- eller analysituation. En värderingsnorm utgör i sig själv ett subjektivt ställningstagande av bedömare. Ett stort

antal normer är emellertid så allmänt antagna inom det aktuella kulturområdet, att de i det praktiska arbetet kan användas som objektiva bedömningsgrunder.

Redovisningsmetod

Data kan redovisas med hjälp av olika metoder och kan ges en verbal respektive grafisk form, eller kombinationer därav.

Verbal form	monografi, register, tabell etc.
grafisk form	karta, diagram, bild etc.

Aspekt

För att underlätta en överblick över olika slags aspekter, som kan läggas på egenskaper, absoluta och relativa, har ett försök gjorts att systematisera och gruppera dem på ett sätt som skulle kunna vara generellt användbart vid analys av äldre stadsområden. Se bilaga 5.2.

Detta inventeringssystem, som nämnts tidigare, är en uppsortering av alla de data som är aktuella vid studium av tätbebyggda områden särskilt vid stadsförnyelse. Dessa data är grupperade efter ett antal huvudaspekter. Sättet att dela in och gruppera dessa aspekter, vilket givetvis också kan ske på andra likvärdiga sätt, har samordnats med vissa andra pågående forskningsprojekt.

2.4 Svenska kulturhistoriska stadsinventeringar

Den svenska systematiska konsthistorien är mycket ung; först kring 1800-talets slut samlades olika forskares detaljvetande till översikter som Gustaf Upmark den äldres grundläggande arbete Svensk Arkitektur 1530-1760 eller arkitekten och arkitekturhistorikern Gustaf Lindgrens översikt av Stockholms äldre arkitektur och byggnadsbestånd i bokverket Stockholm 1897.

Konstakademiens skrivelse

Den unga arkitektgenerationen kring sekelskiftet sysslade emellertid gärna med uppmätningar och inventeringar av äldre byggnadsverk, särskilt med stormaktstidens landsslott och borgarhus i Staden mellan broarna. Dessa historiskt inriktade arkitekter upprördes över de gamla husens vanvård och inte minst över de hårda restaureringar som vid denna tid övergått en rad av de viktigaste arkitekturhistoriska monumenten. 1902 tillkom främst på deras initiativ Konstakademiens skrivelse i restaureringsfrågan.

Här föreslogs bl.a. en riksomfattande byggnadsinventering: "en med beskrivningar och fotografiska avbildningar fullständigad förteckning över alla värdefullare, staten, kommunen eller enskilde tillhörande gamla minnesmärken (byggnader, monument m m). Dessa skulle därmed i likhet med vad fallet är flerstädes i utlandet förklaras för historiska monument och vara ställda under liknande skydd, som för närvarande är berett åt rikets fornlämningar, och med motsvarande ansvarspåföljd, därest en sådan lag överträdes..... Redan förefintligheten på centralt håll av ett av Kungl. Maj:ts stadsfäst register över landets historiska monument skulle enligt Akademiens tanke vara ägnad att i väsentlig mån öka vördnaden för alla dessa minnen, vilka i olika riktningar lära oss att känna skilda tiders och trakters kultur."

Konstakademiens aktion ledde aldrig till något praktiskt resultat, detta inte minst genom det starka motstånd mot förslaget som kom från den kulturminnesvårdande centralmyndigheten, Vitterhetsakademien. För vissa typer av kulturhistoriska minnesmärken: fornlämningar, kyrkor och kyrkliga inventarier fick Sverige tidigare än något annat land kungliga skyddsförordningar, förbundna med påbud om allmänna inventeringar av de monumenttyper, som förordningarna avsåg. Även om förordningarna tidvis föll i glömska förnyades de på nytt, och för dessa slag av minnesmärken finns därför mer eller mindre fullständiga inventeringar alltsedan 1600-talets mitt. Avsaknaden av skyddsinstitut ledde däremot till att Sverige först in på 1900-talets början får något slags systematiska inventeringar av profanbebyggelsen.

Samfundet S:t Eriks register

De första egentliga stadsinventeringarna i Sverige utfördes i Stockholm genom Samfundet S:t Erik, som år 1905 fick ett initialbidrag från staden för utarbetande av ett register över kulturhistoriskt intressanta minnesmärken i Stockholm. Samfundets målsättning var: "att man, efter undersökning av ett kvarter eller en stadsdel kan bestämt påstå att allt av intresse upptagits i registret; att undersöka hus efter hus från källaren till vinden; varje uppgift, positiv eller negativ antecknas på lösa lappar, som efter behov kunna ordnas efter olika principer; där så är möjligt komma fotografier att tagas."

Arbetet påbörjades 1906 med Staden mellan broarna där inventeringens första etapp slutfördes 1912 och fortsattes sedan med olika avbrott i övriga stadsdelar in på 1930-talet. I inventeringsarbetet medverkade en rad framstående konsthistoriker såsom Gustaf Upmark, Sigurd Wallin, Ragnar Josephson, Axel Nilsson, Sixten Strömbom och Gösta Selling liksom arkitekter som Gunnar Asplund, Ragnar Hjorth och bröderna Erik och Tore Ahlsén.

Fortsatta stadsinventeringar

S:t Eriks undersökningar blev grundläggande för de svenska kulturhistoriska stadsinventeringarna med vetenskapligt syfte och fick en fortsättning utanför Stockholm i Nordiska museets stadsinventeringar, som på allvar tog sin början mot 1920-talets slut. Däremot visade de sig snart vara olämpliga som ett hanterligt underlag för kommunalt beslutsfattande.

Asylområden

Visserligen hade den inventering som utfördes på Södermalm i Stockholm till direkt syfte att utreda vilka staden tillhöriga äldre karaktäristiska och pittoreska småbyggnader - s k kåkar - som borde bevaras inom kulturresevat, (det man vid denna tid kallade "asylområden"). Detta med anledning av en motion i Stockholms stadsfullmäktige 1913 av Anna Lindhagen.

Skyddsvärda byggnader och miljöer

Efter ytterligare en motion 1918 av arkitekt Konrad Elméus om upprättande av en förteckning över skyddsvärda kulturhistoriskt och arkitektoniskt intressanta byggnader och miljöer gjorde fastighetsnämnden emellertid följande uttalande: "Då, som av samfundet S:t Erik påpekas, vid dess inventering medtages allt, som befinnes vara av intresse ur kultur eller konsthistorisk synpunkt, utan hänsyn till huruvida allt detta kan anses hava ett sådant värde, att särskilda åtgärder och uppoffringar från stadens sida för dess bevarande kunna anses vara motiverade, läres resultatet av sagda inventering icke kunna utan vidare läggas till grund för den vårdnadsverksamhet, motionerna åsyfta. På grundval av nyssnämnda inventering torde därför böra upprättas en särskild förteckning å byggnader och anläggningar av sådant särskilt värde, att de böra bevaras."

Denna inventering uppdrogs åt skönhetsrådet och utfördes av dåvarande amanuensen vid Nordiska museet Sigurd Wallin och arkitekten Sven Brandel.

Skönhetsrådets klassificering

Trots att skönhetsrådets inventering inskränktes till fastigheter i stadens ägo kan den sägas utgöra den första moderna systematiska stadsinventeringen i Sverige. Med den inskränkning som ovan nämnts var inventeringen total och utmynnade i en värderande gruppering i fyra olika klasser, vilka på stadsdelskartor markerades med olika färger. Till kartorna hör en registrant med kortfattad beskrivning av de klassade husen samt ett foto för respektive objekt. Den lägsta klassen, fastigheter utan bebyggelse av intresse, är endast markerade på kartorna med en röd begränsningslinje. De tre övriga klasserna definieras på ett sätt som kan sägas ha blivit normgivande:

Blått	betecknar byggnader av särskilt anmärkningsvärt kulturhistoriskt värde, såsom monumentalbyggnader, arkitektur-	I vissa fall har denna uppskattning grundats ej enbart på byggnadens eget arkitekturvärde, utan även i viss mån på dess
-------	--	---

verk och anläggningar, vilkas fortbestånd kan betecknas som ett i exceptionell mening allmänt intresse, och vilkas försvinnande eller förändring skulle utgöra en nationell förlust.

Grönt betecknar alla övriga byggnader av kulturhistoriskt intresse, vilka här ansetts bära rekommenderas till skydd av en eller annan art.

betydelse för stadspartiet eller någon monumental plats eller byggnad, till vilken huset ifråga har en nära relation.

Dessas arkitekturvärde är naturligen ganska skiftande, och den större delen av dessa byggnader har upptagits såsom representanter för äldre tiders byggnadsskick och de få ej bedömas som byggnader med individuellt arkitekturvärde i egentlig mening. I flertalet dylika fall har läget och omgivningarnas beskaffenhet spelat stor roll för bedömandet, då ju ett isolerat hus av denna art kan uppoffras med betydligt mindre förlust än hus, som ligga tillsammans med andra dylika i en mer obruten miljö. Ett strikt avvägande av byggnadernas högre eller lägre arkitekturvärde i och för sig har sålunda icke kunnat användas som ensam norm. De värdefullaste byggnaderna ha emellertid upptagits även om omgivningen blivit betydligt

förändrad. De större eller mindre möjligheterna och utsikterna för förverkligandet av det önskade skyddet har utredningen ej kunnat ta hänsyn till, då värdet ur kulturhistorisk synpunkt uppställts som undersökningens föremål.

Gult	betecknar, att tomtens läge i förhållande till byggnader av kulturhistoriskt värde (betecknade med blått eller grönt) är sådant, att dess bebyggnade eller behandling i övrigt har betydelse för byggnader av kulturvärde.	Den gula färgen betecknar således intet bedömande av befintliga byggnader, utan enbart att platsen och dess behandling har betydelse för närliggande kulturhistoriskt värdefulla byggnaders miljö.
------	--	--

Inventeringen redovisas utan detaljerade motiveringar, i form av en värdering, som samtidigt utgör ett förslag till (skydds-) åtgärd. Motiveringarna kan däremot sägas återfinnas i det erfarenhetsmaterial som S:t Eriks tidigare inventeringar givit.

Lagligt skydd

Den värderande klassningen syftar, såsom framgår av motiveringen för skönhetsrådets inventering, till att ge underlag för åtgärdsbeslut, i första hand i fråga om skyddsåtgärder. Begränsningen till stadens fastigheter sammanhänger med att möjligheter till legalt grundat kulturhistoriskt skydd för byggnader i enskild ägo saknades i svensk lagstiftning ända till 1942. Elméus' motion syftade till att ge skydd åt arkitektoniskt och kulturhistoriskt intressanta byggnader oavsett ägare. Beträffande den ickekommunala kategorien hänvisade emellertid stadsfullmäktige i samband med motionens besvarande 1923 uttryckligen till 1913 års fornminneskommittés nyss framlagda förslag till registrering av kulturhistoriskt märkliga byggnader.

Trots att ett egentligt skyddsinstitut för arkitektoniskt och kulturhistoriskt värdefulla byggnader saknades har skönhetsrådets klasser utformats för att fungera i ett sådant system. Förebilden torde ha varit den danska Loven om bygningsfredning av år 1918, som hänför registrerade kulturhistoriskt värdefulla byggnader till två klasser med olika starkt skydd.

Byggnadsbeståndets karaktär

Begränsningen till stadens hus gör att utgångsmaterialet för inventeringen blev ganska speciellt. Regelmässigt består stadskommunernas byggnadsinnehav av i stort sett två vitt skilda kategorier: dels monumental- och nyttobyggnader för allmänt bruk, dels saneringsfastigheter avsedda att disponeras för nya ändamål, vanligen efter s k totalsanering eller rivning.

Trots skyddsrekommendationerna har i Stockholm en mycket stor del av de gröna objekten rivits långt in i sen tid. Av de 35 blå objekten har endast ett rivits, av de blå utgör emellertid inte mindre än 12 kyrkor och kyrkliga byggnader, medan 5 utgörs av vid tiden för inventeringen ganska nybyggda monumentalbyggnader. Det är av intresse att man vid dessa värderingar inte kände någon tvekan inför den korta tidsaspekten utan klassade arkitektoniskt värdefulla hus utan att avvakta någon 50- eller 100-årsgräns.

Skydd av offentliga byggnader

Någon sådan gräns tillämpades inte heller vid upprättandet av de förteckningar över arkitektoniskt och kulturhistoriskt värdefulla byggnader i statens ägo som blev en direkt följd av det speciella skyddsinstitutet för sådana byggnader i kungörelsen om det offentliga byggnadsväsendet år 1920. Dessa inventeringar, som pågick under 1920- och 30-talen, sköttes till stor del av arkitekten och arkitekturhistorikern Martin Olsson, samtidigt sekreterare i Skönhetsrådet i Stockholm och senare riksantikvarie. Till skillnad från skönhetsrådets förteckning över Stockholms stads värdefulla hus blev de statliga listorna, i realiteten endast omfattande en klass trots byggnadernas ofta skiftande värde, officiellt fastställda genom Kungl. Maj:ts beslut den 25 januari 1935.

Publicering - registrant

Skönhetsrådets inventering av Stockholms innerstad trycktes inte och torde så småningom ha fallit i glömska. Av S:t Eriks register trycktes endast den första inventeringen av Staden mellan broarna efter genomgripande omarbetning av Ragnar Josephson i Borgarhus i Gamla Stockholm 1916. I enlighet med S:t Eriks ursprungliga målsättning är det här inte fråga om en värdering utan om en s k registrant, en beskrivande redogörelse över varje inventerat hus och dess byggnadshistoria.

Totalinventering för bevarande

Den första inventeringen och värderingen av i princip samtliga hus inom en äldre stadskärna påbörjades 1930 i Ystad. I anledning av en aktuell kulturminnesvårdsfråga upptogs inom drätselkammaren frågan om en värdering av det rika beståndet av ålderdomliga men tekniskt bristfälliga byggnader i staden. Innan några beslut fattades i ena eller andra riktningen ville man av den antikvariska sakkunskapen ha reda på vad som måste bevaras och sedan vad som borde bevaras.

Projektet stöddes livligt av dåvarande riksantikvarien Sigurd Curman, vilken som riksantikvarieämbetets representant och projektledare satte in dåvarande professorn i Lund Ragnar Josephson, som ju hade en gedigen erfarenhet från S:t Eriks inventeringar i Stockholm. Josephsons avsikt synes från början ha varit att efter mönster från de stockholmska planerna på Södermalm kunna sammanföra hus som låg i vägen för stadsutbyggnaden till särskilda reservat, asylområden. Några sådana flyttningar hade redan tidigare kommit till stånd.

Själva inventeringen, som i praktiken till största delen utfördes av dåvarande amanuensen Nils Gösta Sandblad i Lund, följde emellertid snarast skönhetsrådets system och dess danska förebilder. Hus som ur kulturhistorisk eller skönhetssynpunkt betecknades som omistliga karterades med röd färg, ur konst- eller kulturhistorisk synpunkt värdefulla men inte absolut unika hus markerades blåa och slutligen byggnader som tillsammans med

andra var av sådan betydelse för stadsbilden att de ur miljösynpunkt borde bevaras markerades med gul färg.

Riksantikvarieämbetets klassificering

Sedan den värderande inventeringen slutförts föreslog riksantikvarien 1935 staden att den tidigare inventeringen skulle kompletteras med en dokumenterande inventering. Denna utfördes av Nordiska museet och var färdigställd 1938. I ämbetets skrivelse av år 1935 förekommer emellertid en ganska speciell tolkning av de traditionella tre klasserna, som har sitt intresse som uttryck för ämbetets dåtida syn på kulturminnesvården i de gamla städerna.

Grupp I Byggnader och byggnadsmiljöer, som måste anses såsom omistliga på nuvarande plats och på sådant sätt förbundna med stadsbilden i dess helhet, att ovillkorligt skydd är önskvärt. För dessa borde även förslag till skyddsåtgärder upprättas.

Grupp II Monument, som visserligen äro av omistligt eller synnerligen högt värde, men vilka dock genom sitt läge, med hänsyn till stadens sunda modernisering och utveckling, icke rimligtvis i längden kunna bibehållas på nuvarande plats, utan endast genom flyttning beredas en skyddad tillvaro.

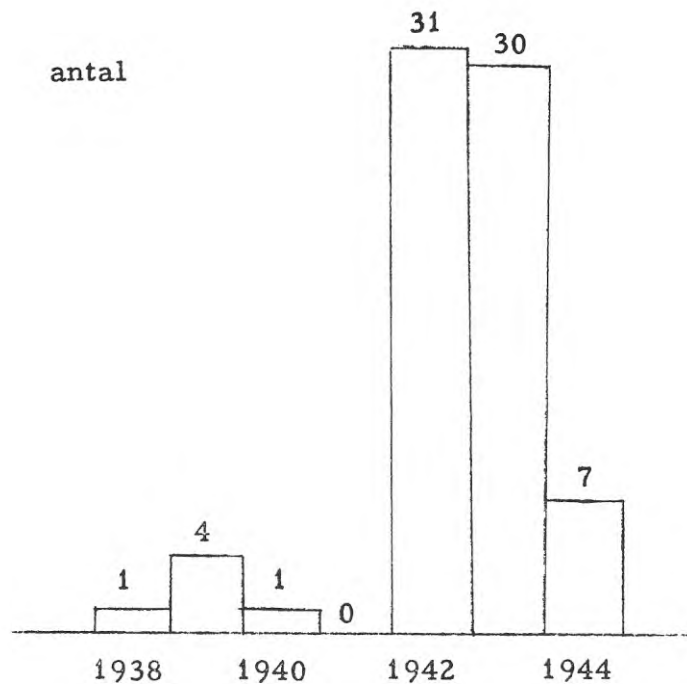
Grupp III Sådan äldre bebyggelse, vilken visserligen i och för sig ägde kulturhistoriskt eller skönhetsvärde, men dock lämpligen ur praktisk synpunkt skulle kunna ersättas med ny bebyggelse, utförd i enlighet med traditionens krav.

Inventeringen i Ystad var den första som verkligen kom att bilda underlag för ett stadsplanearbete, ett arbete som slutligen kodifierades i kommunens senaste generalplan. Bevaringsplanen understöddes redan från början genom relativt frikostiga ekonomiska bidrag till upprustningsarbeten från såväl stat som kommun.

Nordiska museets snabbinventeringar

Såsom tidigare nämnts utförde Nordiska museet från slutet av 1920-talet en rad kulturhistoriska stadsinventeringar med huvudsakligen dokumenterande syfte. Några av dessa publicerades i bokform, som Gränna och Västervik. Efter avslutande av Ystadsinventeringen 1938 startade museet emellertid ett nytt projekt, som skulle ha kunnat få en mycket stor betydelse.

Redan vid denna tid började trafiken och de nya bostadsformerna förändra de tidigare ganska statiska landsortsstäderna. Efter mönster av Ystadsinventeringen ville man inför den väntade förändringens tryck göra en riksomfattande inventering av landets äldre stadsmiljöer för att markera vad som borde bevaras för framtiden. De kulturhistoriskt värdefulla husen klassades liksom tidigare i tre grupper, i huvudsak "omistliga", värdefulla och miljöhus. Krigsutbrottet 1939 påskyndade arbetet, som fick formen av en snabbinventering av beredskapskaraktär. Se figur 3.

Figur 3. Nordiska museets snabbinventeringar 1938-1944.

Om man därtill lägger de större undersökningar som samtidigt eller före snabbinventeringen genomförts i 13 städer befann man sig år 1944 i den unika situationen att ha en aktuell, enhetligt utförd riksinventering och värdering av så gott som all bevarad äldre stadsbebyggelse utanför storstäderna, i en tid då ännu alla genomgripande stadsombyggnader befann sig på ett tidigt och påverkbart planeringsstadium. Omfattningen av dessa inventeringar framgår dels av karta fig 4 dels av förteckning bilaga 5.3.

Funktionalismens stadsbyggnadsideal

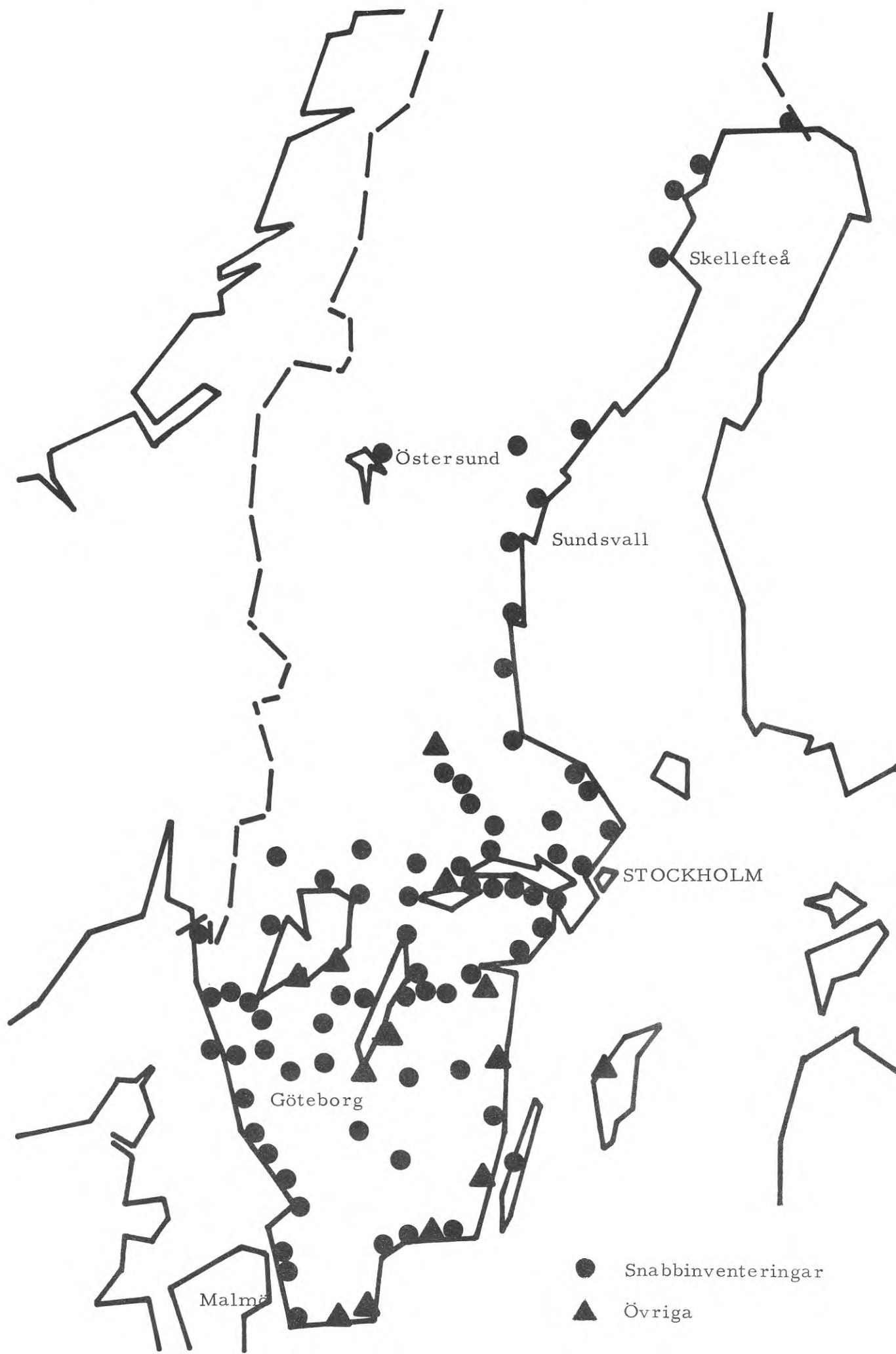
Tyvänn utnyttjades inte denna unika möjlighet. Snabbinventeringarna kom aldrig till någon praktisk nytta i städernas planeringsarbeten utan ställdes i regel endast upp i ett exemplar på Nordiska Museet och ett exemplar i Vitterhetsakademiens arkiv. Orsaken torde inte enbart ha varit att materialet på grund av det snabba utförandet naturligt nog inte kunnat genomarbetas på det sätt som man hade önskat. Snarare spårar man en viss uppgivenhet inför de försenade 40- och 50-talsfunktionalisternas strävan att i stads- och generalplaner systematiskt slå sönder den gamla stadens traditionella mönster till förmån för funktionalismens solgenomlysta bostadsutopi och kommersiella citytänkande.

50-talets stadsinventeringar

I samband med generalplanearbeten utfördes på 50-talet en rad begränsade kulturhistoriska inventeringar, som i allmänhet fick påfallande liten betydelse. De åtgärder som vidtogs för skydd av äldre bebyggelse grundade sig i allmänhet på det så kallade asyl- eller kulturreservatstänkandet, enligt vilket man antingen avskiljde en liten grupp av pittoresk småbebyggelse eller upplät ett ocentralt område för hopflyttning av viss bebyggelse från den gamla stadskärnan.

Lunds stadsbild

Den kommitté för inventering av stadens äldre byggnadsverk som stadsfullmäktige i Lund tillsatte år 1950 bröt emellertid detta mönster. I direkt efterföljd av Ystadsinventeringen vid 30-talets

början gjordes en inventering och klassificering av stadens äldre bebyggelse med betoning av den gamla till största delen bibehållna medeltida stadsplanens värde och med klara rekommendationer för vidare stadsplanearbete. För första gången framläggs inventeringskommitténs resultat i en separat skrift med bifogad karta.

Betänkandet, som publicerades 1952 under titeln Lunds stadsbild, inleds med ett resonerande avsnitt med en historisk översikt och kommitténs förslag till skyddsåtgärder för de klassade byggnaderna och miljöerna; i övrigt består rapporten liksom skönhetsrådets mönsterbildande inventering av en registrant, här delvis även försedd med ägarhistorik för de olika fastigheterna, samt inventeringskartan. Liksom i de äldre inventeringarna, ansluter sig värderingsgrupperna till den danska lagstiftningen:

K 1	rött	Omistliga hus	vilkas nedrivande, förvanskning eller vanvård skulle innebära en oersättlig förlust för landets och stadens kultur- och skönhetsvärdet.
K 2	grönt	Värdefulla hus	av sådan kulturhistorisk betydelse och av sådant värde för stadsbildens karaktär, att de icke utan mycket tvingande skäl bör rivas eller väsentligen förändras.
M	svart	Miljöhus	vilkas yttre arkitektur eller byggnadsvolym bör med hänsyn till stadsbilden bevaras, även om de icke ansetts böra hänföras till K-husen.

På inventeringskartan har därutöver markerats fornlämningar ovan och under jord.

För inventeringen svarade i första hand antikvarien Ragnar Blomqvist; erfarenhetsöverföringen från den tjugo år äldre Ystadsinventeringen

kunde emellertid förmedlas av kommittéledamoten och dåvarande docenten Nils Gösta Sandblad.

Bristande skydd

Samma år, 1952, som den första Lunda-inventeringen publicerades tillsattes en liknande inventeringskommitté i Landskrona. Dess rapport, som publicerades först åtta år senare, 1960, följer i allt väsentligt Lunda-inventeringens mönster. Liksom i denna har i registranten även införts en kortfattad redogörelse över gällande stadsplanebestämmelser och vissa rekommendationer till byggnadsnämnden. Klasserna är desamma men betecknas:

Klass A	rött	Omistliga hus
Klass B	grönt	Värdefulla hus
Klass M	blått	Miljöhus

Lika litet som i Lunda-inventeringen föreslås några generella skyddsåtgärder för de olika klasserna. Kommittén fick därför uppleva att flera omistliga hus revs redan under inventeringsarbetets gång. Sedan rapporten publicerades har ytterligare en rad klassade hus rivits.

Definition av "miljöhus"

I Stockholm utförde Stadsmuseet under 1950-talet två olika inventeringar av Södermalms äldre bebyggelse, dels beträffande byggnader i stadens ägo, dels oavsett ägareförhållanden, samt en totalinventering av Gamla Stan. Klasserna överensstämmer i huvudsak med skönhetsrådets från 1923, men klass tre, gult, definieras genom en förskjutning av tolkningen som: "Gult — Byggnad av visst värde eller av betydelse för miljön." Klass 3, "miljöhusen", kom på detta sätt i allt fler inventeringar att endast utgöra en tredje värderingsklass ifråga om det kulturhistoriska egenvärdet. Miljöhus, vilka enligt ursprungsdefinitionen skall utgöra ett inslag i en värdefull miljö, redovisas ofta friliggande utan sammanhang med andra klassade byggnader.

Skyddsanknuten inventering

Ingen av 1950-talets stockholmsinventeringar har publicerats. I samband med den allt starkare förändringen av Östermalm beviljade emellertid stadsfullmäktige i Stockholm år 1960 medel till en inventering av denna stadsdel med huvudsakligen sen 1800-talsbebyggelse av påfallande arkitekturhistoriskt intresse. Inventeringen, som omfattade all bebyggelse inom området, publicerades 1963 i form av en inventeringskarta med tillhörande kortfattad förteckning över byggnadsår och arkitekter för de klassade husen samt en kortfattad resonerande text. De likaledes kortfattade definitionerna är följande:

Klass A	blått	Omistliga byggnader
Klass B	grönt	Kulturhistoriskt värdefulla byggnader
Klass C	gult	Fastigheter av mindre kulturhistoriskt värde eller anläggningar som sammantagna eller tillsammans med byggnader i klass A eller B bilda en enhetlig, för viss tidsepok karaktäristisk miljö.

Trots de ganska oprecisa verbala definitionerna är Östermalmsinventeringen den första svenska inventering som återigen knyter samman de olika klasserna med respektive skyddsinstitut.

Klass A	blått	inrymmer byggnader som är eller föreslagits till statliga byggnadsminnesmärken eller byggnadsminnen
Klass B	gröna hus eller miljöer	föreslås få lokalt skydd genom K-märkning i stadsplan

Då det föreslagna skyddet endast avser gatufasaden har färgmärkingen utlagts i gatulinjen, då det föreslagna eller existerande skyddet förutom byggnaderna även avser gård eller tomtområde har gården eller tomtområdet skrafferats i respektive färg. Genom detta kan de karterade klassningarna direkt översättas till

respektive skyddsinstituts omfattningsbestämmelser. Förutom K-märkningsförslagen innehåller emellertid inventeringen inga ytterligare stadsplanerekommendationer och något samråd med stadsplanerarna kom inte att ske varken under inventeringens gång eller efter dess framläggande.

Områdesavgränsning

Karaktäristiskt för de tre sist behandlade inventeringarna är den koncentrerade markeringen av skyddsvärda hus och miljöhus till vissa starkt begränsade områden. Detta kan ses som ett utslag av det vid denna tid vanliga prioriteringstänkandet inom kulturminnesvården. För att inte förlora allt inskränkte man bevarandeanspråken till vissa enhetliga samlade miljöer, möjligen med undantag av byggnaderna i den högst klassade gruppen.

En nyligen i samråd med stadsbyggnadskontoret utförd ominventering av delar av nedre Östermalm enligt i princip samma värderingskriterier som 60-talsinventeringen visar att de inre kvarteren rymmer nära nog lika många miljöhus och värdefulla hus som kvarteren längs Strandvägen och Torstenssonsgatan, till vilka färgmarkeringen är koncentrerad i den äldre rapporten.

Stadsbildens framtid

Året efter Östermalmsinventeringen, 1964, publicerades Uppsalainventeringen Stadsbildens framtid. Uppläggningsen är i huvudsak upplagd efter mönster av Lunda-inventeringen och även här var Nils Gösta Sandblad den förmedlande länken, nu i egenkap av professor i konsthistoria vid Uppsala universitet och ordförande i inventeringskommittén intill sin död 1963. Värderingsklasserna har samma brist på stringens som utmärker alla inventeringar utgående från vad man kan kalla Lunda-skolan; en klass hade emellertid tillkommit i form av "Lagskyddade byggnader". Därigenom får de s k miljöhusen karaktären av fjärde klassens värde, något som snart skulle visa sig i form av omfattande rivningar inom denna kategori.

Totalinventering

Det nya hos Uppsalainventeringen är publicerandet av samtliga hus, även icke klassade, i den tryckta registranten. Den uttryckliga motiveringen är att inventeringen endast därigenom kan få ett mera varaktigt värde, oberoende av det eventuellt tillfälliga i själva värderingarna. Även Östermalmsinventeringen hade som grund en totalinventering, men av denna publicerades endast ett mycket sparsamt urval.

Senare stadsinventeringar

Under 60-talet och början av 1970-talet har stadsinventeringarna kommit i tät följd. Dessa redovisas dels på karta fig 5 dels i förteckning bilaga 5.4. Bl.a. har Nordiska museet på nytt i samarbete med olika kommuner utfört en rad värderande inventeringar, av vilka märks Hälsingborgsinventeringen 1962-63, den stora Visbyinventeringen på riksantikvarieämbetets uppdrag 1968-69 och Norrainventeringen 1971.

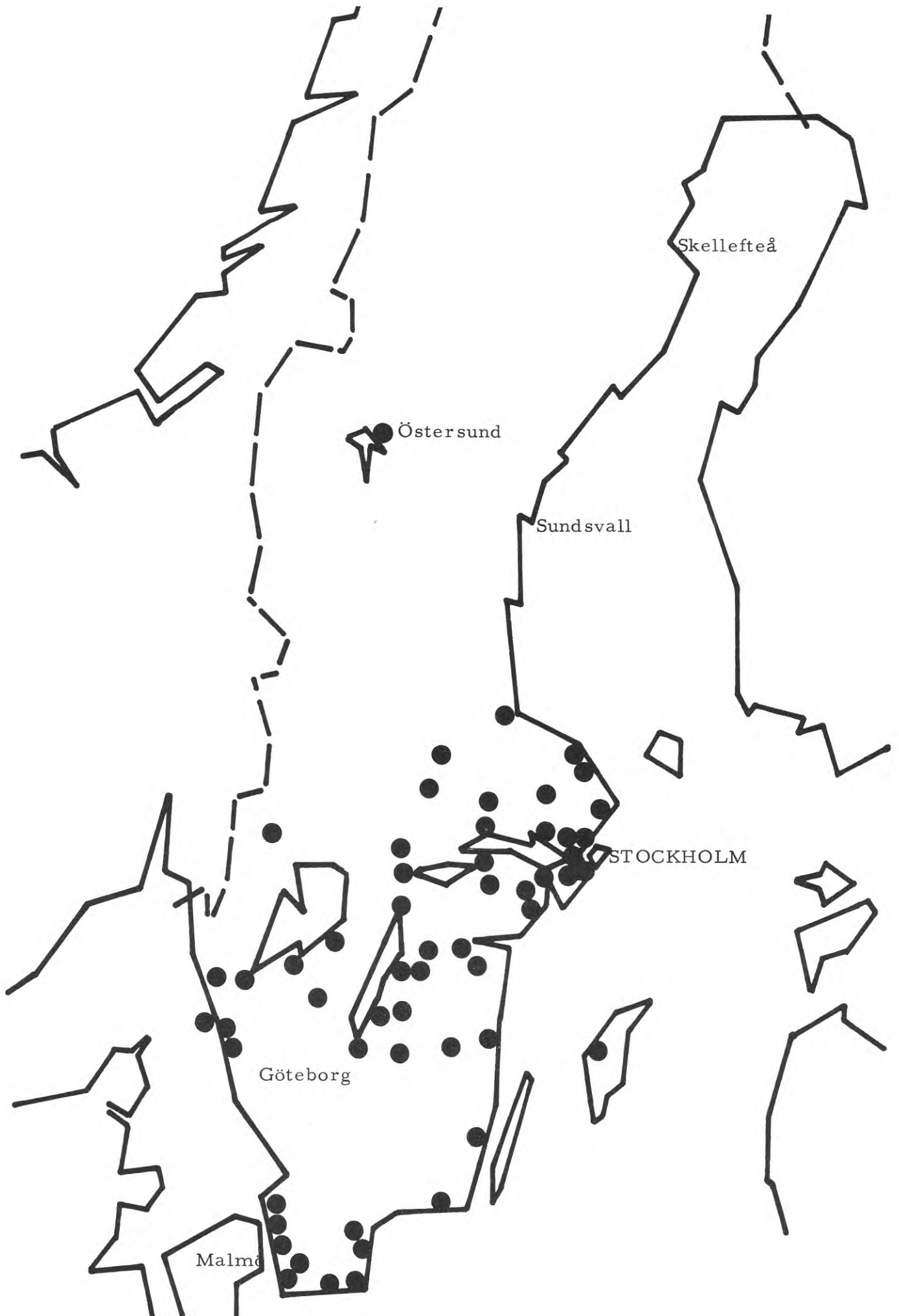
1965 publicerade riksantikvarieämbetet en på ämbetets eget initiativ utförd inventering av Storgatan i Vimmerby. Inventeringen är utförd efter mönster av de tidiga danska sk bevaringsplanerna, med en utförlig tryckt registrant. Värderingen är förenklad:

Antikvariskt och miljömässigt mycket värdefull bebyggelse,
miljömässigt värdefull bebyggelse och
bebyggelse utan antikvariskt eller miljömässigt intresse.

Utredningen är vidare kompletterad av en generalplaneskiss av en av ämbetet särskilt anlitad arkitekt. Publicerandet av rapporten medförde en kraftig ökning av det lokala och regionala intresset för bebyggelsen vid Storgatan. Se vidare i bilaga 5.7.

Objektiva värderingsmetoder

1964 började man i Malmö planera en av stadsfullmäktige beslutad inventering av stadens äldre bebyggelse. Tveksamheten över det alltför oprecisa och subjektiva i Lunda-skolans värderings-system fick den verkställande inventeringsgruppen att söka nya

och mera objektiva värderingsmetoder.

För att öka exaktheten i värderingen och beskrivningen av de olika objekten kodades alla uppgifter för databehandling. Detta medförde en omfattande nomenklaturbestämning, dels beträffande byggnadernas olika delar, dels beträffande olika byggnadsstilar. Det för fältarbetet nödvändiga kodschemat upptar 10 sidor. Varje byggnad värderades enligt skalan 0-9 ur fyra utgångspunkter:

Konstnärlig kvalitet,

konstruktionsvärde (dvs frekvensen av en viss konstruktionstyp inom undersökningsområdet),

teknisk kvalitet och

unikvärde (dvs frekvensen av en viss stiltyp i en viss konstruktionstyp inom undersökningsområdet).

Unikvärdet kom senare att utgå vid den slutliga sammanvägningen av erhållna värderingar. De 31 byggnader som vid sammanräkningen erhöll högst poäng har av arbetsgruppen ansetts i första hand skyddsvärda. Genom den valda metoden har flera byggnader av klart riksintresse, bl.a. några härstammande från 1500-talet, kommit att hamna utanför listan. Arbetsgruppens arbete, som leddes av Olle Swedberg, avslutades år 1970 men inventeringen publicerades först år 1972 på grund av den tveksamhet den parlamentariskt ansvariga kommittén kände inför inventeringens resultat.

Malmarna

1962-1966 utfördes på beställning av byggnadsnämnden i Stockholm en arkitekturhistorisk totalinventering av byggnaderna på Stockholms malmar av i jämförelse med Malmöinventeringen nära nog helt motsatt karaktär. Inventeringen utfördes av två unga arkitekter, Sune Malmquist och Göran Bergquist, som självständigt bedömde varje enskild byggnad efter klasserna

- 1 byggnad av stort intresse
- 2 byggnad av intresse
- 3 byggnad av mindre intresse

Före bedömning uppdelades husen i årsklasser och inom årsklasserna i byggnadstyper eller funktionstyper. Som underlag för bedömningen låg också ett omfattande arkitekturhistoriskt källmaterial. Metoden tillåter emellertid endast en bedömning av husens egenvärde, inte en bedömning av byggnadernas roll i stadsbilden. Genom att varje byggnad relaterades till sin egen årsklass och byggnadstyp gav inventeringen mycket intressanta resultat beträffande tidigare förbisedda byggnadstyper och arkitekter. Inventeringen kan närmast ses som en komplettering av de kulturhistoriska bedömningar som gjorts och kontinuerligt görs av Stockholms stadsmuseum.

Tidstypiska hus

En annan inventering som fick sitt särskilda intresse genom presentationen av tidigare i stor utsträckning obeaktad arkitektur från de båda senaste århundradena var den utvidgade Lunda-inventeringen, vilken publicerades 1968. I den omarbetade utredningen har beteckningen miljöhus försvunnit och ersatts av en ny klass: K 3, eller tidstypiska hus. Värdefulla miljöer har särredovisats på en speciell karta.

Egenvärde - miljövärde

Ett av de viktigaste problemen vid stadsinventeringar har varit särskiljandet av ett hus egenvärde och dess betydelse för stadsbilden. I den 1970 publicerade inventeringen av Karlskrona, ledd av en kommunal arbetsgrupp med Charlotte Önstad som verkställande på riksantikvarieämbetets uppdrag, har förutom de individuella värderingsklasserna, motsvarande skönhetsrådets ursprungliga definitioner med tillägg av en särskild klass för byggnadsminnesmärken och kyrkor enligt Uppsalainventeringens exempel, införts en markering för särskilt värdefull miljö, s.k. A-miljö. Markeringen har utlagts som en röd linje i gatan framför miljömässigt särskilt värdefulla stadspartier. Inventeringen är dock inte utförd som en totalinventering utan med utelämnande av områden som av den kommunala arbetsgruppen bedömts särskilt aktuella för totalsanering: Staden har däremot aktivt arbetat för att de högst värderade byggnaderna i inventeringen skall få det skydd som nuvarande lagstiftning kan erbjuda.

Inventeringsblanketter

En ytterligare differentiering av individuellt värdefulla hus och hus som har sitt huvudsakliga värde som en del av stadsbilden gjordes vid den totalinventering av De la Gardie-staden i Lidköping som något senare gjordes av riksantikvarieämbetet på kommunens uppdrag. Vid denna inventering prövades för första gången systematiskt en fältmetod med blanketter uppställda enligt europeiskt godtagna redovisningsprinciper och en dokumentering som i hög grad bygger på genomfotografering. Dessa metoder har senare ytterligare utvecklats och anpassats för skilda inventeringsändamål. I den ungefär samtidiga Vadstenainventeringen tillämpades samma redovisningsmetoder som i Lidköping.

blått	betecknar byggnadsminnesvärda hus av riksintresse
grönt	övriga individuellt värdefulla hus
rött	för den befintliga stadsbilden omistliga hus
gult	hus som positivt bidrager till stadsmiljön
röd gatu- markering	väl sammanhållen miljö

Vadstenainventeringen, som är utförd av riksantikvarieämbetet i samarbete med Vadstena kommun och byggnadsnämnd, är avsedd att efter viss bearbetning fastställas som bevaringsplan av generalplanekaraktär.

Aktuella stadsinventeringar

Västervik inventerades på 1930-talet grundligt av Nordiska museet i form av en dokumenterande inventering, efter vetenskaplig bearbetning publicerad i bokform. I början av 1960-talet inventerades den gamla stadskärnan på nytt av förre stadsarkitekten Arre Essén inför pågående stadsplanearbete. Esséns försiktiga värdering av det ovanligt välbevarade äldre byggnadsbeståndet ledde till en genom ämbetet genomförd ny värderande inventering 1968-70. Denna inventering behandlas ur metodologisk synpunkt i kapitel 4.

I den stora Katarinabergsutredningen i Stockholm 1968-72 ingår även en värderande kulturhistorisk och stadsbildsmässig inventering delvis efter engelskt mönster och nära relaterad till befintliga skyddsinstitut.

3.1 Allmänt om rapporterna

Konventionell inventeringsmodell

Genom studiet av de olika rapporterna har gradvis en genomgående bild vuxit fram, visande den vanligtvis förekommande arbetsmodellen i samband med bevarandet av större eller mindre stadsområden. Rapporterna från de olika länderna kan nästan alla relateras till denna tänkta modell - de passar in på olika ställen - omfattande olika delar av denna enligt figur 6.

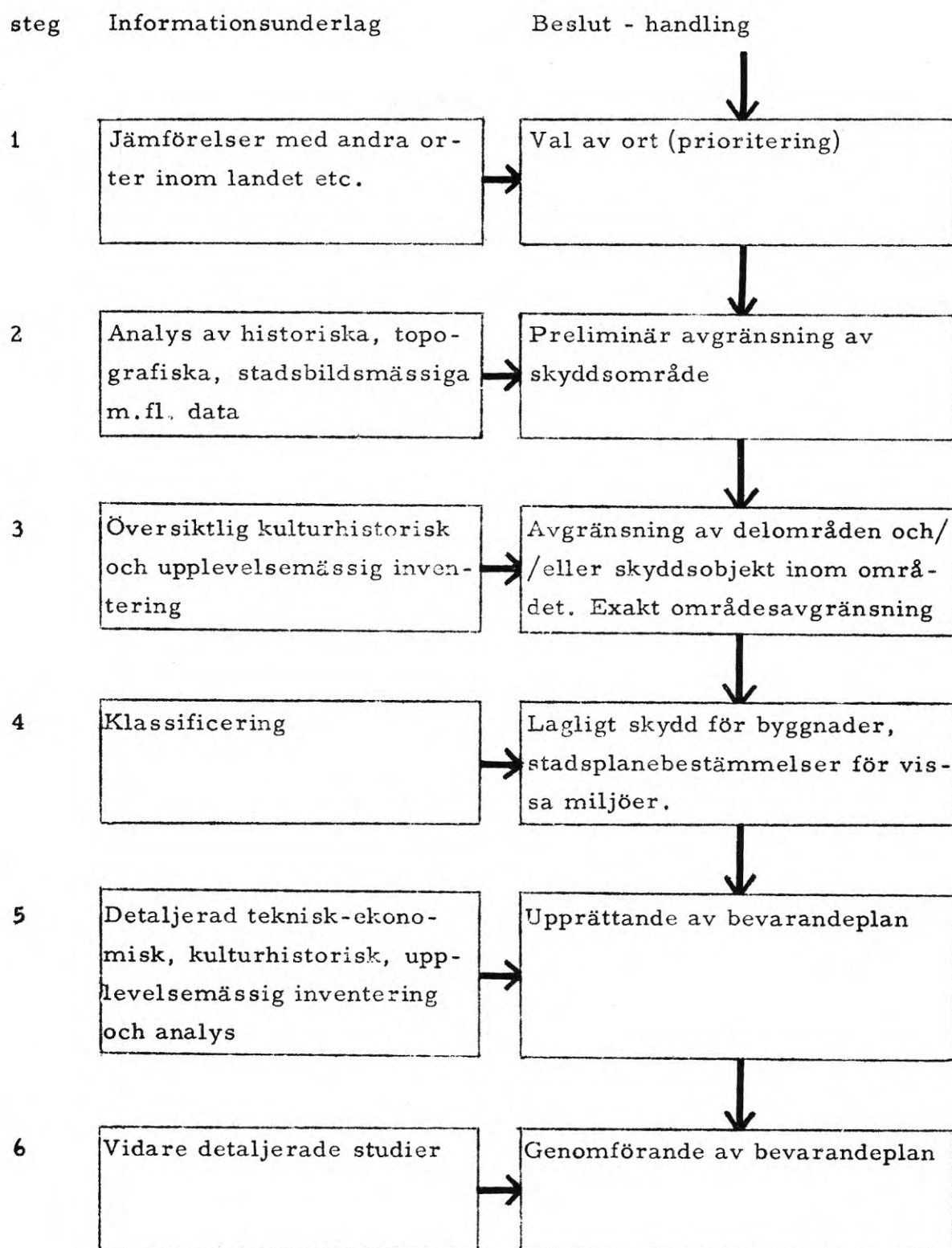
De engelska rapporterna är relativt fullständiga, men endast Bath diskuterar prioriteringar (steg 1) och jämför med andra orter. Då rapporterna inte grundar sig på bevarandebeslut är behandlingen av stegen 4-6 naturligtvis hypotetisk. I de franska rapporterna, vilka liksom Maria Östra är upprättade efter principbeslut om bevarande, redovisas de tre senare stegen (4-6) mera ingående. De danska inventeringarna slutar däremot i stort sett där t.ex. de franska börjar - nämligen vid en preliminär avgränsning av ett skyddsområde. De norska och svenska, utom Maria Östra, går knappast längre och skisserar endast en bevarandeplan (steg 2-4).

Inventeringar i samband med rivning, vilka inte bedömts här, förekommer även. Dessa kan placeras som en slutstation på steg 3.

3.2 Handlingssituationen

Utgångsläge

Gemensamt är hotet mot befintliga stadsområden. Detta kan vara av olika karaktär: tryck från funktionsförändringar, vilka hårdnar mot stadscentrum där i regel den äldsta bebyggelsen finns, förslumning av teknisk-ekonomisk, trafikmässig, social eller annan art. Detta kan ses som resultat av för snabb tillväxt som t.ex. i Sverige eller en sorts stagnation och tillbakagång, som t.ex. i England och Italien (Urbino). I de studerade rapporterna finns alla dessa faktorer med i större eller mindre omfattning och står i sammansatta förhållanden till varandra.

Figur 6 Konventionell inventeringsmodell. Förenklat schema. Följs schemats högra spalt framgår i ordning när olika beslut eller handlingar fordrar olika information och beslutsunderlag.

danska

norska, svenska

engelska

franska

Dessa sammanhang är givetvis högst väsentliga när man studerar bevarandefrågor. Detta problemkomplex kan dock inte behandlas närmare här då det utgör ett separat forskningsfält av stort omfång.

Genomgående har i de olika länderna uppfattningen om skyddsbehovet gradvis ändrats från att omfatta enskilda byggnader och monument samt dessas närmaste omgivningar till grupper av byggnader och hela stadsdelar (se vidare under 3.4).

Urval

Ett första snävare urval av bevarandeobjekt i form av prioriteringar måste ha föregått rapporterna när de initierats från centralt håll. I Frankrike föregår en skyddsområdesförklaring enligt Lex Malraux själva bevarandestudierna. Urvalsprinciperna redovisas dock genomgående med mycket allmänna formuleringar. De fyra städer som valts i England skulle representera olika problemtyper i samband med stadsförnyelse. I Danmark förefaller man dock eftersträva en mera generell stadsinventering som utgångspunkt för kommande ställningstaganden. Här synes man av taktiska skäl ha börjat med de mindre och således mindre kontroversiella städerna i landet.

Då områdesbevarande ännu är en relativt ny företeelse har man inte haft några svårigheter att göra prioriteringarna, dvs. att välja de första bevarandeobjekten. Behandlade områden har hittills varit nära nog självklara bevarandeobjekt som inte givit upphov till motsättningar mellan olika intressen. Det är i regel högvärderingen av den kulturhistoriska aspekten som inte ifrågasatts. I något fall har urvalet skett mera slumpmässigt.

Beslut

Bakom beslut i riktning mot bevarande ligger ofta ett opinionstryck på beslutsfattarna, ibland på nationell nivå, samt olika slag av privata initiativ och inventeringar, särskilt i England med dess karaktäristiska typ av enskilda sällskap för bevarande. Teorier om t.ex. behovet av att vårda kulturarvet och närmiljön har varit uppe till diskussion i olika sammanhang och förberett marken,

Som närmare behandlas på annat håll blir utgångspunkterna för studierna helt olika om principbeslut om bevarande föreligger eller ej. I de senare fallen (England m. fl.) måste argument samlas för ett beslut om bevarande för att nå den punkt från vilken den andra gruppen av fall arbetar, att sammanställa underlag för hur bevarandet bör ske (Frankrike, Maria Östra).

Utöver eventuellt beslut om bevarande förekommer ofta övergripande förutsättningar av olika slag som svårbedömbara faktorer. Exempel på detta är redan fattade beslut om trafikledsbyggen, överordnade planer som redan anger viss funktion för området, att kommunen av något skäl har skaffat sig kontroll över marken, markprisutvecklingen etc.

Många förutsättningar har alltså tillkommit tidigare med helt andra utgångspunkter och utan relation till bevarandeområdet och dess egenart. Värdet av områdets befintliga bebyggelse etc. har i regel saknat tyngd i annan planering. Det är i allmänhet endast tomtmarken och dess relativa läge som upptagits om positiv tillgång.

3.3 Författare

I de flesta fall har man funnit att de lokala planresurserna för dessa speciella slags utredningar inte har varit tillräckliga med hänsyn till problemens svårighetsgrad och omfattning.

För studierna har i regel specialister utifrån anlåtats, ibland på konsultbasis och ofta förmedlade av nationella organ. Dessa specialister har utfört arbetet efter ett givet program i mer eller mindre intimt samarbete med lokala, kommunala och andra institutioner samt med enskilda sammanslutningar. Ibland har arbetsresurser från högskolor och universitet utnyttjats (Arendal m. fl.). I tidigare svenska utredningar har ofta fristående konsulter anlåtats (Gamla Stan, Stockholm) men numera tillsätts arbetsgrupper t. ex. från kulturminnesvårdande institutioner (Vimmerby) eller helt ur kommunala förvaltningar (Maria Östra, Katarina, Stockholm).

I England har själva arbetet letts av stadsplanerare med ett brett team sammansatt av arkitekter, konsthistoriker, trafiktekniker m. fl. specialister. I Frankrike och Italien dominerar arkitekter och stadsplanerare i arbetsgrupperna.

I många fall har uppdragsgivarna medvetet formulerat programmen mycket allmänt för att som t. ex. i England ge konsulterna möjligheter att utveckla metodiken för planarbetet.

Finansiering

Bevarandeinventeringar är hittills engångsföreteelser och finansieringen har lösts på en rad olika sätt. I regel har lokala myndigheter, ofta med bidrag från centralt håll i olika former, anslagit medel. Bidrag och arbetsinsatser förekommer från privata sammanslutningar i t. ex. England. I Danmark och Norge har kommunerna endast bekostat rapporternas tryckning.

3.4 Områdesavgränsning

I rapporterna har företagits avgränsningar av samlade områden dels med tidsmässiga dels rumsliga utgångspunkter för avgränsning och kombinationer därav. Avgränsningar beträffande rapporternas uppläggning och behandlade aspekter redovisas längre fram.

Tidsaspekt

Områdesavgränsningen sammanfaller ofta med den del av stadskärnan som har en stadsplan från en viss epok eller en homogen bebyggelsemassa av en viss ålder. Vid vissa inventeringar görs dessutom ofta ett första urval av byggnader inom området efter ett bestämt kriterium, i konventionella fall efter ålder.

Benägenheten för olika tidsmässiga avgränsningar torde komma av den enkla definitionen som grundar sig på hypotesen stigande ålder - ökande uniktvärde.

Rumsaspekt

Undersökningsområdenas utsträckning i rummet varierar avsevärt, från ca 5 hektar (Maria Östra) till 126 (le Marais), se figur 7. Den hänför sig i enstaka fall till en topografisk definition (Arendal) men i regel till en stadsbyggnadshistorisk, t.ex. den gamla medeltida staden inom ringmuren som i England och Italien, eller helt enkelt till områden med en viss struktur och gamla eller huvudsakligen gamla hus. I andra fall har det skett med utgångspunkt delvis från andra aspekter, en trafikenkav, ett visst markägoförhållande (Maria Östra), konstaterade förslumningstendenser etc.

En del avgränsningar torde alltså ha tillkommit mera tillfälligt, dvs. genom övergripande beslut beroende av helt andra aspekter än de bevarandemässiga.

Vid många avgränsningar kan man förutspå ett uppgivande av bebyggelsen utanför områdesgränsen, som i regel har dragits alltför distinkt.

Delområden

I de flesta studierna har man delat in undersökningsområdet ytterligare. Denna uppdelning på delområden motiveras på olika sätt. Man vill erhålla en renodling av olika problemtyper, områdena har olika karaktär, man vill kunna göra studierna olika ingående, i vissa fall fram till konkreta förslag till genomförande. I stora historiska stadskärnor eller stadsdelar som le Marais måste man göra etappindelningar av genomförandemässiga skäl.

Dessa indelningar i delområden har en gemensam bakgrund i det förhållande att man på grund av otillräckliga resurser måste göra prioriteringar inom ett större bevarandeområde.

Frågan om avgränsningar i rummet måste vidare ses mot bakgrunden av den tidigare nämnda utvecklingen beträffande skyddsområdets utsträckning: monumentet - dess närmaste omgivning - hela stadsdelar.

Fig. 7 Undersökningsområdenas utsträckning, jämförelse.
Skala 1:40.000.

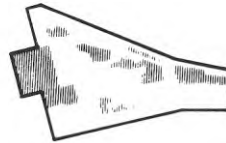
— gräns för undersökningsområdet
 detaljundersökt område

Maria Östra

Vimmerby

Katarinaberget

Tyholmen

Christiansfeld

Ebeltoft

Mariager

Ribe

Rønne

Svaneke

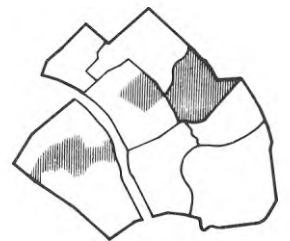
Bath

Chester

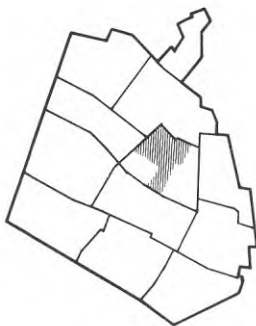
Chichester

York

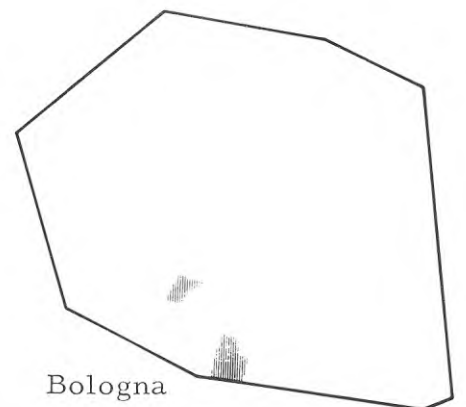
La Balance

Le Marais

Urbino

Bologna

3.5 Målsättningar, teser

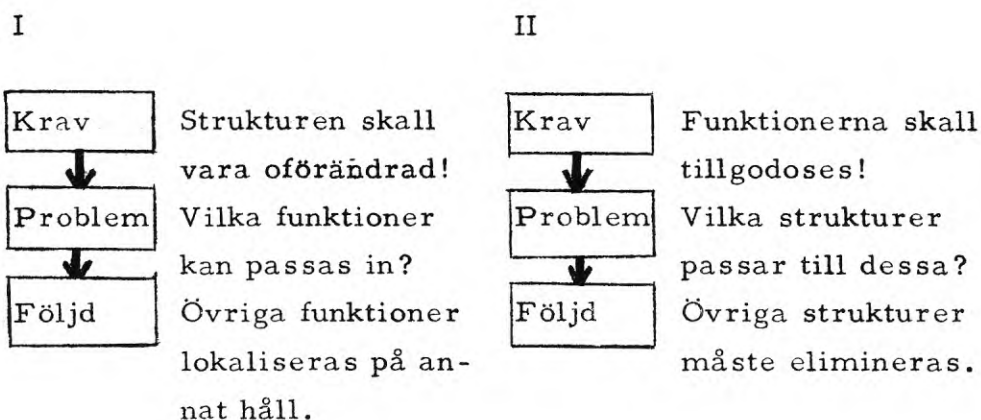
De målsättningar för bevarandearbetet som framskymtar i rapporterna kan hänföras till två grupper. Att finna nya funktioner som är ekonomiskt bärkraftiga och passar till den befintliga bebyggelsestrukturen och på så sätt, efter viss anpassning av denna, motiverar dess bevarande (England) och att i första hand bevara och återställa ett givet område för att sedan eventuellt finna funktioner som måste mer eller mindre hårt anpassa sig till den gamla strukturen (Frankrike). De italienska rapporterna som analyserar dessa relationer återfinns någonstans däremellan. Rapporterna har sedan fått sin vidare uppläggning präglad därav.

I första fallet dominerar studiet av funktioner, trafik och teknisk-ekonomiska problem där analysen av kulturhistoriska och upplevelsemässiga aspekter inordnas som likvärdiga egenskaper. I Bath-rapporten betonas skyddet av stadskärnan från trafikens negativa verkningar.

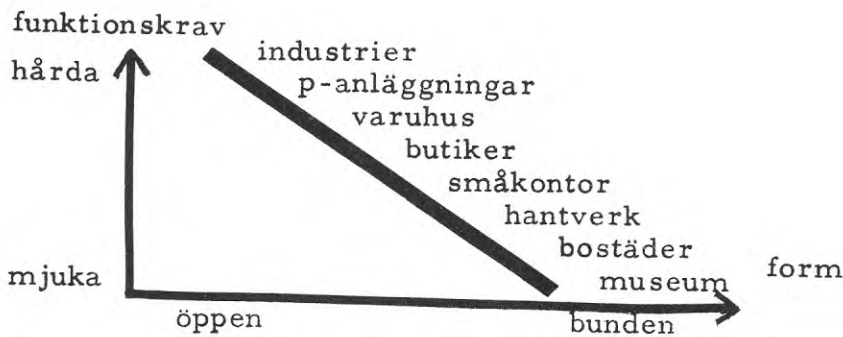
I andra fallet är utgångspunkten studiet av de kulturhistoriska aspekterna för att klarlägga dessas värde och förutsättningar för bevarande.

Relationer mellan struktur och funktion

Ett sätt att se dessa relationer mellan struktur och funktioner, som diskuterats ovan, illustreras av figur 8 och 9. Någonstans mellan de två polerna kan i princip den optimala lösningen i varje enskilt fall återfinnas.

Figur 8 Relation struktur - funktion

Figur 9 Relation funktionskrav - form

Figur 9 visar exempel på funktionskrav ordnade från hårda till mjuka samt strukturer ordnade från öppna till bundna. Egenskaper hos de förstnämnda är specialiserade verksamheter, yt- och volymkrävande, trafikalkrävande etc ner till museala funktioner etc. Strukturer kan ordnas från generella, repetitiva till oregelbundna och speciella. Andra egenskaper av betydelse här är gradningen från dem med högt kulturhistoriskt värde som ej får ändras till "miljöhus" som kan ersättas med samma volym och struktur, eller uttryckt med åtgärder: mer eller mindre bunden restaurering, upprustning, ombyggnad och totalsanering.

Andra utgångspunkter

I en del rapporter diskuteras som en målsättning bevarandet även av den sociala miljön (Frankrike) men detta följs sällan upp i det fortsatta arbetet med förslaget. Ett undantag är Bologna där en ansats tycks göras. I fråga om Maria Östra tillkom denna del av inventeringen efter själva planen, och har närmast ett generellt intresse för vidare arbeten.

Bevarande med de i området boendes, arbetandes m.fl. intressen som utgångspunkt befinner sig ännu på det teoretiska planet då inga klara kommunikationskanaler har etablerats och metoder för praktiskt arbete i stort sett saknas. Ett undantag är Östergårdsprojektet i Malmö.

En återkommande målsättning är att skaffa sig underlag för beslut t.ex. rivningar, saneringar etc. i olika plansammanhang genom att inventera delar av eller det totala byggnadsbeståndet inom ett område, och värdera enskilda byggnader och stadsdelar

(Malmarna, Stockholm, Danmark). I fall av rivningsbeslut har man på detta sätt erhållit en dokumentation av bebyggelsen, som har värde för framtida forskning.

Totalinventeringar krävs för att ge underlag och kunskaper för beslut om bevarande i större sammanhang, om avgränsningar etc.

Den renodlat kulturhistoriska inventeringen har betydelse då den med rätt form kan sprida kunskap om bebyggelsens värde. Denna typ av inventeringar, starkt prioriterad i förhållande till funktionella och sociala aspekter, dominerar flertalet utredningar för att propagera för ett bevarande enbart på dessa grunder. För beslut om bevarande i ett större sammanhang fordras dock en kompletterande analys.

Som allmänna målsättningar återfinns ofta förbättrandet av områdets miljömässiga, sociala och stadsplanemässiga kvaliteter samt dessas relationer till angränsande områden.

3.6 Kulturhistorisk klassificering

Så gott som alla genomgångna rapporter innehåller någon form av värderande kulturhistoriska inventeringar. I vissa fall (Le Marais, La Balance, Urbino) är dessa värderingar mycket detaljerade och åtgärdsrelaterade, men i allmänhet kan de återföras på en fyra- eller femgradig skala, av vilken oftast endast de tre högsta graderna direkt redovisas. De två högsta graderna definieras i den danska bygningsfredningslagen av år 1918 på följande sätt:

Klass A Byggnader vilkas värde är så framträdande att deras nedrivning, förvanskning eller vanvård skulle medföra en betydande minskning av nationens kulturskatt;

Klass B Byggnader, vilkas värde är mindre framträdande men vilkas bevarande dock är av väsentlig betydelse.

Den första gruppen inrymmer i allmänhet s.k. nationella monument ("historiska monument", byggnadsminnen), i regel redan lagligt skyddade. Även grupp två har ofta skydd genom någon form av s.k. listning; denna grupp anses emellertid i första hand ha ett regionalt intresse.

Den tredje gruppen inrymmer huvudparten av s.k. miljöhus men blir gärna också en tredje gruppering beträffande självständigt arkitektoniskt eller historiskt värde, såsom framgår t.ex. av definitionen hos den engelska Historic Buildings Section:

Grade III Byggnader av arkitektoniskt eller historiskt intresse vilka, även om de inte uppnår den nivå som egentligen kvalificerar till "speciell" för att ge rätt till lagstadgad listning, så bidrar till **det allmänna** intrycket eller på annat sätt har sådana förtjänster att en lokal byggnadsnämnd borde försöka bevara dem.

Grupp tre är ibland uppdelad i underavdelningar beroende på om de har självständigt egenvärde eller endast bidrar till gatubilden (Chichester, danska bevaringsplaner). Grupp fyra är i allmänhet inte speciellt karterad och inrymmer hus som av olika anledningar ansetts vara av mindre intresse. En betydande grupp av dessa utgörs emellertid av moderna byggnader som under överskådlig tid kan beräknas kvarstå.

Störande bebyggelse

Grupp fem, slutligen, inrymmer för miljön störande eller på andra hus "parasiterande" bebyggelse. Definitionen är vansklig; hus av betydande arkitektoniskt eller kulturhistoriskt intresse kan mycket väl uppfattas som störande för en omgivande miljö.

Miljövärdering

De traditionellt redovisade tre huvudgrupperna är i första hand uppbyggda kring de enskilda byggnadernas egenvärden och relaterade till olika skyddsinstitut för självständiga fastigheter. Den klara förskjutning av intresset från enskilda byggnadsverk till hela miljöer som ägt rum under senare tid har därför kommit den traditionella grupperingen att framstå som ett alltför trubbigt instrument, då miljöaspekterna endast kommer in i den tredje gruppen och då ofta parade med tredje klassens egenvärde. Särskilt på engelskt håll har försök gjorts att analysera miljöupplevelsen och föra de olika byggnaderna till olika värderingsgrupper ur denna aspekt. På detta sätt kan en uppdelning ske i

ANKARE, kring vilken miljön byggs upp, tre olika grupper av TOWN-SCAPE-byggnader, grupperade efter den mån de bidrar till omgivningen eller erhåller från denna, samt byggnader med LÄGESVÄRDE, vilka saknar egenvärde men har betydelse genom sitt läge (Chester).

Även i Sverige har flera försök gjorts att särredovisa miljöupplevelsen (jfr 2.4). Det förslag som framlägges i kapitel 4 är en vidareutveckling av dessa försök.

Så gott som genomgående saknas i rapporterna preciserade motiveringar till de enskilda byggnadernas grupperingar. Där grupperna har detaljrelaterats till vissa byggnadstyper inom området (Bologna; Maria Östra, Katarina, Stockholm) kan värderingskriterierna sägas indirekt framgå av gruppernas definitioner. I de fall en registrant är fogad till rapporten kan man i många fall också indirekt avläsa kriterierna genom att jämföra byggnadsmonografierna.

Det är ett påfallande drag när man jämför värderingar av samma område vid olika tidpunkter eller värderingar av olika områden med mycket likartad bebyggelse att gränserna mellan näraliggande grupper blir ganska flytande. I många fall har också i sig själv mycket intressant bebyggelse från senare tid förts till den okarterade gruppen fyra på grund av en ganska godtyckligt vald åldersgräns. Det kan uppfattas som något klart otillfredsställande, att grupperingarna i många fall måste ske på grundval av en subjektiv bedömning och en jämförande analys som inte i varje enskilt fall kan vetenskapligt redovisas.

Försök till objektiv värderingsmetodik

Malmöinventeringen 1964-70 (jfr 2.4) är ett av de mest ambitiösa försöken att finna en mer objektiv värderingsmetodik. Av de fyra från början valda bedömningskriterierna kan två sägas vara principiellt objektiva: konstruktionsvärdet (frekvensen av en viss konstruktionstyp inom undersökningsområdet) och unikvärdet (frekvensen av en viss stiltyp i en viss konstruktionstyp inom undersökningsområdet). De båda bedömningsgrunderna är i stort sett identiska och unikvärdet ersattes i slutarbetet med konstruk-

tionsvärdet medan flera detaljerade, delvis tekniskt orienterade, subjektiva bedömningsgrunder utgick.

Det är emellertid logiskt sett uppenbart att de tre återstående värderade kvaliteterna: konstnärlig kvalitet, konstruktionsvärde och teknisk kvalitet, inte är några jämförbara storheter, även om en gemensam numerär värdeskala kan ge detta intryck. De övriga vid denna inventering erhållna kodifierade uppgifterna torde också vara av ett begränsat värde då de olika fältarbetarna hade att kodifiera ett mycket stort antal variabler genom en rent subjektiv bedömning och ett stort antal valmöjligheter; den statistiska sannolika felmarginalen kom därför att bli mycket hög för varje objekt. I praktiken har också inventeringen visat sig ge resultat som knappast är användbara vid en bedömning av byggnadernas reella kulturhistoriska värde. Inventeringens värdefullaste resultat kan sägas vara att den klart visar att denna inventeringsmetodik inte är praktiskt användbar.

3.7 Omfattning och uppläggning

En fullständig bevarandeplan bör rent schematiskt omfatta de tre stegen: inventering - (klassificering) analys - förslag. I de genomgångna rapporterna återfinns alla grader av fullständighet beroende på den aktuella handlingssituationen. Enbart kulturhistoriska inventeringar av utvalda områden (Danmark, Sverige), mera allmänna inventeringar av utvalda områden, analyser av funktioner ställda mot målsättningar samt förslag till mera allmänna bevarande- och upprustningsåtgärder - plan (England, Italien) eller inventeringar med tonvikt på kulturhistoriska värden av redan i princip beslutade bevarandeområden, kulturhistorisk analys samt konkreta förslag till restaureringar (Frankrike, Maria Östra).

I de flesta mera omfattande rapporterna förekommer en diskussion om bevarandeproblematiken i allmänhet. Man kan grovt indela rapporterna i två grupper beroende på om ett bevarandebeslut i princip föreligger eller ej för det aktuella området.

- 1 När inget beslut om bevarande föreligger, dominerar inventeringar och analyser som syftar till att finna nya funktioner för ett givet, hotat område, men även till att finna argument för ett bevarande i allmänhet. Aspekterna fysisk struktur, funktioner, kulturhistoriska och upplevelsemässiga värderingar, trafik och ekonomiska samt ibland demografiska aspekter ingår i regel här.
- 2 När ett beslut om bevarande föreligger, koncentreras inventeringar och analyser till stadsplane- och byggnads-historiska, arkitektoniskt-formala aspekter, upplevelsevärderingar, tekniskt skick m.m. Funktions- och ekonomiproblem skjuts ofta på framtiden.

Beträffande uppläggningsplanerna av rapporterna finns det vida variationer. I vissa rapporter återfinns endast matrikeluppgifter om enskilda byggnader med en enkel karta (Danmark), i några fall kompletterade med ganska omfattande analyser och ett utkast till saneringsplan (Vimmerby, Arendal). Andra rapporter går ett steg längre genom att med utgångspunkt från ett givet, noga avgränsat område, inventera, kartera och utvärdera alla ingående faktorer som har betydelse för restaureringsarbetet - förslaget (Frankrike, Maria Östra). I de mest kompletta rapporterna är detta utbyggt till att ställa ett givet område i relation till yttre och inre faktorer och till omgivningen för att få fram de speciella problem och hot som förekommer, samt att finna lösningar som syftar till ett bevarande, helt eller delvis, av ett urval byggnader. Detta redovisas översiktligt och i detaljer för att argumentera för åtgärder, finansiering etc. till skydd och genomförande (England, Katarina).

Redovisning

Presentationen sker antingen i rapportform för allmän försäljning (England) eller för mera begränsad spridning, eventuellt kompletterad med sammandrag och referat i fackpressen (Frankrike).

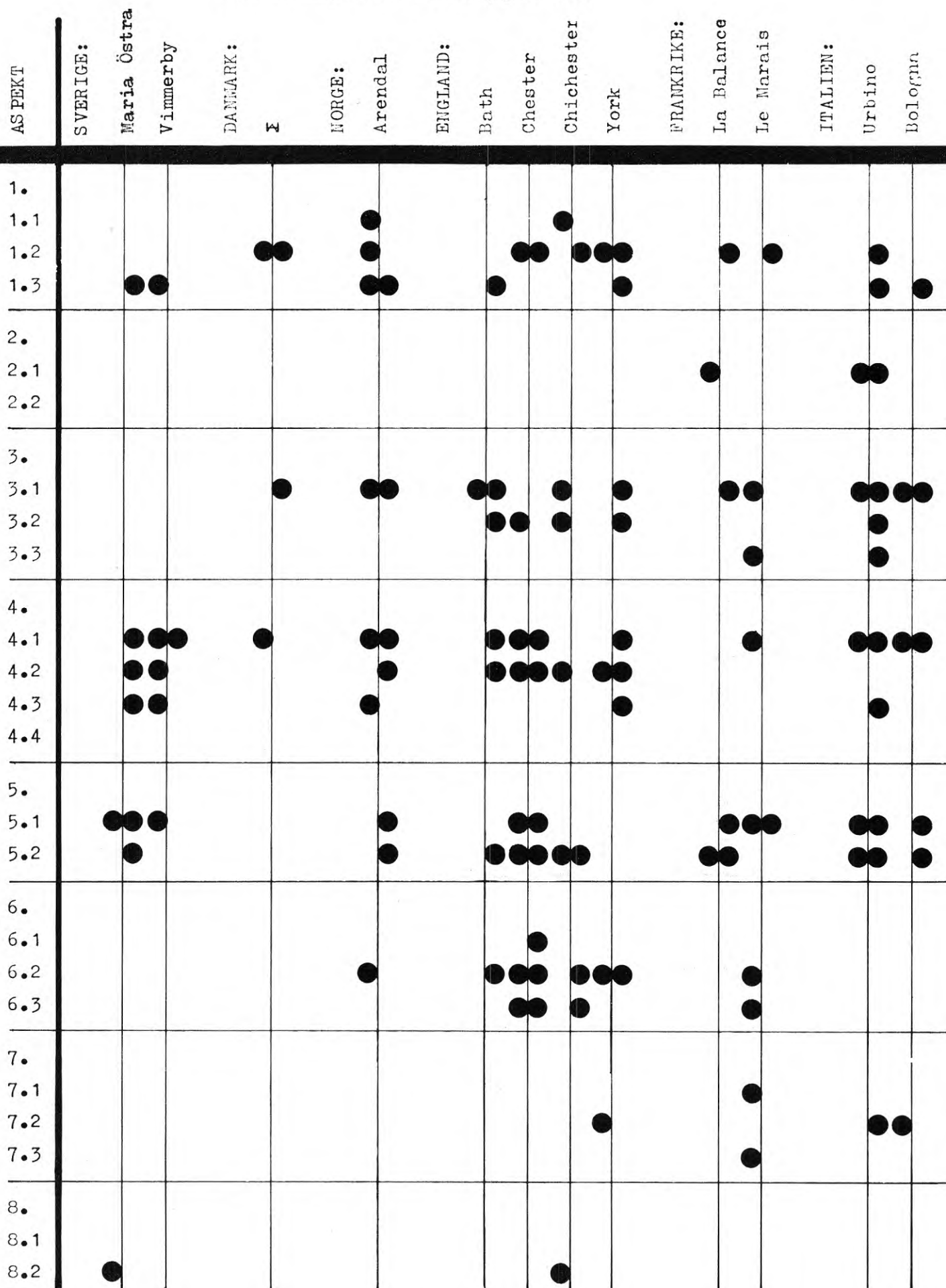
En redogörelse för befintliga förhållanden som underlag för senare beslut kräver ingen komplicerad redovisning. Inventering, klassificering och analys som argumentering för olika handlingsalternativ

INVENTERINGSSYSTEM

Översikt

-
- 1 Rättsliga aspekter
 - 1.1 Planbestämmelser
 - 1.2 Lagskyddade byggnader
 - 1.3 Fastighetsförhållanden
-
- 2 Naturgivna fysiska förhållanden
 - 2.1 Topografi och grundförhållanden
 - 2.2 Meteorologi
-
- 3 Översiktlig fysisk bebyggelsestruktur. Markanvändning
 - 3.1 Allmänt
 - 3.2 Funktion
 - 3.3 Standard
-
- 4 Detaljerad fysisk bebyggelsestruktur. Lokalanvändning
 - 4.1 Allmänt
 - 4.2 Funktion
 - 4.3 Standard etc.
 - 4.4 Utrustning
-
- 5 Kulturhistoriska och upplevelsemässiga aspekter
 - 5.1 Kulturhistoriska och formala aspekter
 - 5.2 Upplevelseaspekter
-
- 6 Försörjnings- och kommunikationssystem
 - 6.1 Ledningar etc.
 - 6.2 Trafik
 - 6.3 Bilar
-
- 7 Demografiska och sociala aspekter
 - 7.1 Demografiska
 - 7.2 Sociala
 - 7.3 Förvärvsarbetande
-
- 8 Ekonomiska aspekter
 - 8.1 Mark
 - 8.2 Byggnader

Fig. 10 Sammanställning av rapporternas huvudsakliga redovisningsätt. Verbalt/grafiskt.

Teckenförklaring: verbal täckning — ● grafisk täckning ●

berör mera komplexa problem. Detta kräver avancerad redovisning med flerfärgskartor, perspektivteckningar, verbala beskrivningar etc. på olika sätt, beroende på vem man vill påverka.

I byggnadshistoriska sammanhang är redovisningen ofta en presentation av resultatet av det genomförda arbetet och de olika ställningstagandena under dess gång.

3.8 Täckning av olika aspekter

Rapporterna har granskats med utgångspunkt från det generella inventeringssystem, som konstruerats.

Gemensamt för rapporterna är att omfattningen av lagskyddade byggnader tas upp liksom den fysiska strukturen i allmänhet, åtminstone översiktligt. Någon sorts kulturhistorisk-formal värdering och upplevelseregistrering finns alltid med.

Mest omfattande är de engelska rapporterna som behandlar alla aspekter utom naturgivna förhållanden (undantag är Chester) samt mindre ingående teknisk utrustning och sociala förhållanden. Urbino-rapporten kan också hänföras till denna grupp även om ekonomiska aspekter behandlas på ett annat sätt.

De franska, norska och svenska rapporterna samt Bologna kan i stort hänföras till en grupp som delvis ytligt täcker alla aspekter utom de trafiktekniska, demografiska och ekonomiska. I le Marais, Maria Östra och Bologna behandlas dock trafiktekniska, ekonomiska respektive sociala aspekter.

De danska rapporterna tar upp ett starkt begränsat urval aspekter: Lagskyddade byggnader, fysisk bebyggelsestruktur, ofullständigt både i allmänhet och i detalj, vissa kulturhistoriska data och upplevelseaspekter.

Rapporter över områden med liten utsträckning i rummet tar i regel inte upp trafik- och parkeringsfrågor.

En uppställning över de olika rapporternas täckning av skilda aspekter redovisas i diagramform. Se figur 10.

3.9 Grafisk redovisning

Allmänt

Man finner att samtliga rapportförfattare med några få undantag använt endast den hittills brukliga illustrationstekniken i kombination med texten för att kunna registrera och presentera data, upplevelser och värderingar, så talrika och viktiga när det gäller befintlig bebyggelse. Det ligger nära till hands att anta att redan genom att tillgripa en sådan redovisningsform ett visst urval av informationsmaterialet måste ha skett, inte minst med tanke på framställnings- och tryckkostnader (denna prioritering redovisas dock ingenstans).

Det genomgångna illustrationsmaterialet kan grovt hänföras till nedanstående principiella gruppindelning:

1	Historiska bilder	av upplevelse- eller plankaraktär (gamla stick och målningar, stadsplaner m.m.).
2	Fotografier	av upplevelsekaraktär (flygfoton, miljöbilder av gaturummet, detaljbilder av monument m.m.).
3	Kartor	från översikts- till detaljplanenivå.
4	Diagram	av olika slag.
5	Ritningar	(perspektiv, teckningar, planlösn., elevationer etc.).

Tabell 2. Indelning av illustrationsmaterialet

Självfallet återspeglar rapporterna ej direkt ovanstående gruppindelning, utan illustrationsmaterialets typ och slag har varierats och kombinerats allt efter textens innehåll och behov av förtydligande eller framhävande.

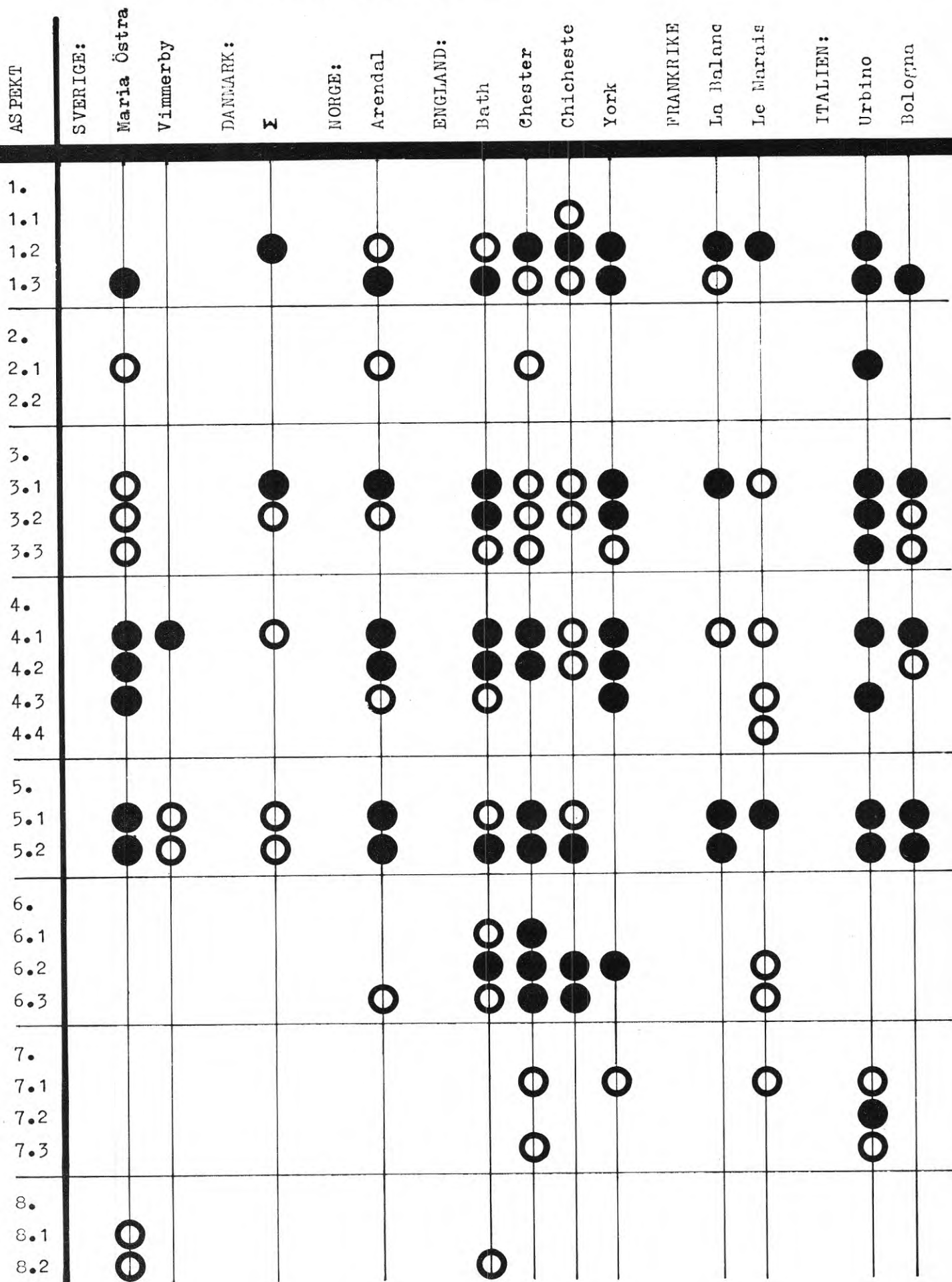
I det följande kommer de tre sistnämnda illustrationsgrupperna att granskas, nämligen: kartor, diagram och skisser.

INVENTERINGSSYSTEM

Översikt

-
- 1 Rättsliga aspekter
 - 1.1 Planbestämmelser
 - 1.2 Lagskyddade byggnader
 - 1.3 Fastighetsförhållanden
-
- 2 Naturgivna fysiska förhållanden
 - 2.1 Topografi och grundförhållanden
 - 2.2 Meteorologi
-
- 3 Översiktlig fysisk bebyggelsestruktur. Markanvändning
 - 3.1 Allmänt
 - 3.2 Funktion
 - 3.3 Standard
-
- 4 Detaljerad fysisk bebyggelsestruktur. Lokalanvändning
 - 4.1 Allmänt
 - 4.2 Funktion
 - 4.3 Standard etc.
 - 4.4 Utrustning
-
- 5 Kulturhistoriska och upplevelsemässiga aspekter
 - 5.1 Kulturhistoriska och formala aspekter
 - 5.2 Upplevelseaspekter
-
- 6 Försörjnings- och kommunikationssystem
 - 6.1 Ledningar etc.
 - 6.2 Trafik
 - 6.3 Bilar
-
- 7 Demografiska och sociala aspekter
 - 7.1 Demografiska
 - 7.2 Sociala
 - 7.3 Förvärvsarbetande
-
- 8 Ekonomiska aspekter
 - 8.1 Mark
 - 8.2 Byggnader

Fig. 11 Sammanställning av rapporternas huvudsakliga redovisningsätt. Grafiskt.

Teckenförklaring:

● prim.täckning
○ sek.täckning

Syftet med att särskilt utvärdera bildmaterialet är såsom framhållits i studiens förutsättningar att försöka urskilja lämpliga egen-skapskopplingar, aspektkombinationer och datasammanvägningar samt dessas redovisningssätt.

För att kunna uppnå en så generell bedömning som möjligt av materialet konstruerades för ändamålet speciella check- och sammanställningslistor, beskrivna under 1.3. Utvärdering med hjälp av nämnda undersökningsmetod har resulterat främst i kvantitativa värden, medan på grund av en med nödvändighet subjektiv värderingsbasis (poängsättning från 1 till 3) de kvalitativa kommit i bakgrunden.

Avgränsning

I fråga om rapporternas avgränsning, dvs. vilken täckning av aspekt och typ samt var tyngdpunkten i redovisningen ligger, kan detta dock klart urskiljas genom den här metoden och återges nedan i sammandrag samt i diagram. Se figur 11.

3.10 Kombinationer av aspekter

Exemplifieringen inom parentes hänför sig till bilaga 5.6.

I de flesta rapporterna kombinerar man i större eller mindre utsträckning vid den grafiska redovisningen två eller flera olika aspekter för att förtydliga analysen av utförda inventeringar eller för att skapa översikt över föreslagna åtgärder etc.

Ett försök har gjorts att finna gemensamma drag hos denna typ av redovisning. Kartor där skilda slag av aspekter kombinerats har genomgåts. I en del fall är inte skälet till samredovisning en medveten koppling av aspekter utan mera allmänna, t. ex. att hålla antalet kartor nere (ex. sid 117). Dessa har givetvis inte tagits upp här.

När det gäller vilka slag av aspekter som samredovisas, skiljer sig rapporterna åt på samma sätt som beskrivits tidigare.

Byggnadshistoriska studier

I de rapporter, där ett principiellt beslut om bevarande redan föreligger (Maria Östra, Frankrike), samredovisas främst de byggnadshistoriska aspekterna.

I svenska och norska rapporter utnyttjar man den grafiska formen för att presentera svåröverskådligt arkivmaterial i skildringen av en rad olika aspekters historiska bakgrund, såsom den detaljerade fysiska bebyggelsestrukturen (ex. sid 122), fastighetsstruktur och ägoförhållanden, personhistoria och formala aspekter på fasader (ex. sid 107, 108 och 111).

I de franska rapporterna inriktar man mera den grafiska samredovisningen på att skildra området utseende av idag, främst ur byggnadshistorisk synvinkel. Här redovisas och analyseras samtidigt en rad formala aspekter liksom vissa upplevelseregistreringar såsom gaturummets detaljering etc. (ex. sid sid 173).

I båda fallen är dessa sammanställningar ämnade som en grund för överväganden beträffande restaurering - ombyggnad - rivning osv.

Bevarandestudier

I den andra gruppen av rapporter är syftet som tidigare konstaterats att argumentera för ett bevarande (England, Italien). Urvalet av grafiska presentationsformer, av aspekter och kombinationer av dessa etc. påverkas av detta syfte. Denna mera generella uppläggning av bevarandestudien resulterar också i kartmaterial som har allmänna stadsplanetekniska utgångspunkter. Den sammansatta redovisningen utnyttjas på alla stadier i rapporterna.

Översiktligt - detaljerat

Ibland kan man behöva visa detaljproblem i sitt större sammanhang. Detaljerade data karteras och analyseras samtidigt genom redovisning av såväl översiktliga som detaljerade egenskaper på samma karta (ex. sid 134-137).

Förändringar, hot

I alla de engelska rapporterna utnyttjas grafisk teknik för att framhäva de faktorer som ändras eller som hotar bebyggelsen i det aktuella området.

Tendenser beträffande ändrad markanvändning presenteras efter sammanställning av data om fastighetsekonomiska förhållanden såsom markköp, ansökan om byggnadslov, nyligen gjorda investeringar etc. (ex. sid 139, 147 och 148). Faktorer som bestämmer markens tillgänglighet för sanering kan behöva visas (ex. sid 167).

Över karteringen av kulturhistoriskt värdefulla byggnader läggs den aktuella listningen, vilket gör att skyddsbehovet tydligt framträder (ex. sid 132, 143 och 160). Detta kan kompletteras med en redovisning av rivna och nytillkomna listade byggnader för att ge tidsperspektivet (ex. sid 198). Specialproblem kan tas upp

genom t.ex. samredovisning av listade byggnader med parasite-
rande strukturer som småindustribebyggelse (ex. sid 165),
eller byggnadsmonument med olika slag av strukturella eller so-
ciala förslumningstecken hos den omgivande bostadsbebyggelsen,
tomma lokaler etc. (ex. sid 184, 150).

Avgränsning i rummet

Rent allmänt avgränsas delområden med utgångspunkt från en ana-
lysis av miljökvaliteter där översiktliga funktioner, upplevelse-
aspekter m.m. sammanvägs (ex. sid 155). Som stöd för för-
slag till prioriteringar avgränsas delområden som bevarande-
zoner med utgångspunkt från andra sammanställningskartor,
vilka analyserar egenskaper som hotar byggnadsbeståndet
(ex. sid 164, 138).

Struktur - funktion

I de engelska och italienska rapporterna analyseras sambandet mel-
lan bebyggelsens struktur och funktioner, såväl nuvarande som
föreslagna. Här torde en av kärnpunkterna i problemet med en
befintlig bebyggelses återanvändning ligga (ex. sid 135, 196,
157).

Mera konkret kan den felaktiga eller störande (non-conforming)
användningen detaljredovisas (ex. sid 163), ibland graderad,
och annan mera passande användning föreslås.

Mera teoretiskt kan man ge sig in på en systematisk analys och
klassificering av den befintliga bebyggelsestrukturen, ställd
bl.a. mot formal uppbyggnad, för att kunna sammanställa dessa
mot generella funktionsgrupper (ex. sid 199, 190). Denna bildar
sedan underlag för de föreslagna åtgärderna: mer eller mindre
bunden restaurering, ombyggnad etc. (ex. sid 200, 188). Detta
utvecklas särskilt i de italienska rapporterna. Då dessa enbart är
tillgängliga på italienska kan här inte redogöras för hur detta re-
sonemang genomförs mera i detalj.

Kommunikationer

Andra exempel på kombination av struktur och kommunikation är redovisning av tillgänglighet för varutrafik (ex. sid 126). Byggnadernas inre tillgänglighet kan samredovisas med lokalanvändning på olika våningsplan (ex. sid 166).

Fotgängartrafikens villkor analyseras genom att redovisas samtidigt med risk- och störningszoner (ex. sid 152) eller med upplevelseaspekter (ex. sid 186). Ett intressant försök görs i Bath-rapporten med att gradera och redovisa gatumiljöns visuella kapacitet för rörlig och stationär trafik (ex. sid 145).

Övrigt

Det kan vara givande att vidare sammanställa bebyggelsens struktur med en rad skilda aspekter. I Bath-rapporten genomförs detta i en serie analyserade inventeringskartor (ex. sid 134-137). Olika problem tas upp, som ovan nämnts samtidigt översiktligt och i detalj, byggnadsbeståndets kondition, strukturen i relation till stadsplaneteknisk standard och yttre miljö, inre anordnande mot nuvarande funktion, fordonstillgänglighet. Problemområdena ringas in och dessa i sin tur graderas och samredovisas med de arkitektoniskt värdefulla områdena så, att en hotbild framträder enligt ovan (ex. sid 138, 141).

Åtgärder

I de engelska rapporternas avslutande översikt över rekommenderade åtgärder ingår i regel kartor där ingrepp etc. av skilda slag samredovisas eftersom dessa oftast är mer eller mindre avhängiga av varandra, både i fråga om typ av ingrepp och dessas lägen i tid och rum. Här redovisas bebyggelsestruktur både översiktligt och i detalj, markanvändning, kulturhistoriska och upplevelsemässiga aspekter, samt trafik och parkering (ex. sid 197, 153).

När det gäller själva bebyggelsens behandling är det i regel frågan om utveckling av de tidigare resonemangen om anpassning mellan struktur och funktion. Här vägs husens kulturhistoriska och upple-

velsemässiga egenskaper in och ger som slutprodukt anvisningar om vilka åtgärder som erfordras i det enskilda fallet (ex. sid 159). Detta leder sedan in på mera antikvariska problem. Särskilt i de italienska rapporterna är denna redovisning konsekvent utnyttjad (ex. sid 188, 191, 200).

3.11 Värdering av det grafiska framställningssättet

Grafiskt och layoutmässigt skiljer sig rapporterna avsevärt från varandra. Det rör sig inte enbart om enkelt kontra påkostat utförande eller svartvitt kontra färgtryck utan framför allt om läsbarhet och orienterbarhet samt standardisering av format, skala, rit- och uttrycksteknik m.m.

Generellt kan konstateras att de engelska arbetena klart dominerar kvalitetsmässigt enligt ovanstående premisser, med sina i regel distinkta och balanserade planer i färgtryck med relativt enhetlig uppbyggnad. Även Urbino-rapporten (Italien) tryckt enbart i svartvitt tillhör samma klass.

De övriga rapporterna, såsom de franska, norska, danska och svenska, kan hänföras till den andra gruppen med normal uppläggning och utförande, ibland med inhomogena kvaliteter. Här kommer främst att tas upp värderingar av grafisk redovisning speciellt av inventeringar o.dyl.

Färg - svart/vitt, raster

Användandet av färgtryck i rapporter innebär givetvis en avsevärd fördyring jämfört med svart/vit redovisning. Det har emellertid ett stort värde när det gäller att överskådligt och samtidigt redovisa många olika och detaljerade data, uppskattningsvis mellan 5 och 10 stycken. (Se Bologna.) Svart/vit redovisning med olika rastertyper kan vara tillräckligt tydlig för mindre antal data. Ökar antalet olika raster över c:a 5 minskar överskådligheten och möjligheten att särskilja dem (Ex. sid. 188).

Färg kan, med användandet av olika raster, också utnyttjas för att redovisa grupperingar av data, även för uppdelning inom grupperna.

Ett exempel på detta är att grundkartan genomgående trycks i en neutral färg och inventerade data i andra färger, ett annat att t.ex., objektiva data anges med en färg, analyser av dessa eller värderingar med en annan etc. Särskilt i de engelska rapporterna har dessa möjligheter utnyttjats.

Redovisningssätt

Data kan grafiskt redovisas med i första hand punkter, linjer och ytor samt kombinationer därav. Olika diagrammatiska framställningssätt kan också användas på kartor för att ange värden: cirkel-, stapeldiagram, symboler etc. Exempelvis bör en egenskap knuten till en yta (fastighet, byggnad) anges med ytbeteckning (Ex. sid. 139), en egenskap knuten till en linje (t.ex. värdering av fasad) anges med en linjemarkering (Ex. sid. 173), egenskaper knutna till en punkt med ett cirkeldiagram, en symbol (Ex. sid. 173, 175) osv. Alla rapporter har inte utnyttjat dessa möjligheter fullt eller på ett konsekvent sätt.

Perspektivisk redovisning mm

För detaljerad redovisning av egenskaper hos byggnader är fasaduppställningar t.ex. placerade på planer användbara liksom perspektivisk framställning. Här kan skilda egenskaper hos olika våningsplan redovisas (Ex. sid. 150) liksom egenskaper hos fasader kan samredovisas med dem hos planen (Ex. sid. 166). Dessa redovisningssätt kan även ge en översiktlig uppfattning om gaturummet mm (Ex. sid. 179).

Förenklade perspektivteckningar är av stor betydelse för att illustrera analys av gaturum, byggnadsvolymer o.dyl. Perspektivteckningar presenterade samtidigt med fotografier tagna från samma punkt är även utomordentligt användbara. Denna teknik förekommer särskilt i de engelska rapporterna, den senare mest för att redovisa visuella konsekvenser av förslag ställda mot nuvarande förhållanden .

4 FÖRSLAG TILL INVENTERINGSMETODIK

4.1 Modell för beslutsunderlag - handling

Med utgångspunkt från den tidigare redovisade diskussionen kring de genomgångna rapporterna har vi försöksvis uppställt en alternativ modell för beslutsunderlag - handling, där olika slag av inventeringar redovisas i sitt sammanhang (fig 12). I enlighet med modellen skulle bl a kulturhistoriska och miljömässiga inventeringar genomföras i två steg, först ett översiktligt, sedan ett mera detaljerat. Här skall i första hand tas upp modellens tre första steg. Schemat är delvis giltigt även för andra planeringssituationer, såsom upprättande av kommunala bostadssaneringsprogram.

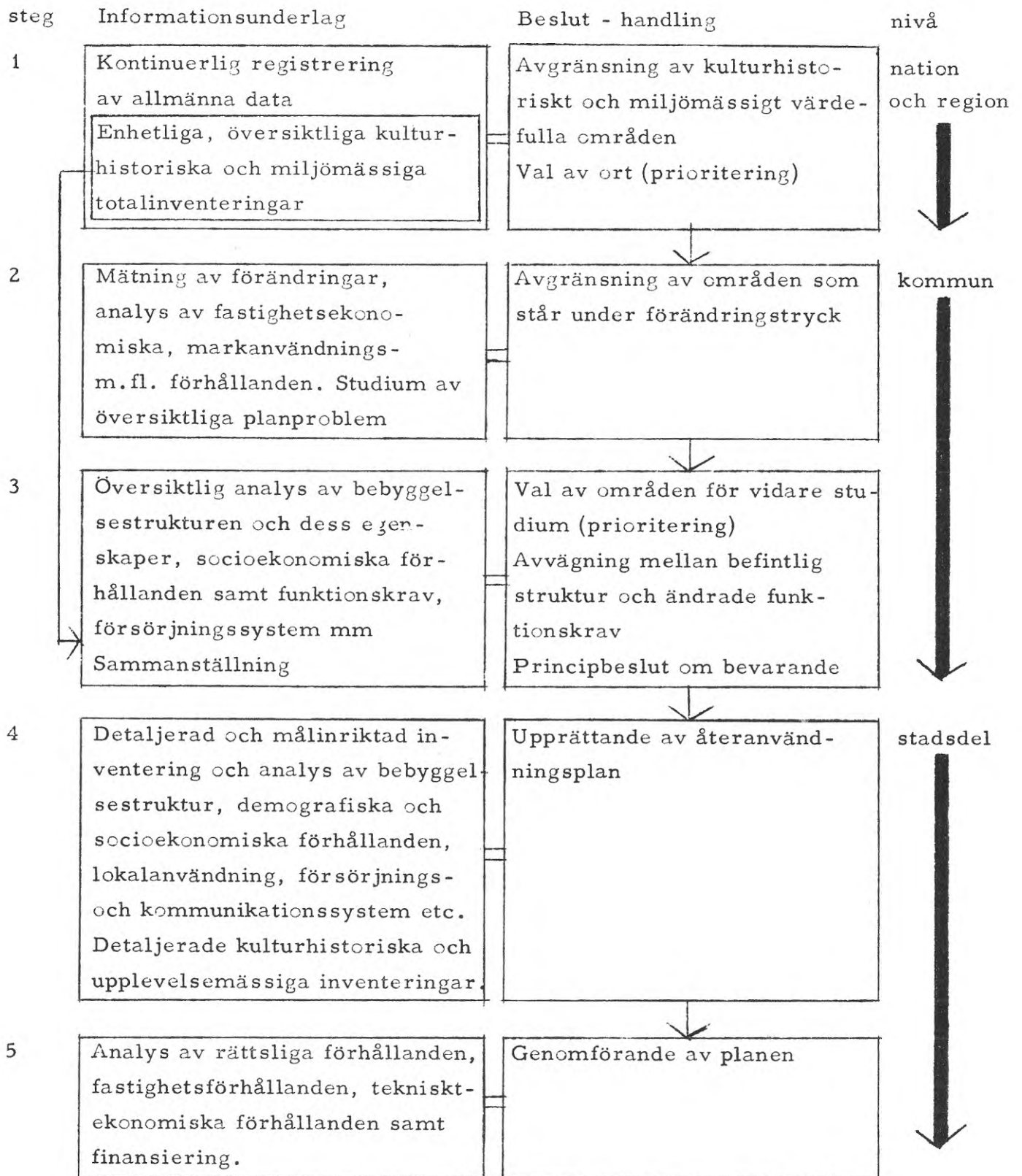
Steg 1

Som ett framtida utgångssteg bör man se ett åliggande för kommunerna att i samarbete med antikvariska myndigheter genomföra översiktliga kulturhistoriska och miljömässiga inventeringar. Sådana inventeringar torde bli nödvändiga vid ett genomförande av saneringsutredningens förslag till bostadssaneringsprogram (BSP), liksom vid genomförande av MUS -65:s förslag om "listning" av kulturhistoriskt och miljömässigt värdefulla byggnader. En början har redan gjorts bl.a. såsom underlag för den fysiska riksplaneringen.

Inventeringarna måste utföras på ett enhetligt sätt och med enhetliga definitioner för att kunna användas i centrala planerings- och prioriteringssammanhang, såsom vid beslut om prioriteringar för ekonomiskt stöd till sanering av värdefull bebyggelse. Samtidigt skall inventeringarna tjäna som underlag för kommunens egna bedömningar av översiktliga planfrågor (jfr steg 3).

De översiktliga inventeringarna bör ha karaktären av totalinventeringar av all tätbebyggelse inom en kommun, samordnade med de översiktliga inventeringar av glesbebyggelse och av landskapet som i ganska stor utsträckning redan utförts och pågår.

Med hänsyn till tillgängliga resurser bör inventeringsarbetet lämpligen börja med de centrala och äldre stadsdelarna. Det är ju också dessa som i första hand hotas av förändringar. För många svenska stadskärnor finns äldre inventeringar som utgör värdefulla utgångspunkter för arbetet (jfr figur 4 och 5 samt bilagorna 5.3 och 5.4). Det är därefter nödvändigt att arbeta sig vidare utåt från stads-

Figur 12. Förslag till modell för beslutsunderlag - handling.

Jämför med figur 6. Följs schemats högra spalt framgår i ordning när olika beslut eller handlingar fordrar olika information och beslutsunderlag.

kärnan för att få en total täckning. Med utgångspunkt från dessa totalinventeringar skall en avgränsning av värdefulla områden kunna ske (jfr steg 3). Inventeringarna måste för att kunna användas i centrala planeringssammanhang vara avslutade inom en snar framtid och kontinuerligt revideras.

Steg 2

I detta steg avgränsas de områden där förändringar som påverkar bebyggelsens utformning och användning pågår eller förväntas.

I samband med fortlöpande generalplanarbete registreras och mäts förändringstendenser inom kommunens tätbebyggda områden. I anslutning till detta kan studium och analyser av olika egenskaper hos bebyggda områden ge anvisningar om var och när förändringar kan väntas ske.

Sådana förändringar kan vara av helt skilda slag men uppträder ofta i kombinationer. De vanligaste torde vara:

- 1.1 Tryck från markanvändningsförändringar kräver annan bebyggelsestruktur
- 1.2 Markvärdesförändringar kräver annan grad av utnyttjande.
- 2.1 Influens från angränsande områden som förändrats samt förväntningar i anslutning till detta
- 2.2 Influens från angränsande områden som skapar behov av sekundär markanvändning, trafikleder etc, inom området självt.
- 3.1 Tekniskt förfall av bebyggelsen genom bristande underhåll
- 3.2 Tekniskt förfall orsakat av yttre omständigheter, grundförhållanden, immissioner etc.
- 4.1 Förfall i stadsplanetekniskt avseende

Steg 3

I detta steg ställs de i steg 1 definierade områdena mot områden under förändringstryck enligt steg 2. Överlappningen av dessa två skilda slag av inventeringar anger vilka områden som bör prioriteras lokalt.

På detta stadium skall avvägningen ske mellan de olika krav som ställs på området. Här måste de väsentliga principbesluten fattas som skall ligga till grund för det vidare detaljarbetet. I vilken omfattning bebyggelsen skall förutsättas bevarad, på vilket sätt och efter vilken ambitionsnivå den skall återanvändas och hur finansieringen skall ske, är viktiga beslut i detta steg.

Steg 4 och 5

De detaljerade genomförandeknutna inventeringarna enligt steg 4 och 5 skiljer sig ganska avsevärt från fall till fall beroende på de lokala förutsättningarna. I bilaga 5.2 redovisas systematiskt de data som kan beräknas bli aktuella vid detaljstudier, med hänvisningar till exempel i de genomgångna rapporterna. Flera av dessa data kan emellertid förutsättas ingå redan i de översiktliga inventeringarna. Det är väsentligt att ambitionsnivån för insamlandet av data inte sättes alltför högt; inventeringarna bör om möjligt endast omfatta de data som är direkt erforderliga som ett besluts- och handlingsunderlag i varje särskilt fall.

En förebildlig redovisning av steg 4 och informationsunderlaget för steg 5 finns i Arkitekturskolans rapport Gamla Norr i Väster-
vik - en användningsplan I.

4.2 Inventeringsmetoder

De äldre stadskärnornas problem och positiva värden ingår som en integrerande del av den allmänna fysiska och sociala planeringssituationen. Därigenom kommer de informationsunderlag som erfordras för deras speciella beslutssituation att till övervägande delen vara identiska med de som utnyttjas i den allmänna samhällsplaneringen.

Existerande data

Den översiktliga inventeringen i steg 1 - 3 bör i allt väsentligt göras med utgångspunkt från befintligt statistikmaterial och med ett begränsat fältarbete. I många fall kan olika databanker utnyttjas för samkörning och upprättande av inventeringsprotokoll, dels för valda områden i sin helhet, dels för enskilda fastigheter. I bilaga 5.5 visas ett exempel på utdrag ur Stockholms centrala fastighetsregister för en kulturhistoriskt intressant fastighet i Stockholms innerstad.

Uppgifterna kan samköras med sociala åtgärdsregister för att kartera ett områdes "sociala saneringsmognad".

Det är emellertid viktigt att observera att det tillgängliga statistikmaterialet oreviderat endast kan användas i översiktliga sammanhang (steg 1 - 3). Orsakerna är bl a den nödvändiga schematiseringen av det databehandlade materialet (i vissa fall av sekretesskäl) och fördröjningen av visst statistikmaterials tillgänglighet (t. ex. folk- och bostadsräkningen). För detaljinventeringen (steg 4) måste de ur statistiken framtagna uppgifterna kompletteras med fältinventeringar.

Fältundersökningar

De kulturhistoriska och upplevelsemässiga inventeringarna måste redan under det första steget göras i form av fältundersökningar, efter föregående översiktliga historiska arkivstudier vad gäller det kulturhistoriska materialet. Sådana inventeringar kan inte databehandlas annat än i mycket schematiserad form (t. e. Malmarnas värdegruppering 1^a, 2^a eller 3^a). Att olika register kan samköras (t. e. schematisk kulturhistorisk värdering och teknisk kondition eller sociala åtgärder) betyder självfallet inte att de kan numeriskt sambehandlas och värderas. Att man markerar olika slag av värderingar med samma siffersymboler innebär av logiskt lätt insedda skäl inte att värderingarna är direkt jämförbara.

Okulär teknisk konditionsbesiktning är mycket vanskelig att utföra inom större husbestånd. Ytskiktens tillstånd har i allmänhet relativt liten betydelse för husens verkliga tekniska kondition. En grov byggnadsteknisk statusbedömning (iögonenfallande skador, grovt eftersatt underhåll) kan lämpligen kombineras med den kulturhistoriska fältundersökningen som för varje hus registrerar befintliga ytmaterial och byggnadssätt. I områden med omfattande grundvattensänkningar och stenhusbebyggelse kan vidare särskilda sprickinventeringar vara värdefulla redan under de översiktliga stegen (1-3).

Översiktliga kulturhistoriska fältinventeringar (steg 1)

Såsom tidigare framhållits måste redan under första steget kulturhistoriska totalinventeringar enligt i princip för hela landet enhetlig metodik utföras. Europarådets medlemsländer har genom den s k

Palmarekommendationen 1965 uttalat sig för ett enhetligt inventerings- och registreringsystem. Exempel på fält- och registreringsblanketter upprättade på grundval av Europarådets principrekommendationer redovisas i bil 5.5.

För att snabbare kunna genomföra mera översiktliga totalinventeringar användes snabbinventeringsblanketter, som utarbetats dels för landsbygdsbebyggelse, dels för stadsbebyggelse (exempel, bil 5.5). Snabbinventeringssystemen bygger på fotografisk dokumentering i största möjliga utsträckning och en schematisk redovisning av övriga uppgifter. Snabbinventeringarna kompletteras med utförligare punktundersökningar av intressanta byggnader och arkivforskningar och kan därför anses tillräckliga för översiktliga fältinventeringar (steg 1).

4.3 Förslag till värderingsdefinitioner

För att kunna användas i centrala planerings- och prioriteringssammanhang måste de använda värderingsdefinitionerna vara enhetliga och sinsemellan jämförbara samt relaterade till befintliga skyddsinstitut. Det engelska listningssystemet är ett exempel på sådana centralt fastställda, enhetliga värderingsdefinitioner knutna till skyddsinstitut.

De traditionella europeiska definitionerna förbigår emellertid i stor utsträckning de grundläggande stadsbildaspekterna. Det har därför alltmer visat sig nödvändigt att komplettera den individuella byggnadsvärderingen med en parallell miljö- eller stadsbildsvärdering.

Klass	färg	definition	skyddsinstitut
BYGGNADERS EGENVÄRDE			
I A	blått	Konst- eller kulturhistoriskt märkliga byggnader som är skyddade eller i första hand bör skyddas genom speciallagstiftning.	Byggnadsminnen, statliga byggnadsminnesmärken
I B	grönt	Byggnader av så betydande konst- eller kulturhistoriskt värde, att de för framtiden bör bevaras och underhållas med hänsyn härtill.	Listning, K-märkning i stadsplan.
BYGGNADERS GRUPPVÄRDE			
II A	rött	Byggnader som är omistliga för den befintliga stadsbilden och som för framtiden bör bevaras och underhållas med hänsyn härtill.	Listning, K-märkning i stadsplan
II B	gult	Byggnader av positiv betydelse för stadsbilden vilka dock i vissa fall kan ersättas av nya byggnader med samma volym och struktur.	Särskilda stadsplanebestämmelser
III	svart	Byggnader som i befintligt skick är av negativ betydelse för stadsbilden och beträffande vilka anpassning till den omgivande miljö bör eftersträvas.	
GATU- OCH GÅRDSRUM			
IV	röd ton	Väl sammanhållen från stadsbildssynpunkt eller kulturhistoriskt värdefull gatu- eller gårdsmiljö som bör behandlas med hänsyn härtill.	Särskilda stadsplanebestämmelser

Tabell 3. Förslag till värderingsdefinitioner.

Med tillämpning av definitioner i tabell 3 redovisas på nästa uppslag i svart/vit teknik en kulturhistorisk och stadsbildsmässig inventering och värdering av Västerviks stadskärna på grundval av Riksantikvarieämbetets konceptkarta. Det bedömda området omfattar de fyra gamla kvarteren enligt 1781 års plan för Västervik. Vid bedömningen av byggnadernas egenvärde har hänsyn även tagits till husens interiör.

GAMLEBYVIKEN

VAKT-MANNI

STRANDVÄGEN

SNIPAN

STENHAMRA

STENHAMRA

BLOMMAN

SKÄREN

BLÅSEN

SJÖMANNEN

GELBGJUTAREN

STAMPEN

S-TE KIRKKO

VÄSTRA KYRKO GATAN

REGSTEN

SÖRSSEN

ROMANEN

BRIGGEN

KLÖCKAREN

OÅSTRA KYRKO GATAN

SKÄREN

BRIGGEN

KLÖCKAREN

HJÄLPAREN

HJÄLPAREN

TUNNBINDAREN

KOMMINISTERN

FRITZPAREN

LÄPPAREN

LÄPPAREN

ABBÖREN

SKÄREN

DRÖMAREN

RÄDHUSET

PENDEN

FRITZPAREN

LÄPPAREN

LÄPPAREN

ÄLEN

REDAREN

DRÖMAREN

RÄDHUSET

PENDEN

LÄPPAREN

FOGDEN

VOLTAKORSET

RÄDHUSET

FRITZPAREN

PENDEN

LÄPPAREN

HÄSLÖSA

REDAREN

DRÖMAREN

RÄDHUSET

FRITZPAREN

PENDEN

LÄPPAREN

STOR GATAN

BLONDET

HARVAN

LÄPPAREN

FOGDEN

HÄSLÖSA

REDAREN

DRÖMAREN

RÄDHUSET

FRITZPAREN

PENDEN

LÄPPAREN

FOGDEN

BYGGNADERS EGENVÄRDE

- XXXX IA
- XXXX IB

BYGGNADERS GRUPPVÄRDE

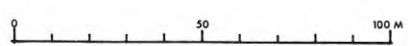
- IIA
- IIB
- ▬ III

GATU- O. GÅRDSRUM

- IV

VÄSTERVIK
 KKH STOCKHOLM DEC. 1970

I tabell 3 med tillhörande karta över Västervik redovisas ett förslag till värderingsdefinitioner med tillhörande färg- och rastersymboler. Definitionerna och färgsymbolerna bygger på de system som under senare år använts bl a vid riksantikvarieämbetets och Stockholms stadsmuseums stadsinventeringar. Definitionerna av byggnadernas gruppvärde ansluter till det engelska systemet med "ankare", kring vilken miljön byggs upp, och "town-scape"-byggnader, vilka i vissa fall kan ersättas av byggnader med samma volym och läge. I tabellen anges de skyddsinstitut till vilka de olika definitionerna är relaterade.

Värderingarnas allmängiltighet

Det försök till ett mera "objektivt" värderingssystem för vilket har redogjorts under 2.4 och 3.6 utgick från en tveksamhet inför de vetenskapligt sett "subjektiva" traditionella värderingsmetoderna med en jämförande analys som inte i varje särskilt fall kan detaljredovisas. I samarbete med Arkitekturskolan utfördes år 1970 ett fältförsök inom det karterade området i Västervik med deltagande av Arkitekturskolans elever och med de givna definitionerna. Försöket gav i all sin begränsning stöd för den i kapitel 2.3 uppställda teorin att inom en grupp med gemensamma förutsättningar vissa givna normer får en sådan allmängiltighet att de i det praktiska arbetet kan användas som objektiva bedömningsgrunder. Försöket gav emellertid samma erfarenhet som analyser av tidigare inventeringar: att gränserna mellan närliggande definitionsgrupper blir flytande och måste normeras genom jämförande diskussioner.

För närvarande kan ingen annan metod rekommenderas för kulturhistoriska och upplevelsevärderingar än gruppvis genomgångna "subjektiva" bedömningar av enskilda hus och miljöer på grundval av genomförda fältinventeringar. För att uppnå en enhetlighet på riksplanet bör dessa bedömningar ske i samråd med centrala kulturminnesvårdande myndigheter.

4.4 Detaljinventeringar

De kulturhistoriska och upplevelsemässiga inventeringarna återkommer på detaljstadiet i steg 4. Dessa inventeringar bör så vitt gäller kulturhistoriskt intressanta hus och miljöer ligga som grund för all vidare projektering. Bilaga 5.5 visar några exempel på blanketter för sådan detaljinventering.

5 BILAGOR

Bilaga 5.1 Litteraturförteckning

Allmänt

Alomar, G. Sorlin, F. & Gazzola, P, 1968, Protective Inventory of the European Cultural Heritage, (Council for Cultural Co-operation).

Andersson, H.O, 1971, Markklassificering för fysisk planering - inledande studier, (NISF), Arbetshandling, Stencil, Stockholm.

Bergström, L.A, 1968, Planerad forskning för grafisk informationsbehandling med tillämpning i bebyggelseplaneringen, (Institutionen för byggnadsfunktionslära, LTH), Bil. 2, Lund.

Bjerking, S-E, 1970, Projekt fastighetsdata, Slutrapport, (Bjerkings ingenjörbyrå AB), Uppsala.

Bjerking, S-E, 1971, Ombyggnad. Studier av genomförda moderniseringar, (Statens institut för byggnadsforskning), Rapport R 32:1971, Stockholm.

Boligtillsyn og sanering, 1957, Betaekning afgivet af den af boligministeriet den 22. oktober 1949 nedsatte kommission, (Statens trykningskontor), Betaekning Nr. 187, Bind 1 och 2 Lovudkast og bilag, København.

Brattberg, L, 1967, Städer i förvandling, (A & W), Skrifter utgivna av Riksantikvarieämbetets byggnadsminnesavdelning, nr 2, Stockholm.

Byfornyelse i provinsbyerne, 1970, Vandreudstilling, (Arkitektens Forlag, Boligministeriet).

By - Center - Menneske, 1965, (Inst for centerplanlaegning/Arkitektens Forlag), Lyngby.

Cullen, G, 1961, Townscape, (the Architectural Press), London.

Europarådets ministermöte rörande bevarande och förnyelse av äldre bebyggelse, 1970, (RAÄ), Medd. från RAÄ 1970:6, stencil.

Finsk trästad - problem och utvecklingsmöjligheter, 1972, (Tekniska högskolan); Nordiska trästadens rapportserie, nr 6, Helsingfors.

Gillwik, L, 1972, Att bo i gamla bostäder. Boende, bostäder och bostadsmiljö, (Statens Institut för byggnadsforskning), Rapport R 1:1972, Stockholm.

Hagner, M, 1972, Stadsplanering i finska trästäder, Nordiska trästadens rapportserie, nr 12, Helsingfors.

Hesselgren, Sven, 1966, Miljöperception, (Studentlitteratur), S-serien 65, Lund.

Hidemark, O. & Månsson G, 1972, Gamla trähus, Nordiska trästadens rapportserie, nr 19, Stockholm.

- Historic Preservation Today, 1966, (University Press of Virginia), Essays Presented to the Seminar on Preservation and Restoration., National Trust for Historic Preservation, Charlottesville.
- Jansson, S & Hyenstrand, Å, red, 1969, Bevarande och förnyelse av äldre bebyggelse, (RAÄ), Medd. från RAÄ, 1969:10, stencil.
- Johansson, B. O. H et al., 1970, Staden i retur, (A & W Förlag AB), Stockholm.
- Jensfelt, H & S, 1968, Bygga om, stadsförnyelse genom ombyggnad, (Bok och bild förlag), Stockholm.
- Kortbilag til oversigtsplaner - i henhold til lov om sanering, 1970, (Boligministeriets Kommitterede i Byplansager), København.
- Kulturhistoriska inventeringar inom Göteborgs regionplaneområde, 1970, (RAÄ), Medd. från RAÄ 1970:10, stencil.
- Kulturhistorisk utredning, Västra Tunahems kommun, 1970, (Vänersborgs Museum), Medd. från RAÄ 1970:15, stencil.
- Lundequist, J, 1970, Piteå, Luleå och Haparanda. Kommunal målsättning i bevarande-frågorna, (KKH), Den nordiska trästaden, stencil, Stockholm.
- Les Monuments Historiques de la France, 1968, (la Caisse National des Monuments Historiques et des Sites), Nouvelle série Vol. XIV No. 3, Paris.
- Rentzhog, S, 1967, Stad i trä. Panelarkitektur, (Nordiska museets handlingar).
- Rentzhog, S, Byggnadsinventering. Förslag till riktlinjer, (RAÄ), Småskrifter och särtryck nr 17, Stockholm.
- Stadsförnyelse, 1968, (Institutionen för arkitektur S, avdelning stadsbyggnad, KTH), Litteraturkurs i stadsbyggnad, Fortsättningskurs, del IV, Stockholm.
- Stadsförnyelse och restaurering, Frankrike, 1969, Blomé, B, red. (CTH), Rapport från studieresa, stencil, Göteborg.
- Stadsvård, 1969, (Svenska kommunal-tekniska föreningen), Stockholm.
- Stadtbauwelt, 1971, (Bertelsmann Fachverlag), om Städtebauförderungsgesetz, nr 31, sept, årg. 62, Berlin.
- Statens Planverk - Riksantikvarieämbetet, Länsinventering, 1970, (RAÄ), Medd. från RAÄ, 1970:8, stencil.
- SOU 24, 1962, Expropriation för sanering av historiskt eller kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, Expropriationsutredningens betänkande I, Stockholm.
- SOU 64, 1971, Sanering I och II, Betänkande avgivet av saneringsutredningen, (Statens offentliga utredningar), Stockholm.
- Söderholm, S et al, 1970, K-byrå, RAÄ, rörande byggnadsminnesmärken (byggnadsinventeringar), (RAÄ), Medd. från RAÄ 1970:4, stencil.

Tynelius, S, Förnyelse i stadskärnan, om bevarandefrågor i Lund, stencil. .

Underhåll och modernisering av fastigheter, - problem och forskningsbehov, 1969, (Statens råd för byggnadsforskning), Programskrift nr 6, Stockholm.

Urban Core and Inner City, 1967, (E.J. Brill), University of Amsterdam, Sociographical Dept, Proceedings of the International Study Week, Amsterdam.

Ward, P. et al, 1968, Conservation and Development in Historic Towns and Cities, (Oriel Press Ltd), Newcastle upon Tyne.

Worskett, R, 1969, The Character of Towns. An approach to conservation, (the Architectural Press), London.

Svenska inventeringar mm.

Ahlgren, I, et al, 1967. MARIABERGET ÖSTRA. Program för saneringsarbetet, stencil, Stockholm.

Ahlgren, I, et al, 1969. MARIABERGET ÖSTRA. Programutredning och restaureringsförslag, stencil, Stockholm.

Almqvist, T, et al, 1972, Förfall och återanvändning, (KTH), Om arbetarbostäder i Fagersta, Karlskoga, Linköping och Sandviken, Nordiska trästadens rapportserie, nr 13, Stockholm.

Andrén, E, 1933, VÄSTERVIKS bebyggelsehistoria, (Nordiska museets handlingar), nr 2, Stockholm.

Bergquist, G & Malmquist, S, 1970, MALMARNÄ, en byggnadshistorisk undersökning.., (Stockholms stadsbyggnadskontor), Del 1-2, Stockholm.

Byggnadsminnesmärken, STOCKHOLMS STAD, STOCKHOLMS LÄN, 1967, (Kungl. Byggnadsstyrelsen), förteckning, Stockholm.

Carlsson, B, et al, 1970, Bygga och bevara i VAXHOLM, Examensarbete, (Avdelning för arkitektur, KTH), stencil, Stockholm.

CENTRALA JÖNKÖPING, 1972, en användningsplan, (KKH Arkitekturskolan), Nordiska trästadens rapportserie, nr 3, Stockholm.

Essén, A, 1961, Inventering av det äldre byggnadsbeståndet i VÄSTERVIK, stencil.

GAMLA NORR I VÄSTERVIK I, 1972, En användningsplan, (KKH arkitekturskolan), Nordiska trästadens rapportserie, nr 4, Stockholm.

Garpenfelt, B. & Jacobsson, H, 1970, Upprustning av HAGA. Ett saneringsalternativ, (CTH), Examensarbete vid sektionen för arkitektur, stencil, Göteborg.

Herlin, V. & Skånberg, M, 1972, Utredning om hur man bör förfara med området vid ÖFRE SLOTTSGATAN. Slutrapport, (Byggnadsnämnden i Uppsala), stencil, Uppsala.

- Inventering av bostadsbeståndet och boendet i ÖREBROS INNERSTAD, 1970, (Drätselkammarens utredningsavd.), stencil, Örebro.
- Jeansson, G, et al, 1972, VIKEN, Äldre bebyggelse och miljö, (Föreningen Vikens Kulturminnen), Lund.
- Josephsson, R, 1916, Borgarhus i GAMLA STOCKHOLM, 1. Byggnadshistoria på grundval af Samfundet S:t Eriks stockholmsregister, (Samfundet S:t Erik), Uppsala.
- Karsten-Carlsson, E, 1962, en undersökning av gamla bostadskvarter i SÖDRA MALMÖ, stencil, Malmö.
- KATARINABERGET. Redovisning av arbetsläget, 1970, (Arbetsgruppen för Katarinaberget), Stockholm.
- KATARINABERGET, Utredning och bevarandeförslag, 1972, (Arbetsgruppen för Katarinaberget), del A, B, C och D, Stockholm.
- KVARNHOLMEN I KALMAR, 1971, en användningsplan, (KKH arkitekturskolan), Stockholm.
- Lampel, E. & Hogdal, L, 1972, GAMLA GEFLE och GAMLA LINKÖPING, två bevarandeområden, Nordiska trästadens rapportserie, nr 25, Stockholm.
- Landström, L, 1970, ÖSTRA MARIABERGET - de boende inför restaureringen, prel. rapport, stencil, Stockholm.
- LUNDS STADS BILD, 1952, Kommittén för inventering av Lunds äldre byggnadsverk, (Gleerup), betänkande och inventeringslista, Lund.
- LUNDS STADS BILD, 1968, Inventeringskommittén, (Gleerup, distr), bilagor till Stadsfullmäktige i Lunds protokoll 1968 Nr 156, Lund.
- Lundqvist, E, 1965, MARIABERGET, (Gebers/Stadsmiljögruppen och Mariabergskommitten), Stockholm.
- Ohlander, M, 1972, GAMLA NORR I VÄSTERVIK II, en etnologisk fältundersökning, (KKH arkitekturskolan), Nordiska trästadens rapportserie, nr 11, Stockholm.
- Principförslag till sanering av STADEN MELLAN BROARNA, 1963, (Stadskollegiets utlåtande och memorial), 1962 nr 97, Stockholm.
- Redelius, G, 1971, Äldre bebyggelse i de centrala delarna av TROSA, Registrering utförd av Riksantikvarieämbetets byggnadsminnesavdelning 1970, (RAÄ), Skrifter utgivna av Riksantikvarieämbetets byggnadsminnesavdelning, Lund.
- RIDDARHOLMEN, en idéplan, 1968, (Kungl. Byggnadsstyrelsen), Stockholm.
- Sandin, L, 1970, DE LA GARDIESTADEN I LIDKÖPING. Förnyelse och bevarandeproblem, (KKH) Den nordiska trästaden, stencil, Stockholm.
- Saneringen inom STADEN MELLAN BROARNA, 1965, (Stadskollegiets utlåtande och memorial), 1964 nr 97, Stockholm.

Skönhetsrådets register över vissa byggnader (i STOCKHOLM) av kulturhistoriskt eller arkitektoniskt värde, 1923, (Skönhetsrådet), i Stadskollegiets och Stadsmuséets arkiv, Stockholm.

Stadsbildens framtid, 1964, Om konstnärligt och historiskt värdefull bebyggelse i UPPSALA, (A & W), Uppsala.

STORGATAN I VIMMERBY, 1965, (Riksantikvarieämbetet), Stockholm.

Swedberg, O. et al, 1972, MALMÖ INNERSTAD. Byggnadshistorisk inventering, Bilaga A till Malmö kommunfullmäktiges handlingar, bilaga 98/72, Betänkande och förslag av kommittén för inventering av det äldre byggnadsbeståndet i Malmö, Malmö.

TROSSÖ KARLSKRONA, 1971, en användningsplan, (KKH arkitekturskolan), Stockholm.

Unnerbäck, R. A, 1971, VADSTENA en märklig stadsmiljö. Östergötland 1971. Meddelanden från Östergötland och Linköpings stads museum, Linköping.

Utredning rörande bebyggelse och miljöer av kulturhistoriskt värde på ÖSTERMALM, 1963, framlagd av Stockholms stadsmuseum, (Stadskollegiets utlåtande och memorial), 1963 Nr 54, Stockholm.

Westerlind, A.M. & G, 1972, Fiskelägen i Bohuslän, miljöinventering av 23 fiskelägen, Nordiska trästadens rapportserie, nr 21, Stockholm.

Utländska inventeringar mm.

Aanensen, H.A, 1972, Hus og innbyggere i GAMLE TVEDESTRAND, Antikvarisk registrering, Nordiska trästadens rapportserie, nr 27, Tvedestrand.

Bevaringsplan CHRISTIANSFELD, 1966, (Det saerlige Bygningssyns Sekretariat/Arkitektens Forlag); København.

Bevaringsplan EBELTOFT, 1970, (Nationalmuseet), København.

Bevaringsplan MARIAGER, 1962, (Det saerlige Bygningssyns Sekretariat), København.

Bevaringsplan RØNNE, 1967, (det Saerlige Bygningssyns Sekretariat), København.

Bevaringsplan SVANEKE, 1969, (Nationalmuseet), København.

Bjørkhaug, L, & Aanensen, H-O, 1970, TYHOLMEN I ARENDAL - Miljøbevaring, (Aust-Agder-Museet), Årsbok, Arendal.

BOLOGNA - Centro Storico, 1970, (Edizioni Alfa), Comune di Bologna, Bologna.

Buchanan, C, et al, 1968, BATH - a study in conservation, (HMSO), London.

Burrows, G.S, 1968, CHICHESTER - a study in conservation, (HMSO), London.

De Carlo, G, 1966, URBINO - la storia di una città e il piano della sua evoluzione urbanistica, (Marsilio Editori), Padova.

Engqvist, H.H, 1969, Bevaringsplan RIBE, (det Saerlige Bygnings-
syns Sekretariat), Kjøbenhavn.

Esher, 1968, YORK - a study in conservation, (HMSO), London.

Insall, D.W, et al, 1968, CHESTER - a study in conservation,
(HMSO), London.

Kuosmanen, M, 1972, KOTTBY trädgårdsstad, ett upprustningsproblem
i Helsingfors, Nordiska trästadens rapportserie, nr 20, Helsingfors.

Langeland, Å, 1971, Sentrumplan, KRAGERØ , (Arkitekt Åge Lange-
land A.S.), Nordiska trästadens rapportserie, nr 7, Sarpsborg.

Larsen, K.E, 1972, Borgerhus på 1800-talet, (NTH), Registrering
och analyse av bygårder i tre fra TRONDHEIM, Nordiska trästadens
rapportserie, nr 17, Trondheim.

Le plan de sauvegarde du MARAIS, 1970, (APUR/Société Nouvelle des
Editions Industrielles), Paris Projet, No. 2, Paris.

STAVANGER, 1972, innerstaden - utvecklingshistoria och utvecklings-
möjligheter, (KKHarkitekturskolan), Nordiska trästadens rapportserie,
nr 5, Stockholm.

WIENER NEUSTADT 1970/1990, Strukturanalyse und Stadtentwick-
lungsplan, 1970, (Inst. für Städtebau., TH Wien/Springer Verlag),
Schriftenreihe des Inst.. etc Band 14, Wien.

Westerlind, A.M, 1972, KYRKBACKEN och GAMLE STAVANGER,
två bevarandeområden, Nordiska trästadens rapportserie, nr 24,
Stockholm.

1	<u>RÄTTSLIGA ASPEKTER</u>	
1.1	PLANBESTÄMMELSER	
1.1.1	Tidigare byggnadsstadgor etc.	
1.1.2	Gällande (med fastställsedatum) och föreslagna planer	175
1.1.3	Övriga bestämmelser (byggnadsförbud, -lov etc.)	188
1.2	LAGSKYDDADE BYGGNADER	
1.2.1	Listade byggnader	132, 185
1.2.2	Föreslaget skydd	143, 160
1.3	FASTIGHETSFÖRHÅLLANDEN	
1.3.1	Tidigare fastighetsstruktur (kvarter, tomter)	107, 111
1.3.2	Nuvarande - " -	107
1.3.3	Ägoförhållanden (kommun, enskild, saneringsföretag etc.)	
1.3.4	Upplåtelseformer (tomträtt etc.)	
2	<u>NATURGIVNA FYSISKA FÖRHÅLLANDEN</u>	
2.1	TOPOGRAFI OCH GRUNDFÖRHÅLLANDEN	
2.2	METEOROLOGI, Makroklimat	
3	<u>ÖVERSIKTLIG FYSISK BEBYGGELSESTRUKTUR, MARKANVÄNDNING</u>	135
3.1	ALLMÄNT	179
3.1.1	Tidigare struktur	122
3.1.2	Nuvarande struktur (gator, torg, parker, gårdar, uppbyggnad etc.)	117
3.1.3	Exploateringsgrad	
3.1.4	Reservytor (oanvända fastigheter, avrivna tomter)	167
3.2	FUNKTION	155
3.2.1	Primär markanvändning (boende, produktion, rekreation)	147
3.2.2	Sekundär markanvändning (parkering, plantering etc.)	156
3.2.3	Förändringar (kontorisering etc.)	148

3.3	STANDARD	137
3.3.1	Insyn	141
3.3.2	Sol- och dagerförhållanden	
3.3.3	Mikroklimat, klimatskydd	
3.3.4	Immissioner, (buller, gaser etc.), skyddszoner	145, 185
3.3.5	Kontakt (med friytor, natur etc.)	187
3.3.6	Bostadskomplement och service	
4	<u>DETALJERAD FYSISK BEBYGGELSESTRUKTUR.</u>	
	<u>LOKALANVÄNDNING</u>	142
4.1	<u>ALLMÄNT</u>	150, 196
4.1.1	Tidigare struktur	
4.1.2	Nuvarande struktur (gruppering, lägenhetsfördeln. planlösning)	108 135, 190
4.1.3	Volym (yta, våningsantal, hushöjd och -djup)	158
4.1.4	Material, färg (stomme, fasad och tak)	123
4.1.5	Ålder (till- och ombyggnader)	108, 110
4.1.6	Outnyttjade lokaler, rivningshus	150
4.2	FUNKTION	157
4.2.1	Primär lokalanvändning (bostäder, kontor, butiker etc.)	166
4.2.2	Sekundär lokalanvändning	166
4.2.3	Förändringar	139
4.3	STANDARD ETC	144
4.3.1	Byggnads- och lägenhetsstandard	135
4.3.2	Byggnadsteknisk kvalitet (grundläggning, stomme och ytskikt)	
4.3.3	Kondition (grundläggning, stomme etc.)	134
4.4	UTRUSTNING	
4.4.1	Installationer och inredningar	
4.4.2	Ledningar (VA, el, gas och CV)	
5	<u>KULTURHISTORISKA OCH UPPLEVELSEMÄSSIGA ASPEKTER</u>	195
5.1	KULTURHISTORISKA OCH FORMALA ASPEKTER	173, 177
5.1.1	Personhistoria etc. (ägare, arkitekt, nyttjare, händelser)	192
5.1.2	Stadsbild, genomförd arkitektonisk gestaltning	140, 174
5.1.3	Byggnaders egenvärde (exteriör och interiör, formalt och uniktvärde)	158

5.2	UPPLEVELSEASPEKTER	133, 149
		186
5.2.1	Byggnadsgrupper (skala och rel. till omgivning)	151
5.2.2	Byggnader (terränganpassning, silhuettverkan etc.)	
5.2.3	Yttre rum (öppna platser, gårdar, murar etc.)	
5.2.4	Utblickar, utsikt, orienterbarhet etc.	187
5.2.5	Gaturummets detaljering (vegetation, möblering, belysning etc.)	133
5.2.6	Ytskikt, gatu- och gårdsbeläggning	
5.2.7	Färgverkan	
5.2.8	Övriga sinnesintryck	
5.2.9	Aktiviteter	
6	<u>FÖRSÖRJNINGS- OCH KOMMUNIKATIONSSYSTEM</u>	
6.1	LEDNINGAR ETC.	
6.1.1	Vatten och avlopp	
6.1.2	El	
6.1.3	Gas	
6.1.4	Övriga tekniska system (fjärrvärme etc.)	
6.2	TRAFIK	145
6.2.1	Trafiknät (gång-, kollektiv- och biltrafik)	161
6.2.2	Trafikvolym, variation	
6.2.3	Tillgänglighet (framkomlighet, tillfarter och gångavstånd)	136, 193
6.2.4	Risker, olyckor	152
6.2.5	Säkerhet (trafikseparering etc.)	
6.2.6	Immissioner (buller, gaser, vibrationer, visuellt intrång etc.)	194
6.3	BILAR	145
6.3.1	Antal bilar	
6.3.2	Biluppställningsplatser (gatumark)	
7	<u>DEMOGRAFISKA OCH SOCIALA ASPEKTER</u>	
7.1	DEMOGRAFISKA FÖRHÅLLANDEN	
7.1.1	Befolkningsstruktur	
7.1.2	Dag- och nattbefolkning	
7.1.3	Pendling	

7.2	SOCIALA FÖRHÅLLANDEN	
7.2.1	Hushållsstruktur, trångboddhet	184
7.2.2	Inkomstförhållanden	
7.2.3	Social differentiering och integration	
7.2.4	Sociala ingripanden	
7.2.5	Trygghet och anpassning till miljön	
7.2.6	Uppsikt och kontakt	
7.2.7	Flyttningsbenägenhet	
7.2.8	Bilnehav	
7.3	FÖRVÄRVSARBETANDE	
7.3.1	Arbetsplatsernas fördelning	
7.3.2	Yrkesförhållanden	
7.3.3	Resmöter	
8	<u>EKONOMISKA ASPEKTER</u>	
8.1	MARK	
8.1.1	Taxeringsvärden och köpdata	
8.1.2	Avgäld, räntor, inteckningar etc.	
8.2	BYGGNADER	
8.2.1	Taxeringsvärden och köpdata	
8.2.2	Hyror, räntor, inteckningar, driftskostnader etc.	
8.2.3	Investeringar	139, 159

Bilaga 5.3 NORDISKA MUSEETS SNABBINVENTERINGAR m. fl.

Ort	år				
Alingsås	1943	Luleå	39	Uppsala	39
Arvika	42	Lysekil	43	Vadstena	43
Askersund	42	Mariefred	42	Varberg	43
Avesta	44	Marstrand	43	Vaxholm	43
Borgholm	43	Motala	43	Vimmerby	43
Borås	44	Norrköping	43	Vänernborg	43
Eksjö	43	Norrtälje	42	Värnamo	43
Eskilstuna	40	Nyköping	42	Västerås	39
Falkenberg	43	Oskarshamn	43	Växjö	43
Falköping	43	Piteå	42	Åmål	42
Filipstad	42	Sala	42	Örebro	39
Gävle	42	Sigtuna	42	Örnsköldsvik	42
Halmstad	44	Skänör-		Östersund	42
Haparanda	42	Falsterbo	43	Östhammar	42
Hedemora	42	Skellefteå	42	Öregrund	42
Hjo	43	Skänninge	43		
Hudiksvall	44	Skövde	43	Större undersökningar sam-	
Hälsingborg	44	Sollefteå	42	tidiga med snabbinventeringen	
Härnösand	42	Strängnäs	42	eller utförda under 30-talet	
Karlshamn	43	Strömstad	43	Arboga	
Karlskrona	38	Sundsvall	42	Falun	
Karlstad	42	Säter	42	Gränna	
Kristinehamn	42	Söderhamn	42	Jönköping	
Kungsbacka	43	Södertälje	42	Kalmar	
Kungälv	43	Sölvesborg	43	Lidköping	
Köping	42	Torshälla	42	Mariestad	
Laholm	44	Trollhättan	43	Ronneby	
Landskrona	43	Trosa	42	Simrishamn	
Lindesberg	42	Uddevalla	43	Söderköping	
Linköping	44	Ulricehamn	43	Visby	
				Västervik,	
				Ystad	

Bilaga 5.4 KULTURHISTORISKA STADSINVENTERINGAR
 MED HUVUDSAKLIGT BEVARANDESYFTE
 EFTER 1950

Arvika (centrala)	Norrtälje (selektivt)
Askersund	Sala (äldre)
Dalarö	Saltsjöbaden (selektivt)
Eksjö	Sigtuna
Eskilstuna (selektivt)	Simrishamn
Falköping	Solna (selektivt)
Falun (vissa delar, selektivt)	Skara (centrala)
Gnesta (centrala)	Skänninge
Gränna (selektivt)	Stockholm
Gävle	Säter
Göteborg (vissa stadsdelar)	Söderköping
Hälsingborg (selektivt)	Södertälje (selektivt)
Jönköping (Östra och Västra)	Trosa
Kalmar (selektivt)	Tranås
Karlskrona (selektivt)	Uppsala
Kristianstad (selektivt)	Uddevalla
Kungälv (centrala)	Vadstena
Landskrona	Vaxholm (vissa delar)
Lidingö (selektivt)	Vimmerby (vissa delar)
Linköping	Visby
Lidköping (de la Gardiestaden mm)	Vänersborg
Lund	Västervik (gamla staden)
Malmköping (centrala)	Västerås (vissa stadsdelar)
Malmö	Växjö (selektivt)
Mariestad (selektivt)	Ystad
Marstrand	Åhus
Nacka (selektivt)	Ängelholm
Nora (selektivt)	Örebro
Norberg	Öregrund (selektivt)
Norrköping	Östhammar (selektivt)
	Östersund

Inventeringarna är av ganska varierande fullständighetsgrad. Ett antal mycket begränsade eller selektiva inventeringar har inte redovisats. För några städer har flera varandra kompletterande inventeringar utförts, ibland av olika huvudmän. Några i förteckningen upptagna inventeringar är ännu inte slutförda i september 1973.

Bilaga 5.5 EXEMPEL PÅ INVENTERINGSBLANKETTER

1. Datafastighetsregister

Utdrag för enskild fastighet ur byggnadsregistret för Stockholms kommun. Vissa uppgifter hämtade ur folk- och bostadsräkningen får ej utlämnas (här visade siffror är fiktiva).

2. Fältblankett enligt Europarådets redovisningssystem

Riksantikvarieämbetets totalinventering av de la Gardiestaden i Lidköping 1969. Uppgifterna redovisade under A Legala data, B Typologiska data, C Tekniska data, D Kronologiska data, E Källor och litteratur, F Klassificering. Foton, äldre ritningsmaterial, excerpter ur värderingar m m i form av bilagor. Stor vikt har lagts på fotografisk dokumentering.

3. Arkivblankett enligt Europarådets redovisningssystem

Riksantikvarieämbetets totalinventering av Vadstena stadskärna 1968-72. Blankettens första sida ger alla huvuddata och en summarisk beskrivning i text och bild.

4. Snabbinventeringsblankett för stadsbebyggelse

Stockholms stadsmuseums fältblankett vid inventeringar för områdesvisa bostadssaneringar. Siffrorna i marginalen hänvisar till samma datagrupper som blankett 2. Huvudprincipen vid inventeringen är att uppgifter som finns tillgängliga i befintliga register (jämför blankett 1) eller framgår av samtidigt tagna fasad- och interiörfotografier inte redovisas i text på blanketten. Utförligare interiörbeskrivningar samt historik på bilageblad utan förtryckt text. Blanketterna ligger till grund för en offsettryckt registrant med beskrivning och foto av varje fastighet. Redovisning av värderingar görs på särskild översiktskarta.

5. Inventeringsprotokoll för detaljinventering

Stockholms stadsmuseums fält- och sammanställningsblanketter använda för samma fastighet som blankett 1. Sid 1-4 visar blankettyper för sammanställningar och detaljinventeringar.

BYGGNADSREGISTER FÖR STOCKHOLM

SEKRETESSKYDDAT
§ 16 SEKRL.

Kommunen påtar sig inget ansvar
för uppgifternas riktighet.

BOSTÄDER 1968

Totalt areal i lokaler	Antal rumshenheter	Antal rumshenheter	Antal bostadsrum
553	46	146	0
Streck			
1/1k	2rk	3rk	4rk
17	2	7	1
Standardklass			
1	2	3	4
0	0	0	1
Uppgift saknas			
0	0	0	1

LOKALER 1968

Antal	Totalt	Kontor	Butiker	Industri och hantverk	Frisående lager	Garage	Sjuk- och hälsovård	Övrig	Diverse
	39	1	0	11	15	0	0	4	0
Laggenhetsyta									
	1563	33	194	468	691	0	0	0	177
Totalhyra 681001 kr/m ² /ly									
	88	92	63	50	41	0	0	0	75

BEFOLKNING

Antal boende	0-6år	7-15år	16-25år	26-65år	66-år
11	0	0	1	8	2

BEBYGGELSE 1971

Typkod	Hustyp	Ant vpl	Våningsyta m ²	Totalt	Bostäder	Lokaler	Öbg	Bebyggd areal m ²	Gårdsyta m ²	Ståndardklass	Byggår	Omsättningsklass	Antal hus	Bygghist. värde	Projekt nr
27	3	5640	1410	4230	105	1867	601	1033	1851	2	2	00458			

KÖP

Köpe- tidpunkt	Köpe- typ	Köpe- areal	Köpe- kat	Solj- areal	Solj- kat	Köpesvilling	Bilplattor	Under tak	Öppen parkering

HYRA

Totalt best hyra kr/m ² ly o. år	Uppskatt. formel (år mån.)	Kop hyra	Totalt hyra	Hyra vid kop	Hyrestyp
68	10	100-tal kr/år	100-tal kr/år	100-tal kr/år	(år mån)
28	05				

INNEHAVSRÄTT

Kontraktstyp	Nuvarande avgift kr/år	Uppsagningsdag	Regleringsdag

AJOURFÖRD

År	Mån	Dag	Fors. nr	Dist. nr	Trakt nr	Regist. nr
73	05	15	02	00630	1	

GÄLLANDE STADSPLAN

Best. Nr	område	Plan nr	Antal vpl	Våningsyta m ²	Totalt	Lokaler	Våningsyta lokaler m ²	Lokaler	Lokaler kvadratmeter	2 tr och högre	Ut- Byggnadsplan	Byggnadsplan	Hörn Plan nr	Fastställt år	mån	dag	
1	1	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	3	1111	23	7	24

TAXERINGSUPPGIFTER

Sammanföringskod	Fastighetskod	S a tax värde	Markareal m ²	Områdesnr	Kartblad nr	Pkt	Y	X
A1	24000	1695	1	46C	L	BC	100274	79153
23000	1000	0	1					

INNEHAVARE

INNEHAVARE	Address	Postnr och postanstalt	Ko- te- go- Fi
Stockholms kommun	Fack	10420 STH	20

IDENTIFIKATION

Områdesnr FoB-65	Kvartersnr	Anmärkning	Fastighetsbeteckning
11102	0204		LAMMET 15

A LEGALA DATA		KORT NR. <u>87</u> BIL.	
1 Stadsinv. 13.3.69	2 LIDKÖPING	3 Vg R	4 PLUTO 2
undersökn. datum	stad, kommun, sn.	landsk, länsbokstav	kv el. jordreg. bet.
5 Sveagatan 21		6 gårds-el. fastnamn	7 hyresgäst
gatuadress		9 ägarens adress	
8 Kopparslagaregatan 20		11 lagligt skydd år	12 Cat Sandgren.
ägare	LIDKÖPING STAD		undersökn. Jav
bygg rätt enl. gällande stadsplan 42			

B TYPOLOGISKA DATA	Ang. byggnadsbeskrivning (B3) se omstående sida	
1 Bostadsfastighet	2 Bostadshus Ia, Ib	
anläggningens art	anläggningens omfattning med byggnader-	
nr. enl. bif. tomtkarta		
4 liten kvadratisk gård, m. hög brand mur åt		
gårdsmiljö el. trädgård		
Söden. plank m. gatan.		

C TEKNISKA DATA	V=kallt vatten VV=varmt vatten WC A=avtråde CV=centralvärme (olja koks ved) KS=köksspis K=kakelugn EA=end. avlopp
1 VV, CV, WC	
2 Gott	
allm. tillstånd	
3	
skador	
4	
erforderliga åtgärder: byggnader	
5	
-omgivning	

D KRONOLOGISKA DATA	Byggnadernas nr. enl. B 3	
1 Ia c:a 1860	Ib c:a 1860	
byggnads		
Ib		
2	om- och tillbyggnader år	
3	tidigare ägare	

E KÄLLOR OCH LITT.	Brandförsäkringsnr. 1852/5490 1860/24444
1	

F KLASSIFICERING	Specificering av byggnadsvärdering nr1 enl. B 3	
Kult. Av nat. intr.		Se PLUTO 1.
hist. Värdefullt	Ia	anm.
Miljö Omistligt värde	Ia, Ib	
Värdefullt		
Störande		
Utan intr.		

B 3 Byggnadsbeskrivning (Byggnadernas nr. m. romerska siffror enl. bif. tomtkarta)
Ia Rektangulär 1 vån grov revertering
 grundplan antal vån. material och teknik

ljus jordbrun. sadeltak två kupigt
 färg takform takmaterial
tegel 2 cementfärdiga tegel muggen kalksten
 skorstenar grund

Detaljer, exteriör

arkitektoniska detaljer (pilastrar, lister dekor mm)
 fönster (typ, foder, beslag)
 dörrar och portar (typ, foder, beslag, lås, yttertrappor)
 tillbyggnader

Detaljer, interiör

plantyp
 BV (antal rum, utnyttj)
 ÖV " " "
 vind " " "
 källare " "

Inredningsdetaljer

av intresse

ev. rumsnr. enl.
 planskiss
 väggar
 tak
 golv
 golvlist
 panel, mittelbandslist
 taklist
 fönster (typ, bågar, hakar, smygpanel, foder)
 dörrar (enkeld. döbattang, fyllningar, gångjärn, lås, beslag, foder, överstycken)
 kskelugnar, spisar
 övr. fast inredning
 takstolar, (märkning)
 rösten
 undertak
 magasinerade inredningsdetaljer

Ia Galufasad

Beslag SR 54:12

Överstycken av plåt.

tung, kraftig, profilerad taklist som tortsätter en bit in på gavelnsida.

Gavel fönster

Ia Gårdsfasad

3-fyllnings döbattang, helfransk m. överlysfönster.

Ib. 1 vån, timmer, stående spåntad panel, i öv liggande diagonalspröjsade fönster,

BV Dörrar m. panel på förvandling. 1 döbattang, glasad i övre delen.

sadeltak, enkupigt tegel

Interiör

Ia helt moderniserat

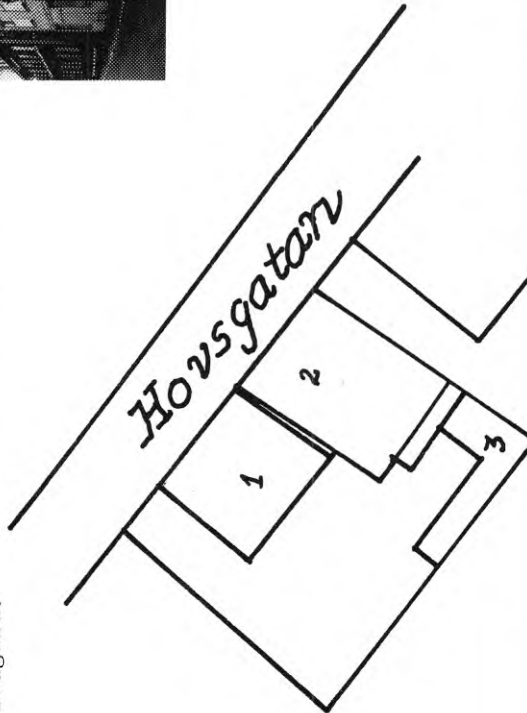
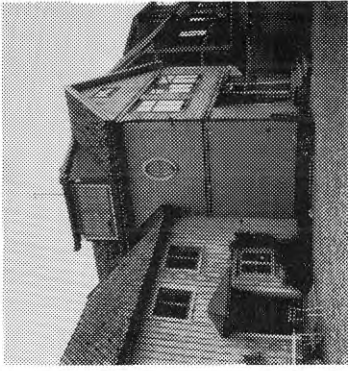
Ib ingen hemma.

RIKSANTIKVARIÄMBETET

OBJEKT	ANVÄNDNING	NR
VADSTENA kv Hallen 7-8	Bostadshus	38
LANDSKAP	SOCKEN/FÖRSAMLING	EKONOMISK KARTA
Östergötland	S:t Pers	
HÄRAD	FASTIGHETSBETECKNING	KOORDINATER
	Hovsgatan 14-16	kv Hallen 7-8 (tidigare nr 257, 258)
ÄGARE	FÖRVALTARE	FÖRVALTARENS BETECKNING
T Waxegård	ägaren	

Bostadshus med butiker i gathus

- 1 Mindre tvåvåningt panelat timmerhus vid Hovsgatan samt ett
- 2 yngre, panelat tvåvåningt trähus med gaveln mot gatan och
- 3 sammanbyggt med det äldre huset. På tomten ett par vinkelbyggda bodar av sent datum. Grusad gårdsplan. Genom markbyte 1972 har tomten utvidgats åt sydväst så att en del av tomten nr 6 lagts till fastigheten. Denna del av tomten består av fruktträdgård.

NUVARANDE TILLSTÅND ÅR 1973	A) GOTT	STOMME	FASADER	TAKTÄCKNING	INTERIÖR	KLASSIFICERING Hus 1: värdefullt (grönt) Hus 2: miljöhus (gult)
	B) ACCEPTABELT C) DALIGT	☒ B ☐ C	☒ A ☐ C	☒ B ☐ C	☐ A ☒ C	
SKYDD	PLANERAT SKYDD		PLANBESTÄMMELSER			
Byggnadsformen konfirmerad i stadsplan Ev. listning						
Av ålder gällande plan						

Byggnadsbeskrivning

1 Det äldre huset

Att döma av byggnads- och inredningsdetaljer uppfört under 1700-talet, troligen förra hälften, eller ännu tidigare.

Affärslokalen i bottenvåningen inreddes 1928, innehöll först mjölkaffär, under senare år ramaffär. Rektangulär grundplan, två våningar, sadeltak, täckt med enkupigt tegel. Uppfört av timmer (delvis plank), ytterväggarna klädda med lockribbspanel och oljemålade i ljust grågrönt. Nedtill liggande bräder, målade i mörkare grått, som markerar sockel. Fönstren huvudsakligen från 1700-talet, av fyrarutad typ, delvis med bevarade s k duvhuvudsbeslag, delvis med plåtbeslag av 1800-talstyp med pånitad platta, samt ursprungliga haspar och hakar av 1700-talstyp. Mot gatan har två fönster i bottenvåningen ersatts med en dörr och ett skyltfönster. Ingångsdörren från gården är en pardörr av sekelskiftestyp med glasrutor. Över ingången ett enkelt skyddstak av plåt.

Planen är av enkelstugutyp med två rum, kök och förstuga i varje våning. Förstugudelen har delvis stomme av resvirke och plank, vilket torde tyda på att byggnaden ursprungligen haft någon form av svalgång eller dyligt.

I nedre förstugan två fyrfyllningsdörrar (1700-tal eller äldre) med ursprungliga s k pepparkaksbeslag. Hörngarderob av bräder. Väggar tidigare pappspända, efter en reparation 1972 vävklädda. Köket i bottenvåningen har spis med bevarad kupa. I det mindre rummet mot gatan gulglaserad kakelugn (tidigt 1800-tal) utan lucka. Den tillhörande mässingsluckan fanns monterad på ett hörnskåp hos den tidigare ägaren men uppges ha blivit såld på auktion. Luckan var märkt C G S 1824 (se foto). - Affärslokalen är klädd med pärlspåntspanel.

I övervåningens förstuga fyrfyllningsdörrar med runda, smidda beslag (ursprungliga). Bakom vindstrappan spår av rosa limfärgsmålning med grå, vita och svarta stänk. I köket köksspis med rundad

kupa, i salen helvit flat kakelugn från 1800-talets senare hälft. Golvlister, taklister, foder och övriga snickerier är i stor utsträckning bevarade från husets byggnadstid. På vinden förvaras en fyrfyllningsdörr. Takkonstruktionen är förnyad i modern tid.

2. Det yngre huset är uppfört 1920-21 av resvirke och plank i två våningar under sadeltak, täckt med enkupigt tegel och försett med plåtklädd kupa under pulpettak. Ytterväggarna är klädda med stående (i bottenvåningen) och liggande (i övervåningen) fasspåtspanel. Fönstren är försedda med glasrutor. Byggnaden är oljemålad i ljusgrönt. I bottenvåningen verkstad (måleriverkstad) i övervåningen en bostadslägenhet. Snickerier och övrig inredning huvudsakligen från husets byggnadstid. I ett av rummen fanns föregående senaste reparationen (1972) väggfält inramade med schablonmålade bräder.

3. Uthus. Två i vinkel sammanbyggda bodar, utvändigt klädda med fasspåtspanel och täckta med pulpettak (plåt). De är byggda mot brandmurar.

KÄLLOR

Vadstena landsarkiv A:VIII:1 s 71-72
(värdering 1828).

RITNINGAR

Se även Nordiska museets arkiv

FOTOGRAFIER

1 blad fotografier
2 detaljuppmätningar i A4
UPPRÄTTADEN REV DEN
maj-juli 1968 oktober 1972
M A Björk R A Unnerbäck

BILAGOR

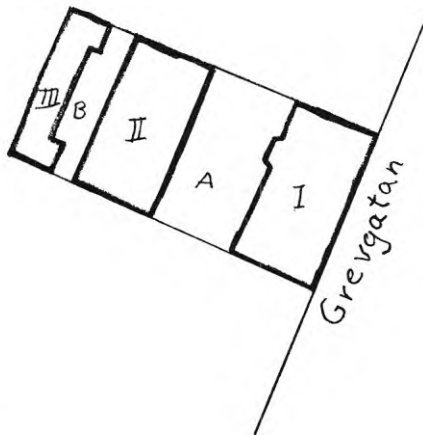
A2 Kv. Valfisker 17, 18, 19
 3 Gatuadress Grevgatan 23
 9 Ägare Bostadsföreningen Norden gm Stårens Bostadsfören. Centralförning

B1 Anläggningens art:

Bostadsfastighet
 Kontorsfastighet
 Industrianläggning
 Övr:

2 Hustyper inom fastigh:

I Bostadshus, gathus
 II o III " " , gårdshus
 I (Butiker i gathus) ej ursp.
 Tvättstuga/stall/vagnsbod
 Uthus
 Fabriksbyggnad/verkstad
 Övr:

3 Byggnadsbeskrivning:

	vån	stommateri	fasadmateri	färg	tak	övrigt
Hus I	4		sprut- o. slätputs	rödockra	röd plåt	ljusgrå portal-
II	4		slätputs	grågul	"	omfattning
III	2		- " -	gul	"	

D1 Byggnadsdata:

*ritningar 625-629
ritn. 629 = fasaden exakt*

	BL	SB	arkitekt	byggherre	byggmäst.	Omb.år	arkitekt	åtgärd
Hus I	1880	1880	C. Cederström	Bostadsfören. Norden gm H. Schwartz	-	1928		W.C.
II	-	"	-					
III	-	"	-					

Forts B3 Interiörer av intresse:

Hus I Ritn.: ingen lgh. med mer än 3 rök,
 II
 III I Körport, arfalterad, grå släta väggar, enkel stucklist, glasad dörr till tr.
Tak: rött kalkstensgolv, spegeldörrar några med etsat glas andra med överljusfönster, vilplanen har taklist i stuck trapphusfönster smärutrit med träspjösar
II Körport och tr. som I dock mindre och enklare lägenhetsdörrar
III Pz kalkstensgolv, tak som II förutom smygpanel i trapp

B4 Gårdsmiljö el trädgård. A Gatsten med gång av cementplattor
2 träd och vildvin B. Cementerad
 Övr anm: Miljöhus (gult) ?

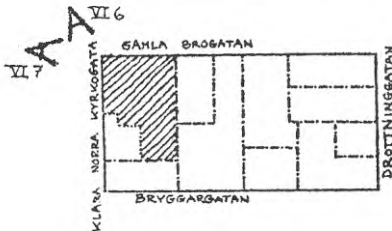
Bil Interiör läg. bes.
 beskrivning 1blad

större unders.

Sign E.S.

A ¹ Område KLARA VÄSTRA ² Kv. LAHMET 1 (DEL AV 15) ³ Gatuadr. GAMLA BROGATAN 23
¹¹ Inventerat den 22.11-72 ¹² av VILLE HERLIN
 MRTN SKÄNBERG Foto: ^{II 4} VI 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ^{6.} Ägare STHLM STAD
 VI 1, 2, 3

Fastighetens läge
 i kvarteret: (1:4000)

Byggnaders läge, takform, entréförh. och gårdsbeskrivning:
 Skala 1:400

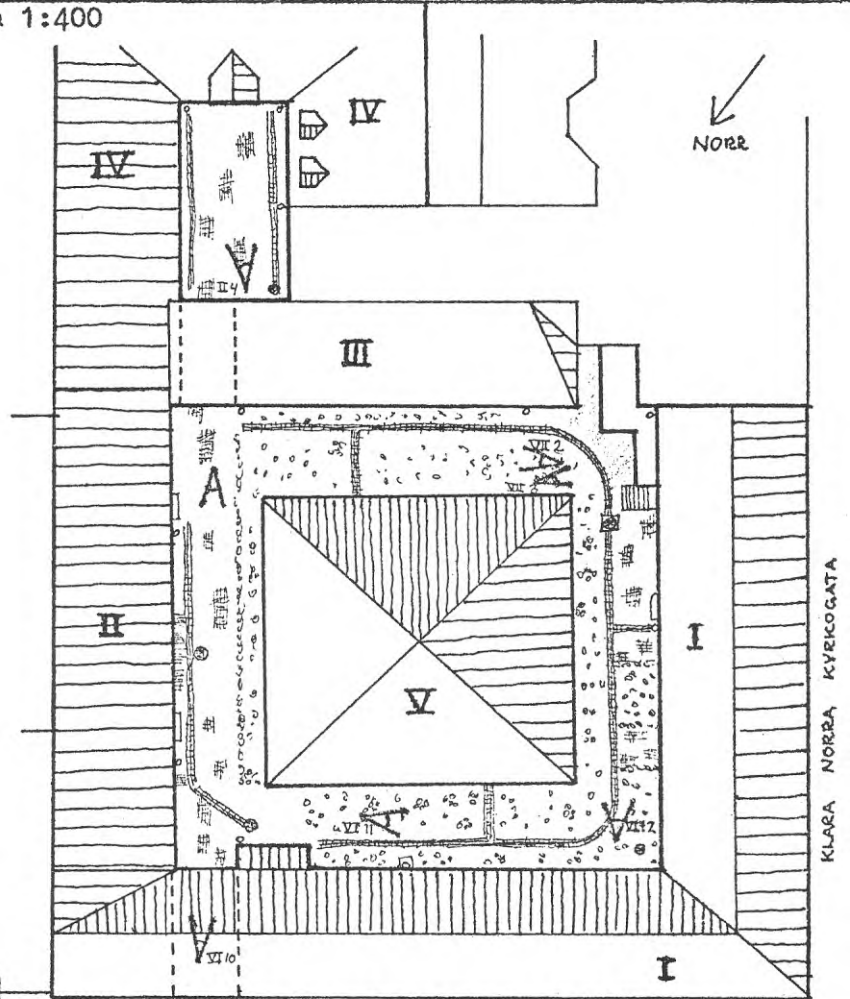
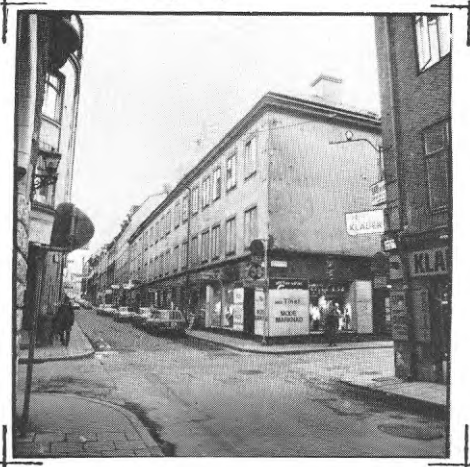

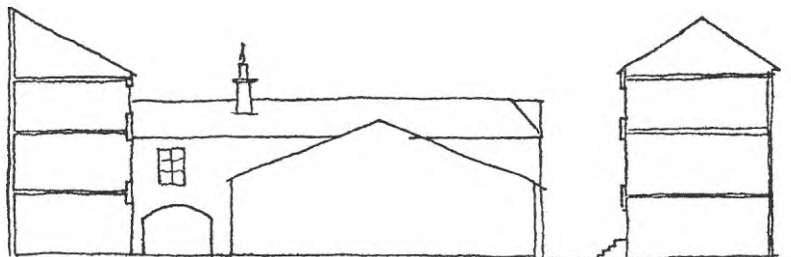
Foto över gatufasad
 (Kontaktkopia)

Sektionskisser:

GAMLA BROGATAN
 GÄRDSMATERIALEN ÅR 2 GOTT
 SKICK OCH RESTER AV
 KULKERSTEN: 80, 50, 100
 STORLÅTSTEN

VII 5

B ¹ Anläggningens art:
 Bostadsfastighet
 Kontorsfastighet
 Industrifastighet
 Övr.

² Hustyper inom fastigheten:

- I Bostadshus, gatuhus
- II, III " gårdshus
- IV Tvättstuga, stall, vagnsbod, uthus, garage, lagerbyggnad, verkstad, fabriksbyggnad, övrigt:

D ¹ Byggnadsdata:

	Byggår	Arkitekt	Byggherre	Omb.år	Arkitekt	Byggherre	Omb. år	Ark.	Byggh.
Hus I	1730	SAGERI ?	?	1750 & 1751	J. H. NAUMAN, J. SIMMERSTRÖM	1800 & 1810 & 1813	TOTTIE P-SON		
Hus II	1751	J. H. NAUMAN, J. SIMMERSTRÖM		1851	ANDERS TOTTIE P-SON, WAHLBERG				
Hus III	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hus IV	?								

Hus V 1900 ?

Övr. anm:

X 5 = FOTOPUNKT + NEGATIVNUMMER

3 Byggnadsbeskrivning:

	Vån	Stomme		Fasad			Tak
		Väggar	Bjälklag	Material	Färg	Detaljer	
Hus I	3 VÅN + VIND + LITEN KÄLLARE?	TEGEL	TRÄ	SLÄTPUTS RUSTICERAD BOTTENVÅN	GUL- SKITIG	FÖNSTEROMFATTN. I MÖRKARE TON. FÖNSTER I FASADLV. GRÖN PORT MED GJUTJÄRNSGALLER	SVARTPLÅT
Hus II	- II -	- II -	- II -	SLÄTPUTS	LJUSGRÅ	FÖNSTER I FASADLV	- II -
Hus III	2 VÅN.	- II -	- II -	- II -	- II -	- II -	- II -
Hus IV	1 VÅN + LOFT	- II - O TRÄ	- II -	- II -	- II -	UTSKJUTANDE TAK (T.M) STORA VINSKUPOR	- II -
Hus V	1 VÅN	TRÄ O KORRUGERAD PLÅT	PÅ MARK	KORRUGERAD PLÅT	GRÅ	-	KORR. PLÅT

Övr. anm. GRÖSFASADEN PÅ HUS I ÄR LJUSGRÅ UTAN FÖNSTEROMFATTNINGAR O UTAN RUSTCERING
I ÖVRIGT SE BESKRIVNING O SID

Rumsbeskrivning (Sid -) upprättad för

	rum nummer:
Hus I	203-205, 206-210, 212-213, 215-216, 302, 303, 304, 316, 333, 350, 351, 352, 353, 412, 401
Hus II	235, 335-336, 338
Hus III	341, 343-344
Hus IV	240
Hus V	

Klassificering (Slutintyck, ifylles sist)

	Kult.hist. värde	Miljövärde	Boendevärde	Arbetsmiljövärde
Hus I	1700-TALS-BYGGN. I LÅG SKALA, FÖNSTER I FASAD, LITET TAKEALL, KRING- BYGGD 1700-TALSÅRD	FINNS I GÅRDEN OCH DESS MÖJLIGHETER SOM HALVALLMÄN PLATS, O HUSENS RINGA DJUP	CENTRALT LÄGE I STAD LAGOM ANTAL VÅN GOD BOSTADSGÅRD GÅR ATT IORDNINGSTÄLLA	CENTRALT LÄGE I STAD GOD "PAUSMILJÖ" FINN SAMBAND-ARBE- BOSTAD - MINDRE VERK- SAMHETER
Hus II	MEDEL LÖNER O INRE GÅRD I DET INRE DETALJER FRÅN 1700-1800 TALET			
Hus III	AV VÄRDE (I HUS I KAN MAN SE HUR MAN GLICK TILLVÄXA VID EN OMBYGGNAD 1851.)			
Hus IV				
Hus V	KNAPPAST ETT VACKERT DOKUMENT	NEGATIVT	NEGATIVT	NEGATIVT

Användning och skick

	Ursprunglig användning	Dominerande förändring	Nutida användning	Allmän-tillstånd	Särskilda skador
Hus I	BAGERI - BOSTAD	HOTELL	AFFÄR O CAFE O ENSTAKA BOST.	VANSKÖTT OMODERNIT MEDSLITET	SÄTTNINGAR MED SPRICKBILDNINGAR I ENTRÉPARTIERNA
Hus II	UTHUS - BODAR	BOSTÄDER	LAGER - KONTOR BOSTAD	- II -	TAKPLÅTEN DÄLIG
Hus III	UTHUS - BODAR	BOSTÄDER	LAGER, VERKST.	- II -	- II -
Hus IV	STALL	LAGER - GARAGE	TOMT	SLITET	MELLANVÄGGAR RÖTADE TAKPLÅTEN DÄLIG
Hus V	LAGER	-	LAGER	ROST O RBT-SKADAT	-

Åtgärdesbedömning

	Lämplig framtida anv. efter	åtgärder på		
		Byggnad	gård	omgivning
Hus I	BOSTÄDER + KONTOR O AFFÄR O UNDERVISN. EL D.V. O	MODERNISERING	RIJUN. AV PLÅTSKJUL	
Hus II		O UPPROSTNING	LÄGN. AV BEHÅGN. PLANT AV GRÖNT	
Hus III				
Hus IV		KONTOR EL MINDRE VERKSAMH.	- II -	
Hus V	BÄR RIVAS			

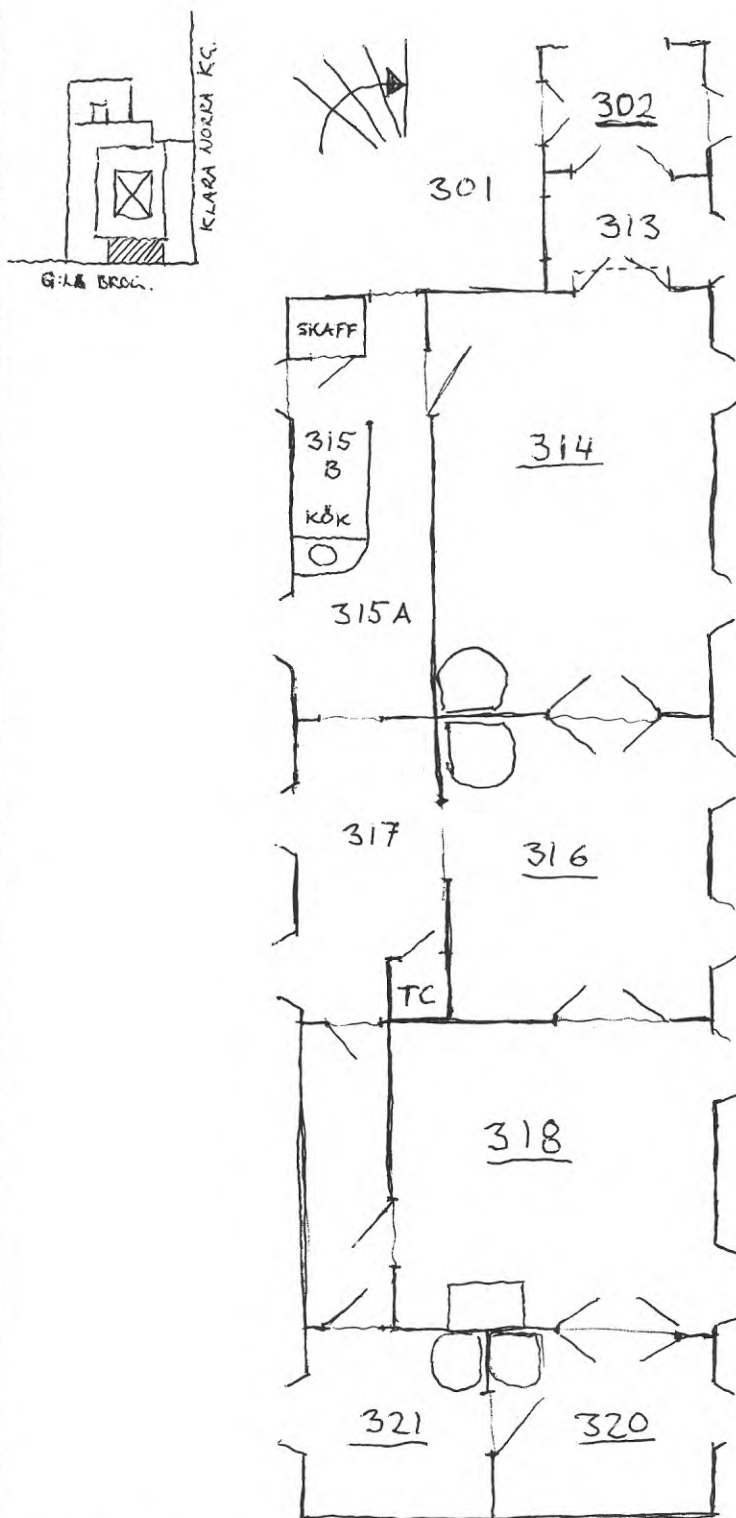
Omr. KLARA VÄSTRA Kv. LAMMET 1 Gatunr. GAMLA BROGATAN 23

Hus I Plan 300 rum Användn. (BOST.) FD. HOTELL

Inventerat den 22/11-72 av MRTN SKÄNBERG Foto

Golv
Sockel
Vägg
Panel
Fönster 1
Paneler
Foder
Beslag
F-bänk
Bröstning (mm)
Fönster 2
Paneler
Foder
Beslag
F-bänk
Bröstning (mm)
Dörr 1
Foder
Beslag
Dörr 2
Foder
Beslag
Dörr 3
Foder
Beslag
Tak
Taklist
Takhöjd
Kakelugn/spis
Fast inredn.
Magasinerad inredn.
Uppvärmn.
El
Sanitet
Vent.
Bör tillvaratas
Tillvarataget

SKISS AU RUMSSAMBAND

UNDERSTRUKNA RUM SPEC. INVENTERADE
SE SID 4-9

Kommentarer F.d. bostaden är enbyggd till hotell med 3 st att hotellrum + 1 tjänstebostad i rummen 320 & 321

Omr. KLARA VÄSTRA Kv. LAMMET 1

Gatuadr. GAMLA BROGATAN 23

Hus I Plan 300 Rum 302 Användn. TAMBUR

Inventerat den 22.11-72 av VILLYBALD HERLIN Foto XII 3

Golv LINOLEUM, (Hänt sliten) på
12" brädgolv
Sockel S.R. 1 (1740)

Vägg Mittband SR 21 (1700) 4 lager
tapet (sista 1900-)

Panel mitten av 1700 delvis ersatt
med bräder, höjd 80 cm

Fönster 1 6-delat rutor 50x50
m:tpost SR 6 (SE FIG →)

Paneler 1700

Foder 1700

Beslag gängjärn SR 13 hasp SR 7

F-bänk trä (35 cm)

Bröstning (mm) 940

Fönster 2

Paneler

Foder

Beslag

F-bänk

Bröstning (mm)

Dörr 1 till 301 DÖRBATTANG SR 3

Omr 1850 dörrbladen skadade

Foder 1800-

Beslag b 1950 tal

Dörr 2 till 303 dörrblad saknas

Foder 1800-

Beslag gängjärn saknas

Dörr 3 till 314 DÖRBATTANG SR 3
1850-

Foder 1800-

Beslag 1850

Tak VITPUTSAT SPRÜCKET

Taklist

Takhöjd 314 cm

Kakelugn/spis

Fast inredn.

Magasinerad inredn. Dörr 303 ??

Uppvärm.

El takuttag, kontakt, vägguttag

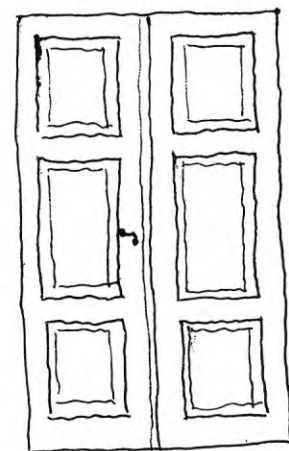
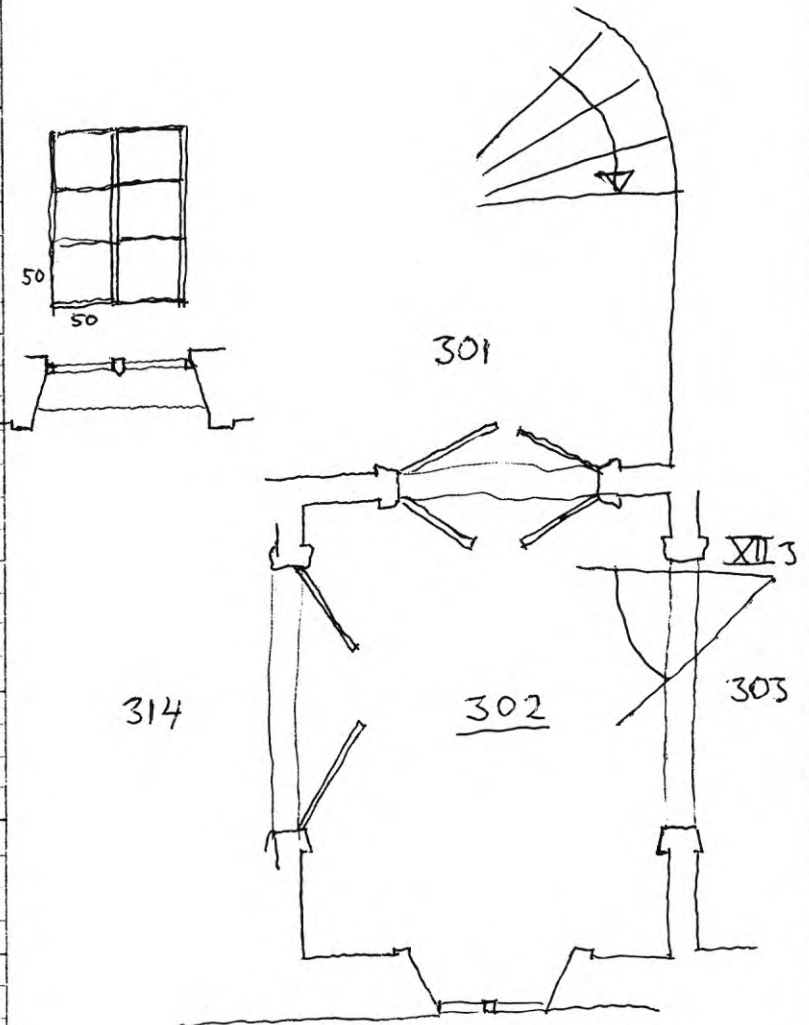
Sanitet

Vent.

Bör tillvaratas Dörr till 314

Tillvarataget

Kommentarer Rummet har ej använts som bostadsrum på länge, ytterdörren är uppbrotten, golvet har märken efter eld.

Bilaga 5.6 EXEMPEL PÅ GRAFISK REDOVISNING

Representativa exempel på grafisk redovisning ur de genomgångna rapporterna har sammanställts i denna bilaga. Dessutom förekommer en sammanfattande inledning om bevarandesituationen i respektive land. Beträffande Sverige återfinns dock denna sammanfattning under 2.4.

Kartorna etc är i regel återgivna i originalskala, med tillhörande teckenförklaring. De är i de flesta fall reproducerade i svart/vitt, både när originalet är i svart/vitt och i färg. Det som i originalet är markerat med färg har markerats med F i teckenförklaringen. I några fall har krav på tydbarhet lett till en reproduktion i färg. Exempelen har ordnats i den ordning de förekommer i respektive rapport med undantag för färgreproduktionerna, vilka placerats sist.

För varje bild anges ett figurnummer, bestående av två bokstäver (se källförteckning) och en romersk siffra (som anger den ordning i vilken exemplen förekommer i respektive rapport). Dessutom anges även originalets figurnummer och benämning (i översättning) för att illustrationen lätt skall kunna återfinnas exempelvis i originalfärg i respektive rapport. (Rapporterna finns tillgängliga för granskning på Biblioteket, KKH:s Arkitekturskola.)

Bilaga 5.7 REDOVISNING AV STUDIEMATERIALET

Denna bilaga föreligger som separat del i stencilerat utförande och utgör en redovisning av studiematerialet.

I varje rapportredogörelse ingår såväl en kort sammanfattning som ett något utförligare referat. Det senare är skrivet främst för dem som utan att ha tillgång till originalrapporterna vill sätta sig in i uppläggnings- och omfattningen av någon av dem.

INNEHÅLLS- OCH FIGURFÖRTECKNING

	Källförteckning	103
	SVERIGE	104
	VIMMERBY Områdeskarta	105
	MARIA ÖSTRA Områdeskarta	106
MÖ I	Kv Ormen mindre... kvartersplaner	107
MÖ II	Kv Ormen mindre... fasader	108
MÖ III	Byggnader med 1700-talsvolym...	109
MÖ IV	Byggnader med 1700-talsstommar...	110
MÖ V	Kv Lappskon större...	111
	DANMARK	112
DA I	Rønne. Översikt över bevaringsområdet	117
	NORGE	118
	TYHOLMEN Arendal. Områdeskarta	121
TY I	1700, 1750, 1820, 1840, 1900, 1969	122
TY II	Materialbruk	123
	ENGLAND	124
	BATH Områdeskarta	131
BA I	Nuvarande listning	132
BA II	Stadsbildens betydelse	133
BA III	Bebyggelsestrukturens kondition	134
BA IV	Byggnaders inre anordnande	135
BA V	Fordonstillgänglighet	136
BA VI	Planlösning och yttre miljö	137
BA VII	Summering av fysiskt skick och områden av betydelse	138
BA VIII	Nyligen inträffade och väntade förändringar	139
BA IX	Abbey Green Area. Arkitektonisk och historisk betydelse	140
BA X	Abbey Green Area. Yttre problem	141
BA XI	Abbey Green Area. Tillämpad policy	142
BA XII	Cut Route. Arkitektonisk betydelse	143
BA XIII	Cut Route. Strukturens skick	144
BA XIV	Visuell kapacitet för parkerad och rörlig trafik	145
	CHESTER Områdeskarta	146
CE I	Varutransporter	193
CE II	Trafikbullernivå	194
CE III	Markanvändning i Chester	147
CE IV	Trend i markanvändning	148
CE V	Town-scape analys	149
CE VI	Arkitektoniskt värde	195
CE VII	Bridge Street...	150
CE VIII	Användning och felanvändning	196
CE IX	Rekommendationer	197
CE X	Bevarandeområdet. Kontroll av takprofiler	151
CE XI	Fotgängare i Chester	152
CE XII	Sammanfattning av rapportens rekommendationer	153

	CHICHESTER Områdeskarta	154
CI I	Byggnader av arkitektoniskt och historiskt intresse som har rivits sedan 1950	198
CI II	... flera miljöområden kan identifieras...	155
CI III	Miljömönster - befintliga	156
CI IV	Miljömönster - rekommenderade	156
CI V	Lokalanvändning - befintlig	157
CI VI	Lokalanvändning - rekommenderad	157
CI VII	Våningshöjd och anmärkningsvärda drag	158
CI VIII	Byggnaders ålder. Restaureringar och ändringar (rekommenderade)	159
CI IX	Listning av byggnader - föreslagen	160
CI X	Synopsis över rekommendationer	161
	YORK Områdeskarta	162
YO I	Negativ markanvändning	163
YO II	Bevarandeområden	164
YO III	Intrång av industrier på baksidan av historiska byggnader	165
YO IV	Aldwark. Vertikal markanvändning	166
YO V	Aldwark. Åtkomlighet av mark för sanering	167
YO VI	Petergate studie	168
	FRANKRIKE	169
	LA BALANCE Avignon Områdeskarta	172
LB I	Arkitektur och integration av byggnader	173
LB II	Områden med arkitektoniskt och stadsbildsmässigt värde	174
LB III	Direktiv för bevarande samt nybyggnadsmöjligheter	175
LB IV	Fastställda höjder för tak	176
LB V	(förstoring av LB I samt foto)	177
	LE MARAIS Paris Områdeskarta	178
LM I	Le Marais med omgivningar. Förundersökning 1965	179
	ITALIEN	180
	URBINO Områdeskarta	183
UR I	Boendetäthet	184
UR II	Skyddat landskap och monument	185
UR III	Visuell analys av staden	186
UR IV	Visuell analys av landskapet	187
UR V	Centro Storico. Förnyelseplan	188
	BOLOGNA Områdeskarta	189
BO I	Byggnadsklassificering	199
BO II	Byggnadsklassificering	190
BO III	Arbetsplan för bevarande	200
BO IV	Förslag till markanvändning med historiskt innehåll	191
BO V	Fördelning av de antika skolorna i Bologna	192

KÄLLFÖRTECKNING

- MÖ I-II Ahlgren, I, et al, 1967, Mariaberget Östra 1967. Programutredning. Bilaga till Stadskollegiets utlåtanden och memorial, bihang, 1969 nr 93, fig. 8 och 9. Stockholm.
- MÖ III-V Ahlgren, I, et al, 1969, Mariaberget Östra, 1969. Programutredning och restaureringsförslag. Stadskollegiets utlåtanden och memorial, bihang, 1969 nr 93, fig. 1, 2 och 12. Stockholm.
- DA I Bevaringsplan Rønne, 1967. (Det særlige Byggningssyns sekretariat). Köpenhamn.
- TY I-II Bjørkhaug, L, & Aanensen, H-O, 1970, Tyholmen i Arendal - Miljøbevaring, Aust- Agder-Arv. Aust - Agder - Museets Årsbok 1969-70, s. 42-46 och 48. Arendal.
- BA I-XIV Buchanan, C and Partners, 1968, Bath - a study in conservation. (HMSO) Fig. 5, 7, 14-18, 20, 25, 26, 28, 36, 47. London.¹
- CE I-XII Insall, D W, and Associates, 1968, Chester - a study in conservation. (HMSO) Fig. 48, 55a, 70, 76, 113a, 119c, 122a-d, 124b, 127b, 222, karta 1 och 5. London.¹
- CI I-X Burrows, G S, 1968, Chichester - a study in conservation. (HMSO) Fig. 35, 41, karta 1, 2, 7-10, 12 och 13. London.¹
- YOI-YOVI Esher, 1968, York - a study in conservation. (HMSO) Fig. 50, 87, 90, 96, 105, 129. London.¹
- LB I-V Sonnier, J, 1968, Le secteur sauvegardé du quartier de la Balance à Avignon (Vaucluse). Les monuments historiques de la France, nr 3 1968, Fig. 6, 9, 15, 17 och 35-36.
- LMI Le Marais et ses abords, juin 1965. (Karta utgiven av Association pour la sauvegarde du Paris historique et pour le festival du Marais) Paris.²
- UR I-V De Carlo, G, 1966, Urbino - la storia di una città et il piano della sua evoluzione urbanistica. (Marsilio Editori). S. 54, 66, 71, 73 och 140. Padova.
- BO Bologna - Centro Storico, 1970. (Comune di Bologna) S. 166, 170-71, 174, 178 och 239. Bologna.

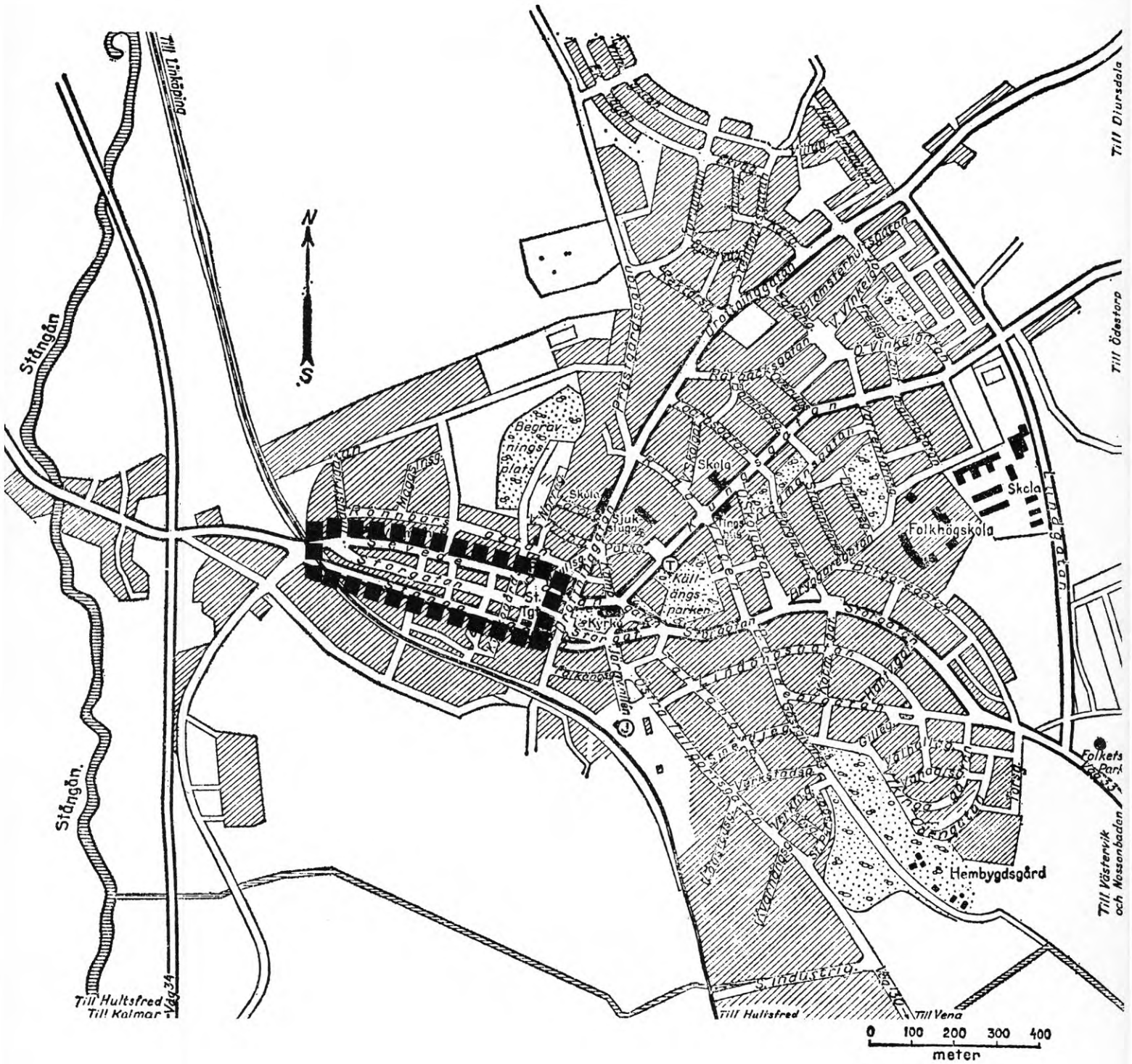
¹ Reproducering med tillstånd från the Controller of Her Britannic Majesty's Stationery Office.

² Kartan är utgiven av en privat organisation och bör ej förväxlas med le Plan permanent de sauvegardé du Marais, antagen av le Conseil Municipal de Paris.

VIMMERBY

Områdeskarta

MARIA ÖSTRA
Stockholm

Områdeskarta

MÖ I

Maria Östra 67. fig 8. Kv Ormen Mindre ... kvartersplaner.
Aspekter: fastighetsförhållanden, - detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt.

Förändringar hos fastighets- och byggnadsstrukturen analyserade på ett åskådligt sätt genom att planerna vid tre olika tillfällen rekonstrueras.

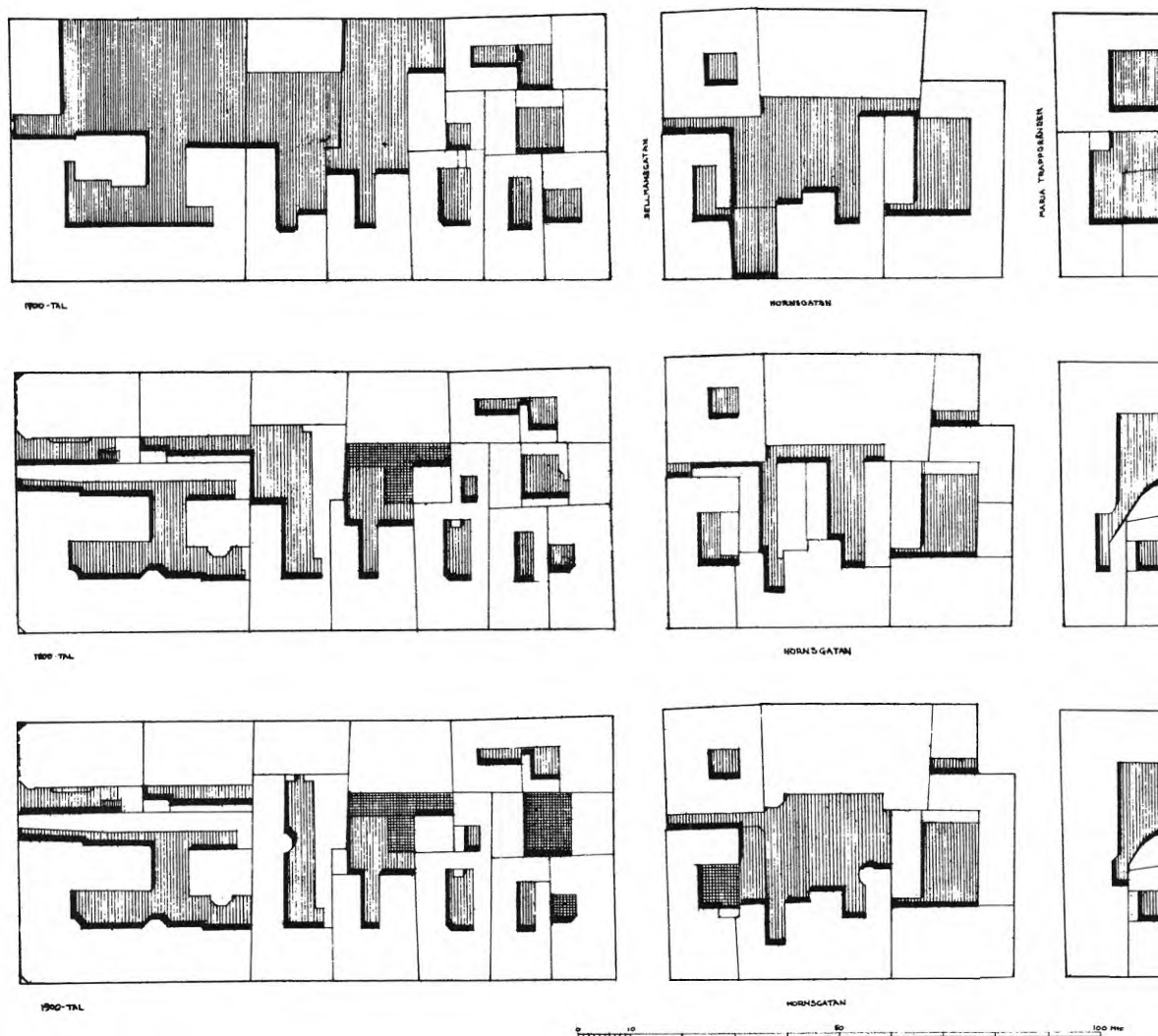

Fig.8

Skapad av Maria Östra 67
P. 1930-tal

MÖ II

Maria Östra 67. fig 9. Kv Ormen Mindre ... fasader.

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
kulturhistoriska och upplevelsemässiga.

Förändringar hos den yttre miljön och byggnadsstrukturen
analyserade genom att fasaderna vid tre olika tidpunkter
rekonstruerats.

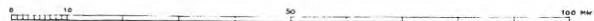
1700 - TAL

1800 - TAL

1900 - TAL

FASADER MOT HORNSGATAN

Fig.9

STOCKHOLM DEN 18 MAJ 1967

P. ERBANK

A. LÖWE

Aspekt: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - kul-
turhistoriska och upplevelsemässiga.

Analys av byggnadsstrukturen tjänar som underlag för för-
slag till volymförändringar.

MÖ IV

Maria Östra 69. fig 1 och 2. Byggnader med 1700-talsvolym
respektive 1700-talsstommar som senare påbyggts.

Aspekt: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - kul-
turhistoriska och upplevelsemässiga.

Analys av byggnadsstrukturen tjänar som underlag för för-
slag till volymförändringar.

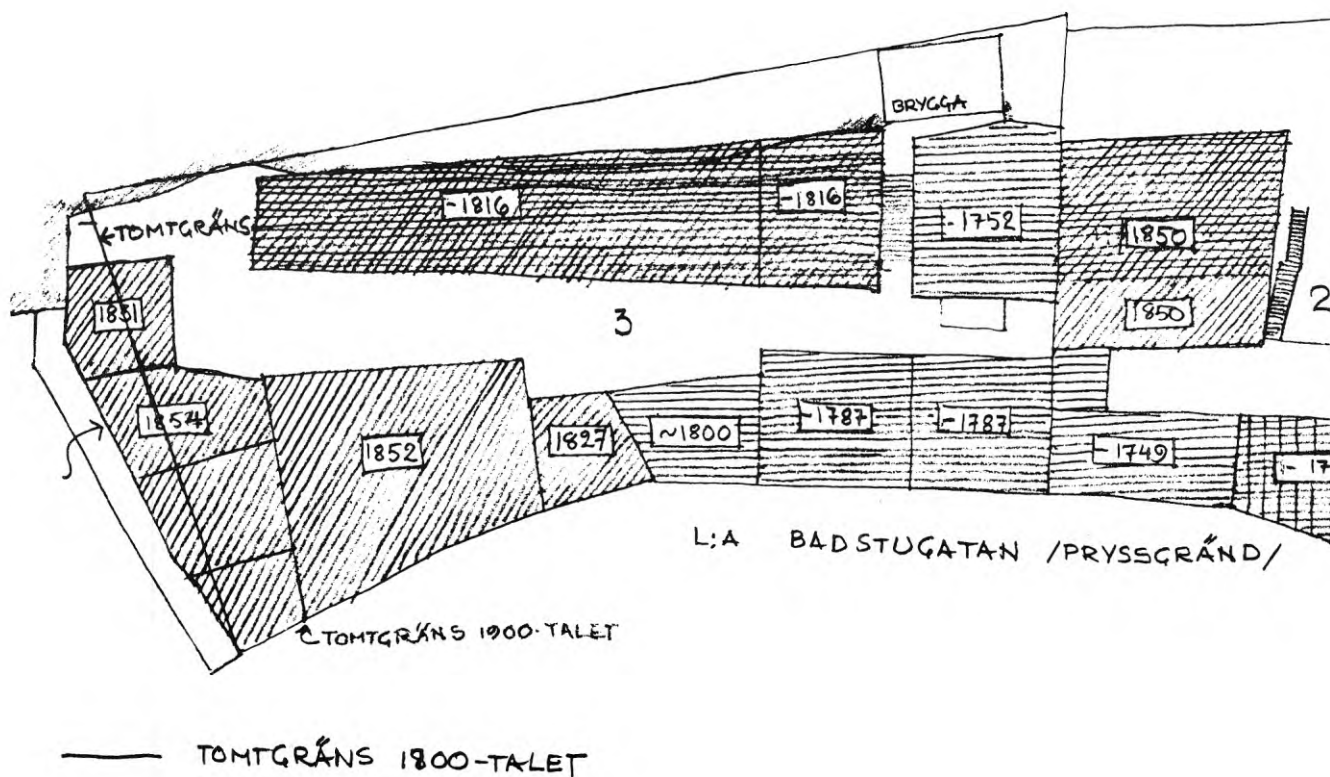
MÖ V

Maria Östra 69. fig 12. Kv Lappskon större....

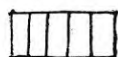
Aspekt: fastighetsförhållanden - översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - kulturhistoriska och formala.

Samredovisning av skilda aspekter beskrivande tidigare förhållanden och förändringar genom åren. Översättning av arkivmaterial till grafisk form. Grafiskt dock otidlig.

MÅLAREN

BEBYGGELSE /ÅRTAL ANGER KÄND TIDPUNKT FÖR BEFINTLIGHET EL. NY-, OM- RESP. PÅBYGGNAD AV BETYDANDE OMFATTNING/

MÖJL. 1600-TAL

1700-TAL

1800-TAL

PÅ 1800-TALET OMBYGGT 1700-TALSHUS

KV. LAPPSKON STÖRRE

TOMTKARTA 1800-TALET

BEBYGGELSE 1810-1859

DANMARK

Översiktskarta

DANMARK

Referens

Bevaringsplaner Mariager, 1962 - Christiansfeld, 1966 - Rønne, 1967 - Ribe, 1969, (Det Saerlige Bygningssyns Sekreteriat), København.

Bevaringsplaner Svaneke, 1969 - Ebeltoft, 1970, (Nationalmuséet), København.

Annan referens

Kortfattet oversigt over Dansk bygningsbevarings-lovgivning. Stencil.

Vejledning ved fremstilling af kortbilag om sanering, 1970, (Boligministeriets Kommitterede i Byplansager), København.

Författare, finansiering

Det Saerlige Bygningssyns Sekreteriat respektive Nationalmuséet står bakom rapporterna. För Bevaringsplan Ribe anges Hans Henrik Engqvist som författare. Staten har finansierat själva arbetet med rapporterna medan de berörda kommunerna bekostat tryckningen. I något fall har privata bevarandeföreningar utfört arbetet.

Handlingssituationen

De behandlade gamla danska småstäderna har alla en låg korsvirkesbebyggelse från 17- och 1800-talen i ett slingrande, ibland medeltida, gatunät. Undantag är Ribe, som uppvisar ännu äldre bebyggelse och Christiansfeld, som anlades 1772 efter en strikt rutnätsplan med hus i en särpräglad arkitektur.

De utsätts inte idag direkt för de hot, i form av växande centrumfunktioner, trafik mm, som starkt förändrat andra, större städer. I sitt löpande planarbete vill man i kommunerna vara garderad inför dessa kommande problem genom att grundad på denna värdering av bebyggelsen, ha ett begrepp om vilka delar av

städerna, som skall skyddas samt hur detta skall ske.

Lagstiftning

Lagen om bygningsfredning från 1913 är ett konventionellt skydd av enstaka byggnadsverk och reviderades senast 1966. Den förvaltas av Det Saerlige Bygningssyn, som arbetar med en mycket begränsad budget för bidrag till vård och inlösen av skyddade byggnader. Det finns idag i Danmark 2.800 byggnader skyddade i klass A och B. Kyrkorna ingår inte i denna grupp.

§ 43 i Landsbyggelagen av 1960 innebar en möjlighet för kommunerna att själva ta initiativet till "tinglysningar", ett slags kommunalt skydd av samlade miljöer. Detta innebär att framtida lov för ny- eller ombyggnader görs beroende av huruvida bebyggelsen i väsentliga drag får en sådan utformning att det i förbindelse med den beäntliga bebyggelsen uppnås en god helhetsverkan.

Saneringslagen av den 18 juni 1969 ålägger i princip större kommuner med mer än 25.000 invånare, att inventera bostadsfastigheternas kvalitet för att kunna avgöra räckvidden och följderna av saneringsverksamheten. De är även skyldiga att upprätta och till ministeriet lämna en motsvarande tidplan, samt att följa de exakta anvisningarna ifråga om kartmaterialets tekniska och grafiska utformning. I städer med kulturhistoriskt värdefull bebyggelse kommer den sanering som skall genomföras att få karaktären av bevarande sanering. Saneringsplanerna blir ett slags bevarandeöversikter.

Bevaringsplanerna

För att ge en vägledning åt kommunerna vid bedömningar enligt landsbyggelagen § 43, har det Saerlige Bygningssyn påtagit sig ansvaret för att utarbeta bevarandeplaner. Samtidigt vill man visa på de potentiella bevarandevärden som en kommun kan ha. Sedan 1961 har 10 rapporter publicerats av planerade 40. I dag finns det över 3.000 fastigheter i områden skyddade enligt denna lag enl. ovan.

Egenskaper

Avgränsning

Genomgående för rapporterna är att de innebär en inventering - klassificering i form av monografier (registrant) för de enskilda byggnaderna, översatta till en karta som kallas för Bevaringsplan. Endast för de första rapporterna - såsom Mariager, 1962 - redovisas särskilda förslag till bevarandeåtgärder. I rapporterna för Christiansfeld och Ribe förekommer ansatser till stadsbildsmässiga analyser.

Områdenas geografiska avgränsning tycks ha skett efter likartade kriterier. Man har eftersträvat samlade områden där både goda och dåliga byggnader medtages. Skälen till den valda utsträckningen redovisas emellertid inte.

Målsättning

I bevaringsplanerna vill man dels påvisa de bevarandevärden som den enskilda kommunen besitter dels ge ett underlag för de bedömningar kommunstyrelsen måste göra i samband med ansökningar om lov till om- och tillbyggnader inom skyddsområdet.

Uppläggning och omfattning (referat)

Rapporternas uppläggning följer i princip samma schema:

- 1 Planens förutsättningar och kulturhistorisk bakgrund.
- 2 Bebyggelsens och eventuellt byggnadsdetaljernas karaktäristika och form.
- 3 Registrant med tillhörande tomtkarta, innefattande en utförlig beskrivning av byggnaderna med personhistoria och vissa anmärkningar, klassificering, ålder, volym, stomme, färg, användning, gatumiljö mm samt fotografiska illustrationer.
- 4 Bevaringsplan (inventering), skala 1:2.000, med angivande av bl a A-, B- och C-hus, takform för alla hus, gatubeläggning och vegetation.

För Mariager, som har separata inventerings- och bevarandekartor, redovisas även en mängd detaljer, som bildar den yttre miljön: våningsantal, stenmurar, störande fasadändringar mm. Bevarandeplanen föreslår rivningar och nybyggnader, trafik och parkeringslösningar etc.

Genomgående tas i generaliserande form detaljproblem i samband med bevarande upp i rapportens text.

Kulturhistorisk klassificering

A och B Byggnader är skyddade i klass A och B enligt byggnadsskyddslagen av 1918 och 1966.

C₁ Byggnader har i sig själva arkitektoniska värden.

C₂ Byggnader har på grund av sin huvudform betydelse för helheten (miljön).

Aspekt: lagskyddade byggnader - fastighetsförhållanden - översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - översiktlig funktion - kulturhistoriska och upplevelsemässiga.

Skilda aspekter hos bebyggelseområdet karterade och ställda mot de enskilda byggnadernas värde ur allmänt kulturhistorisk och miljömässig synpunkt.

- tagform for A-, B-og C- huse
- tagform for ikke undersøgte huse
- brolægning
- asfaltering

RØNNE KØBSTAD 1967
 Oversigt over bevaringsområdet
 Det særlige Bygningssyns Sekretariat
 juni 1967 mål 1:2000

NORGE

Referens

Bjørkhaug, L. Aanensen, H-O, 1970, Tyholmen i Arendal - Miljöbevaring, Aust-Agder-Arv, Aust-Agder-Muséets Årsbok 1969-70, Arendal.

Sanering och stadsförnyelse

Den norske saneringslagen av den 28 april 1961, och en rapport från Bergens Saneringsinstitut A/S, 1968, refereras som bakgrund till problemen i samband med sanering och stadsförnyelse. Lagen betonar betydelsen av sammanhängande saneringszoner. Med stadsförnyelse menas både sanering och modernisering. Vid sanering förutsättes bebyggelsen väsentligen avlägsnad. Med punkt-sanering menas borttagande respektive utbyte av en mindre del av zonens bebyggelse.

Ofta förekommande saneringsorsaker:

- 1 Bebyggelsens dåliga eller oändamålsenliga skick.
- 2 Genomförandet av fastställda planer och skilda trafiklösningar.
- 3 Ändring av centrumbebyggelsens användning till följd av teknisk och ekonomisk utveckling.
- 4 Stadskärnans ökande platsbehov.

Byggnadens ålder är inte avgörande för om den skall rivas. Däremot är det ett behov att modernisera den äldre bebyggelsemassan så att den uppfyller dagens brandtekniska krav. Saneringsobjektens användningsmöjligheter diskuteras liksom trafikmässiga och ekonomiska aspekter.

Begreppet moderniseringszon tas upp som en zon, som inte skall saneras och som man skall försöka bevara och rehabilitera av historiska, antikvariska eller andra hänsyn genom t ex punkt-saneringar, avlägsnandet av skämmande gårdsbyggnader men främst genom restaureringar. Upprättandet av planer för sådana zoner bör ingå i generalplanarbetet.

Lagstiftning

I ett särskilt avsnitt redogörs för "Norsk lov om bygningsfredning av 1920", där dock inte skyddet av hela bebyggelsemiljöer beaktats. Efter en analys och jämförelse med den svenska lagen av 1960, diskuteras även "Norsk Bygningslov av 1965", som i viss mån tar upp bevarandefrågor. För närvarande (1969) är den norska lagen om byggnadsskydd under revision.

Genom den nya bygningsloven av 1965 har det, med hjälp av diverse lagtekniska knep i byggnadsbestämmelserna, varit möjligt att behandla och skydda hela miljöer i bevarandesyfte. Ett antal genomförda planer i norska städer exemplifieras och diskuteras.

Kulturhistorisk klassificering

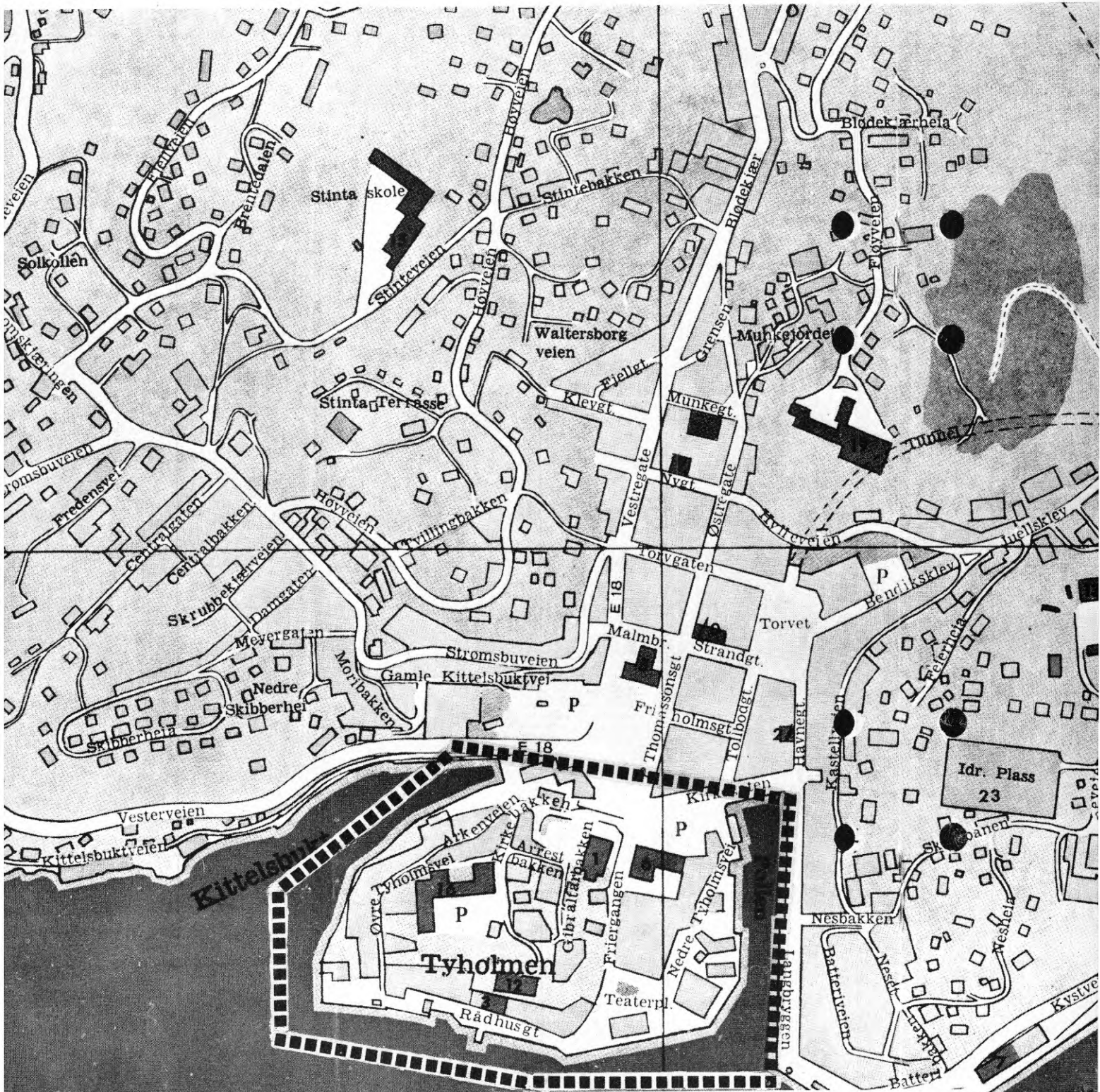
Denna klassificering är uppdelad på två grupper:

- 1 Byggnad med antikvariskt, lokalhistoriskt värde och
- 2 Byggnad med miljövärde.

Bakgrunden till denna klassificering berörs inte närmare.

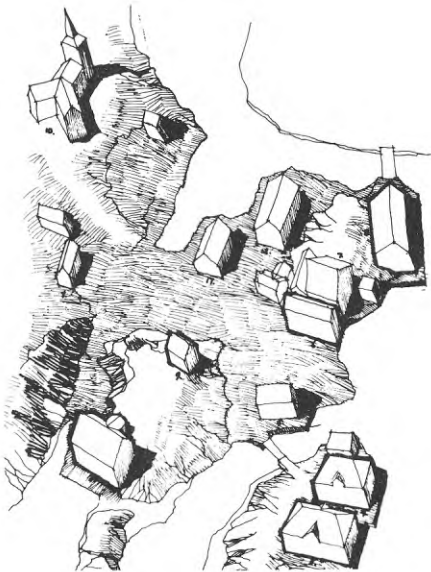
TYHOLMEN
Arendal

Områdeskarta

Aspekt: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - upp-
levelsemässiga.

På en serie översiktsperspektiv rekonstrueras Tyholmens ut-
seende vid sex olika tillfällen. Den grafiska formen är här över-
lägsen den verbala för att beskriva stadsdelens utveckling ur
vissa aspekter.

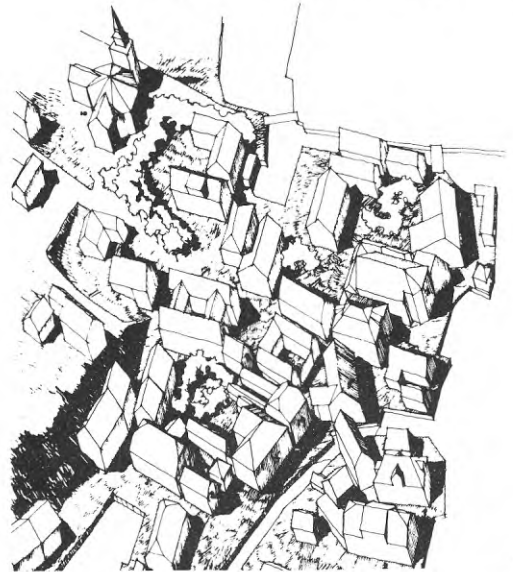
1700

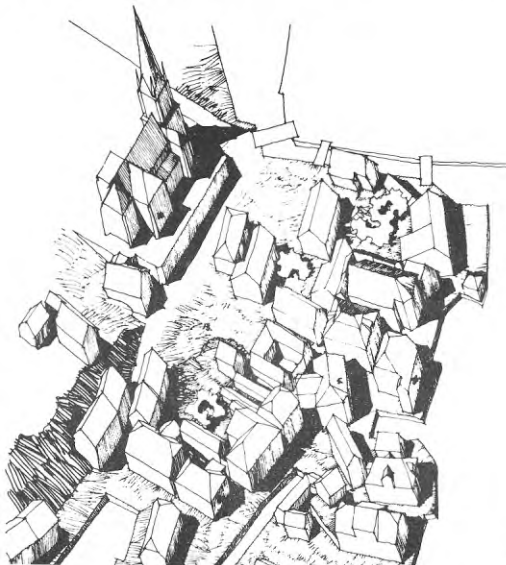
1750

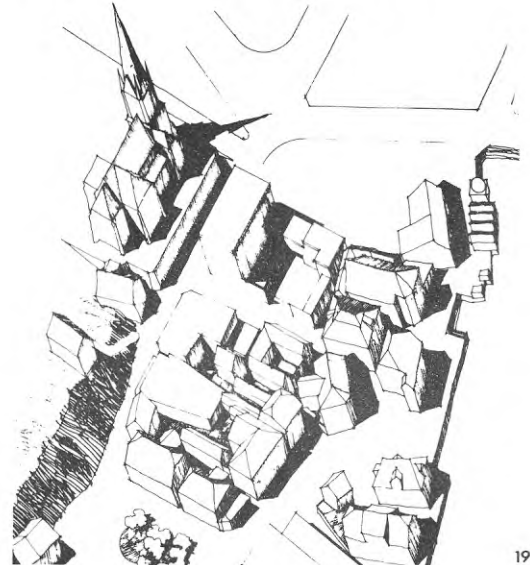
1820

1840

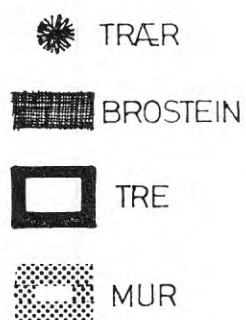
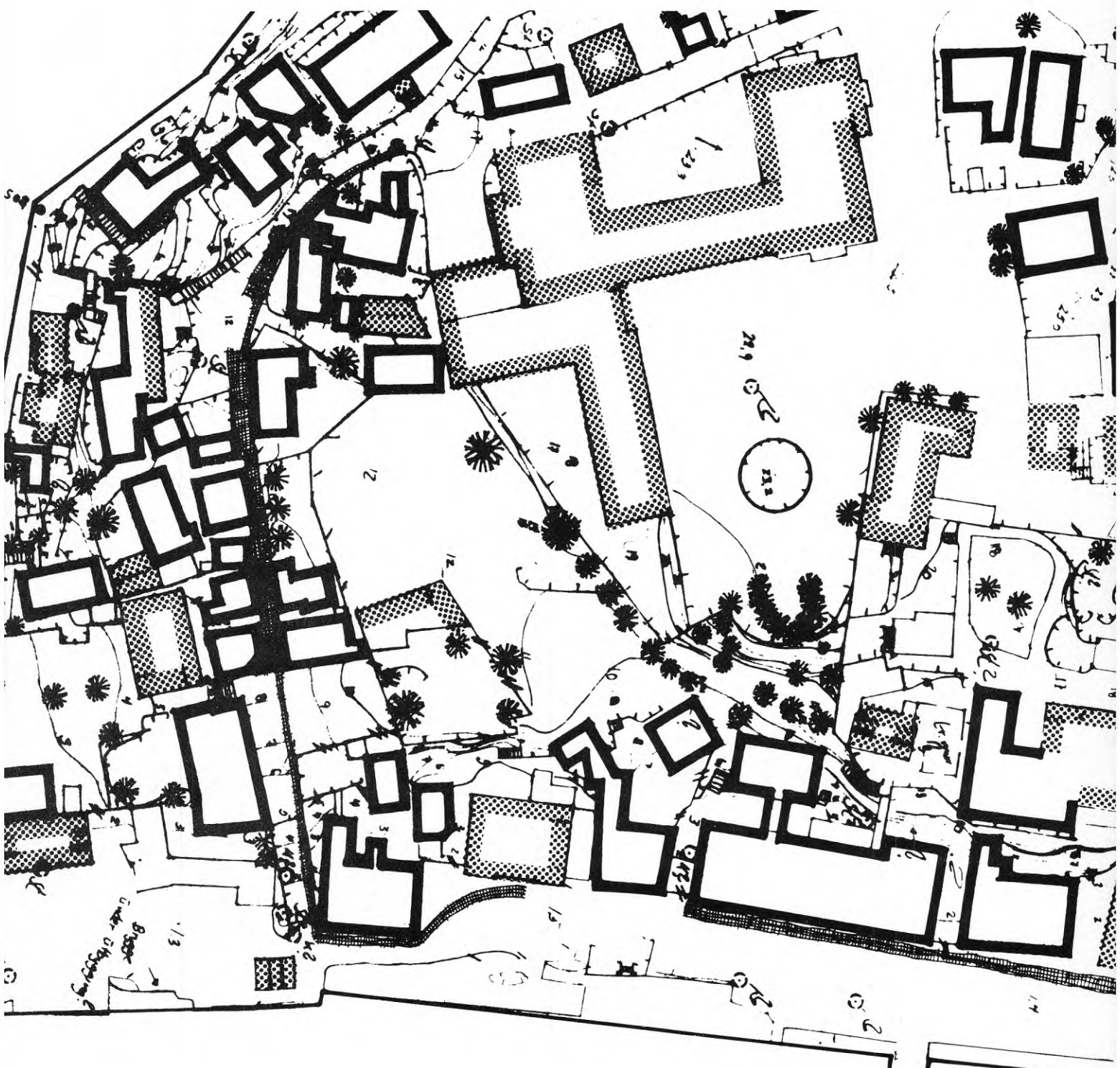

1900

1969

TY II karta 3. Materialbruk.
 Kartillustration i svart/vitt.
 Klar och överskådlig grafisk teknik.

MATERIALBRUK

ENGLAND

Översiktskarta

ENGLAND

Referens

York, Bath, Chester, Chichester - a study in conservation, 1968, 4 delar, (HMSO), London.

Annan referens

Architectural Review, 1970, dec, London.

Listning

I engelsk stadsplanelagstiftning mellan 1947 och 1962 uppställdes krav på listning av enskilda byggnader av speciellt arkitektoniskt och historiskt värde som ledning för de beslutande lokala myndigheterna i planärenden. Denna listningsprocedur har utvecklats till att omfatta tre steg:

- 1 Förslagslista (med en kort beskrivning),
- 2 Lagfäst lista (fastställd av ministern) samt
- 3 Revideringar och tillägg

Nationella och lokala föreningar med studium och skydd av historiskt och arkitektoniskt värdefulla byggnader på sitt program har ofta initierat förslag till listning. Listningen, som länge hämmades av en snäv budget, ansågs avslutad 1969 för hela England, då arbetet med översyn och tillägg påbörjades. F n är cirka 120.000 byggnader listade.

Klassificering

Grade I	Byggnader av sådan betydelse att deras förstörelse under inga omständigheter kan tillåtas.
Grade II	Byggnader vars bevarande är en fråga av ansenligt intresse och vars förstörande eller ändring inte bör företagas utan övertygande skäl.
Grade III	Byggnader av arkitektoniskt eller historiskt

intresse vilka, även om de inte uppnår den nivå som egentligen kvalificerar till "speciell" för att ge rätt till lagstadgad listning, så bidrar till det allmänna intrycket eller på annat sätt har sådana förtjänster, att en lokal byggnadsnämnd borde försöka bevara dem.

Skyddslagstiftning

I 1967 års miljövärdslag (Civic Amenities Act) lagstiftades för första gången om skydd av kulturhistoriskt värdefulla stadsdelar, till skillnad från som tidigare av enstaka byggnader. Lokala myndigheter skulle avgränsa bevarande-zoner samt verka för att deras karaktär skulle återställas och bevaras.

Skyddet av kulturhistoriskt värdefulla byggnader moderniserades i stadsplanelagstiftningen från 1968 bl a genom att myndigheternas uttryckliga tillstånd krävs för att få riva en listad byggnad, vilket anses ha nedbringat den årliga rivningen av listade byggnader från cirka 400 år 1966 till 260 år 1969. Där infördes också ett avsnitt, som behandlar företeelsen att exploaterer, för att tillgodogöra sig markvärdesstegringar genom höjd exploateringsgrad, medvetet låter listade byggnader förfalla tills de inte kan förvägras rivningslov. Här kan den lokala myndigheten träda in och expropriera fastigheten till ett pris utan förväntningsvärdet. I samma lag gavs vissa av de tidigare omnämnda historiska sällskapen och miljövärdsföreningarna en slags auktorisation, genom att de gjordes till obligatoriska remissinstanser före beslut om rivning av listade byggnader.

Försöksstudier

År 1966 gav ministern för Housing and Local Government tre olika konsultföretag i uppdrag att utföra försöksstudier i tre av de historiska stadskärnorna, York, Bath, Chester och Chichester. I Chichesters fall utsågs stadens planerare att utföra studien. Dessa städer, som alla har alltför likartade problem: nedgångna övervåningar i de äldre husen, trafikkaos, ful nybebyggelse och brist på pengar för bevarandet av den värdefulla bebyggelsen, hade även en rad andra gemensamma förutsättningar. De har

grundats under romartiden, omväxlande blomstrat och gått tillbaka under skilda epoker, som avsatt sina särskilda spår: medeltiden med katedral och stadsmurar, de Georgianska, Viktorianska och Edwardianska etc. med sina överlagrade bebyggelsemönster och samlade byggnadsminnesmärken. Städerna spelar fortfarande en roll, i olika grad, som lokala administrativa, kulturella och detaljhandelscentra i sina respektive regioner. Alla är betydelsefulla turistmål.

Direktiv för uppgiften och dess avgränsning

Konsulterna gavs likartade direktiv beträffande uppgiften (Terms of Reference):

- 1 Konsulten skall studera och avge rapport om innebörden av en bevarandepolicy för stadens historiska kärna.
- 2 (Rumslig avgränsning av undersökningsområdet.)
- 3 Syftet med policyn skall främst vara att bevara, och där det är möjligt, förhöja områdets arkitektoniska och historiska karaktär, för att vidmakthålla dess liv och ekonomiska bärkraft.
- 4 Studien skall i detalj identifiera de särdrag - byggnader, grupper av byggnader, gatunät, gatuscenerier, rum och andra aspekter hos det valda området - som är tänkt önskvärt att bevara, och skall motivera valet. Det kommer också i några fall vara nödvändigt att överväga lämpligheten hos dessa byggnader eller byggnadsgrupper att uppfylla sin nuvarande funktion eller deras anpassningsförmåga, där så är nödvändigt, till någon annan funktion.
- 5 Studien skall redovisa de skilda praktiska problem, som ett bevarande sannolikt stöter på, däribland: biltrafik och parkering, kommersiellt tryck på området.
- 6 Studien skall omfatta:
 - 6.1 bevarandet av listade byggnader inom området, innefattande ekonomi vid restaurering och underhåll, eller där så erfordras, ombyggnad för nya ändamål. (Detta kan föra med sig överväganden beträffande nuvarande och föreslagna markanvändning inom området och omfattningen av skilda ytbehov.)
 - 6.2 åtgärder för att förbättra miljön inom området,

- 6.3 sätten att kontrollera all nödvändig nybebyggelse, för att säkerställa att den är i överensstämmelse med omgivningen både vad avser utformning och kvalitet,
- 6.4 den totala kostnaden för bevarande, inkluderande erforderliga offentliga utgifter och programmerandet av dessa utgifter (i relation till möjliga inkomstkällor).
- 7 Det kommer inte att vara möjligt att överväga bevarandegradens problem isolerade från den övriga stadens, och konsulten kommer att behöva relatera sina förslag till de löpande planförslagen för staden som helhet. Om han finner detta omöjligt skall han påpeka och motivera detta.
- 8 Då studien, på samma sätt, måste genomföras inom ramen för nuvarande lagstiftning, står det konsulten fritt att föreslå de ändringar i lagen, som han finner nödvändiga för att säkra en effektiv bevarandepolicy.
- 9 (En rad praktiska frågor).

Syftet med studierna

Rapporterna förväntades främst resultera i konkreta handlingsprogram (action plans), underlag för regeringens beslut om vad man skulle satsa på. Syftet var dels att få fram lösningar på speciella lokala problem, dels att stegvis vinna erfarenheter, som kunde tillämpas vid arbetet med andra historiska stadskärnor.

Sedan dessa rapporter publicerades 1968, har de dock endast resulterat i ofruktsamma diskussioner i England och i de berörda städerna. De lokala myndigheterna har visat sig oförmögna att handla, medan regeringen förhållit sig avvaktande, bl a beroende på regimväxlingen under tiden.

Rapport från Bevarande-Policy gruppen.

En bevarande-policy-grupp med Lord Kennet som ordförande har tillsatts för att:

- 1 koordinera bevarandestudierna och samordna resultaten,
- 2 granska erfarenheter av försök att bevara andra historiska städer,
- 3 ta ställning till metoder använda utomlands för att bevara historiska städer och byar och deras resultat,

- 4 ta ställning till vilka ändringar som behövs av gällande lagar, finansiella, administrativa och stadsplanemässiga aspekter för bevarande, samt att avge förslag över detta.

Gruppens rapport godkändes av labour-regeringen, men genom nyalet har den lagts på hyllan och ännu inte publicerats.

I denna rapport byggde man bl a vidare på systemet med förbättringslån för hyggliga bostadsområden, vilket i en ny bostadslagstiftning år 1969 gjorts ännu mera omfattande på be- kostnad av sanering genom rivning och nybyggnad. De lokala myndigheterna skulle samordna alla sina bevarandeinsatser i fråga om bostäder, kollektivtrafik, vägar, miljöskydd etc. till ett paket, där staten skulle möta 50 % av ett eventuellt under- skott. Detta tillsammans med ett ökat statligt bidrag till restau- rering av kulturhistoriskt betydande byggnader, skulle femdubb- la de statliga utgifterna på bevarandeområdet. York, Bath, Ches- ter och Chichester skulle bli de första städerna där denna metod tillämpades.

Särskilt i Chester-rapporten lade Donald Insall i en avslutande del fram omfattande rekommendationer till en bevarande-policy på det nationella planet. Flera av dessa tankegångar har tagits upp i anvisningarna till ovan nämnda 1968 års stadsplanelag, bl a det reviderade förslaget till listningsförfarande, med förslag till finansiering, tidplan och former för offentliggörandet.

Egenskaper

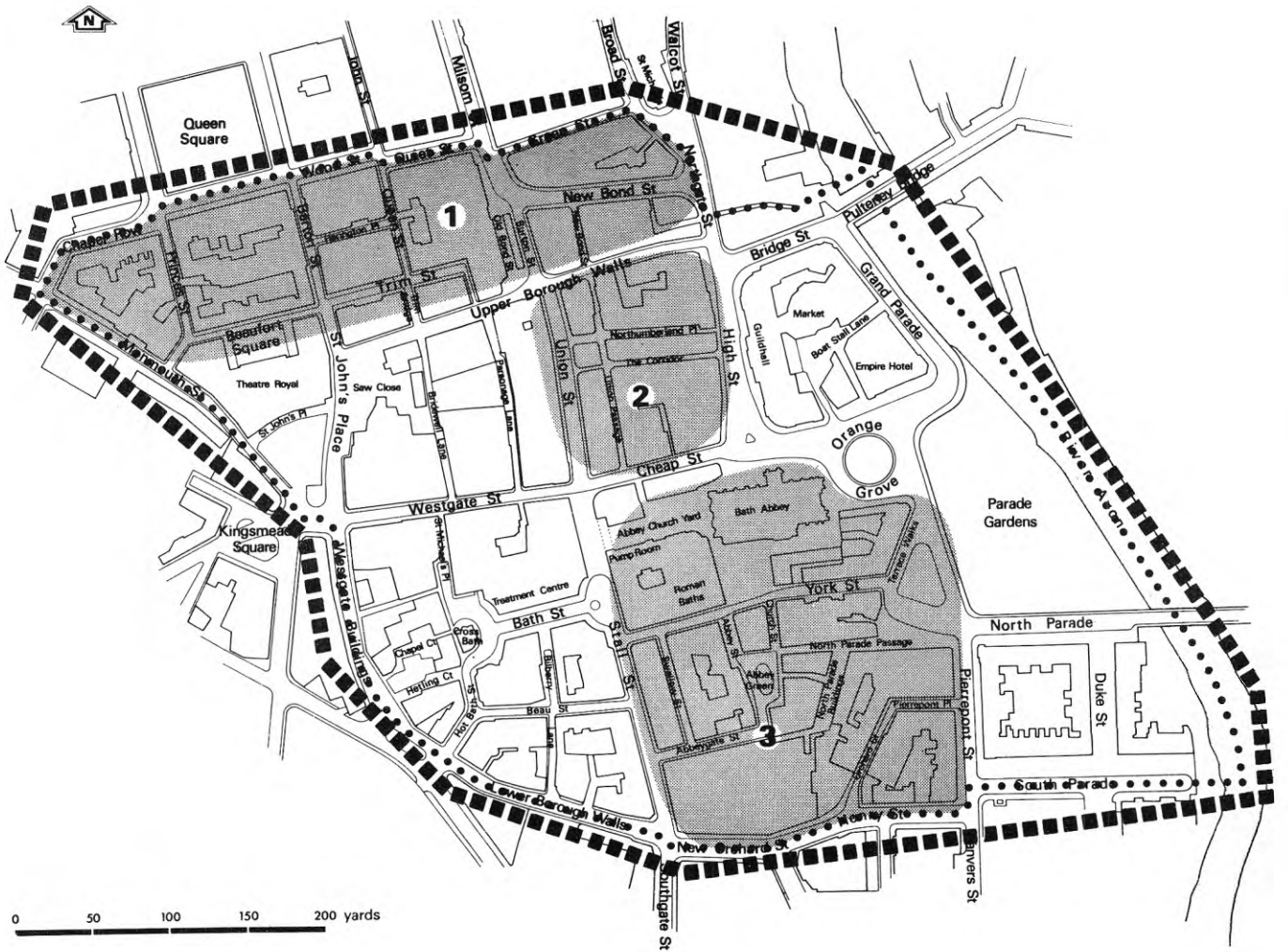
Gemensamt för de fyra rapporterna är att man relativt grundligt penetrerat de flesta aspekter av betydelse för bevarandet av de historiska städernas kärnor, vars avgränsning skett efter likar- tade kriterier. Den i direktiven angivna avgränsningen samman- faller i regel ungefär med utbredningen av den muromgärdade me- deltida staden. Äldre bebyggelse utanför inventeringsområdet upp- märksammas i allmänhet ej trots att den i många fall kan vara lik- värdig med den inventerade bebyggelsen. De följer i stort sett sam- ma schema med en fullständig inventering, analyser och planförslag på olika nivåer, kompletterade med kostnadsberäkningar samt re- kommendationer till lagstiftning och finansiering.

Presentationen är utförlig och rikligt illustrerad med diagram, kartor, planer, elevationer, fotografier, perspektivskisser etc.

De mera väsentliga skillnaderna mellan rapporterna består bl a i olika kriterier för klassificering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, där Chester har det mera intressanta förslaget. Ingen rapport har bearbetat den historiska stadskärnan i sin helhet och i alla avseenden, utan man har i de olika rapporterna valt att på olika sätt dela upp det studerade området i vad avser detaljeringsgrad på inventering respektive förslag. Utgångsläget för planarbetet och konsulternas relationer till de lokala myndigheterna var genomgående olika, och det resultat som uppnåtts är, som tidigare nämnts, oklart.

BATH

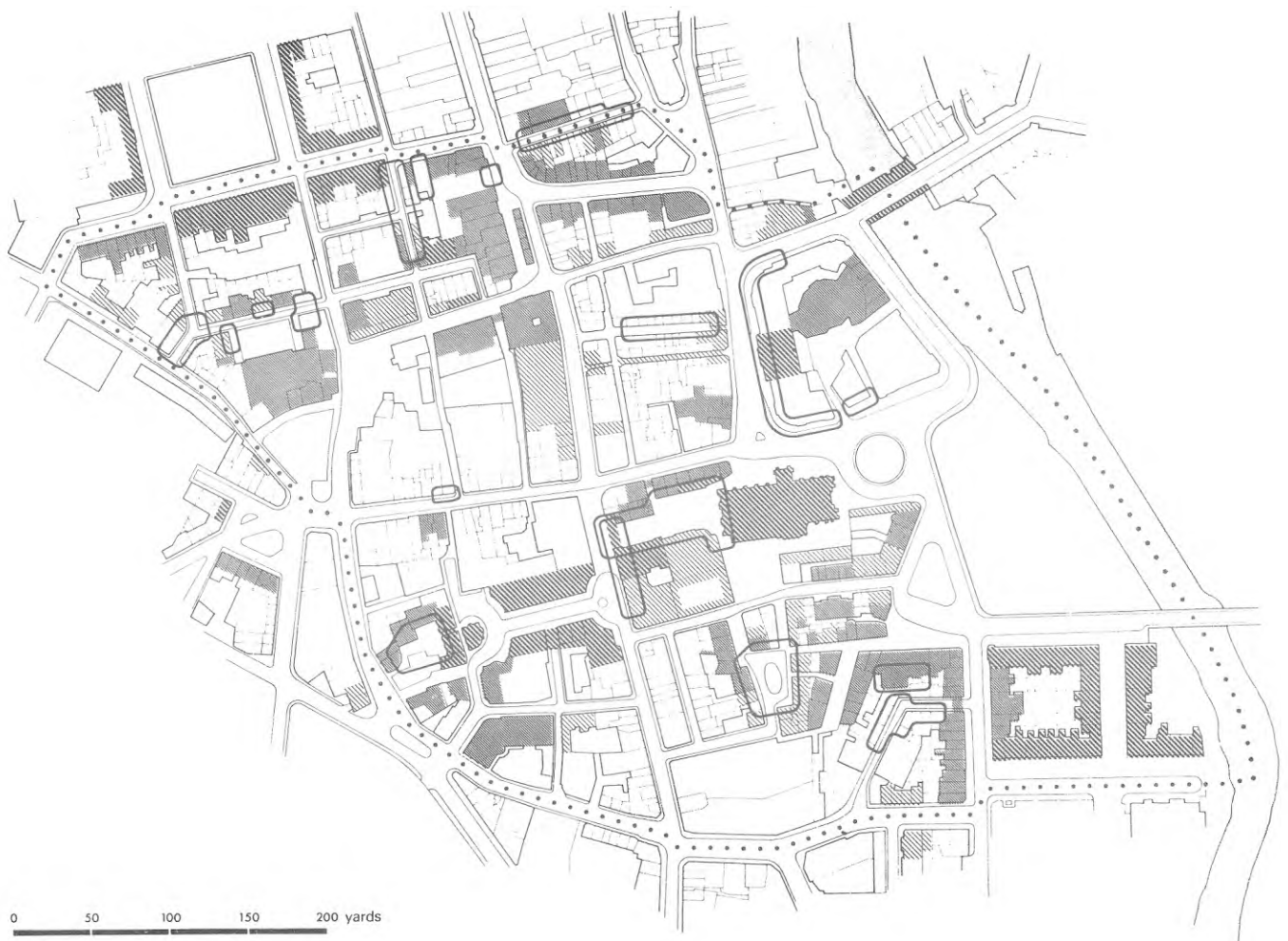
Områdeskarta

Aspekt: lagskyddade byggnader - kulturhistoriska och formala.
 Det föreliggande skyddet karterat för att jämföras med en annan karta där en klassificering efter utvidgade bedömningskriterier föreslås. Skyddsbehovet särskilt markerat.

Grundkarta i grått med l färg plus svart.

Med enkel grafisk teknik framträder och framhävs skyddsbehovet.

5 Present listing: Buildings of architectural and historic importance

- F Grade 1 Statutory List
- F Grade 2
- F Grade 3 Supplementary List

 Areas and buildings where present listing gives inadequate protection or is open to argument.

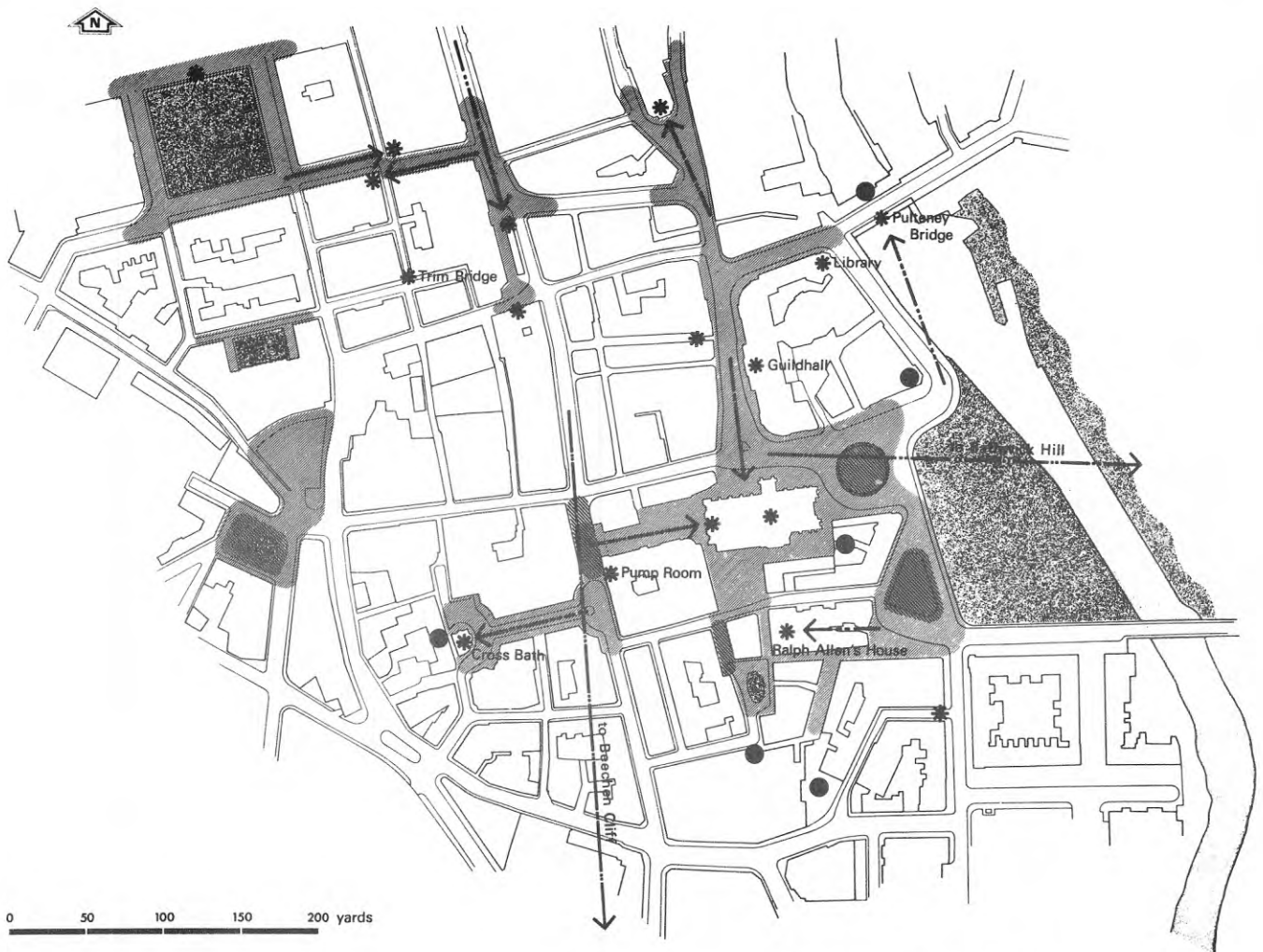
fig 7. Stadsbildens betydelse.

Aspekt: upplevelsemässiga.

Analys av en rad intressanta delaspekter vars positiva och negativa egenskaper samredovisas.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Den grafiska tekniken framhäver väl de egenskaper man ansett viktiga.

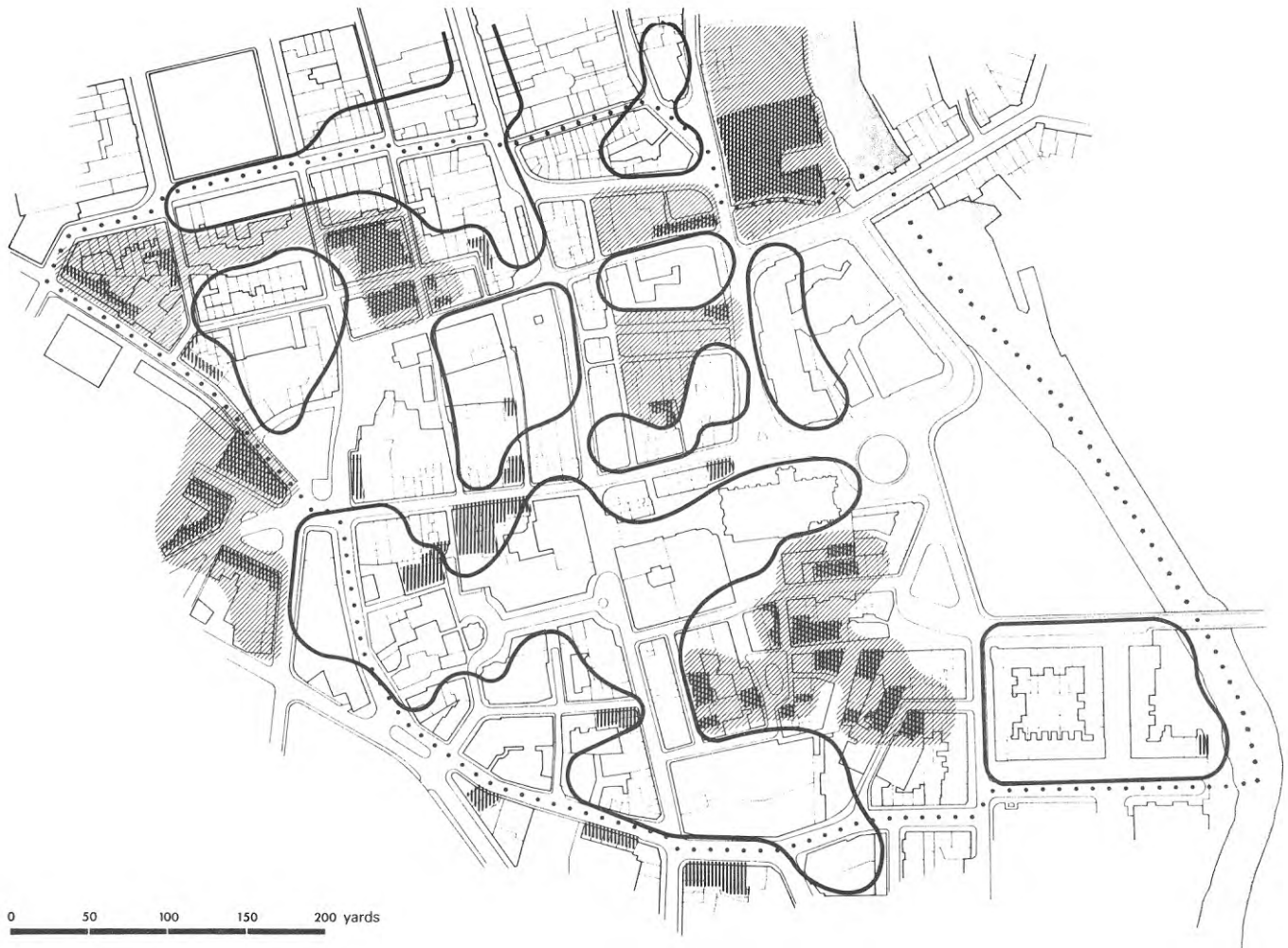
7 Landscape importance

The setting of green hills is of the greatest importance but also important are the 'hard and soft' landscape spaces within the study area

- F Important 'hard' urban spaces
- F Important 'soft' landscape spaces and elements
- F Important views
- F Important landmarks
- Damaging ground surfaces or street furniture
- Damaging buildings or views

Aspekt: översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur,
standard.

Klassificering av bebyggelsestrukturen.

14 Survey: structural condition

By the latter part of the eighteenth century, external walls were normally built of Bath stone only 6 in thick

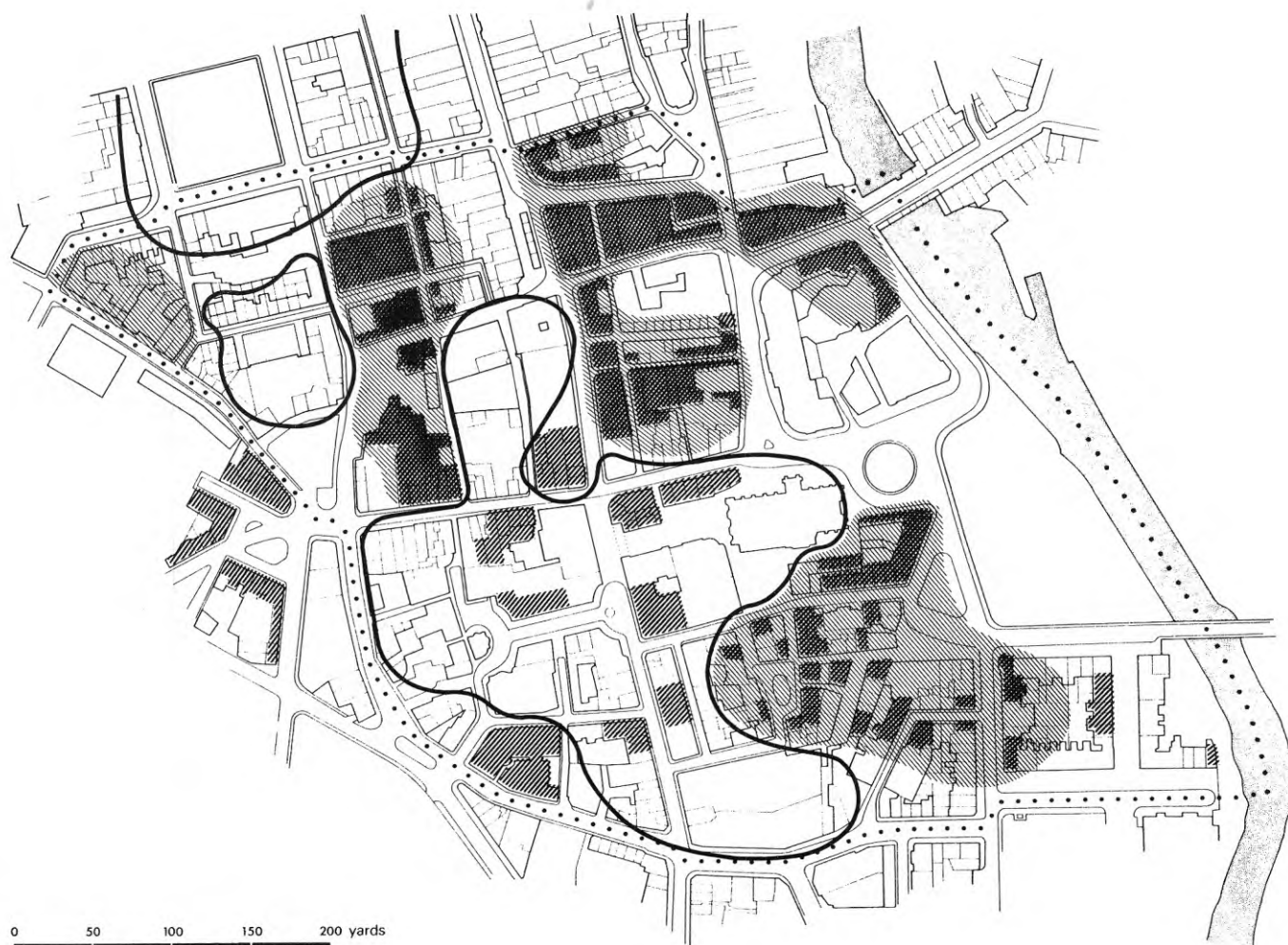
 Areas generally in sound condition

 Areas generally in poor structural condition

 Buildings in poor structural condition

Aspekt: Översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt.

Analys av struktur och nuvarande funktion hos bebyggelsen vilken klassificerats.

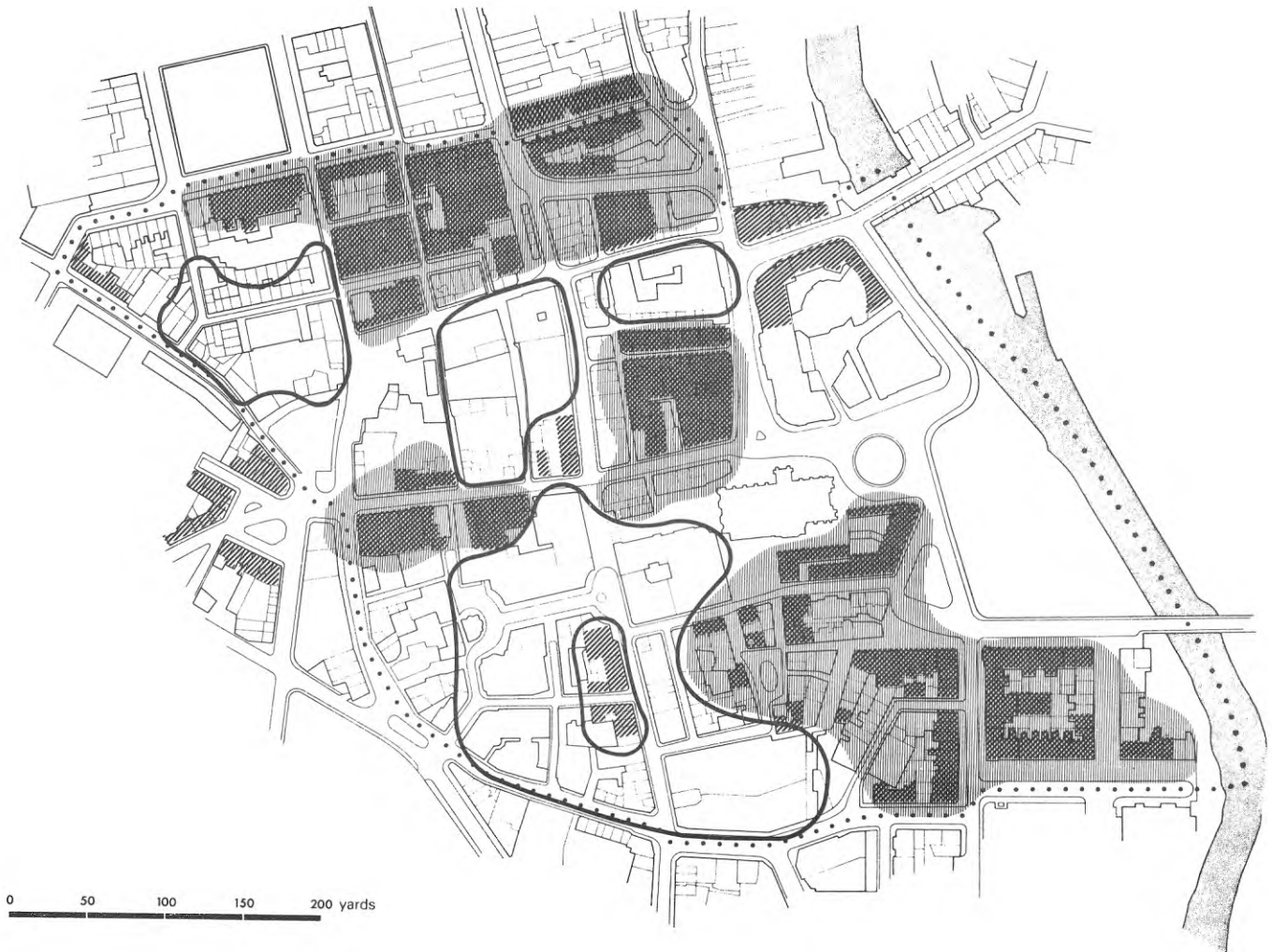

15 Survey: internal arrangements of buildings

- Areas with internal arrangements satisfactory for present use
- Areas with internal arrangements unsatisfactory for present use
- Buildings with internal arrangements unsatisfactory for present use

Aspekt: trafik.

Analys av nuvarande kommunikationer i relation till byggnadernas och områdets struktur vilka klassificerats.

16 Survey: vehicular accessibility

Areas with access generally adequate for present use

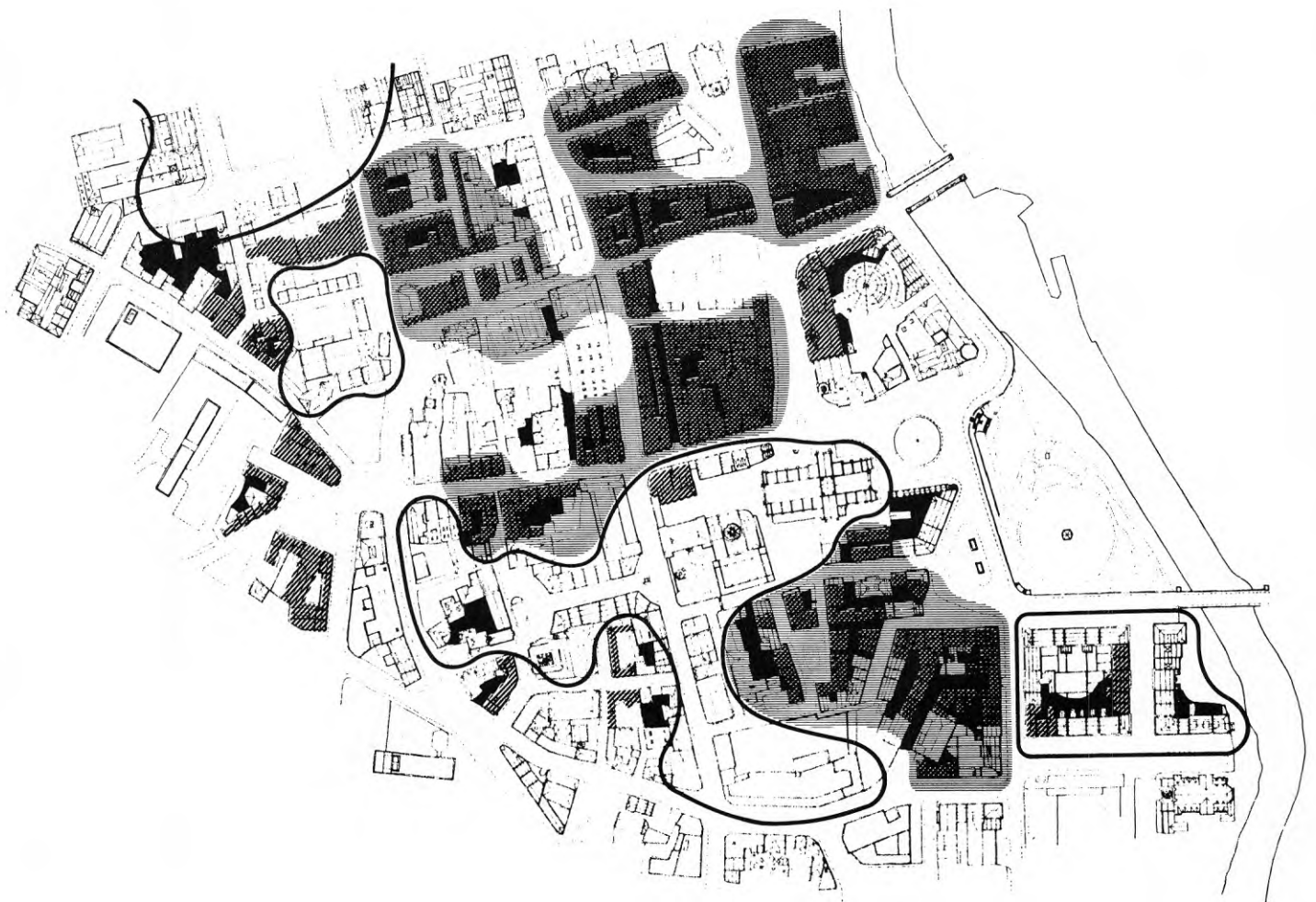
Areas with access generally inadequate for present use

Buildings with access inadequate for present use

Aspekt: Översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - standard.

Två angränsande aspekter sammanställda, analyserade och klassificerade.

 Areas with satisfactory layout and external environment

 Areas with unsatisfactory layout and external environment

 Buildings with unsatisfactory external environment

F Built-up or overshadowed backyards and narrow streets

17 Survey: layout and external environment

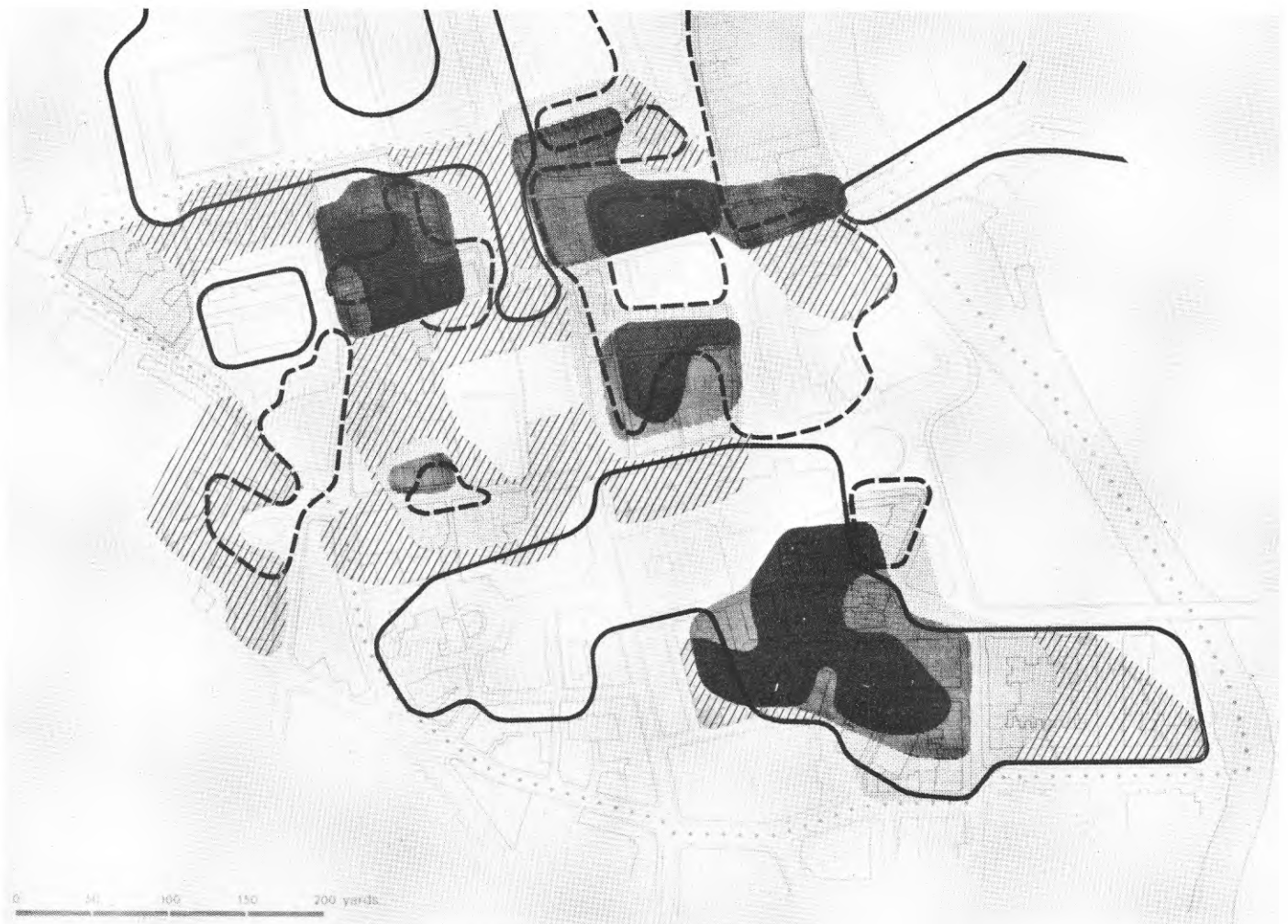
Many of the environmental and functional problems of the study area rise from the close spacing of buildings on the original mediaeval layout

fig 18. Summering av fysiskt skick och områden av betydelse.
Aspekt: översiktlig och detaljerad bebyggelsestruktur - kulturhistoriska och formala.

Klassificeringarna från de tidigare kartorna överlagras och redovisar en fallande skala problem. Över detta ligger de två grupperna av områdets kulturhistoriska klassificering. Problemområden framträder därvid tydligt.

Grundkarta i grått med l färg plus svart.

Med den valda redovisningstekniken framträder tydligt de områden där bevarandeinsatser främst behövs.

18 Summary of conditions and areas of importance

The problems can be seen to be concentrated in the area of greatest architectural and historic importance, particularly around Abbey Green

 Areas of the highest architectural and historic importance

 Areas of secondary architectural and historic importance

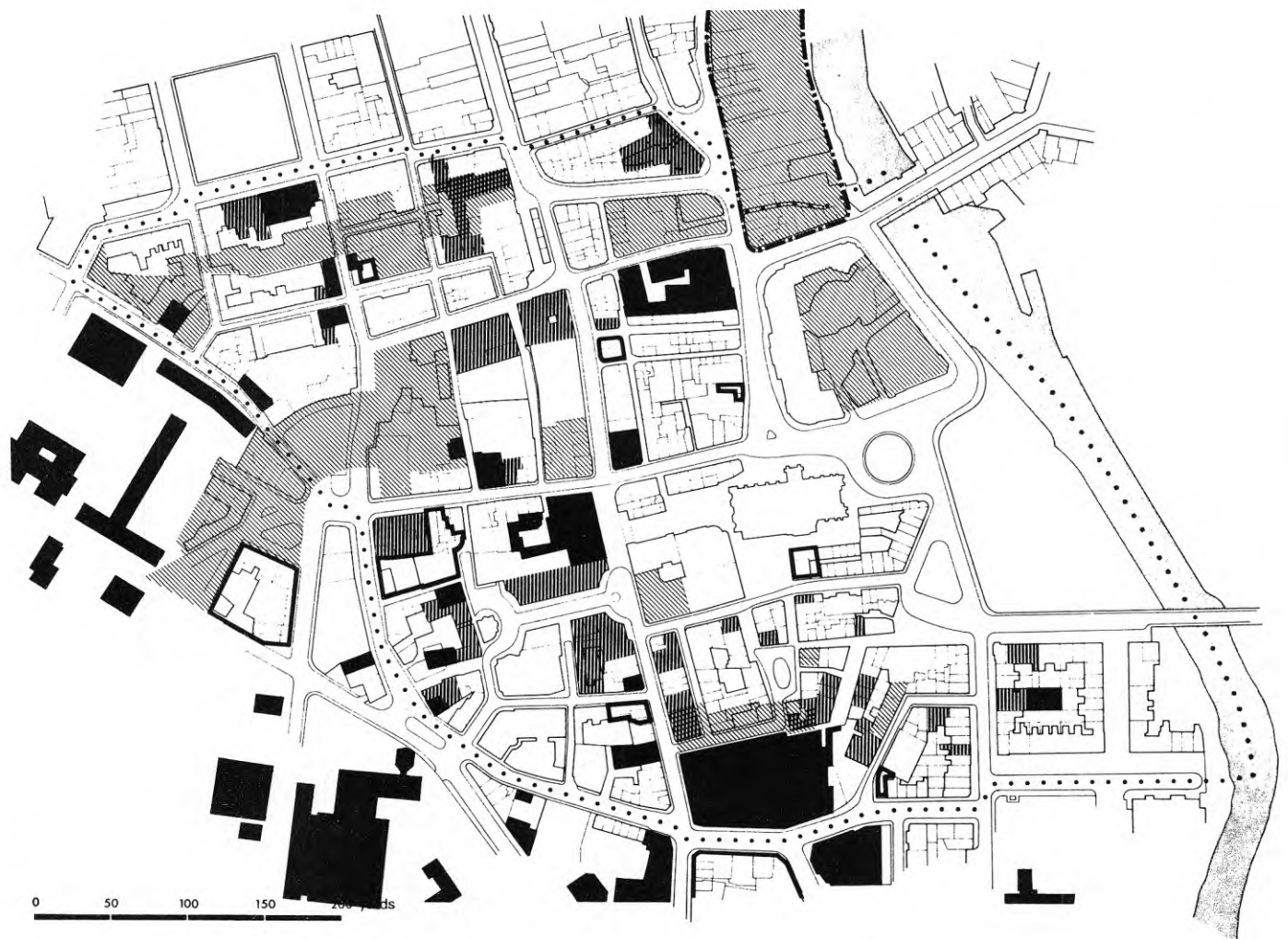
F Areas with one or more of the problems shown in figures 14, 15, 16 and 17

Aspekt: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur.

Från en kartering av vissa egenskaper hos bygnadsstrukturen, nuvarande och föreslagna, erhålls underlag för en översiktlig bedömning av planläget och dess förändringar.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

De skilda slagen av aspekter framhävs genom den grafiska tekniken.

20 Recent and expected changes

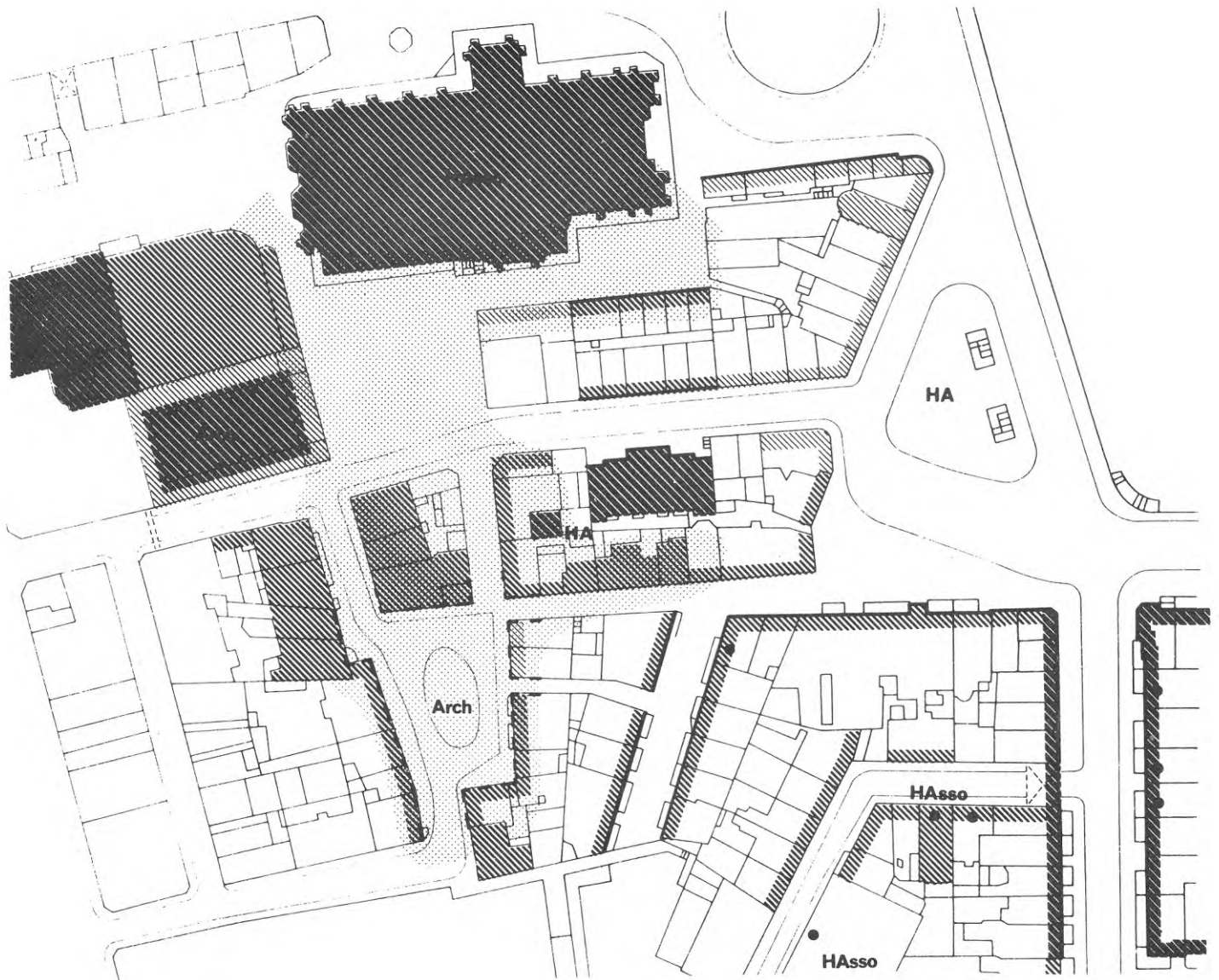
- F** Substantial new buildings
- F** Recent substantial investment
- Planning application made
- Project under discussion
- C.D.A. boundary

Aspekt: kulturhistoriska och upplevelsemässiga.

Samhörande aspekter av skilda karaktär, såväl översiktliga som detaljerade, analyseras och klassificeras.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Den varierande karaktären hos aspekterna framhävs på ett överskådligt sätt.

- F** Class 1 and 1a
- F** Class 2 and 2a
- F** Class 3
- Co-ordinated designs of special importance

HA History of architecture

HAsso Historical Associations

Arch Archaeological importance

● Plaques

— — — Unco-ordinated designs of special group value

25 Abbey Green area: architectural and historic importance

The layout shows mediaeval origins. The buildings are mostly of secondary importance and yet the ensemble of buildings, spaces and historical associations is of primary importance

fig 26. Abbey Green Area. Yttre problem.

Aspekt: översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, standard - upplevelsemässiga.

Sammanställning och analys av planproblem med ett detaljerat urval negativa faktorer i den yttre upplevelsemiljön. (Dock svåröverskådligt presenterat.)

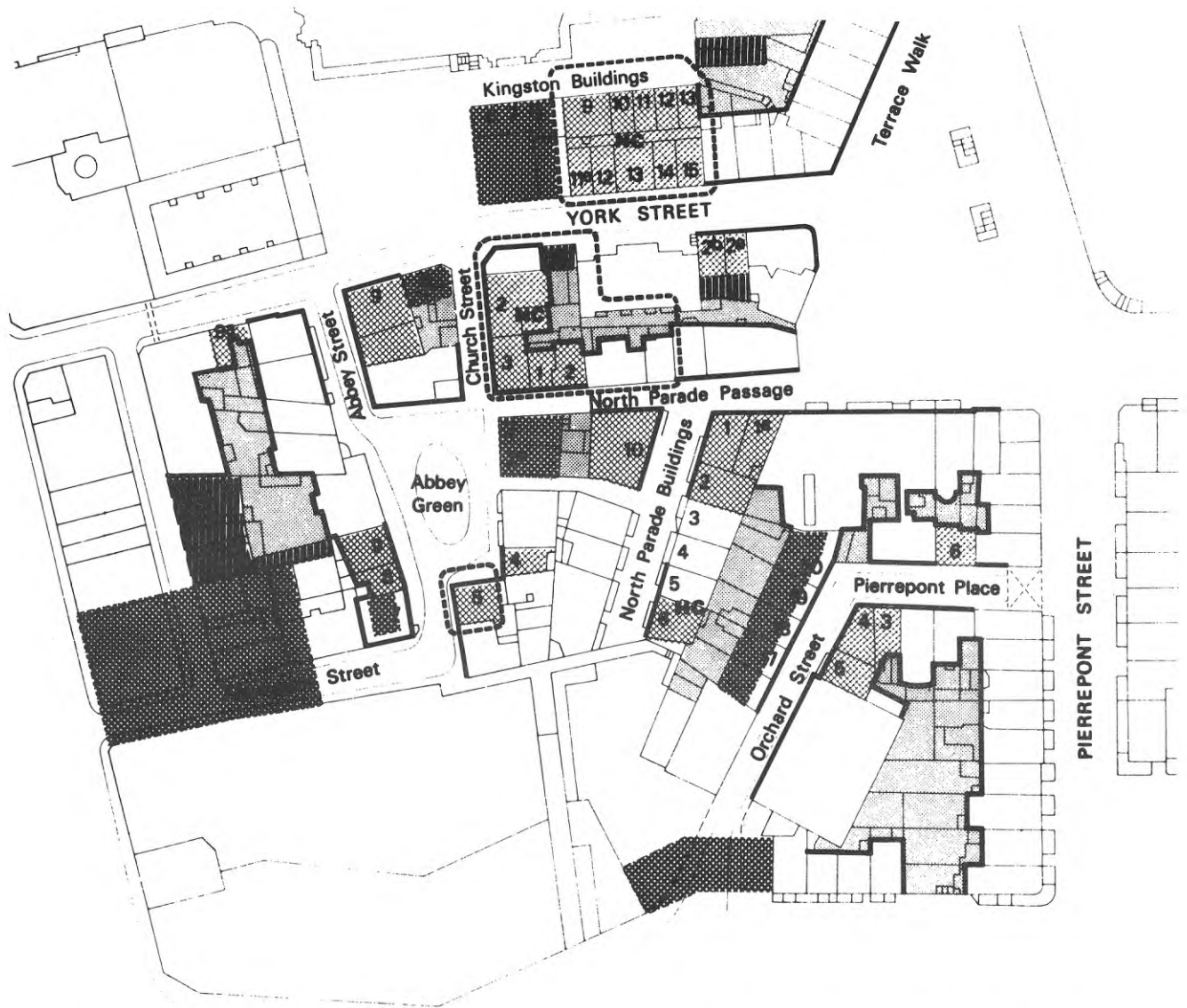
- Environmental problems caused by congested layout
 - Spaces spoiled by street furniture, paving or excessive parking
 - Undesirable views
 - Undesirable alterations and additions to facades :
Ad	Advertisements	P	Painted
D	Doors	Pp	Partly painted
Dr	Drainpipes	Sh	Shopfronts
G	Glazing	W	Windows

26 Abbey Green Area: external problems
 Problems caused by layout are worst where buildings (as at Old Orchard Street) have a narrow street frontage and over-shadowed, built-up back gardens

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

De skilda slagen av åtgärder framhävs genom den valda redovisningstekniken.

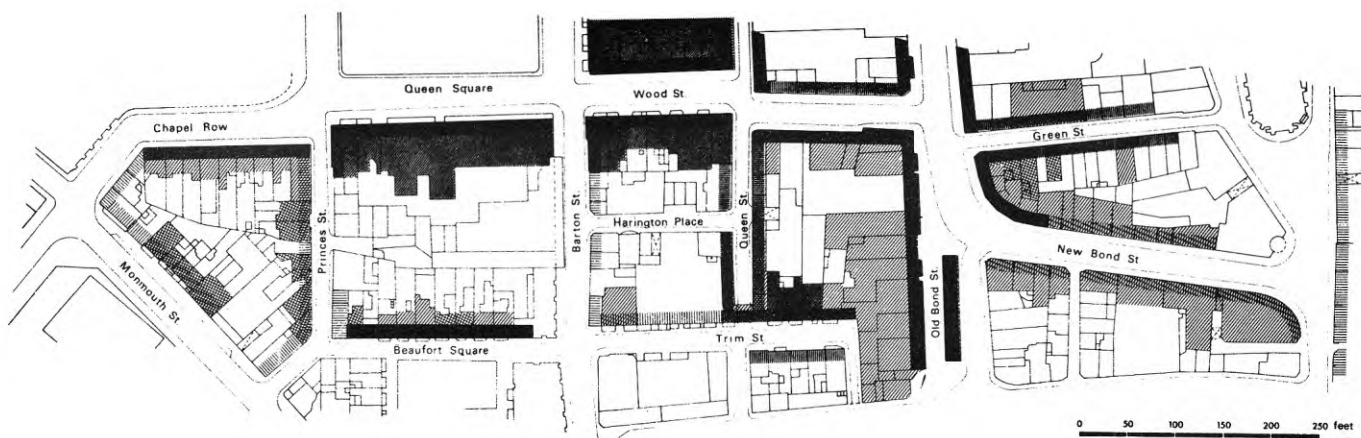
- Maintenance and restoration of facades
- Cleaning and improvement to backyards
- F** Substantial internal improvements
- HC** Horizontal conversion
- F** Complete rebuilding behind facade
- F** Complete rebuilding to new design
- F** Demolition
- Buildings for detailed study

0 50 100 150 200 250 feet

28 Abbey Green area: the policies applied (1)

Even in a 'preservation area' such as this, many positive actions are necessary to stop the slow decline of the heritage. To buy all the properties which need more than maintenance and minor improvements, as a prelude to wholesale rehabilitation, would cost about £350,000

fig 36 I. Cut Route: inventering. Arkitektonisk betydelse.
 Aspekt: lagskyddade byggnader - kulturhistoriska och formala.
 Nuvarande skydd och föreslagen klassificering redovisas över
 varandra. Skyddsbehovet framträder. (Jämför fig 5.)

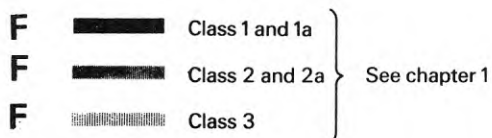
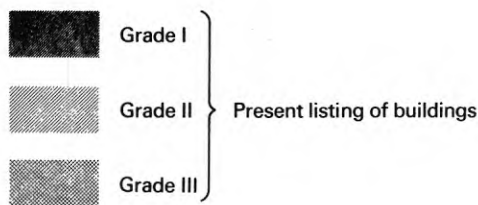
36 Cut Route: survey

I Architectural importance

16 and 17 New Bond Street are of great importance. Queen Street is important in its total effect although individual buildings are not

II Structural condition

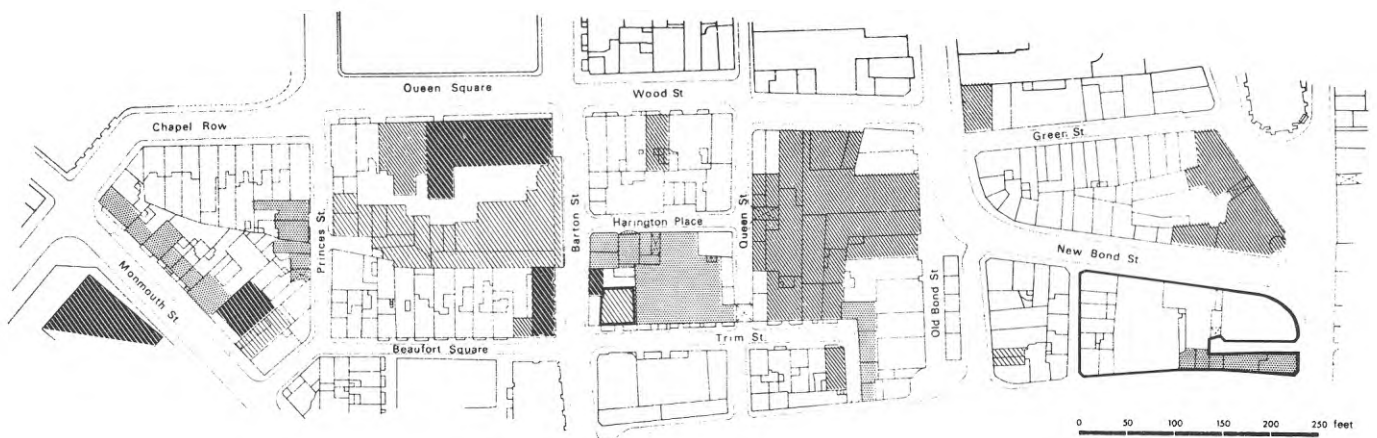
The Gas Board block is the only major building in good structural condition on the line of the road

Aspekt: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -

- standard - detaljerad fysisk bebyggelsestruktur.

Nya och planerade byggnader samt investeringar samredovisas med strukturellt skick och underanvändning vilket grovt anger utgångsläget för planarbetet. (Jämför med fig 20.)

36 Cut Route: survey

I Architectural importance

16 and 17 New Bond Street are of great importance. Queen Street is important in its total effect although individual buildings are not

II Structural condition

The Gas Board block is the only major building in good structural condition on the line of the road

- F** Substantial postwar buildings
- F** Substantial recent investment
- Bad structural condition
- Derelict or vacant
- Current planning application

Aspekt: upplevelsemässiga - trafik - bilparkering.

Miljöns kapacitet har bedömts och klassificerats i dessa två avseenden.

47 Visual capacity for parked and moving vehicles

These subjective assessments of conflicts and capacities were supported by the survey described in paragraph 212.

<p>———— High
- - - - Medium
= = = Low</p>	}	Capacity for moving vehicles
<p>..... High
Medium
Low</p>	}	Capacity for parked vehicles

CHESTER

Områdeskarta

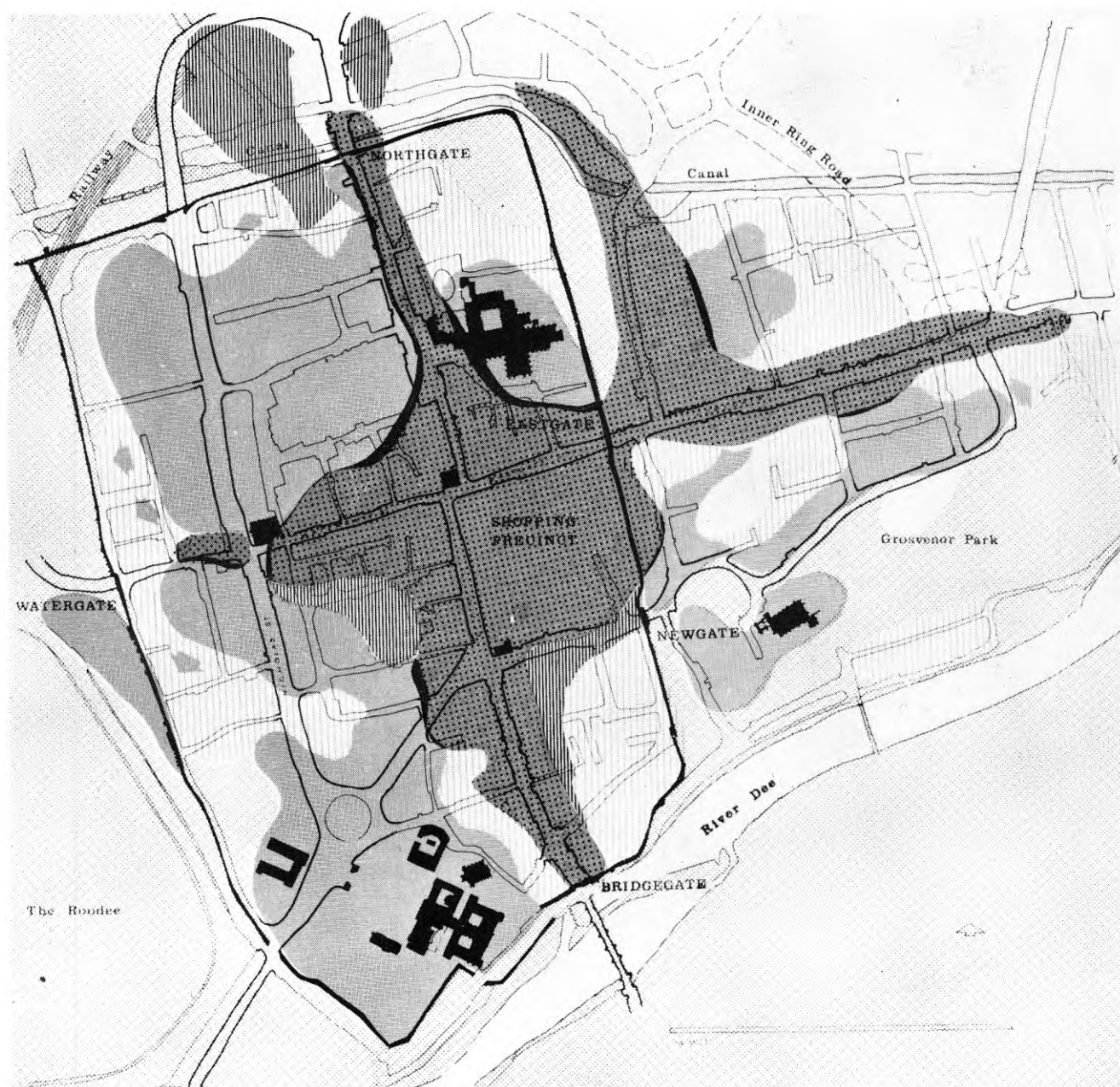
CE I
CE II
CE VI } se s. 193-197
CE VIII
CE IX }

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, funktion.
 Med en grov inventering av funktioner visas rörelseriktning
 av markanvändningsförändringen. Analys jämför fig 76.

Grundkarta i svart/vitt med 2 färger plus svart.

Överskådlig presentation.

70 Land use in Chester

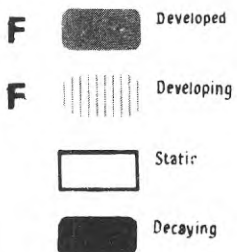
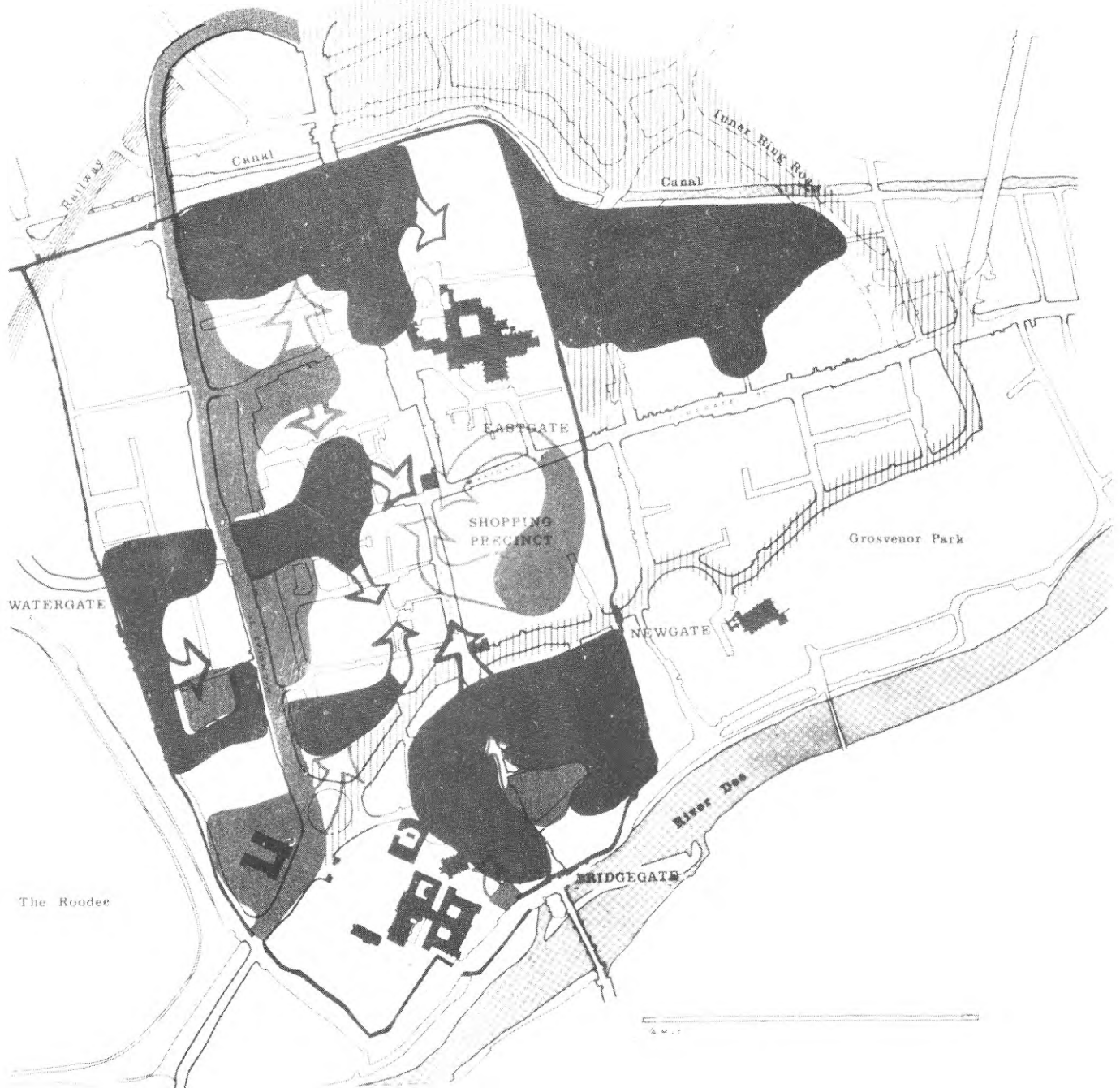
F1		Shopping areas	F2		Residential areas
F1		Industry	F2		Open spaces
F2		Offices and public buildings	F2		Flow of land use

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - funktion.

Analys av en rad förändringsfaktorer karteras liksom dessas rörelseriktning. Jämför fig 70.

Grundkarta i svart/vitt med 1 färg.

Presentationsformen illustrerar tydligt analysens syfte.

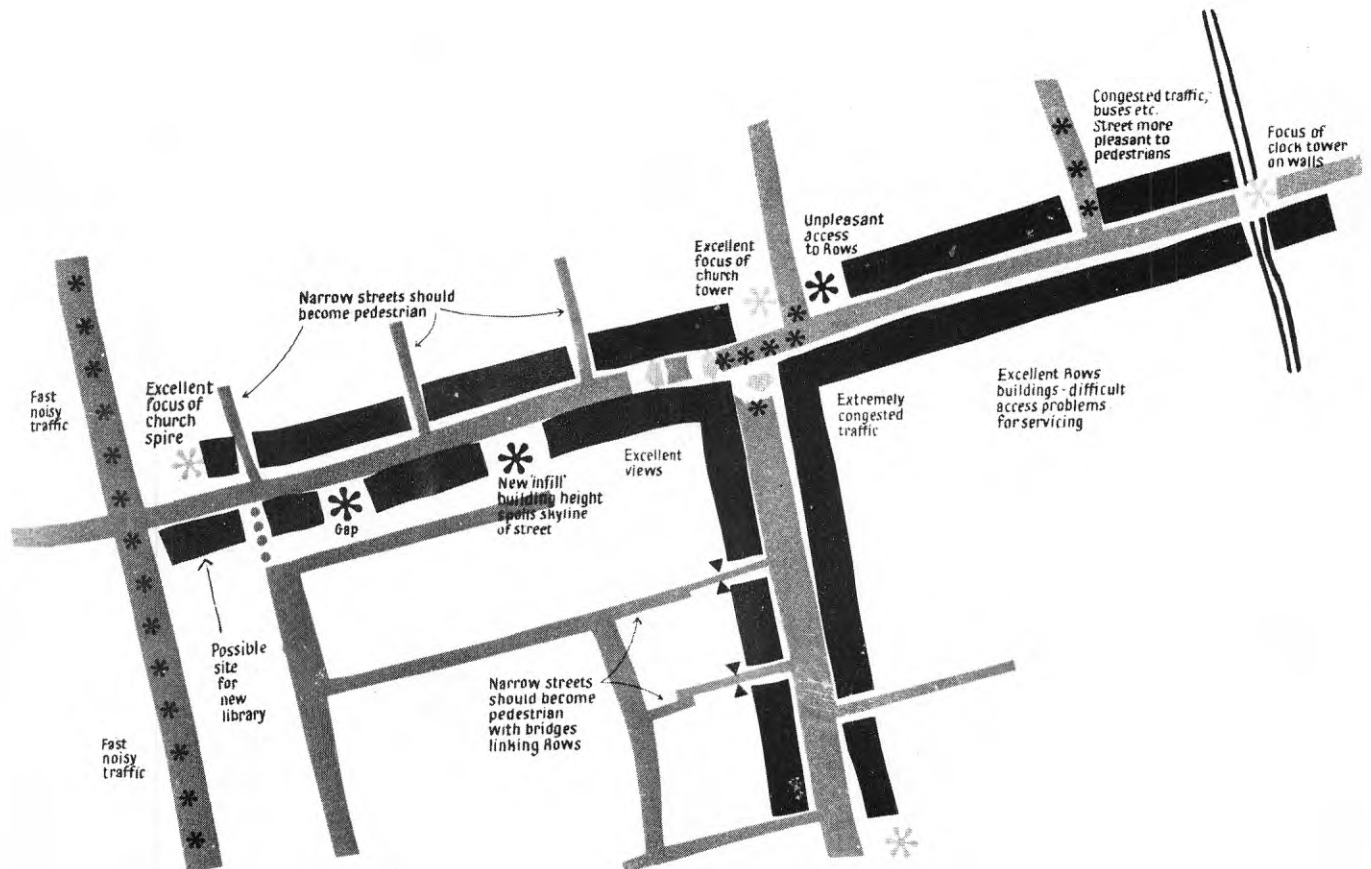

Aspekter: upplevelsemässiga.

Analys av problem och möjligheter. Inspirerande blandning av övergripande och detaljmässiga faktorer.

Kartillustration i 2 färger plus svart.

Klar och överskådlig grafisk presentation kompletterad med insprängda texter.

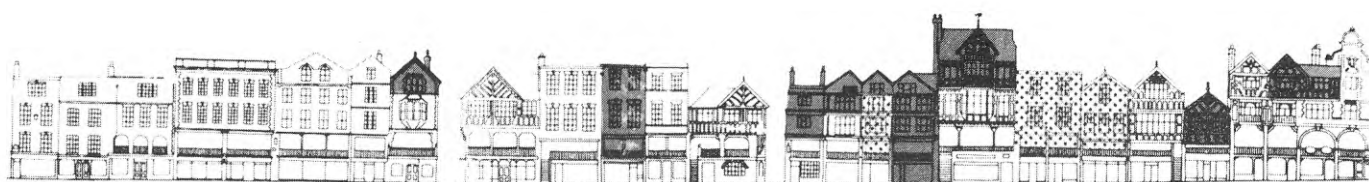

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - funktion.

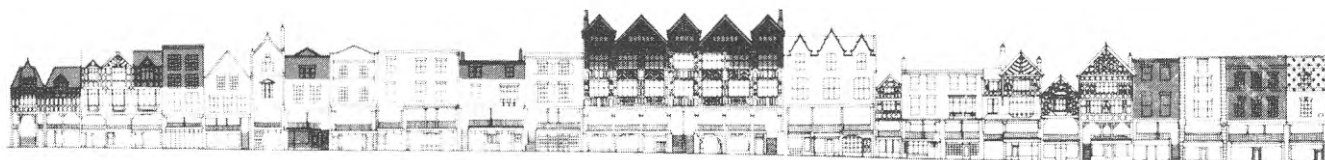
Lokalanvändning analyseras och sätts i relation till byggnadernas yttre struktur.

Illustration i svart/vitt med 1 färg.

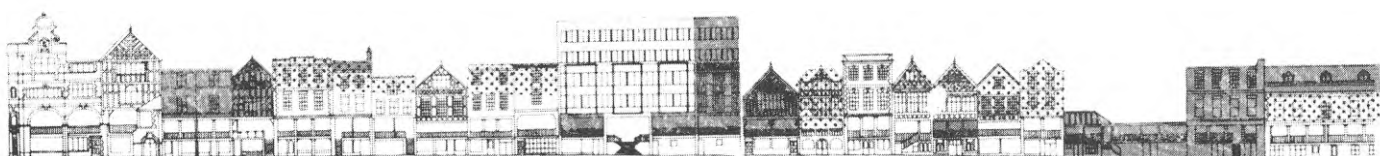
Åskådlig redovisning av skilda faktorer.

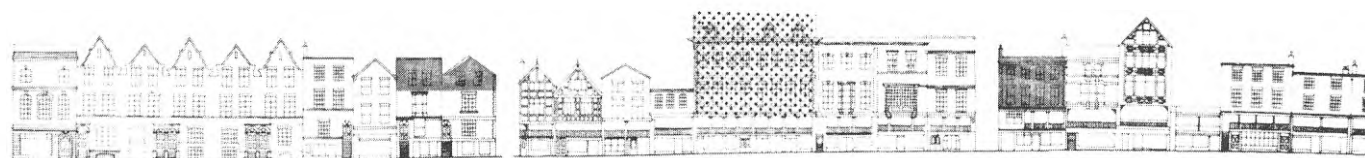
Bridge St. West

Bridge St. East

Watergate St. South

Watergate St. North

122a/b Bridge Street, West and East; c/d Watergate Street, South and North. In these drawings, empty premises are shown by means of a solid red colour;* those that are unsatisfactorily used by a red tint.*

* Här ersatt med gråton respektive prickraster.

Aspekter: planbestämmelser - upplevelsemässiga.

Grundkarta i färg med 1 färg plus svart.

Analys av stadsbilden och gaturummet ur speciella synpunkter. Förslag till viss kontroll.

222 Conservation area: skyline control

— Frontage lines of importance, for elevational survey and special height control

F

Areas where taller buildings could be assimilated more readily, subject to individual planning application and consent

Aspekter: trafik.

Sammanställning och analys av gångtrafikens problem.

- F Green spaces open to the public
- F Pedestrian routes
- F Serious accidents
- F Slight accidents
- Pedestrian routes crossing roads and shared roads
- Areas of dual use pedestrian and vehicles
- Access points between different pedestrian levels
- Barriers to through pedestrian passage
- Narrow

Fold-out map 1
Pedestrians in Chester
 This map shows the existing network and hazards

Aspekter: översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelse-
struktur - kulturhistoriska och upplevelsemässiga - för-
sörjnings- och kommunikationssystem.

Grundkarta i svart/vitt med 2 färger.

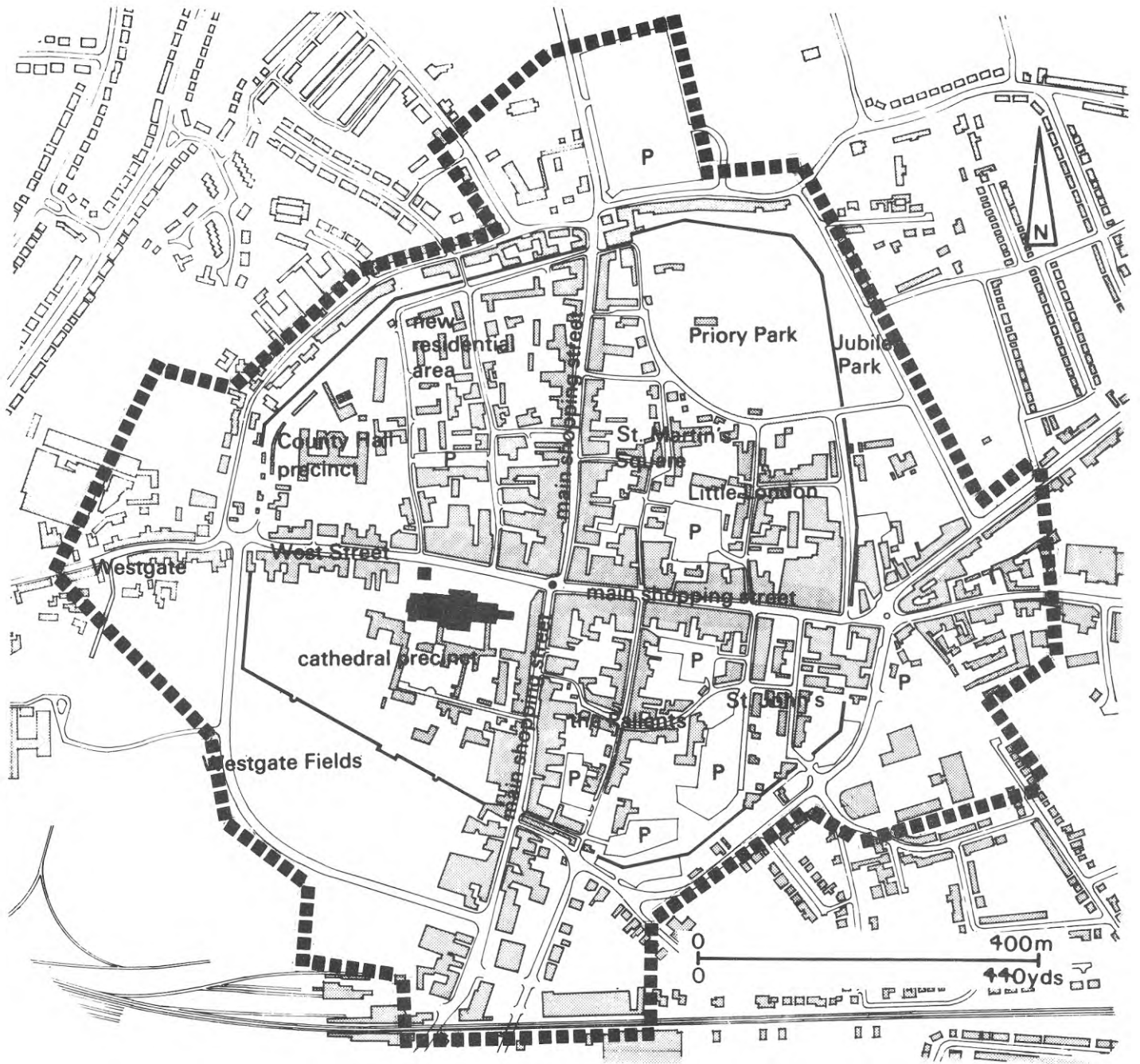
Alla viktiga förslag sammanställda och på samma gång de-
taljerat och överskådligt redovisade.

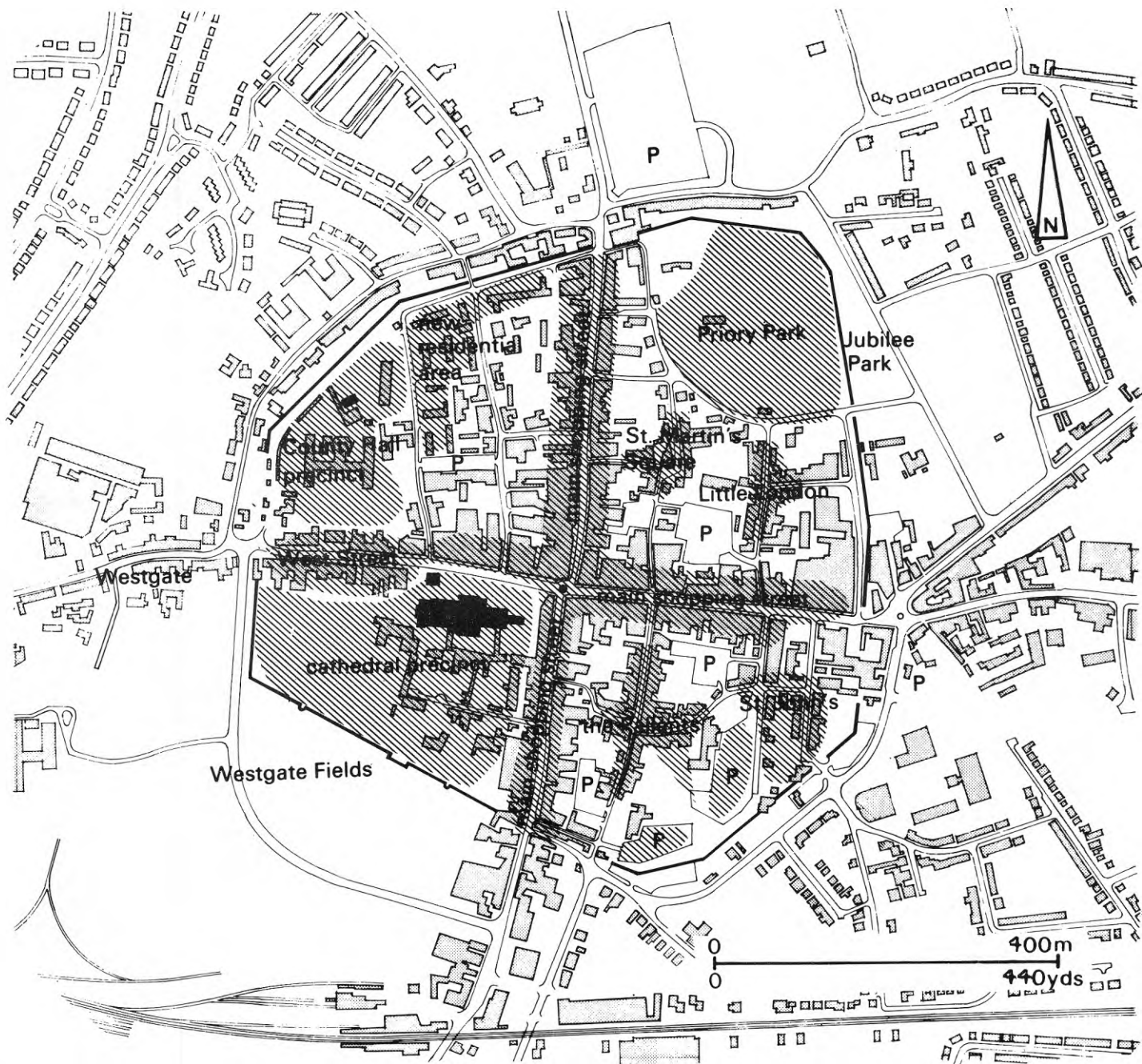
F1		Study area	F1		New roads or road widening
F2		Conservation area	F1		Pedestrianised roads and underpa:
F2		Inspected buildings for emergency repair	F1		Action sites
F2		Inspected buildings for urgent repair	F1		Opportunity areas
F2		Inspected buildings for early reconditioning	F1,2		Location of additional car parks
F1,2		Existing permanent car parks			

**Fold-out map 5
Summary of the report's
recommendations**

C I I se s. 198

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, funktion -
 - upplevelsemässiga.
 Översiktlig avgränsning efter analys av funktion och miljö
 (trakt).

41 several environmental areas can be identified (5.15)

CI III
 CI IV

karta 1 och 2. Miljömönster (befintliga resp. rekommenderade). 156
 Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, funktion -
 upplevelsemässiga.
 Inventering resp. förslag. Varje yta definieras i "mönstret"
 ur några vitt skilda aspekter.

Key 1
 Environmental pattern — existing
 (6.109)

Key 2
 Environmental pattern — recommended
 (7.03)

	shopping streets		traffic-free areas
	'Georgian' residential area		shopping streets
F	car parking/servicing		'Georgian' residential area
F	car parking	F	car parking/servicing
areas left unshaded have no recognisable quality of environment		F	amenity space/car parking

CI V
 CI VI

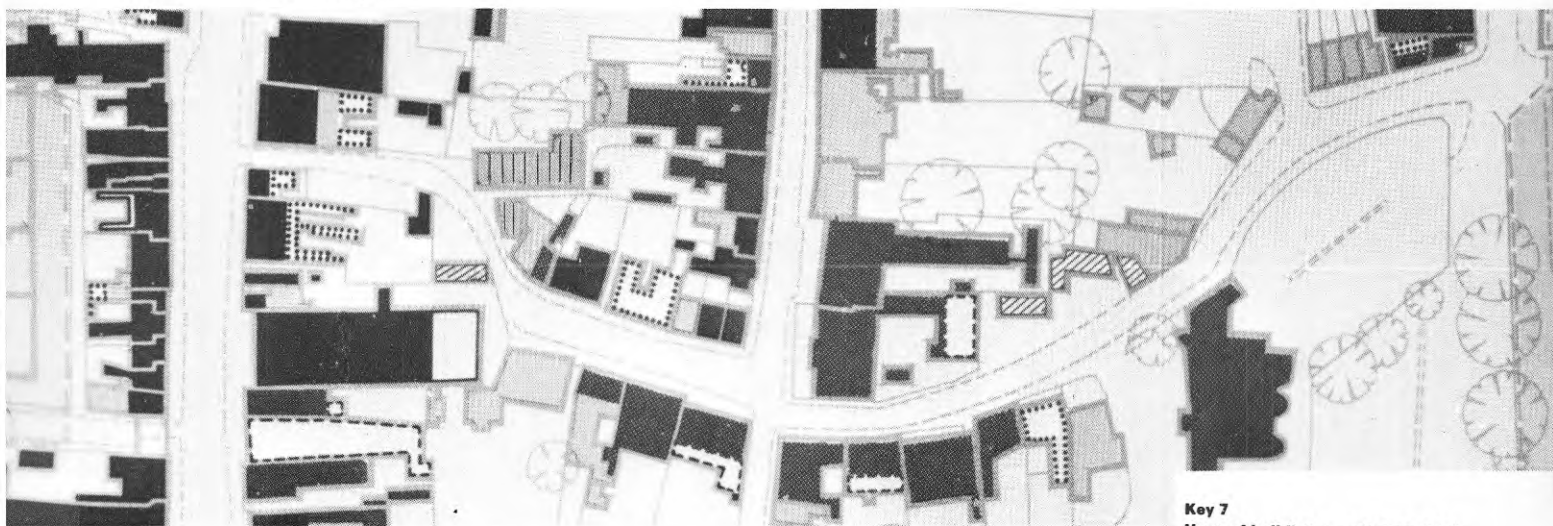
karta 7 och 8. Lokalanvändning (befintlig resp. rekommenderad). 157

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
 - funktion.

Inventering resp. förslag. Ställer nuvarande användning och
 underanvändning mot delvis ny användning och förändringar
 i strukturen.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Vitt skilda aspekter illustreras väl både överskådligt och i
 detalj.

Key 7
Uses of buildings — existing (6.44)

Key 8
Uses of buildings — recommended (7.66)

F shopping	uses unchanged
F business	F shopping
F residential	F business
garaging/storage	F residential
place of assembly	demolition
unoccupied space (proportional)	new building
shopping	garaging
business	boundary walls
residential	

areas of hatching above
 are proportional to total
 floor area
 position of hatching indicates
 floors involved
 front of building = ground floor
 back of building = top floor

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
- kulturhistoriska och formala värderingar.

Klassificering av interiörer och fasader kombinerade med inventering av våningsantal.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Redovisnings sättet för de skilda aspekterna lämpar sig för detaljstudium.

Key 9
Storey heights and features of note —
existing (6.24)

	single storey building	F - - -	internal features of great interest
	two-storey building	F ····	internal features of some interest
	building over two-stores	F ———	facades of great interest

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, standard - utrustning - kulturhistoriska och formala - ekonomi, byggnader.

Byggnadernas åldersgruppering ställs mot föreslagna insatser, -typ och kostnad.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Mycket illustrativ redovisning av helt skilda aspekter.

<p>F modern</p> <p>F Victorian</p> <p>F Georgian</p> <p>F medieval</p>	<p> substantial internal works (over £1.000)</p> <p> minor internal works (under £1.000)</p> <p> major alterations to facades (over £500)</p> <p> minor alterations to facades (under £500)</p>	<p>Key 10 Age of buildings — existing (6.24) Restorations and alterations — recommended (7.94)</p>
--	---	---

Aspekter: lagskyddade byggnader.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Nuvarande listning och föreslagen klassificering över-
skådligt samredovisade.

existing

recommended

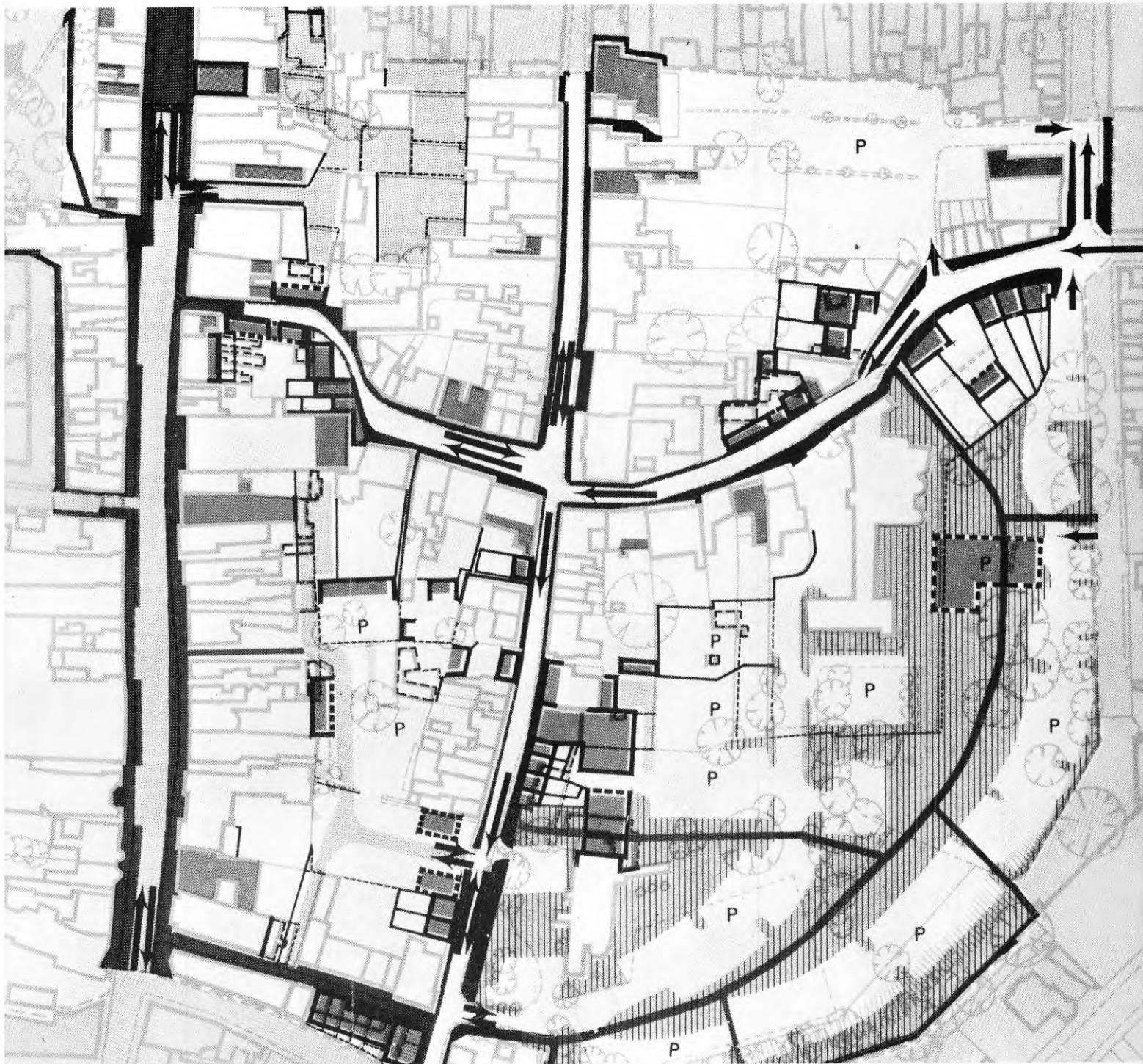
Key 12

Listing of buildings — recommended
(7.130)

F		grade I	—	grade I
F		grade II	- -	grade IIa
F		grade III	- - - -	grade IIb
			grade III

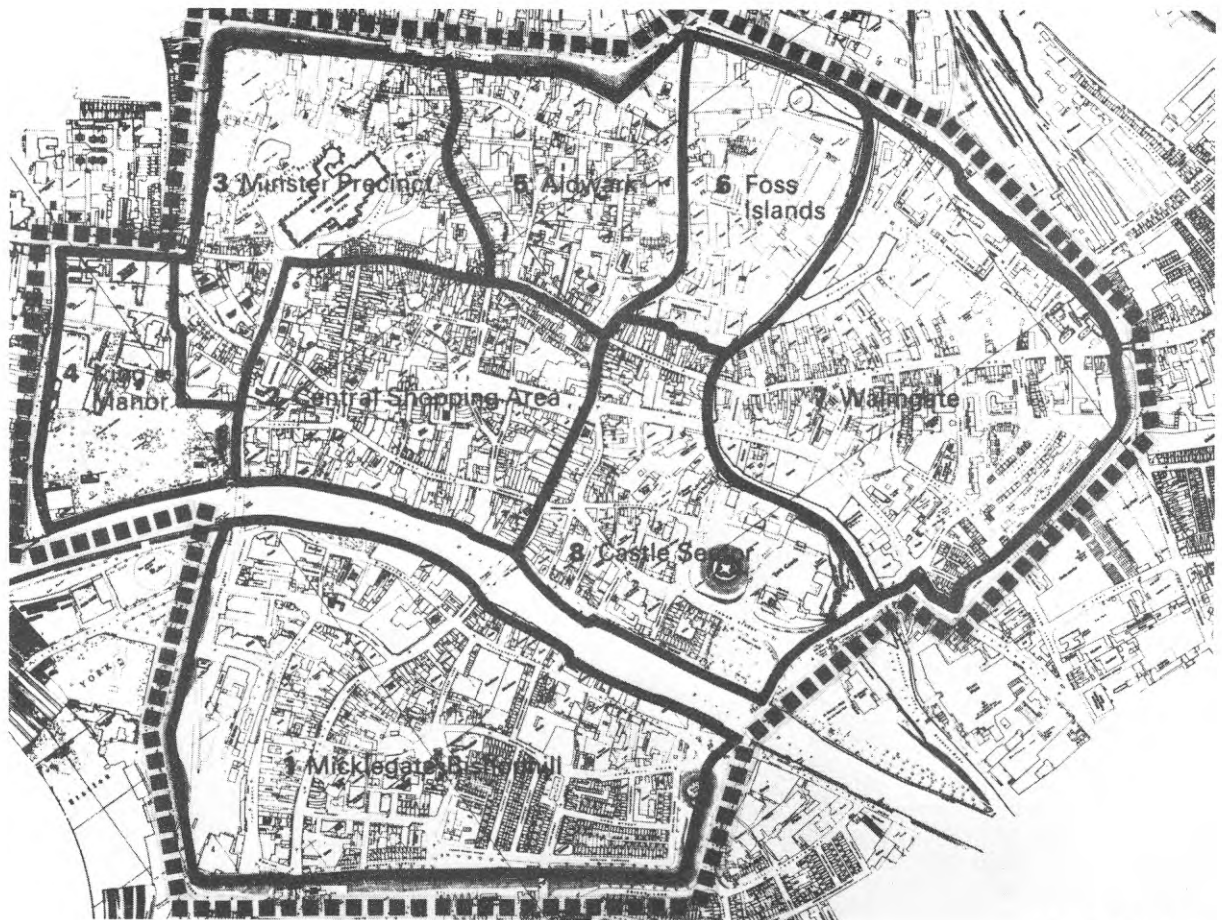
Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Väl presenterad sammanställning över rapportens viktigaste förslag.

Key 13
Synopsis of recommendations (7.162)

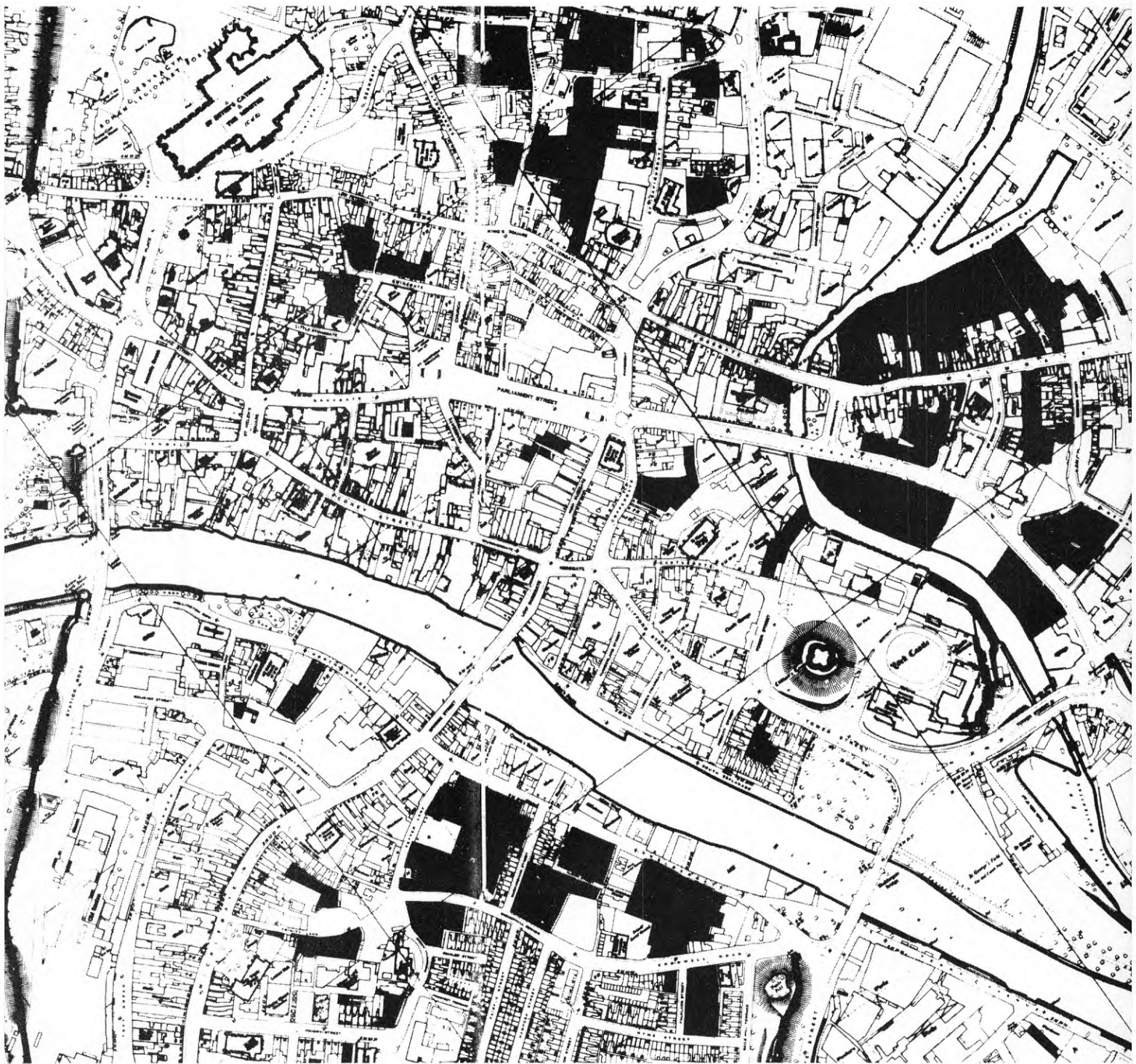
	traffic flows		amenity space
	service areas		new buildings
	car parks		new uses
	traffic-free areas		demolished walls

1:10000
0 500

Aspekter: översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur,
allmänt - funktion - standard - trafik.

Byggnadernas struktur och nuvarande funktion ställda mot
varandra och analyserade.

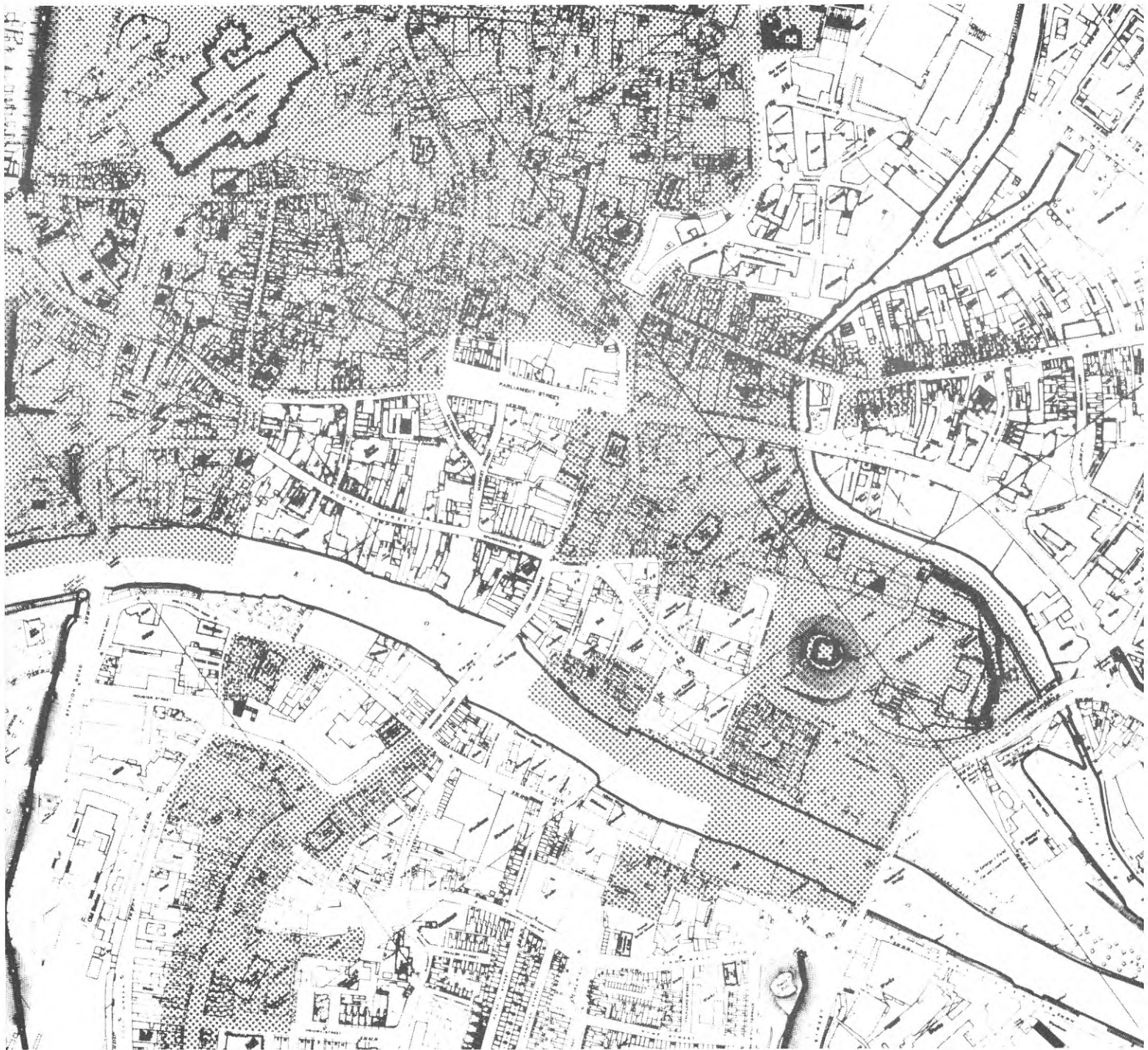

50 Non-conforming land use

F Non-conforming land

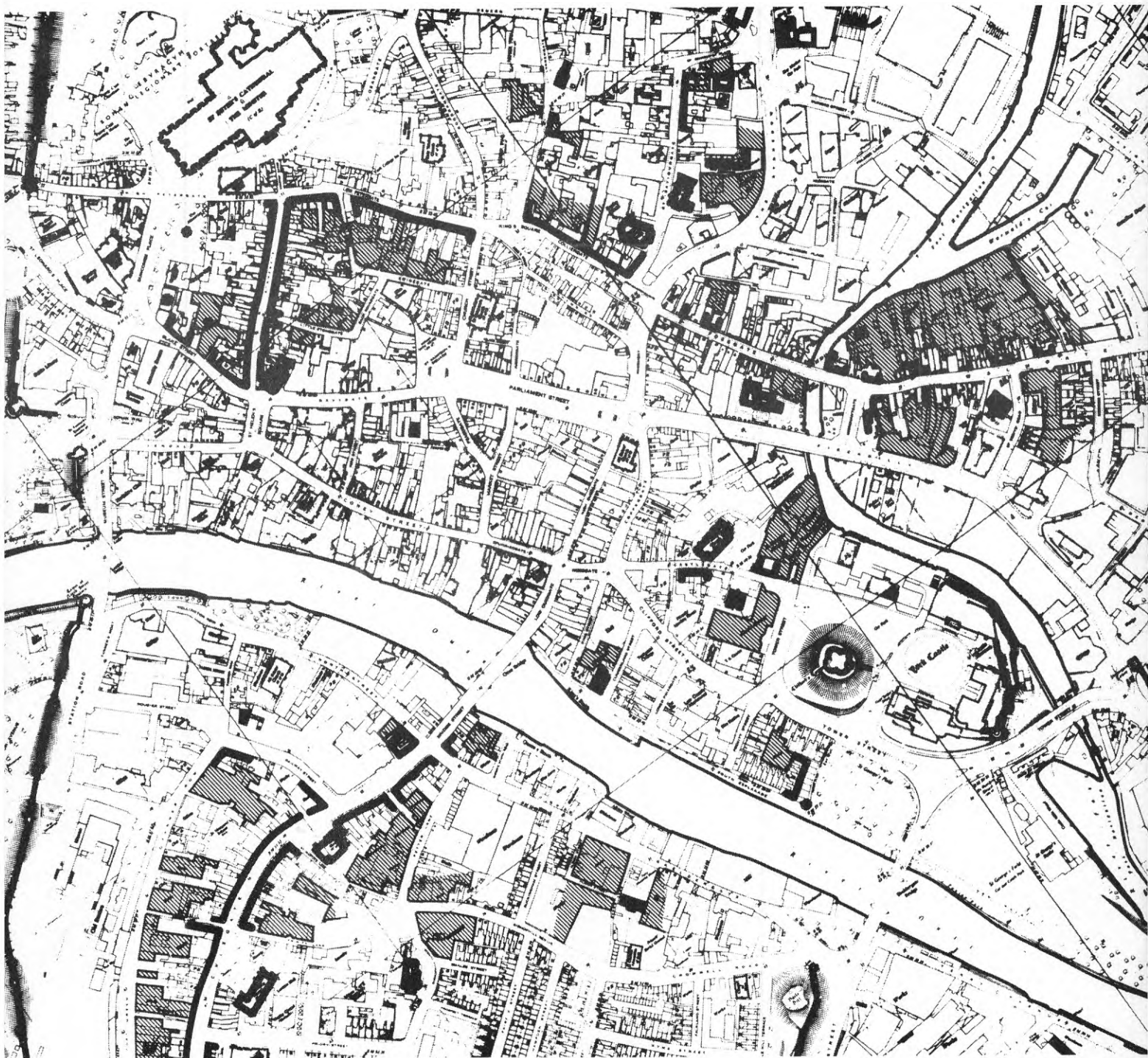
Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur - kulturhistoriska och upplevelsemässiga.

Efter en analys av ovanstående aspekter redovisas avgränsning av områden som föreslås bevarade.

Aspekter: lagskyddade byggnader - översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, funktion.

Sammanställning av inventeringar av två olika aspekter anger direkt konfliktpunkter.

F ——— Listed buildings
▨ Industry

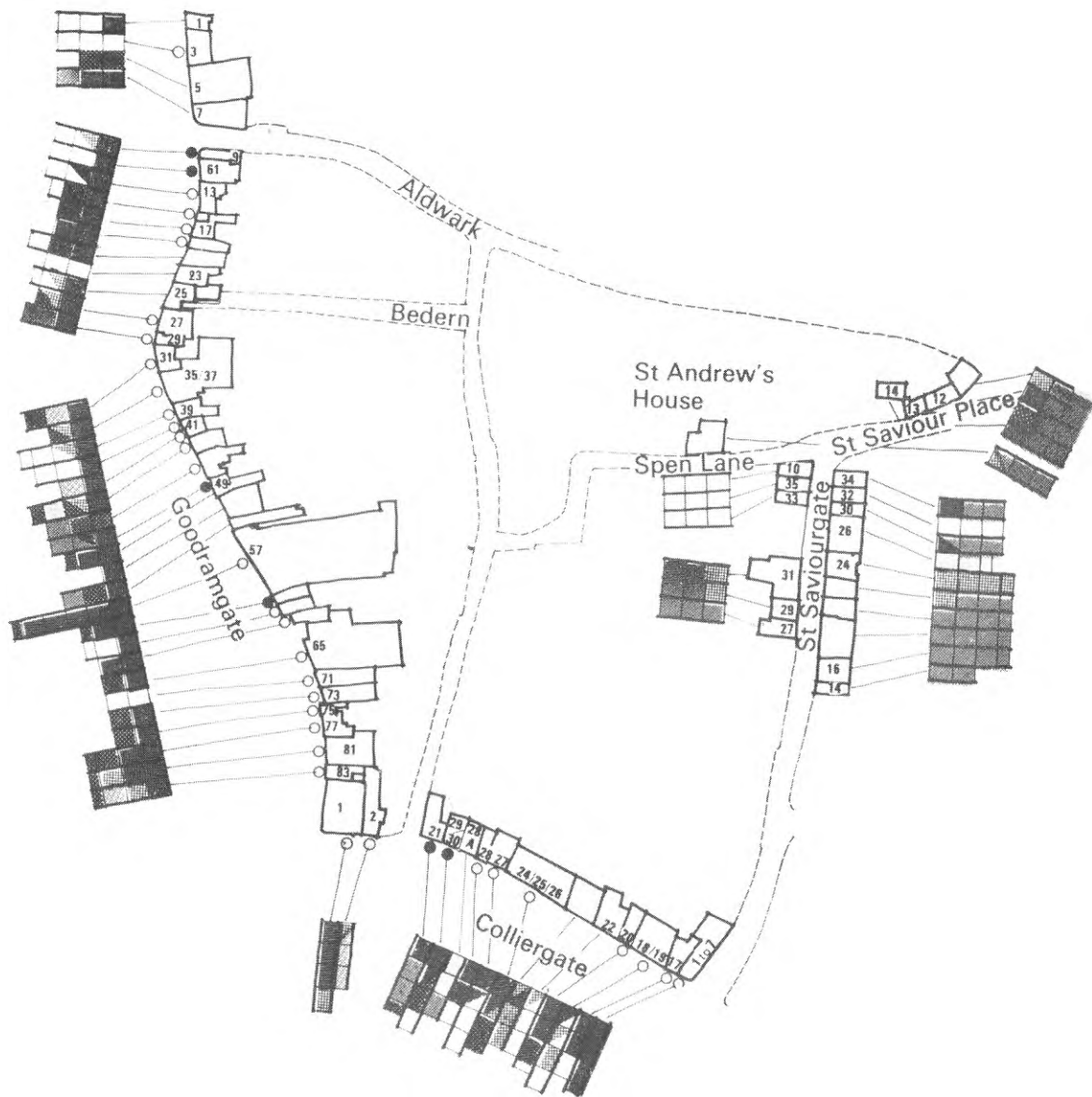
90 Industrial encroachment
on the back of
historical building

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
- funktion.

Inventering av lokalanvändning våningsvis samt klassificering
av åtkomlighet till olika våningsplan.

Grundkarta i svart/vitt med 2 färger plus svart.

Denna är klart överlägsen gängse redovisningsmetod med skilda
kartor för skilda plan. Redovisning av åtkomlighet värdefull.

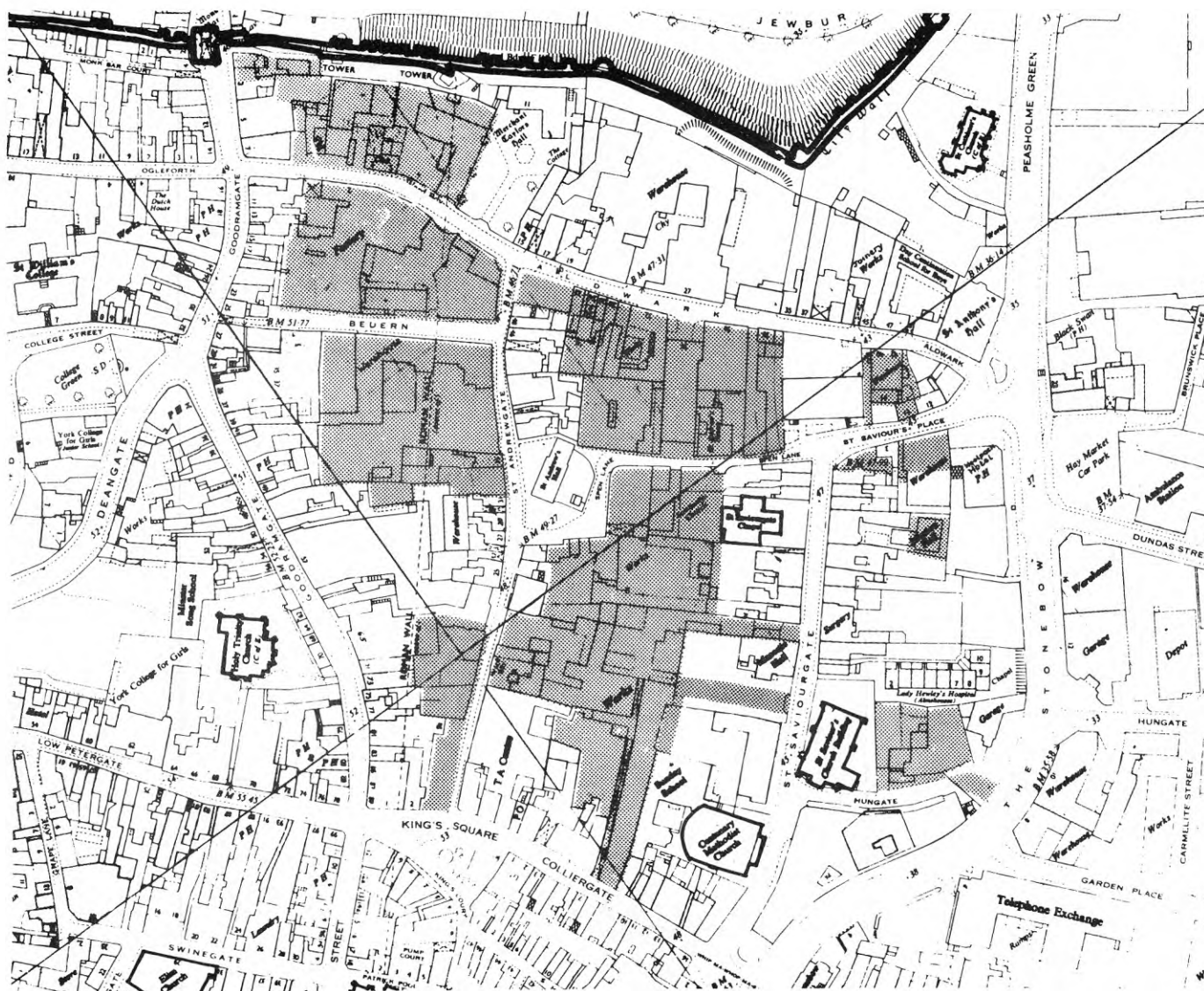
F1		Residential
F1		Civic, educational, recreational
		Vacant
F2		Shopping
F2		Commercial offices
F2		Hotels and public houses
		Storage and warehousing
		Workshops and industry

- Access to upper floors**
- Existing separate access
 - Separate access but needs improving
 - Access through ground floor
 - Access through adjoining premises

96 Aldwark : vertical land use

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
- funktion.

Analys som ger underlag för förslag till kompletterande ny-
byggnad. (Utgångspunkterna anges dock ej.)

105 Aldwark sieve map

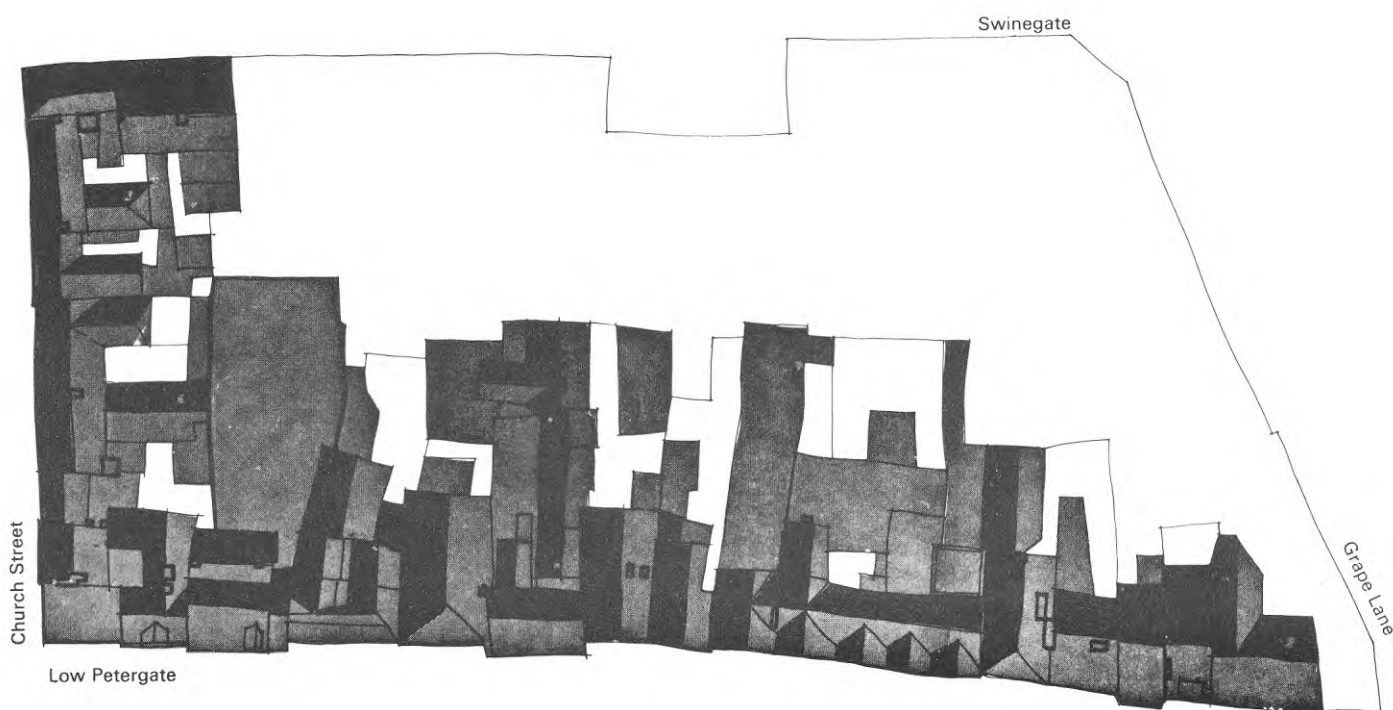
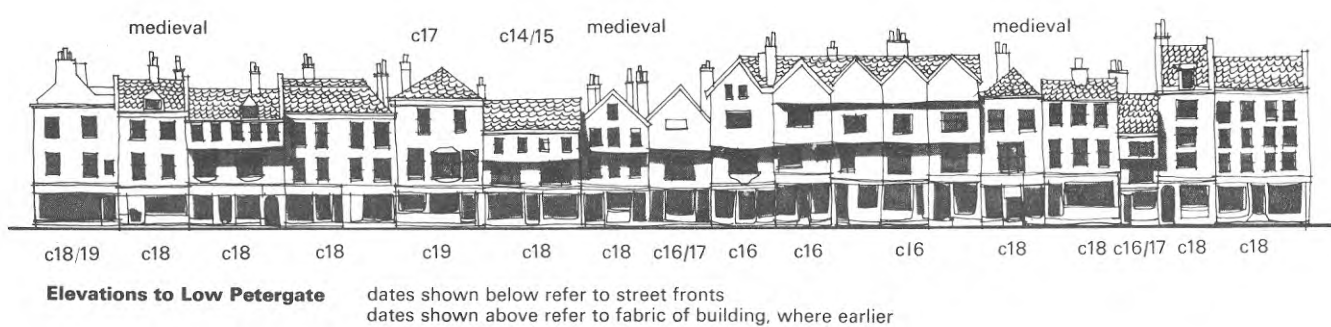
stippled areas indicate land assumed as
available in the new Aldwark (fig. 106)

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - funktion - kulturhistoriska och formala.

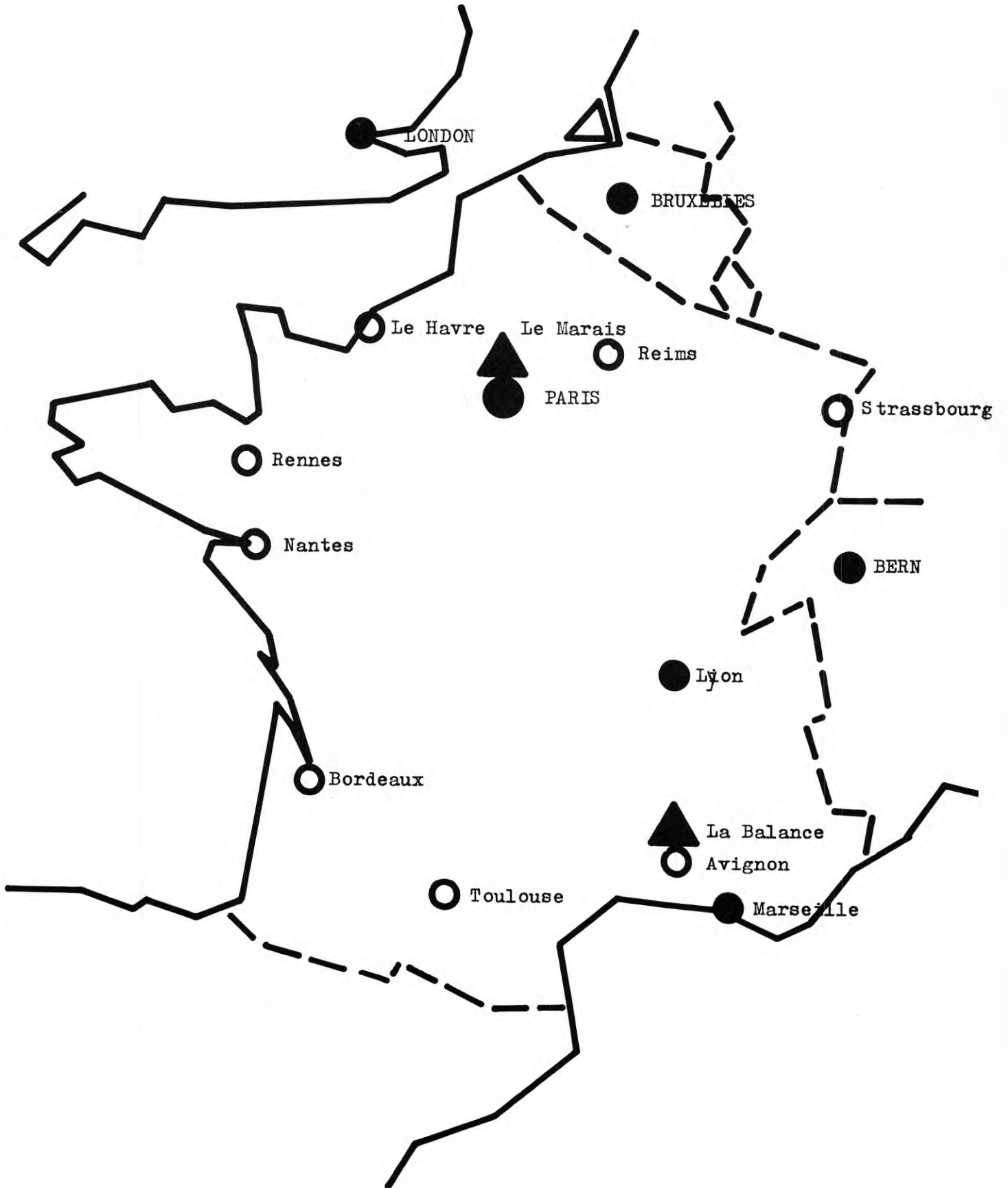
Ålder och utseende hos byggnadernas struktur överskådligt sammanställda.

Illustrationskarta i svart/vitt.

Enkelt och överskådligt sätt att på elevationer redovisa några egenskaper hos bebyggelsestrukturen.

Roof plan

FRANKRIKE

Referens

Westman, E.G., 1971, Rapport ang. resa till Paris april 1971 för studium av Lex Malraux, Stockholms Stadskansli, stencil.

Äldre lagstiftning

Fram till 1960-talet gav konventionellt utformad lagstiftning skydd åt enstaka "Monuments Historiques". Skyddet avsåg omfatta även byggnadsverkens närmaste omgivning vilket dock aldrig tillämpades i praktiken. Efter det andra världskriget fortskred förfallet i Frankrikes historiska städer, rika bl a på stora medeltida bebyggelseområden.

Lex Malraux

Behovet av skydd och upprustning av sådana sammanhängande områden kändes allt starkare och resulterade i en modern skyddslagstiftning: Lex Malraux av den 4 augusti 1962.

Utgångspunkterna för denna lagstiftning formulerades allmänt. Såväl antikvariska, sociala och mänskliga synpunkter skall beaktas vid bevarandet och iståndsättandet. Vid genomförandet skall i största möjliga omfattning tillses att fastighetsägarna får behålla sin egendom och att hyresgästerna får återkomma efter restaureringen. Stat och kommun skall samverka genom lån och subventioner samt genom praktiska åtgärder. Expropriationsmöjligheten skall endast vara ett hjälpmedel i andra hand.

Skyddsområdesförklaring

Utgångspunkten för bevarandeåtgärderna är att ett avgränsat område av kultur- och byggnadsministrarna förklaras som skyddsområde, "Secteur Sauvegardé".

Detta innebär en sträng fridlysning av området under högst två år, under vilken tid det vidare planlägningsarbetet skall vara avslutat. För initiativet till denna skyddsförklaring står ofta den enskilda kommunen. Ett särskilt specialistorgan "la Commission des Secteurs Sauvegardés" avger även yttrande. Avgränsningen föregås såväl av en allmän stadsplanemässig som en antikvarisk inventering.

Skyddsplan

Under ledning av en särskilt utsedd arkitekt upprättas skyddsplanen, "Plan Permanent de Sauvegardé et de mise en Valeur", stödd på ett fördjupat studium av områdets egenskaper, varin ingår en klassificering av byggnaderna ur kulturhistorisk synpunkt.

I regel utväljes beroende på de lokala omständigheterna inom skyddsområdet ett eller flera arbetsområden, "Secteur operationel" för noggrann planläggning med program för genomförande. Härvid måste fullständiga kostnadskalkyler upprättas liksom plan för evakuering av områdets hyresgäster. Finansieringen stöds med statliga och kommunala lån till fördelaktiga räntor liksom av rena subventioner.

Administration

För detaljplanläggningen finansieringen och genomförandet av saneringen bildas särskilda, halvkommunala lokala bolag "Société d'Economie Mixte". Dessa erhåller rådgivning mm från ett riksomfattande bolag, SARPI, som är allmännyttigt och ofta ombesörjer den preliminära planläggningen. Med fastighetsägarna sluter det lokala bolaget avtal om att disponera fastigheterna under tiden för saneringens genomförande. I de fall enskilda fastighetsägare utanför arbetsområdena vill genomföra upp- rustningar är de givetvis skyldiga att följa föreskrifterna i skyddsplanen men kan få rådgivning och viss finansieringshjälp av bolaget.

Genomförande

Hittills har skyddsområdesförklaringar skett i ett 40-tal städer. Områdenas storlek varierar mellan 5 och 150 hektar. Sanerings- verksamhet pågår för närvarande i ett 20-tal städer.

LA BALANCE
Avignon

Områdeskarta

Aspekter: lagskyddade byggnader - kulturhistoriska och formala.

Behandlar såväl formala aspekter som gaturummets detaljering på ett klassificerande sätt. Vissa gränser redovisas även.

Karta i svart/vitt.

En stor mängd data är klassificerade och mycket systematiskt och väl redovisad.

6. Avignon. Architecture et intégration des édifices, analyse et critique.

VOLUMES BATIS

- Volume bâti intéressant par sa composition architecturale
- Volume bâti sans intérêt particulier de composition
- Volume parasite nuisible à l'organisation des masses bâties
- Éléments d'organisation architecturale très intéressants
- Éléments d'organisation architecturale intéressants

FAÇADES

- Façade de très grand intérêt architectural ou historique
- Façade de grande qualité architecturale
- Façade de qualité architecturale intéressante ou pittoresque
- Façade de peu de valeur mais passable
- Façade plutôt défavorable au paysage urbain
- Façade disgracieuse et perturbatrice du paysage urbain

TRACES REMARQUABLES

- Alignement remarquable : encore matérialisé/probable
- Axe de composition
- Division parcellaire remarquable
- Indication d'ouvrages disparus ou d'ouvrages souterrains

DÉTAILS D'ORNEMENTATION

- Sol intéressant (dallage, calades, carrelages)
- Niche/avec statue
- Arcade (porte, galerie, boutique)
- Portail : d'un grand intérêt/intéressant
- Portail : comprenant de belles menuiseries
- Sculpture architecturale : très intéressante/intéressante
- Décoration : ferronneries/gypseries
- Puits/Fontaine
- Détail dont la présence est regrettable

ARCHÉOLOGIE-PROTECTION

- Point d'intérêt archéologique
- Vestiges : Gallo-Romain/Médiéval
- Maçonneries rhabillées pouvant masquer des éléments intéressants
- Classé Monument Historique : architecture/fragment
- Inscrit à l'Inventaire Supplémentaire : architecture/fragment

Aspekter: upplevelsemässiga.

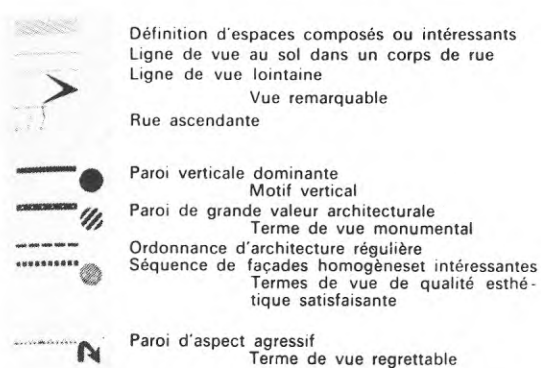
Inventering och gradering av upplevelsevärderingar dock främst sedda ur formal synvinkel.

Karta i svart/vitt.

Ett intressant försök att grafiskt redovisa komplexa upplevelsevärderingar.

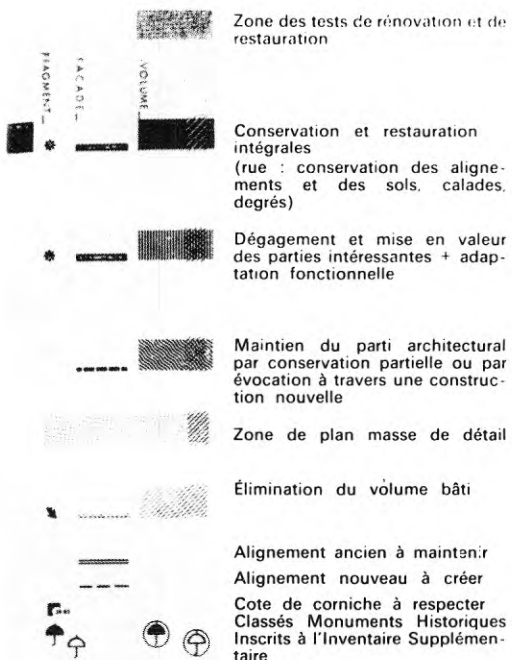
9. Avignon. Zones d'intérêt architectural et paysage urbain.

Aspekter: lagskyddade byggnader - detaljerad fysisk bebyggelse-
struktur, allmänt - upplevelsemässiga.

Karta i svart/vitt,

De föreslagna typerna av åtgärder är konsekvent och överskådligt grupperade och redovisade.

15. Avignon. Directives de conservation et possibilités de constructions.

Aspekt: planbestämmelser - detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - upplevelsemässiga.

Karta i svart/vitt.

Förslag till detaljreglering av takhöjder och -lutningar för att bevara och uppnå en bestämd upplevelseeffekt.

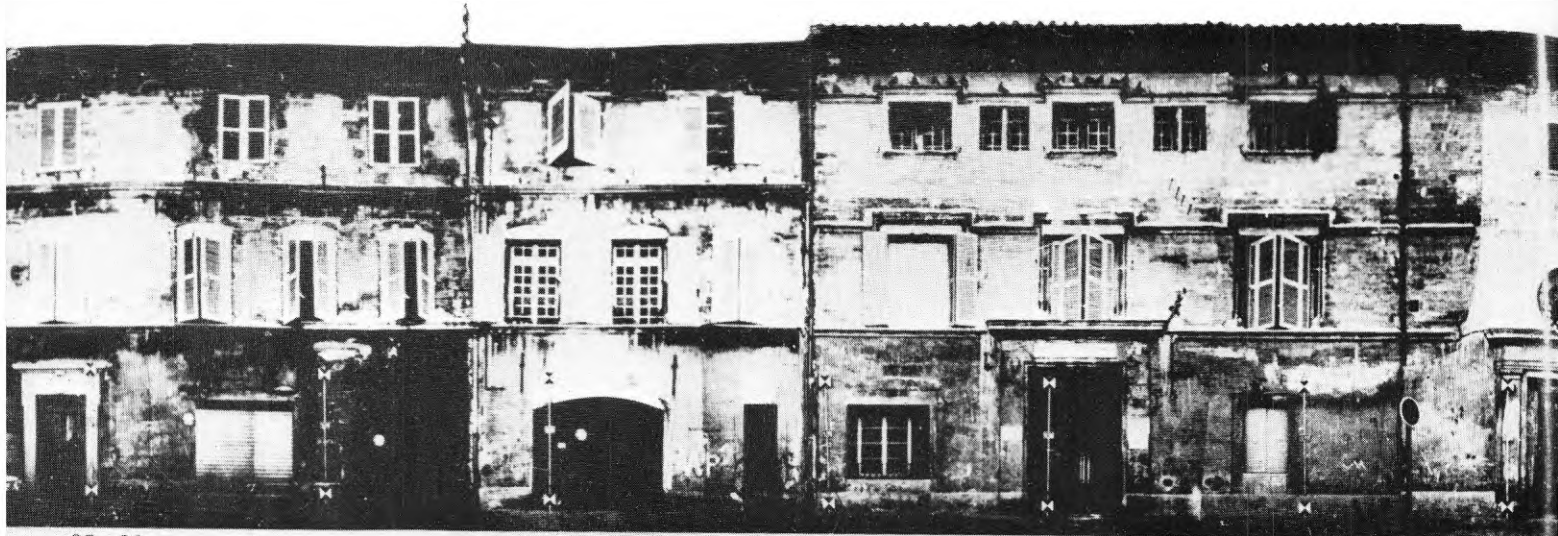

Le niveau maximum qui peut être donné à chaque rive d'égout de toiture est déterminé par l'obligation de maintenir cette rive d'égout au-dessous et au contact de la surface de référence décrite par le présent plan. Toutefois des variations de détail sont rendues possibles dans certaines limites par les dispositions exposées au règlement. Cette surface de référence est définie par les repérages géométriques suivants :

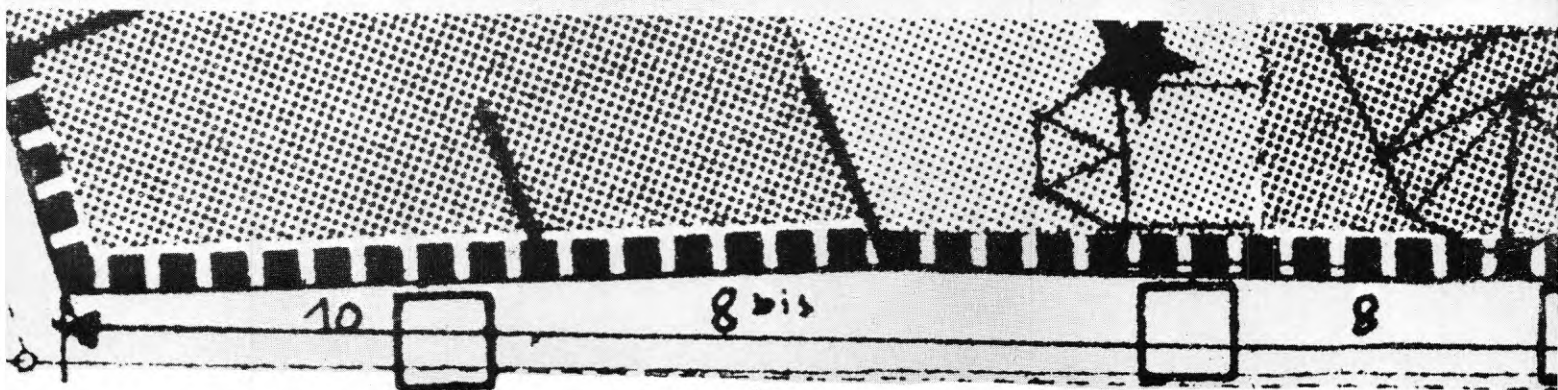
17. Avignon. Hauteurs imposées aux rives d'égout des toitures.

	Ligne de niveau
	Ligne de ressaut horizontale
	Ligne de ressaut inclinée
	Arête : « arêtier » ou « noue »
	Plage horizontale
	Couloir de vue : largeur et niveau « plancher »
	Direction des faitages et rives d'égout (à 5 degrés près sauf indications particulières)
	Limite du secteur sauvegardé

Aspekter: lagskyddade byggnader - kulturhistoriska och formala. Tekniken för den arkitektonisk-formala inventeringen är intressant och beskrivs särskilt i rapporten. Man har systematiskt fotograferat och undersökt samtliga fasader inom området. Dessa dokument är sammanvägda med övrig information, sammanställd och översatt till grafisk form.

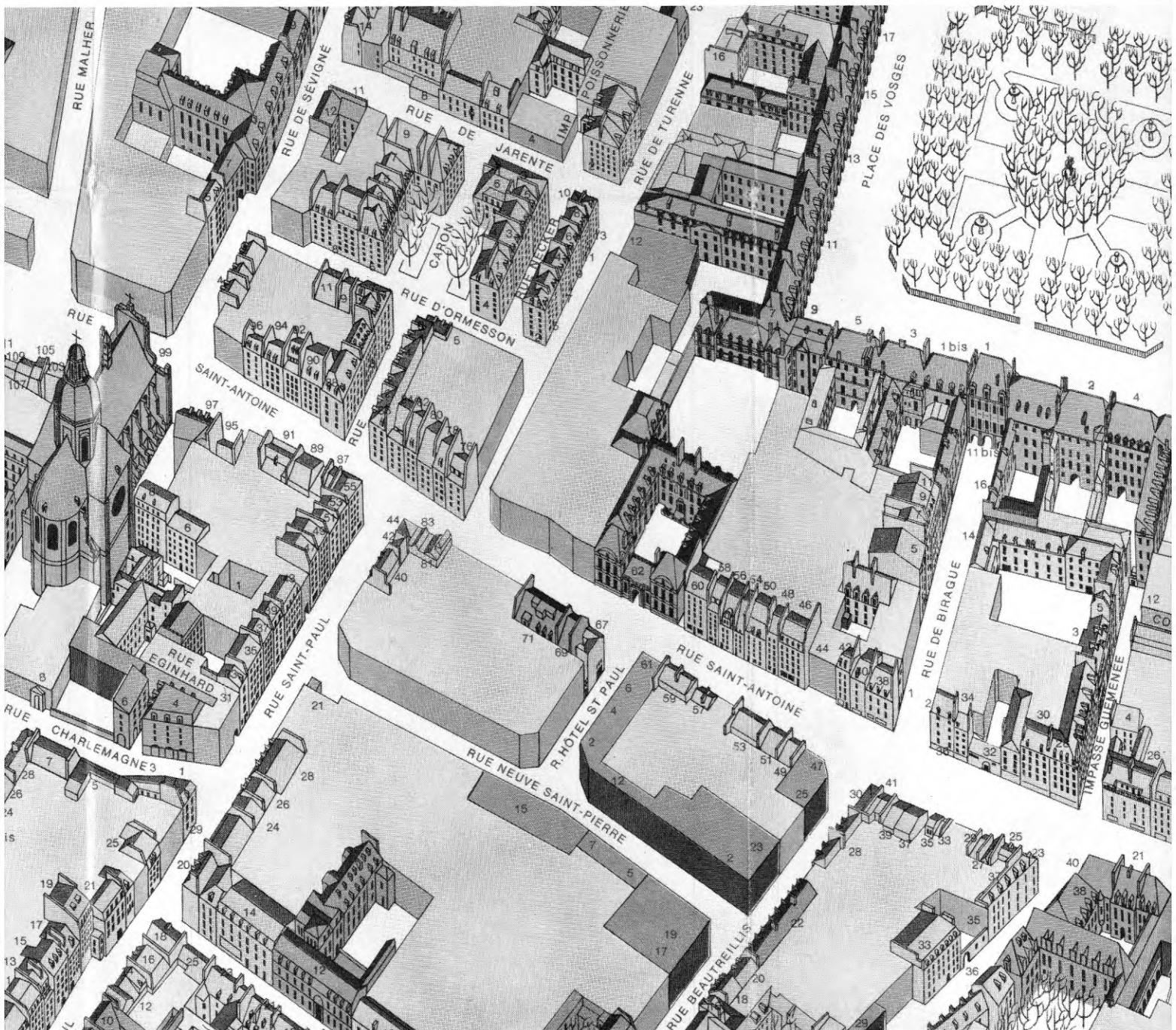
35 - 36

Aspekter: översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - kulturhistoriska och upplevelsemässiga.

Grundkarta i svart och grått samt 3 färger i olika toner.

Kulturhistorisk klassificering redovisas på perspektivisk översikt som i viss mån ger en detaljerad beskrivning av miljön.

F1 ■■■■ bâtiments, ensembles ou sites de grande valeur

F1 ■■■■

F2 ■■■■ bâtiments, ensembles ou sites de qualité

F2 ■■■■

bâtiments ou sites de qualité
maisons d'accompagnement

échelle 1/1800*

■■■■ architecture médiocre

■■■■

■■■■ bâtiments ou ensembles sans intérêt

■■■■

■■■■ bâtiments ou ensembles à proscrire
ou à transformer

■■■■

sauvegarde et mise en valeur
du paris historique

le marais et ses abords

avant-projet
d'un inventaire architectural et immobilier
des troisième et quatrième
arrondissements

juin 1965

Torino

Milano

Genova

Venezia

Bologna

Firenze

Urbino

Ancona

ROMA

Napoli

Brindisi

Palermo

Messina

Reggio

ITALIEN

Referens

Byggnadsminnesutredningen 1956 (SOU 1956:26), Sthlm.
Blomé, B. et al, 1972, Låt stå! Om bevarande av stadsmiljön,
(Forum), Lund.
Corriere dellaSera,

Gällande skyddslagstiftning

Liksom i andra europeiska länder har man i Italien under de senaste hundra åren genom lagstiftning sökt bevara olika delar av kulturarvet. Skyddet av konstnärligt eller historiskt värdefulla byggnader har stegvis utökats till att omfatta även dessas närmaste omgivningar. I två lagar från 1939 moderniserades den äldre lagstiftningen. Den förra ger undervisningsministeriet mycket vittgående befogenheter när det gäller byggnader, parker och trädgårdar av konstnärligt och historiskt intresse. Sådana objekt får inte förstöras, ändras eller restaureras utan ministeriets tillstånd. Ministeriet har rätt att övervaka restaureringsarbeten och kan på ägarens bekostnad vidta nödvändiga åtgärder för att bevara objekten i oskadat skick. Bidrag till restaureringen kan utgå av statsmedel. Föreskrifterna skall registreras och har verkan gentemot varje senare tillkommande ägare. Den senare innebär ett miljöskydd i vidare mening. Lagen innehåller också bestämmelser om uppsättande av skyltar och om färgsättning av fasader.

Liksom i Frankrike uppstod efter det andra världskriget en livlig debatt om bevarandet av sammanhängande bebyggelsegrupper och hela stadsdelar. Sedan 1957 har dock en rad betydelsefulla historiska städer skyddats genom speciella lagar. Dessa har getts olika utformning för varje stad liksom de skilda ekonomiska villkor vilka garanterar lagarnas ekonomiska fullföljande.

I 1942 års stadsplanelag, modifierad 1967, föreskrives för de planer vilka skall upprättas för kommuner, att skyddet av kulturhistoriskt värdefulla landskap, bebyggelsegrupper, stadsdelar etc skall redo-

visas särskilt. Utförliga regleringsplaner (i regel detaljplaner för historiska stadskärnor) hade år 1967 utarbetats och godkänts för 54 städer.

Carta del Restauero

Arkitekten Gustavo Giovannoni tog 1931 initiativet till utarbetandet av anvisningar för restaureringsarbeten. Dessa fick stor betydelse både i och utanför Italien. Carta del Restauero, som moderniserades 1964, tar upp vård och bevarande av, förutom måleri, skulptur och arkitektur, "Centro Storico". Dessa anvisningar preciseras allmänt i 12 artiklar samt i 4 tillägg som mera ingående reglerar olika åtgärder etc.

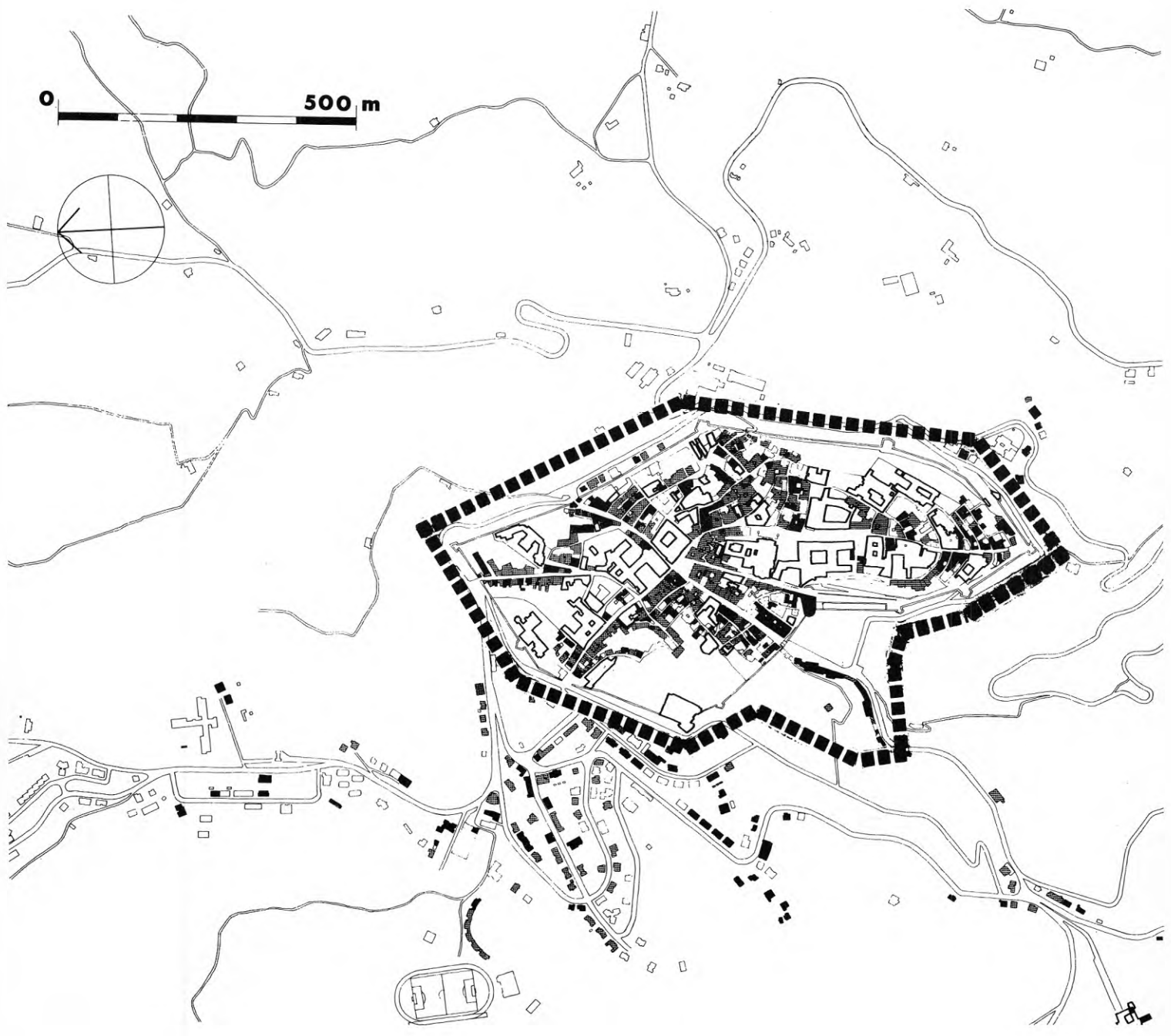
Centro Storico

I dag finns ett förslag från 1968 till en modern skyddslagstiftning som fortfarande är under beredning i senatens lagutskott. Denna bygger bl a på deklARATIONERNA om monumentskyddets områdesavgränsning, kulturmiljöområden och historiska stadscentrer - Centro Storico, och på Carta del Restauero.

I väntan på att denna lagstiftning skall träda i kraft har ministeriet för undervisning utfärdat ett cirkulär till alla landets överintendenter att lagen skall tillämpas för att uppnå ett mera aktivt skydd av kulturarvet. För de historiska stadskärnorna har detta hittills inneburit att man varit ytterst restriktiv när det gällt ändringar av gatufasader men mindre när det gällt gårdsfasader och byggnadernas inre.

URBINO

Områdeskarta

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, funktion -
- kulturhistoriska och formala - sociala förhållanden.

Klassificering av trångboddhet samredovisas med offentliga byggnader ger förslumningstendenser i relation till kulturellt värde.

Indagine sul capoluogo

Grado di affollamento

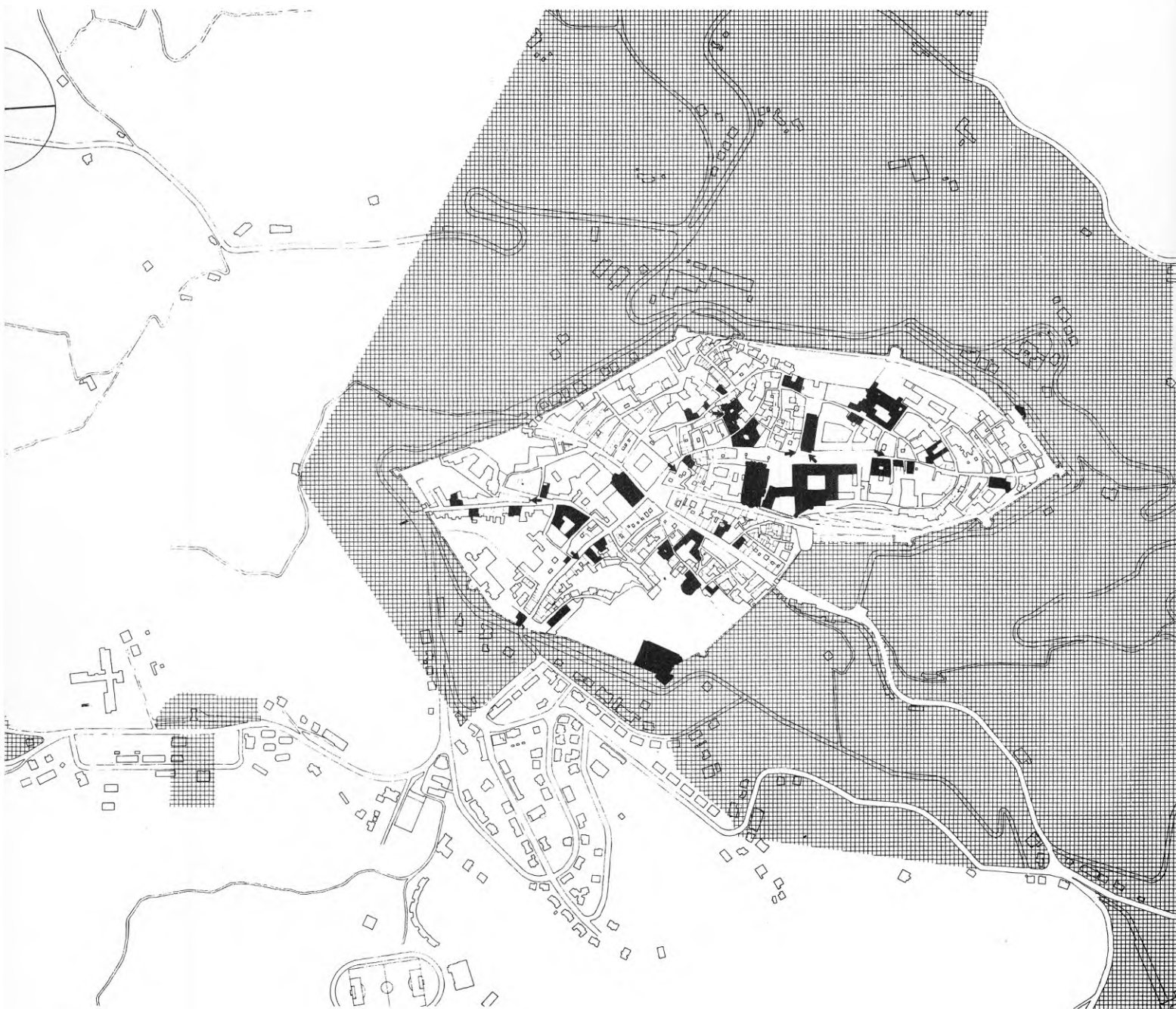
Survey of the district capital

Density.

- 1 / overcrowded: more than 2.1 dwellers per room
- 2 / crowded: 1.1 to 2 dwellers per room
- 3 / not crowded: up to 1 dweller per room
- 4 / public buildings
- 5 / buildings non-existing at the time of the survey or not covered

Aspekter: lagskyddade byggnader - översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, standard - upplevelsemässiga.

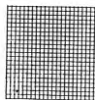
Inventering av några samhörande aspekter.

edifici monumentali / 1

elementi monumentali / 2

zone vincolate / 3

Indagine sul capoluogo

Vincoli paesistici e monumentali.

Survey of the district capital

Scheduled landscape and monuments.

1 / monumental buildings

2 / monumental elements

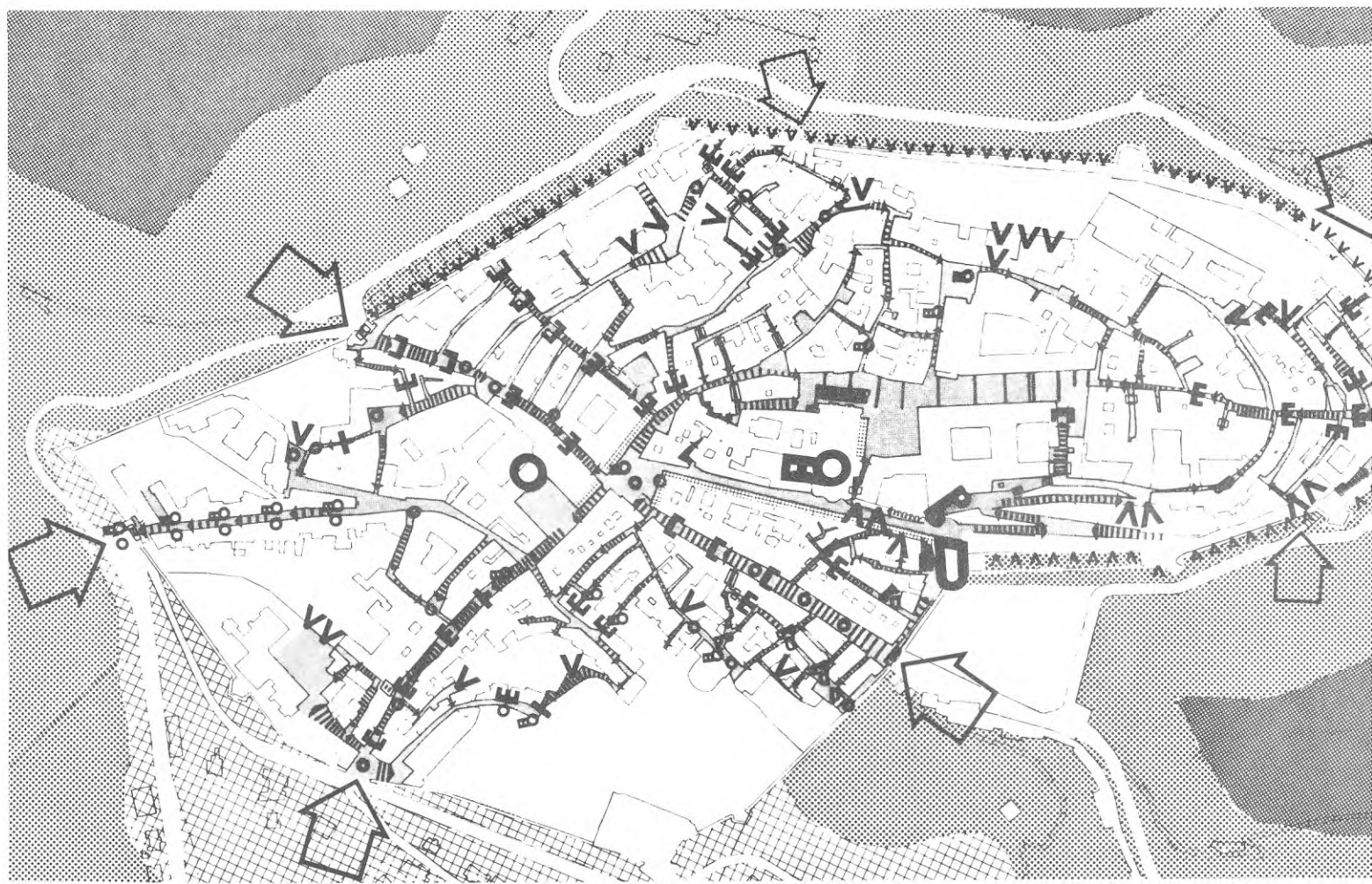
3 / scheduled areas

Aspekter: upplevelsemässiga.

Inventering och klassificering på ett intressant sätt av en del upplevelseaspekter.

Karta i svart/vitt.

Vissa samband betr. upplevelseaspekter presenteras på ett intressant och välgjort sätt.

Descrizione visiva della città

ingressi maggiori / 1

ingressi minori / 2

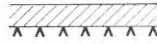

involucro della forma urbana / 3

Unità architettoniche
di riferimento maggiore

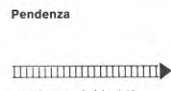
campanile di San Francesco / 4

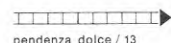
percorso lungo i margini dell'involucro
urbano con una sponda aperta sulla
campagna / 10

percorso in sottoportico / 11

pendenza ripida / 12

pendenza dolce / 13

Pendenza

Visual analysis of the town

- 1 / major entrances
- 2 / minor entrances
- 3 / outline of the town

Architectural landmarks

- 4 / the San Francesco bell-tower
- 5 / the Cathedral bell-tower and dome
- 6 / the face and turrets of Palazzo Ducale
- 7 / the outline of the Theatre

Features of the town paths

- 8 / road with confinements
- 9 / arcaded road
- 10 / road along the outline of the town
with one side open to the countryside
- 11 / road with overhead enclosures

Gradients

- 12 / steep gradient
- 13 / slight gradient

Visual

- 14 / unobstructed view over major
architectural landmarks
- 15 / views over the countryside
- 16 / views of rooftops and the
countryside
- 17 / extensive views over the countryside or
the town

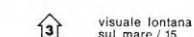
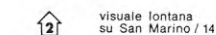
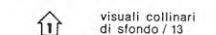
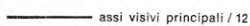
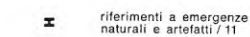
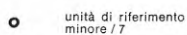
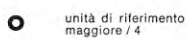
Descrizione visiva della città

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, standard -
- upplevelsemässiga.

En intressant studie, delvis med klassificering, av sambandet
mellan staden och det omgivande landskapet.

--- crinali emergenti / 1

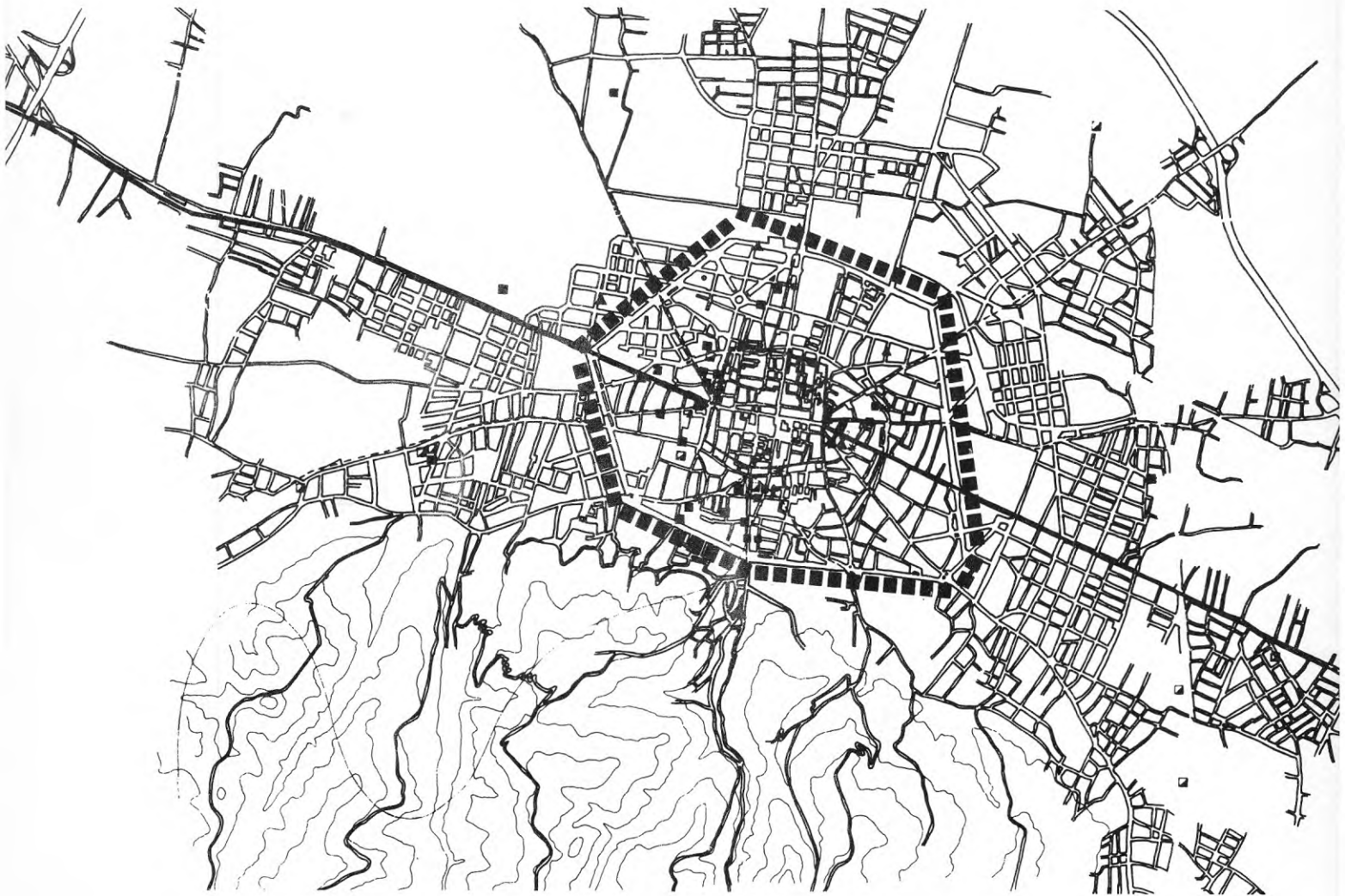
Visual analysis of the landscape

- 1 / rising ridges
- 2 / prominent architectural landmark
- 3 / prominent wooded landmark
- 4 / major landmark
- 5 / major architectural landmark
- 6 / prominent wood growth
- 7 / minor landmark
- 8 / minor architectural landmark
- 9 / minor wood growth
- 10 / interesting lines of trees
- 11 / natural and man-made rising landmarks
- 12 / principal axes of vision
- 13 / views of hills in the background
- 14 / distant view of San Marino
- 15 / distant view of the sea

BOLOGNA

Områdeskarta

BO I } se s. 199-200
BO III }

Redovisar utgångspunkter för klassificering enl. ovan.

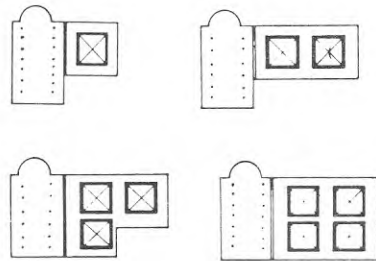
CATEGORIA **A**

ORGANISMO TIPICO

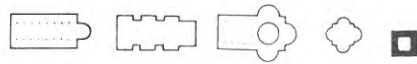
Edificio specialistico nodale unico

Edificio specialistico nodale complesso

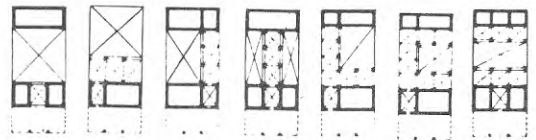

Edificio specialistico nodale semplice

CATEGORIA **B**

Corte (dai 10 ai 22 m.) ass. seriale

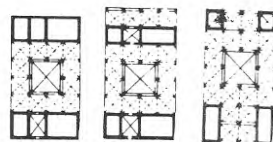
Associazioni

Organica Seriale

e derivati per associazione

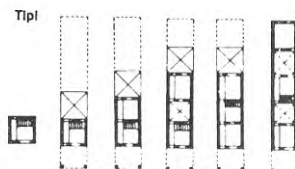

Corte (dai 20 ai 50 m.) ass. organica

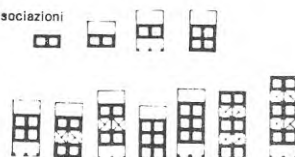
CATEGORIA **C**

Casa artigiana (dai 4 agli 8 m.)

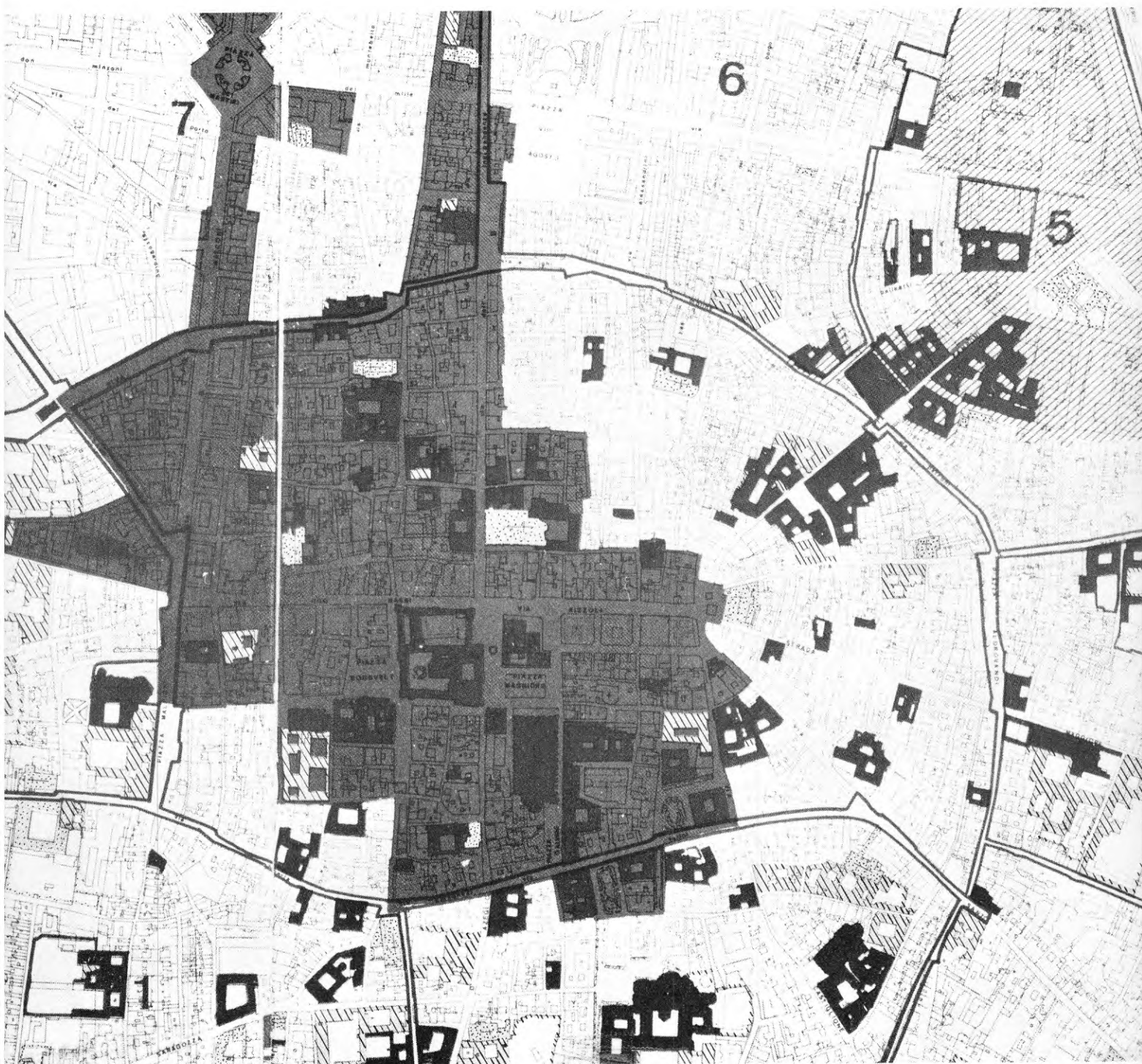
Associazioni

e derivati per associazione

Aspekter: översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - funktioner.

Föreslagen funktion i relation till strukturen hos historiska byggnader redovisade översiktligt. Funktionens plannivå anges.

- 5** Aree ambientali
- F1** (Stato di fatto = progetto)
Attuali contenitori con funzioni a livello urbano
- F2** (Stato di fatto = progetto)
Attuali contenitori con funzioni a livello di quartiere
- F3** Progetto
Contenitori da recuperare a nuove attività collettive:
A livello urbano
A livello di quartiere

DESTINAZIONE D'USO DEI CONTENITORI STORICI

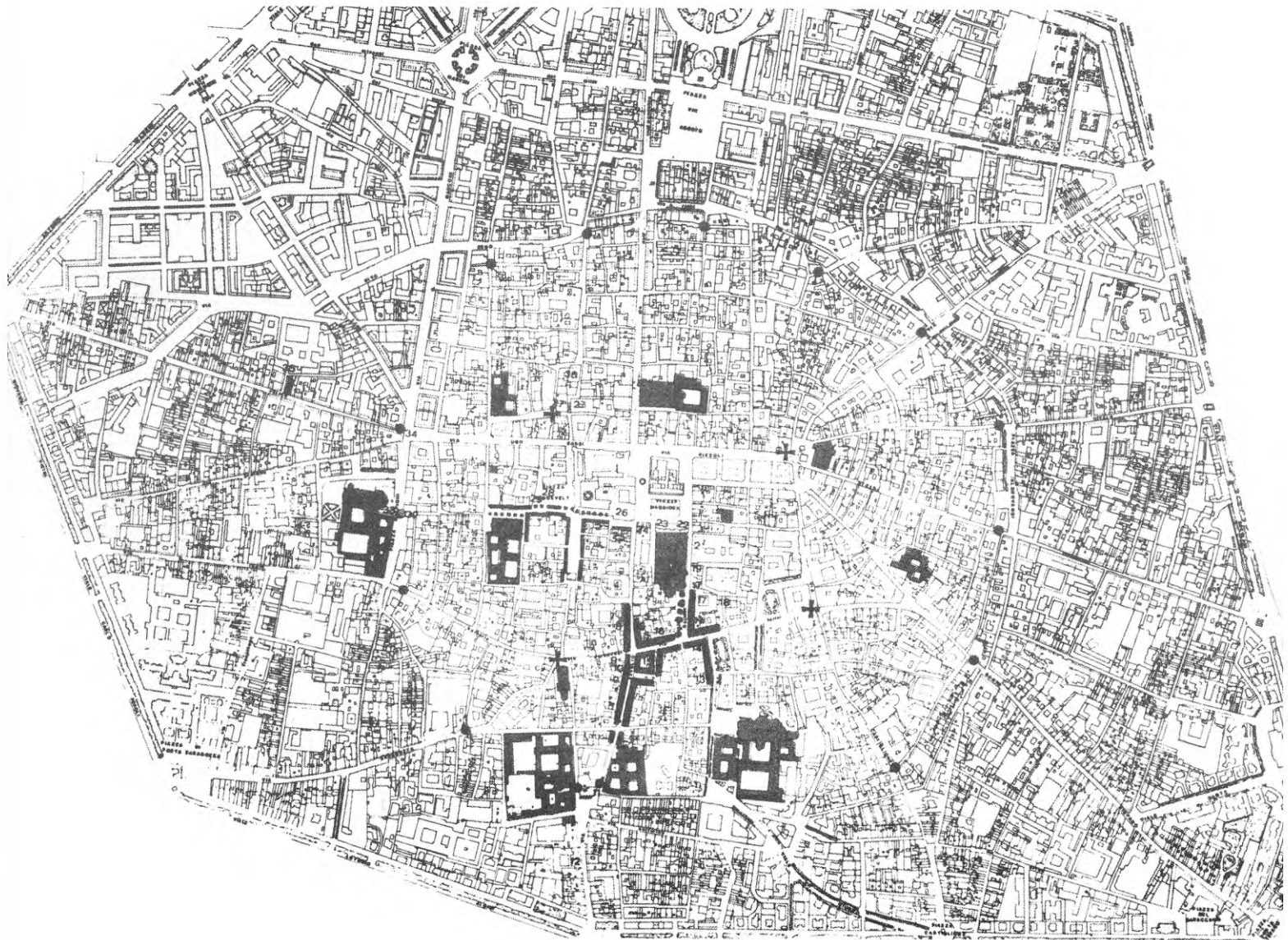
- MAGGIORI AREE FUNZIONALI
- F4** Attuale area di concentrazione: direzionalità e commercio
- F4** Attuale area universitaria

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, funktion -
- kulturhistoriska och formala.

Översiktlig analyserande inventering av lägena för olika in-
stitutioner samt viktiga kulturhistoriska orter.

Samredovisning av en stor mängd olika slags information med
hjälp av grafisk teknik, hänvisningar etc.

Grundkarta i svart/vitt med 3 färger plus svart.

F1

Chiese e conventi

F2

Scuole di Legge

 Scuole di Medicina e d'Arti

 Porte del VI secolo d. C.

 Porte dell'XI secolo .d. C.

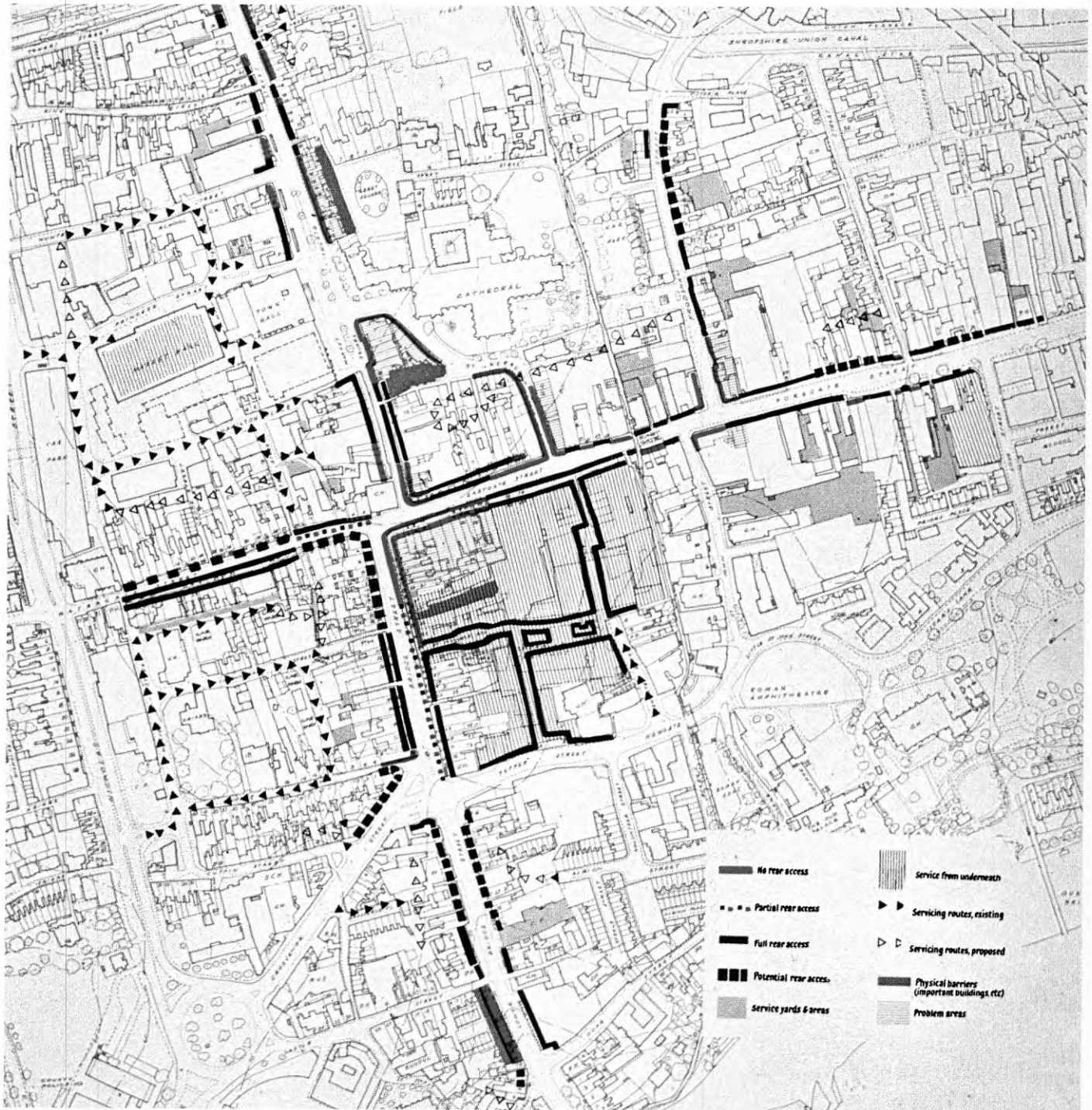
TOPOGRAFIA DELLE SCUOLE DELL'ANTICO STUDIO DI BOLOGNA

1. Antico Palazzo del Comune	14. S. Andrea degli Ansaldi o delle Scuole	26. Case di Accursio
2. S. Ambrogio	15. Case e scuole di Gio. da Legnano	27. Case dei Castelli
3. Corte di S. Ambrogio	16. Il guasto degli Andalò o delle Scuole	28. S. Antonio
4. Antica piazza Maggiore	17. Il nuovo Palazzo delle Scuole o Archi-
ginnasio	29. Casa e pozzo dei Tebaldi
5. Case dei Galluzzi	18. S. Maria dei Bulgari e Case dei Bulgari	30. S. Arcangelo
6. S. Maria Rotonda dei Galluzzi	19. S. Cristoforo	31. Antiche case presso S. Salvatore
7. Antico vicolo della Torre de' Cattalani	20. S. Geminiano delle Scuole	32. Porta Stiera o Porta Nuova
8. S. Maria dei Guidoscalchi	21. Antico Ospedale della Morte	33. Tomba di Accursio
9. Case dei Carbonesi	22. S. Tecla	34. Antica Porta S. Felice
10. S. Giacomo dei Carbonesi	23. S. Maria dei Rustignani	35. Monastero dei S.S. Naborre e Felice
11. Antica Porta Procula	24. Palazzo dei Notari	36. S. Luca di Castello
12. S. Maria della Pace o degli Scolari	25. S. Martino dei Caccianemici	
13. Antico Guazzatoio		

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
- trafik.

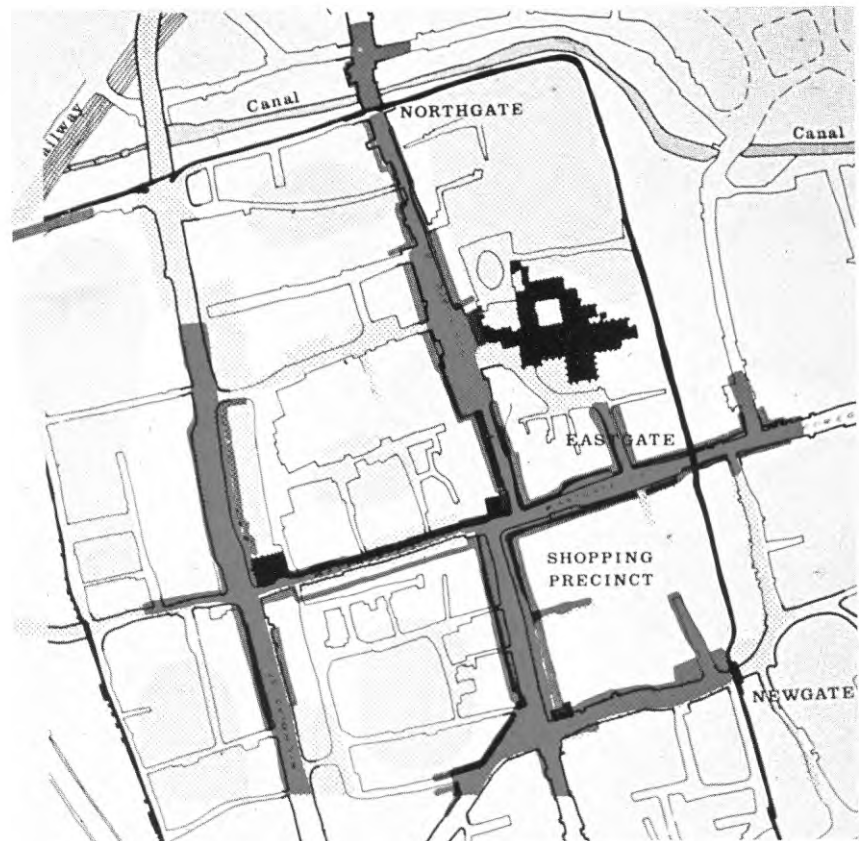
Bebyggelsens fysiska struktur och tillgänglighet inventeras.

En analys visar problemområden.

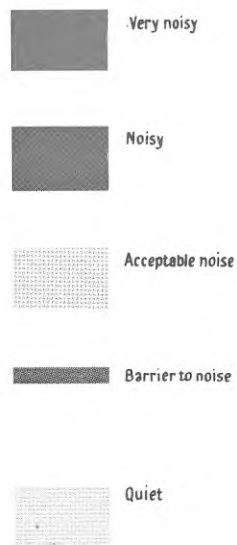

Aspekter: översiktlig fysisk bebyggelsestruktur, allmänt -
- trafik, immissioner.

Bullernivån klassificeras. Ljudbarriärer inventeras.

55a Traffic noise levels

Aspekter: Kulturhistoriska och upplevelsemässiga.

Klassificeringen av exteriörens och interiörens värde samredovisas för enskilda byggnader.

Grundkarta i svartvitt med 2 färger.

Enkel och tydlig metod att redovisa såväl de enskilda byggnadernas som gaturummets värden.

119c Architectural value

Internal

Major interiors

Good features

Unremarkable

External

Anchor or major streetscape

Minor streetscape or group

Location

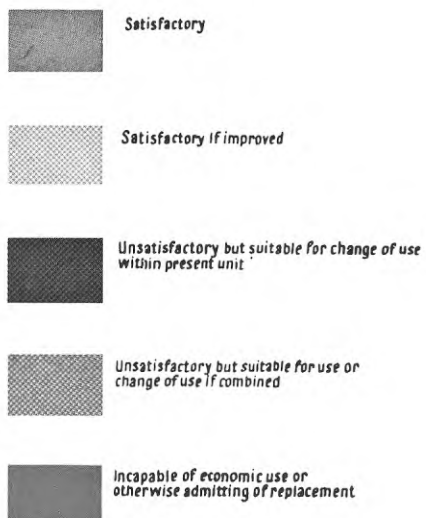
Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - funktion.

Struktur och funktion ställs mot varandra och analyseras.

Konsekvenserna klassificeras.

124b Use and disuse

Grundkarta i färg med 1 färg plus svart.

Överskådlig redovisning av föreslagna åtgärder.

127b Recommendations

Inspected buildings recommended as worthy and capable of conservation

For first aid action on serious defects

For urgent attention to adverse conditions

For protection and care

Inspected buildings incapable of, or not in need of conservation

For renewal, clearance or otherwise admitting of replacement

Aspekter: lagskyddade byggnader - översiktlig och detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt.

Grundkarta i grått med 1 färg plus svart.

Olika slag av egenskaper och åtgärder beträffande byggnader framhävs med den valda redovisningstekniken.

35 buildings of architectural or historical interest . . . (some of which) . . . have been demolished since 1950 (4.38) (1910 base map)

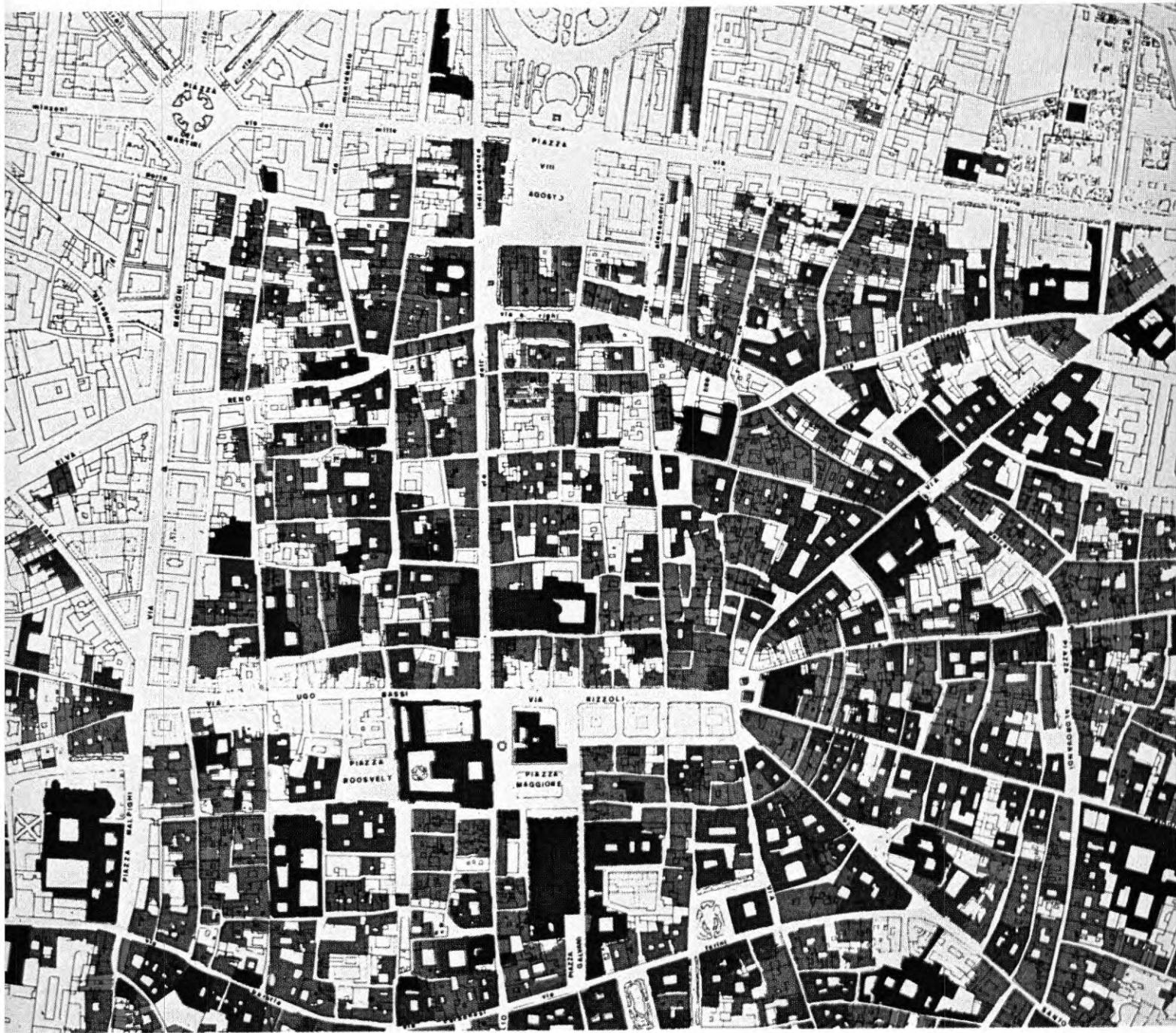
	buildings on statutory list		buildings on supplementary list demolished and not replaced
	buildings on supplementary list		buildings on supplementary list replaced
	buildings on statutory list demolished and not replaced		other buildings demolished
	buildings on statutory list replaced		new buildings

Aspekter: detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt - kulturhistoriska och formala.

Bebyggelsens struktur analyseras och klassificeras gentemot funktionstyper och formal uppbyggnad. (Jämför med nedanstående).

Grundkarta i svart/vitt med 4 färger.

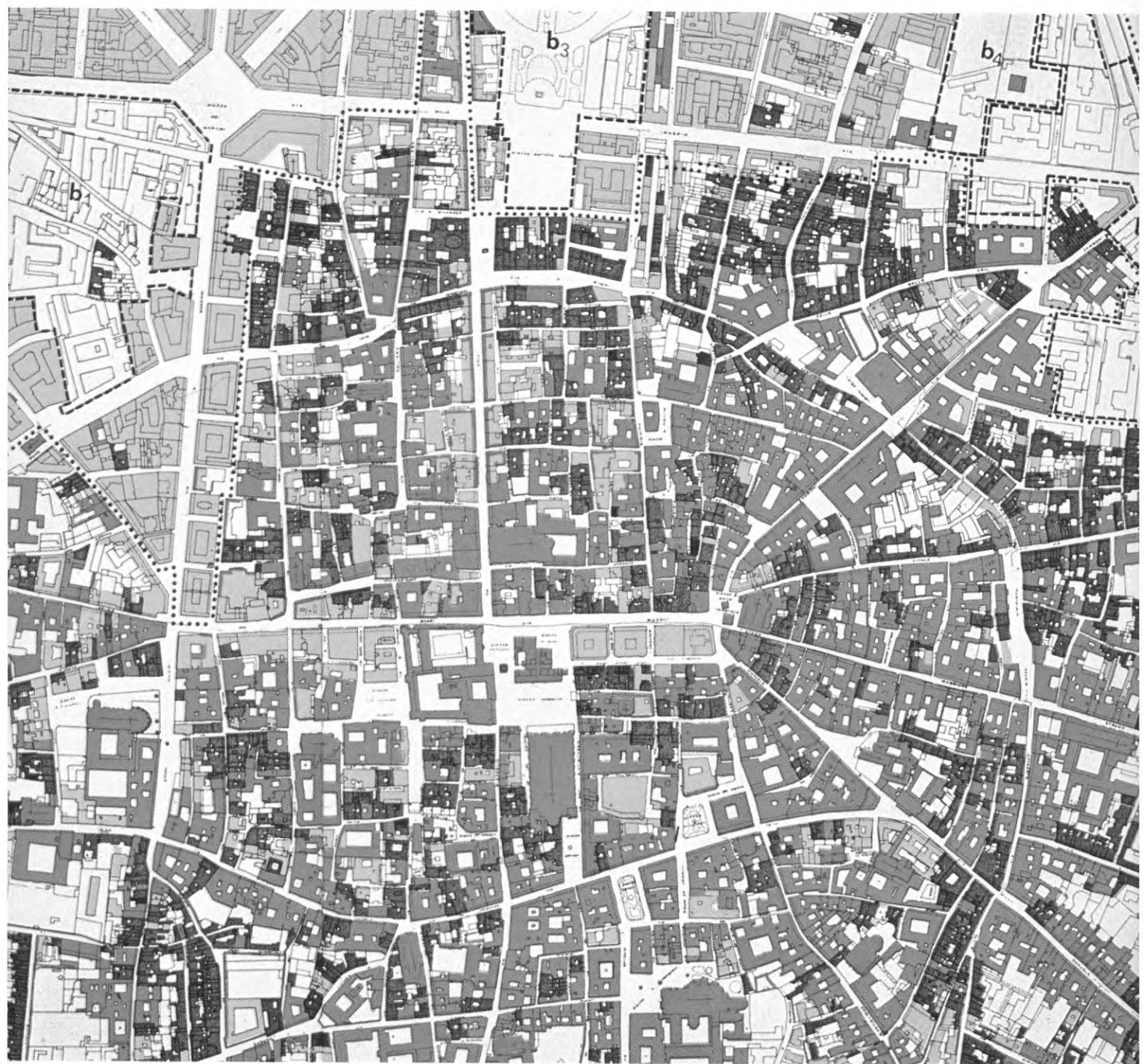
Med hjälp av flera färger är kartan relativt lättläst trots att de ingående elementen är små.

- Categoria A
- Categoria B
- Categoria C
- Categoria D

Aspekter: planbestämmelser - lagskyddade byggnader - detaljerad fysisk bebyggelsestruktur, allmänt.

Anger förslag till olika slags åtgärder i relation till byggnaders kulturhistoriska värde.

PIANO OPERATIVO DELLA CONSERVAZIONE

	Categoria 1a – Restauro (vincolo assoluto)		Categoria 3b – Demolizione (con ricostruzione condizionata)
	Categoria 1b – Restauro (vincolo parziale)		Spazi interni ed esterni inedificabili
	Categoria 2a – Risanamento (ripristino conservativo)		Delimitazione piani particolareggiati di ristrutturazione (vedi piano programma)
	Categoria 2b – Ristrutturazione (vincolo parziale)		Delimitazione Zona B
	Categoria 3a – Demolizione (con ricostruzione)		

R63:1973

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag E 721 från Statens råd för byggnadsforskning till Kungl. Konsthögskolans Arkitekturskola.

Försäljningsintäkterna tillfaller fonden för byggnadsforskning.

Distribution: Svensk Byggtjänst, Box 1403, 111 84 Stockholm

Grupp: samhällsplanering

Pris: 30 kronor